

Dante Alighieris

Guddommelige Komedie.

Tredie Deel: Paradiset.

Dante Alighieris

Guddommelige Komedie.

Oversat

af

Chr. K. F. Molbech.

Paradiset.

Kiøbenhavn.

I den Gyldendalske Boghandling.

Thieles Bogtrykkeri.

1862.

Paradiset.

Første Sang.

Himmelflugtens Begyndelse

Han, som bevæger Alt, igiennem hele
Det store Verdensrum sin Glands udsender,
Meer eller mindre til forskiellige Dele.
Jeg var i Himlen hist, der klarest tænder
Sig af hans Lys, og saae, hvad ingensinde
Gientages kan af Den, der attervender.
Thi nærved sine Længslers Maal histinde
Fordyber vor Forstand sig, saa den svage
Erindring ikke hiem igien kan finde.
Dog hvad der af det hellige Land tilbage
Blev, liig en Skat, i mine Tankers Giemme,
Det vil jeg nu til Stof for Sangen tage.
Hiælp mig, Apoll, mit sidste Værk at fremme!
Giør til dit Kraftens Kar mig, saa jeg disse
Laurbær endnu kan vinde ved min Stemme!

---

1 flg. Guddommen er her, ligesom hos Aristoteles, opfattet som Førstebevægeren, og tillige som det Lys, der udsender sin Glands over den hele Verden, men klarest og meest fuldkomment optages af Himlen.

Nok var mig før Parnassets ene Spidse,
Men paa den Bane, hvor jeg nu staaer rede,
Behøver jeg dem beggeto tilvisse.
Gak ind da i mit Bryst, og aand dernede
Saadan, som da du fordum, harmbevæget,
Drog Marsyas ud af hans Lemmers Skede!
O Guddomskraft! har du mig fyldt og kvæget,
Saa blot jeg kan det Skyggerids udføre
Af Salighedens Land, der stander præget
Udi min Siæl: da skal du see mig røre
Dit elskte Træ og med det Løv mig pryde,
Hvortil mig du og Stoffet værdig giøre.
Saa sielden Konger eller Skialde bryde
Sig Laurens Blad, o Fader! til et Smykke
(Det er vor Villies egen Skam og Lyde),
At Delphis Gud maa føle Fryd og Lykke,
Naar der engang er Een i Folkets Skare,
Som tørster efter Daphneløvets Skygge.
Paa liden Gnist der følger Flammer klare;
Maaskee vil efter mig, mens Tiden svinder,
En bedre Røst faae Cirra til at svare.

---

16. Parnassets ene Spidse var helliget til Muserne (hvis Hiælp Digteren paakalder ved Begyndelsen af Helvede og Skærsilden), den anden til Apollo.

19. Skienk mig Toner, liig dem, du aandede i Fløiten, da du overvandt Marsyas (der til Straf for sin Forvovenhed, at ville maale sig i Spil med Apollo, blev levende flaaet af Guden).

36. Cirra: en By, der laae ved Foden af Parnasset og var helliget Apollo.

For Menneskene Verdenslyset rinder
Op af forskiellige Svælg; men fra det ene,
Der fire Kredse til tre Kors forbinder,
Hæver det sig med Stierner kraftigrene,
I bedre Løb, og stempler og bereder
Jordvoxet paa sin egen Viis alene.
Alt havde dette Svælg paa hine Bredder
Giort Dag, og Nat hos os; hiin Himmelbue
Blev lys, mens over vor sig Mørket spreder:
Da saae jeg Beatrice fremad skue,
Mod venstre Side vendt, og Blikket sende
Meer fast end Ørnen, ind i Solens Lue.
Og som man seer den anden Straale tænde
Sig af den første brat, og mod det Høie
Gaae, liig en Pilgrim, der vil hiemad vende,

---

37. flg. Den opgaaende Sol stiger, paa de forskiellige Tider af Aaret, over Horizonten paa forskiellige Steder, ligesom op af forskiellige Svælg. Fra eet af disse Steder gaaer den frem med særegen Kraft og Virksomhed, nemlig fra det, som fire Kredse til tre Kors forbinder, d. e. i hvilket enhver af de tre Himmelkredse, Ekliptiken, Æqvator og Æqvinoctialcoluren, ved Solopgang danner et Kors med den fierde Kreds, Horizonten. Dette skeer ved Foraarsjævndøgnstid, naar Solen staaer i Væderens Tegn, og antoges at have størst Indflydelse paa Elementarstoffernes Forplantning, eller ligesom at stemple disse, som Digteren kalder Jordvoxet, med sit Segl. Maaskee ligger der i Valget af det Tidspunkt, da Himmelflugten begynder, tillige en dybere, allegorisk Betydning, ifølge hvilken Solen betegner den guddommelige Naade, medens de fire Kredse og tre Kors tilsammen danne det hellige Syvtal, som vi bl. a. gienfinde i de fire Cardinaldyder og tre theologiske Dyder.

43. hine Bredder: Skærsildsbierget, paa hvis Top Dante og Beatrice endnu dvæle i det jordiske Paradiis; her, paa den sydlige Hemisphære, dagedes det, medens det paa den nordlige blev Nat.

Saa sprang min Daad af hendes, der fra Øie
Til Siæl mig gik, og, som man her ei mægter,
Saa stirred jeg paa Solen fast og nøie.
Thi Meget, som vor Evne her os negter,
Er tilladt hist, ved Stedets Kraft, der kaaret
Blev til det rette Hiem for Jordens Slægter.
Vel stirred jeg kun kort, af Glandsen saaret,
Dog saae jeg Solen Gnister fra sig skyde,
Liig glødrødt Jern, nys udaf Ilden baaret.
Og Dag paa Dag brat syntes frem at bryde,
Fordobblet, som om Han, der kan det, vilde
Med nok en Sol sin Himmelhvælving pryde.
Fast hviled Beatrices Blik og stille
Paa Evighedens Hiul, og jeg paa hende
Mit Øie fæsted, vendt fra Lysets Kilde.
Ved dette Syn fornam jeg dybest inde,
Hvad Glaukos følte ved den Urt at æde,
Der lod ham Plads blandt Havets Guder vinde.
Forklarelsen kan intet Ord og Kvæde
Udtrykke ret; vær med Exemplet nøiet,
Du, som engang faaer Selverfarings Glæde!

---

65. Ved at skue ind i Beatrices Øine, faaer D. i Skærsilden Kraft til at stige opad; og paa samme Maade løses han ogsaa her fra de jordiske Baand og begynder sin Himmelflugt.

68. Glaukos, en Fisker, der efter Sagnet blev forvandlet til en Havgud, ved at smage paa en Trylleurt. Knap havde han nydt deraf, siger Ovid (Metam. XIII; 945.) før han fornam en Skiælven i sit Indre, og følte sit Hierte henrevet af en anden Naturs Kiærlighed og Længsel.

Var jeg kun det af mig, som sidst er fløiet
　　O Kiærlighed! fra dine Skaberhænder?
　　Du veed det, som mig løfted og ophøied!
Da Hiulet, som en evig Længsel vender
　　Om dig, o Gud! mig fængsled med de søde
　　Toner, hvis Klang du styrer og udsender:
Saae jeg en større Kreds af Himlen gløde
　　Ved Solens Ild, end nogen Sø paa Jorde,
　　Om alle Floder end tilsammen fløde.
Det store Lys og Lydens Nyhed giorde
　　Min Længsel utaalmodig efter Grunden
　　Og skarp som aldrig før; da tog tilorde
Hun, der mig kiendte, som jeg selv, til Bunden,
　　Og for at faae til Ro mit Sind og trøstet,
　　Hun, før jeg havde spurgt, oplukked Munden:
„Du selv dig tungnem giør og fylder Brystet
　　Med falsk Indbildning, saa du det ei skuer,
　　Som let du vilde see, var den afrystet.

---

73. Var jeg kun det af mig, d. e. den Deel af mig, som du, o Gud! har skabt senest, nemlig den intellektuelle Siæl (jvfr. Skærsilden, XXV. 52 Anm.) Sml. Paulus, 2 Cor. XII. 3: „Hvad heller han var i Legemet, eller udenfor Legemet, veed jeg ikke; Gud veed det."

76. Hiulet: den niende Himmel, primum mobile, hvis Bevægelse opstaaer af dens Længsel efter at forbinde sig med alle Dele af det evig ubevægelige Empyreum, Guds Sæde. Digterens Theori er en Modification af den Aristoteliske Anskuelse: at det kugleformige Universums evige Kredsbevægelse er bevirket ved Attraaen efter den guddommelige νοῦς, den rene Form, der giennem hiin Materiens Attraa fra Omkredsen af sætter Verden i Bevægelse.

78. de søde Toner: Sphærernes Harmoni.

79. D. svæver her ind i Ildens Kreds, der, som Hiemstedet for det letteste Element, er den øverste Elementarkreds, nærmest ved Maanen.

Du troer, at endnu du staaer paa Jordens Tuer;
Men aldrig fløi et Lyn modneden rettet
Saa snelt, som du gaaer op mod Himlens Luer."
Vel blev min første Tvivl saalunde lettet
Ved disse Smaaord, som hun til mig smiled,
Men desto meer en anden mig omfletted.
Thi sagde jeg: Tilfreds jeg alt mig hviled;
Men nu har det igien min Undren pirret,
At jeg forbi saa lette Legemer iled.
Da sukkede hun fromt og paa mig stirred
Med samme Blik og Aasyn, som en Moder
Paa Barnet, der er sygt og findsforvirret.
„Alting," hun mæled, „trindt paa alle Klober
Indbyrdes ordnet er, og det er denne
Form, der giør Verden liig med Gud, o Broder!

---

99. Saa lette Legemer: nemlig, som Luften og Ilden, hvis Sphærer D. har giennemsvævet.

103 flg. Til Grund for den følgende Udvikling af Verdens Forhold til Gud, ligger atter den Aristoteliske Lære, med nogen Modification. Den guddommelige νοῦς er efter hiin Lære den rene Form (εἶδος) som Eenhed. I Verden træder den, paa Grund af Materiens Modstand, ud i en Fleerhed af Former; men disse faae atter Eenhed, idet de danne en ordnet Trinrække, i hvilken hvert Element indtager sin, ved dets Natur bestemte Plads, saa at Verden bliver et kunstnerisk ordnet Hele, der ved sin Eenhed bliver Guddommen liigt. — I det store Verdenshele indtager den kugleformige Jord Centrum, og omkring den ere Elementerne ordnede i concentriske Kredse, i større eller mindre Afstand fra Principet (jvf. V. 111), først Vand, saa Luft, saa Ild; og udenom Ildens Sphære, der afslutter hvad der hører til Jorden, kommer Ætherens Region, med Kredse for Planeterne og Fixstiernerne. Ilden bliver altsaa ved sit Instinkt løftet til Maanens Nærhed d. e. til Ætherregionens Grændse (V. 115). Den samme Drift er bevægende i de levende Skabninger og tilveiebringer Forplantningen, hvis Hovedsæde er Hiertet (V. 116. jvf. Sk. XXV. 40.), samt tvinger endelig Jordelementet til at søge dets naturbestemte Plads.

Her see de høie Væsner og erkiende
Spor af den Kraft, som er hiin nysberørte
Livsregels Meed og Altings Maal og Ende.
Den Orden underlagt, hvorom du hørte,
Er alle de Naturer, Verden dølger,
Men meer og mindre langt fra Kilden førte.
Thi hver især sin egen Drift kun følger,
Og denne mod forskiellig Havn dem bringer
Henad Tilværelsens vidtstrakte Bølger.
Den løfter imod Maanen Ildens Vinger,
Den tænder først i Hiertet Livets Lue,
Den Jordens Elementer sammentvinger.
Og ei blot Dyret rammer denne Bue,
Den træffer ogsaa dem med sine Pile,
Der fik Fornuft og Kiærligheds Formue.
Rundtom den Himmel, der maa hurtigst ile,
Har Han, hvis Forsyn er i Alt tilstede,
Bragt ved sit Lys et andet Hvalv til Hvile.
Og op mod det, som vort bestemte Sæde,
Ved Kraften af den Buesnor vi fare,
Der retter hver sin Piil mod Maalets Glæde.
Sandt er, at som en Form med Kunstens klare
Hensigt og Tanke sielden stemmer neie,
Thi Stoffet tunghørt er og vil ei svare:

---

118 flg. Det er ikke blot Dyret og den livløse Natur, der er underlagt den almindelige Verdensorden og af sin Drift føres henimod et bestemt Maal; ogsaa de med Fornuft og Følelse begavede, høiere Skabninger stræbe, ifølge en indre Nødvendighed, opad imod det Hvalv, som er Aandens bestemte Sæde, d. v. s. mod Empyreum, Englenes og de salige Menneskers Bolig, hvor Gud throner.

Saa fierner fra hiin Retning mod det Høie
Sig ofte Skabningen, der frem vel nødes,
Men dog har Magt fra Veien af at bøie,
Naar denne første Drift, hvormed den fødes,
Vildledet af de falske Lysters Drømme,
Liig Skyens Ild nedad mod Jorden stødes.
Du bør ei undres, hvis jeg ret kan dømme,
Meer ved din Stigen her, end ved at skue
Biergkilden nedad imod Dalen strømme.
Nei, underligt det var, hvis nu paa Tue,
Fri for al Hindring, du til Ro dig sikked;
Det var, som hviled sig den vevre Lue."
Og atter hun mod Himlen vendte Blikket.

---

130 flg. Vel bøier. Skabningen i Livet ofte af fra sin rette, naturbestemte Vei paa Grund af Materiens Modstand imod Aanden, ligesom Lynet farer nedad, skiøndt det ifølge Ildens almindelige Natur og Drift skulde søge opad; men du, som er lettet for Syndens Byrde og fri for al Hindring, maa her følge din Naturs Attraa og stige opad imod Gud.

Anden Sang.

Maanen.

O I, som i en liden Baad saalænge
Ledsaged lyttende paa Sangens Vande
Mit Skib, der glider frem til Klang af Strænge!
Vend om igien og søg de kiendte Lande!
Vov Jer ei ud paa Havet, thi forfeiled
I mig, da foer I vild og maatte strande!
Den Sø, jeg pløier, blev ei før beseilet;
Apollo styrer, Bør Minerva sender,
Ni Muser vise klart mig Stiernespeilet.
I andre Faa, som rakte Mund og Hænder
Itide mod det Englebrød med Sukke,
Der føder her, og dog vor Hunger tænder!
Styr I kun ud, lad Evers Skib sig vugge
Paa salten Hav, men følg min Fure nøie,
Forinden Bølgerne sig atter lukke!

---

11. Det Englebrød: Fordybelsen i det Guddommelige, den religiøse Betragtning. Jvf. Sk. XXXI. 127.

I vil forbauses meer, end selv de høie,
Herlige Helte, som til Colchos fore,
Da de saae Jason der med Oxer pløie.
Den evige, medfødte Tørst, vi spore,
Bar os mod det gudformede Riges Tinde
Snelt, som naar Himlen dreier sig, den store.
Opad saae Beatrice, jeg paa hende;
Og vel saa hurtig, som en Piil kan fare
Fra Stræng og flyve og til Maalet vinde,
Saae jeg mig flyttet til et Sted, hvor svare,
Forunderlige Ting drog til sig Øiet;
Og hun, hvem ingen Tanker skiulte vare,
Saalunde taled fager og fornøiet:
„Vend dig med Tak til Gud, som af sin Naade
Os til den første Stierne har ophøiet!“
Mig tyktes, at en Sky os dækked baade,
Reen som Demanter, der i Solen tindre,
Og tæt og fast og lysfuld over Maade.
Som Vand modtager Lyset og ei mindre
Udeelt forbliver, modtog os omsider
Den evige Perle urørt i sit Indre.

---

16. I vil forbauses meer over det, I faae at høre, end Argonauterne, da de saae Jason pløie Jorden med ildsprudende Oxer, og kaste Dragetænder i Furerne, hvoraf der fremsprang væbnede Mænd.

20. Det gudformede Rige, Guds Rige, Himlen. Gud er den rene Form, og Himlen ligesom et Udtryk af hans Væsen.

30. Den første Stierne: Maanen, den første Planet efter Jorden. Dante og Beatrice træde, som de følgende Terziner vise, ind i selve Maanens Substants.

Hvis jeg var Legem, og paa Jord det strider
Mod vor Forstand, at Rum af Rum optages,
Som skeer naar Legem ind i Legem glider:
Da burde vi end meer af Længsel drages
Op mod den Væsenhed, hvori vi sande,
At Gud og vor Natur har kunnet mages.
Hvad her vi troe, skal der for Diet stande,
Bevises ei, men i sig selv erkiendes,
Liig Førstesandheden i Verdens Lande.
Madonna! fromt jeg lader Tanken vendes,
Gienswared jeg, med Tak til Ham, der volder,
At jeg fra Dødens Verden hid opsendes.
Men siig mig, hvad det er for mørke Skiolder
I dette Legem, som fra Jordens Grunde
Man seer, og Folkesnak for Kain holder.
Hun smiled lidt og svarede saalunde:
„Naar Verden farer vild i Ting, som ikke
Ved Sandsepøglens Hiælp oplukkes kunne,
Bør ikke meer Forundrings Piil dig stikke;
Du seer, Fornuftens Vinger blive trætte,
Selv der, hvor Sandserne dem Bistand stikke.

37 flg. Under den Forudsætning, at D. var i Legemet, hvilket han dog ikke afgiort vil erklære (jvf. I. 73.) maa denne, paa Jorden ubegribelige Kiendsgierning, som han beretter, at det ene Legeme optager det andet i sig, vække vor Længsel efter at skue den Væsenhed (Christus), i hvilken det Guddommelige og det Menneskelige paa en ligeledes ubegribelig Maade er sammensmeltet.

45. Førstesandheden: det, der paa Jorden umiddelbart, med sandselig Vished, paatrænger sig som sandt.

51.* Kain, s. Helv. XX. 124. Anm.

57. Selv i de Ting, der kunne iagttages med Sandserne, som Maanens Pletter, farer den menneskelige Fornuft vild; hvormeget mere da i de usandselige Ting.

Men siig mig først: hvad mener du om dette?"
Og jeg: Hvad her forskielligt er, maa skrive
Sig fra de tynde Legemer vel og tætte.
„Din Tro er falsk og vil til Intet blive,"
Hun svared, „naar du lytter til den Lære,
Jeg nu dig som et Modbeviis vil give.
I stue mange Lys i ottende Sphære,
Som i hvormeget og hvorban de tindre
Forskielligt Aasyn vise sig at bære.

60. En Mening, som D. tidligere (i Convito) har bekiendt sig til, men senere maa være frafalden, opstiller han atter her, for derpaa at lade den giendrives af Beatrice: den nemlig, at Skyggerne i Maanen skulde komme af dette Himmellegemes forskiellige Tykkelse eller Tæthed, idet de tættere Dele kastede Solstraalerne tilbage og derved viste sig mere skinnende, end de tyndere Steder, der ligesom indsugede Lyset eller tillode det at trænge igiennem.

64 flg. Da Rummet her ikke tilsteder en fuldstændig Udvikling af Dantes System for Verdensstyrelsen, skulle disse og de følgende Bemærkninger kun tiene til at tydeliggiøre Gangen i Beatrices Beviisførelse. I V. 64–72 indeholdes en Giendrivelse af den Paastand, at Forskielligheden i Stiernernes Lysning alene skulde foraarsages af deres tættere eller tyndere Stof. Hvis dette var Tilfældet, maatte der være een og samme Kraft i alle Stiernelysene, og deres Indflydelse paa Elementarverdenen vilde da kun være forskiellig i Grad, ikke i Beskaffenhed. Men nu er det bekiendt, og antaget ogsaa af Dante, at Stiernernes Kræfter ere mangfoldige og af høist forskiellig Virkning; og da forskiellige Kræfter og essentielle Virkninger forudsætte forskiellige formelle Principer, maa det Samme være Tilfældet med Lysningen, som er Kraftens Medium. I V. 73–105 bevises derpaa det Samme med specielt Hensyn til Maanens Pletter. Dersom disse havde deres Grund i Stoffets forskiellige Tæthed, vare tvende Tilfælde mulige. Enten var Maanens Stof paa enkelte Steder heelt igiennem mindre tæt, eller ogsaa fulgte der paa et tyndere Lag et tættere, derpaa igien et tyndere, og saa fremdeles. I første Tilfælde maatte der ved en Solformørkelse, naar Maanen staaer imellem Jorden og Solen, vise sig enkelte lysende Pletter paa den mørke Skive, men dette finder, som bekiendt, ikke Sted. I sidste

Kom det af Tyndt og Tæt i deres Indre,
Da var i alle kun een Kraft at finde,
Fordeelt i saadant Forhold meer og mindre.
Forskiellige Kræfter maae som Frugt udrinde
Af Formprinciper, men paa eet nær vilde
Jo disse, efter din Formening, svinde.
Fremdeles, dersom Tyndheden var Kilde
Til dette Mørke, som dit Blik opdager,
Da maatte enten hist og her den milde
Planet jo være heelt igiennem mager,
Hvad heller skifte Bladene i Bindet,
Som Kiød og Fedt sig giennem Legemet drager.
Det Første vilde sees, naar Solen blindet
Er og formørket, hvis paa nogle Pletter
Som giennem andet Tyndt da Lyset skinnet.
Men dette skeer ei; mod det Andet retter
Jeg derfor nu Betragtningen, og knækker
Jeg det, har jeg beviist, at falsk du gietter.
Hvis det er saa, at Tyndheden ei strækker
Sig heelt igiennem, der et Punkt maa blive,
Hvor dens Modsætning sig iveien lægger;
Og herfra maa paa Flugt sig Straalen give,
Som naar man seer et Billed hiemad drage,
Brudt imod Glasset blybelagte Skive.

Tilfælde vilde Solstraalerne, naar de havde giennemtrængt det tynde Lag, reflecteres af det tætte, der laae bagved, og der kunde da overhovedet ingen Maanepletter opstaae. Thi at den Gienstand, der tilbagekastede Lyset, laae længere borte, kunde vel have Indflydelse paa Lysets Omfang, men ikke paa dets Styrke og Glands (V. 91 flg.).

Nu kan du sige: her maa Straalen tage
  Sig mere dunkel ud, fordi den bryder
  Sig paa et Sted, som ligger langt tilbage;
Men fra det Modbeviis, der saadan lyder,
  Kan Selverfaring løse dig, thi denne
  Det Væld jo er, hvorfra Jer Kundskab flyder.
Tre Speile tag, og lad af dem de tvende
  Staae lige langt fra dig, men ryk lidt længer
  Det tredie bort, og did du Blikket vende!
Naar da du bag din Ryg et Lys ophænger,
  Som tænder de tre Glas og med det samme
  Gienstraales af dem og tilbage trænger:
Da vil det Billed, du seer fiernest flamme,
  I Omfang ei de andre naae tilfulde,
  Men Lyset er i alle tre det samme.
Som naar i Vaar Sneestoffet over Mulde,
  Ramt af de hede Straaler fra det Høie,
  Sin hvide Dragt har mistet og sin Kulde,
Saa nøgen staaer du nu; men inden føie
  Tid jeg et Lys saa levende dig bringer
  Og klart, at det skal glimre for dit Øie.
I Fredens Himmel sig et Legem svinger,
  Udi hvis Kraft som Spire hviler stille
  Tilværelsen af Alt, hvad det omringer.

---

112 flg. Efterat B. i det Foregaaende har beviist, at Forskielligheden i Stiernernes Lysning ikke kan have sin Grund i et materielt Princip, som Stoffets større eller mindre Tæthed, men maa udspringe af et formelt, skrider hun nu til at forklare den egentlige Sammenhæng. I Fredens Himmel, det evig hvilende, Alt omsluttende Empyreum, som er Guddommens, den rene Forms Sæde, dreier sig et Legeme: primum mobile, der i sig ligesom indeholder den hele

Det næste Hvalv, hvor mange Stierner spille,
Hiin Væren blandt forskiellige Væsner spreder,
Som i det rummes og fra det sig skille.
Hver af de andre Kredse derpaa leder
Mod deres Maal og Virksomhed de mange
Særskilte Kræfter og Forskielligheder.
Saalunde, som du her nu skuer, gange
Verdensorganerne fra Grad til Grader,
De virke nedad og fraoven fange.

Skabning som Spire, d. v. s. endnu ikke individuelt udviklet. Fra Empyreum meddeles Tilværelsens Kraft til det næste Hvalv, Fixstiernernes Himmel, og i denne finder da den egentlige Individualisering af den guddommelige Idee Sted, idet denne Himmel fordeler den modtagne Kraft blandt de forskiellige Væsner, d. v. s. Stierner, som rummes i den, men dog tillige skille sig fra den, bestaae hver for sig. Disse virke igien paa de andre Kredse, Planethimlene, som hver kun have een Stierne, men forskiellige Bevægelser, ved hvilke de komme i vexlende Forbindelse med Fixstiernerne. Og efter deres forskiellige Stilling til disse, frembringe Planethimlene da forskiellige Virkninger i Elementarverdenen, eller lede de særskilte Kræfter imod deres Maal. Saaledes modtage alle Verdensorganer Kraft fra de høiere og virke paa de lavere. Jorden er det Centrum, hvorom de alle dreie sig, og den staaer altsaa under Indflydelse af dem alle. — Hvad nu Formalprincipet angaaer, der ligger til Grund for den forskiellige Kraft og Virkning, da maa dette søges i de Salige (V. 128) d. v. s. de Intelligentser eller Engle, der styre og bevæge Himlene. Disse Engle ere de himmelske Smede, Stiernerne deres Værktøi (V. 129). Og den Intelligents, den dybe Tanke, der styrer Fixstiernehimlen, giør saaledes denne Himmel til sit Billed, til det Stempel, med hvilket den udpræger Elementarverdenens Former (130—32). Fra Intelligentsen, der i evig Eenhed dreier sig om Guddommen, udstrømmer Kraften, der paa mangfoldig Maade forbinder sig med Himmelstoffet, som Siælen med Lemmerne, og oplyser det meer eller mindre. Det er denne forskiellige Kraft, der bevirker Stiernernes forskiellige Udseende og Klarhed; og den er ogsaa det Formprincip, hvis ulige Maal af Naade frembringer de lyse og mørke Steder i Maanen.

Agt vel paa mig, hvorlunde her jeg vader
Igiennem dette Sted til Sandhedsbredden,
Saa Vei du veed, naar jeg dig ene lader.
De hellige Kredses Kraft og Virksomheden
Maa strømme fra de Salige, der give
Bevægelsen, som Hamrens Kunst fra Smeden.
Og Hvalvet, som saamange Lys oplive,
Maa tage Billed af den dybe Tanke,
Der rundt det svinger, og dens Stempel blive.
Og retsom Eders Siæl bag Støvets Skranke
I de forskiellige Ledemod sig tænder,
Hvori sig de forskiellige Kræfter sanke,
Saalunde hiin Fornuft sin Godhed sender
Til Himlens Lys og mangelund den spreder,
Mens i sin Eenhed den i Kreds sig vender.
Forskiellig Kraft forskielligen bereder
Det kostelige Legem, den opflammer,
Hvori den boer, som Livet boer i Eder;
Og ved den froe Natur, hvorfra den stammer,
Lyser den Legemet op paa samme Maade,
Som Glæden lyser giennem Oiets Kammer.
Hiin Forskiel, som du mægted ei at raade,
Paa Lys og Lys, fra denne Kraft udspringer;
Den er det Formprincip, hvis Maal af Naade
Det Taagede og Klare her frembringer."

Tredie Sang.

Maanen, med de Ustandhaftige.

Hiin Sol, der tændte først min Elskovs Lue,
Mig ved Beviis og Modbeviis saalunde
Den fulde Sandhed uden Slør lod skue.
Og for at tilstaae mig ved hendes Grunde
Oplyst og tryg, mit Hoved, som var sænket,
Saa høit jeg løfted, at jeg tale kunde.
Da skued jeg et Syn, der saadan lænked
Mig til sig fast, at ikke nogen Tanke
Hiin Selvtilstaaelse jeg længer skienked.
Som i Glasflader, giennemsigtigblanke,
Og i de lave, roligklare Vande,
Hvor Øiet let til Bunden ned kan vanke,
Man seer et Omrids af sit Aasyn stande,
Men svagt og neppe synligt, som den milde
Glands af en Perle paa en sneehvid Pande:

Saadan jeg Aasyn saae, der tale vilde;
    Og i en modsat Tro af den, som tændte
    Hiin Kiærlighed imellem Mand og Kilde,
Tog jeg dem for Speilbilleder og vendte
    Mig, for at see, hvorfra de kunde stamme;
    Men Intet blev jeg vaer, og atter sendte
Jeg mine Blikke frem og lod dem ramme
    Den hulde Førerindes Straaleblikke.
    Hun smiled under Diets hellige Flamme,
Og sagde derpaa til mig: „Undres ikke,
    Jeg over din barnagtige Tro maa smile,
    Der lader ved sin Fod det Sande ligge,
For, efter Skik, mod Tomheden at ile.
    De Væsener, du seer, er virkelige,
    Som her, for Brøst paa Løfterne, maae hvile;
Tal med dem, hør, og tro kun hvad de sige!
    Det sanddrue Lys, der fylder dem med Lykke,
    Forbyder dem, fra Sandheds Vei at vige."
Saa mæled hun, og vendt imod den Skygge,
    Der syntes helst at tale, jeg udbryder,
    Liig En, hvem altfor stærke Ønsker trykke:
O saligskabte Aand, du som dig fryder,
    I Glandsen af et evigt Liv ophøiet,
    Hvis Sødhed Den kun fatter, som det nyder!

16. D. seer her Siælene af dem, der paa Grund af ydre Tvang have været ustandhaftige i Opfyldelsen af hellige Løfter, specielt Kydskhedsløftet (jvf. V. 30, 57, 107, 114). Det vil af følgende Sang (V. 34—39) sees, at disse Siæle vel komme tilsyne i Maanen, men at de, ligesom alle de salige Aander, Digteren møder, have deres Bolig i den høieste Himmel.

18. Narcissus speilede sig i en Kilde, og antog sit Speilbillede for et levende Væsen.

Kiært var det mig, ifald min Bøn du føied,
Og lod dit Navn og Eders Lod mig høre.
Da svared Siælen flux, med Smiil i Øiet:
„Vor Kiærlighed ei stænger sine Døre
„Paa anden Viis for Den, som fromt kun beder,
„End hans, der liig med sig sit Hof vil giøre.
„Jeg var en Klostermø paa Jord blandt Eder;
„Betragt mig vel! At jeg er mere fager,
„Kan ikke skiule for dig hvad jeg hedder.
„Gienkiend i mig Piccarda! Her jeg tager,
„Selv salig, blandt de Salige mit Sæde,
„I den af Sphærerne, der langsomst drager.
„Kun det, som er den hellige Aands Glæde,
„Opflammer vore Følelser; vi ere
„Frydfulde Led i Verdensordnens Kiæde.
„Og denne Lod, som synes lav, vi bære
„Fordi vi vore Løfter ei bevared,
„Men lod i Noget uopfyldt dem være."
Om Eders underfulde Aasyn, svared
Jeg, noget viist Guddommeligt sig gyder,
Som har de fordums, kiendte Træk forklaret.

43. De Saliges Kiærlighed ligner Guds; thi kun de, som ligne ham, kunne boe i hans Nærhed, eller danne hans Hof.

49. Piccarda, en Søster til Corso og Forese Donati, var af sine Brødre bleven forlovet med en florentinsk Adelsmand, Roselino della Tosa, men foretrak Klosterlivet og traadte frivillig ind i den hellige Claras Orden. Da Messer Corso erfarede dette, brød han med Vold ind i Klosteret, førte hende bort derfra og tvang hende til at ægte den bestemte Brudgom. Men Piccarda, hedder det, bad til Gud, som sendte hende en Sygdom, hvoraf hun kort efter døde. Hun omtales ogsaa i Skærsilden, XXIV. 10.

51. Maanens Sphære, som er nærmest ved Centrum, beskriver den mindste Kreds, og maa altsaa dreie sig langsomst.

Thi husked jeg saa langsomt først; nu tyder
Dit Ord mig Alt, og hiælper mig saalunde,
At let Gienkiendelsen og villig flyder.
Men siig mig I, som her Tilfredshed funde,
Attraaer I ingen høiere Plads end denne,
Hvor Mere see, og elskes meer I kunde?
Først smiled med de Andre hun en Kiende,
Og svared da saa glad, at hun i Flammen
Af Ungdomselskov syntes mig at brænde:
„Kiærligheds Kraft har i os Allesammen
„Bragt Villien til Hvile her, min Broder!
„Saa kun i hvad den har den finder Gammen.
„Ifald vi længtes efter høiere Goder,
„Da kom jo ei vor Villie til at stemme
„Med hans, der gav os Plads paa disse Kloder.
„Men at slig Misklang Himlen ei kan giemme,
„Sees, naar du Agt paa Kiærligheden giver,
„Hvori leve her og have hiemme.
„Nei, væsentligt for dette salige Liv er
„Just udenfor Gudsvillien ei at vige,
„Men boe deri, saa een vor Villie bliver.
„Som da fra Trin til Trin i dette Rige
„Vi stande her, det Riget selv behager,
„Og Drotten, vi faae Villien af, tillige.
„Vor Fred er i hans Villie; derhen drager
„Alt hvad der skabes trindt i Verdens Egne,
„Den er det store Hav, som Alt optager."

66. Salighedens høiere Grader adskille sig fra de lavere ved et klarere Syn af Gud og en inderligere Forbindelse i Kiærlighed med ham (Jvf. XXVIII. 106 flg.).

Da blev det klart mig, at der allevegne
 Er Paradiis i Himlen, hvor man ganger,
 Skiøndt Gud forskiellig lader Naaden regne.
Men som det skeer, naar man til Mæthed fanger
 Een Ret, og endnu Lyst har til en anden;
 For hiin man takker, denne man forlanger:
Saa gav jeg Tegn med Ord og hæved Panden,
 For om den Væv at høre meer af hende,
 Hvori hun ei trak Skytten ud til Randen.
„Høi Værdskyld og reent Levnet gav en Kvinde
 „Hiistoppe Plads," hun kvad, „og Mange bære
 „Paa Jorden hendes Dragt og Slør ombinde,
„For vaagende og slumrende at være
 „Den Brudgom nær, hvem alle Løfter fryde,
 „Der med hans Villie fromt i Samklang ere.
„Fra Verden, for at følge hende, flyede
 „Jeg som en Ungmø, hendes Klæder bleve
 „Mit Skiul, og hendes Lov jeg svor at lyde.
„Mænd, mere vant til Ondt end Godt, udreve
 „Med Vold mig af mit søde Klosterkammer —
 „Gud veed, hvordan jeg siden maatte leve!
„Hiint andet Lys, som straalende dig rammer
 „Her ved min høire Side, og som brænder
 „I hele Glandsen af vor Sphæres Flammer,

95. Den Væv: Klosterløftet, som hun ikke holdt i dets Heelhed.
97. En Kvinde: den hellige Clara, som i A. 1202 stiftede en Nonneorden, der fik Navn efter hende.
101. Den Brudgom: Christus.
106. Mænd, mere vant til Ondt end Godt: Donatiernes mægtige, lovløse Slægt, Dantes politiske Modstandere, til hvis Ogenavn: »Malefammi« Digteren maaskee her sigter.

„Hvad jeg om mig har sagt, paa sig anvender:
„Hun Nonne var som jeg, og saae bedrøvet
„Sit Slør bortrives af vanhellige Hænder.
„Men skiøndt hun saadan droges imod Støvet
„Med Vold og mod sin Lyst, den fromme Kvinde,
„Blev Hiertets Slør dog aldrig hende røvet.
„Det er Costanzas Lys, du her seer skinne,
„Hun som, til Schwabens anden Stormvind lænket,
„Den tredie bar, og Magtens sidste Tinde."
Da dette Svar mig Aanden havde skienket,
Kvad hun et Ave sødt, og under Sangen
Forsvandt hun, som en Steen i Vandet sænket.
En liden Stund mit Syn end fulgte Klangen,
Men da jeg tabte hende reent af Skue,
Jeg vendte, draget stærkt af Hiertetrangen,
Mod Beatrice mig med al Formue;
Dog saadan lyned hun mig ind i Oiet,
At først jeg, blendet af den stærke Lue,
Kun langsomt spørgende min Tale føied.

---

118. Costanza, en Datter af Kong Roger af Sicilien, og Arving til dette Rige, blev i A. 1185 formælet med Henrik VI af Hohenstaufen og ved ham Moder til Keiser Frederik II. Stormvinde kalder D. de tre schwabiske Keisere, navnlig paa Grund af de Omvæltninger, de foraarsagede i Italien. I Villanis Kronike fortælles, at Costanzas Broder, der døde barnløs, paa Grund af en Spaadom havde sat hende i Kloster, men at Erkebispen af Palermo senere, af politiske Grunde, tog hende ud deraf og foranledigede hendes Formæling med Henrik VI. Denne Beretning, til hvilken Dante holder sig, synes imidlertid, af forskiellige Grunde, at være et uhistorisk Sagn.

Fierde Sang.

Maanen; Fortsættelse. Om de Saliges Bolig og den menneskelige Villie.

En Mand, frit stillet mellem tvende Retter,
Som lige nær og lokkende han finder,
Vil døe af Sult, før een til Mund han sætter;
Saa vil et Lam, som dobbelt Rædsel binder,
Imellem to forslugne Ulve ligge,
Saa vil en Hund staae mellem tvende Hinder.
Naar jeg da taug, med længselsfulde Blikke,
Fordi en dobbelt Tvivl det saa befaled,
Saa laster eller roser jeg mig ikke.
Jeg taug, men Længslen i mit Aasyn malet
Stod, og i den et Spørgsmaal kom tilorde,
Langt mere varmt, end om jeg havde talet.
Som Daniel, da i fordums Tid paa Jorde
Han stillede Nebukadnesars Trængsel
Og grumme Harm, saa Beatrice giorde.

---

13. Propheten Daniel kaldte Nebukadnesars Drøm tilbage i hans Erindring, og forklarede den. Derved stillede han Kongens Harme, der havde truet alle Drømmetyderne med Døden. (Dan. II.).

„Vel seer jeg," kvad hun, „at en dobbelt Længsel
Dig drager, og din Hu sig selv har bundet,
Saa den ei Luft kan faae, som i et Fængsel.
Du slutter saa: naar Villien fast blev fundet,
Hvor har da fremmed Vold og med hvad Rette
Den sande Værdskylds Maal formindske kunnet?
Og endnu Grund til Tvivl dig giver dette:
At Siælen synes, efter Platos Lære,
Hiemad til Stiernerne sin Flugt at sætte.
Det er de Spørgsmaal, som din Hu fortære
Med dobbelt Brodd; og først til det jeg iler,
Som synes mig meest Gift i sig at bære.
Den Engel, der i Gud sig dybest hviler,
Johannes, om hvem af dem vi saa mæle,
Samuel, Moses, ja Maria smiler
I ingen anden Himmel, end de Siæle,
Hvis Billed nys forbi dit Øie flyede,
Og ligemange Aar i den de dvæle.
Det første Hvalv de Allesammen pryde,
Og meer og mindre, altsom de fornemme
Guds Aandepust, de Livets Sødhed nyde.

---

19 flg. Dantes ene Tvivl grunder sig paa Piccardas Udsagn (III. 106 flg.) at baade hun og Costanza med Vold ere blevne bortførte fra Klosteret, og at de dog, for det brudte Løftes Skyld, nyde en ringere Grad af Salighed (III. 55); den anden paa Aandernes Aabenbaring i Maanen, der synes at bekræfte Platos Theorie om Siælenes Hiemvenden til deres forskiellige Stierner, uagtet denne ikke stemmer overeens med Kirkens Lære.

29. Hvem af dem: hvad enten vi tale om Døberen eller Evangelisten.

34. Dantes sidste Tvivl løser B. ved at oplyse ham om, at alle salige Siæle have deres virkelige Bolig i det første Hvalv, Empyreum, og at de kun komme tilsyne for hans Øine i de forskiellige Himle, for at tydeliggiøre ham den forskiellige Grad af Salighed, de nyde.

Her viste de sig, ei som var de hiemme
I denne Kreds, men for ved Tegn den Lykke,
Der lavest er i Himlen, at bestemme.
Saadan maa man for Eder sig udtrykke,
Thi ikkun Sandsernes Erfaring skienker
Jer Aand det Stof, af hvilket den kan bygge.
Derfor det er, den hellige Skrift sig sænker
Til Eders Evne ned, og tidt omtaler
Guds Fod og Hænder, men paa Andet tænker.
Og Kirken med et jordisk Aasyn maler
Jer Michael, Gabriel og ham, der stiger
Ned til Tobias som en mild Husvaler.
Timæi Ord om Siælene afviger
Fra det, som her man skuer og erkiender,
Thi han det mener vist som han det siger.
Han troer, at Siælen til sin Stierne vender
Tilbage, som den skiltes fra, da kastet
Den blev som Form udaf Naturens Hænder.

---

49 flg. Plato lærer (i Timæos), at Siælene først have havt deres Hiem paa de forskiellige Stierner, og at de siden, naar de have levet retfærdig i Legemet paa Jorden, vende tilbage til disse. Skal dette forstaaes efter Ordene, saa er Platos Lære falsk, og strider imod det, man i Himlen skuer og erkiender: nemlig at alle salige Siæle have een og samme Bolig. Men maaskee vil han dermed kun sige, at Stiernerne have mangfoldig Indflydelse paa Siælene, og at Roes og Dadel for de menneskelige Handlinger derfor falder tilbage paa Stiernerne. Og heri, mener Beatrice, vilde der ligge nogen Sandhed; thi Stiernernes Indflydelse er stor, om den end ikke tilintetgiør den absolute Villies Frihed og Tilregneligheden.

54. Som Form: Siælen er, efter den Aristoteliske Lære, Legemets Form, dets virkende og formende Princip.

Dog mulig slig Fortolkning er forhastet;
Maaskee hans Ord en anden Mening give,
Som ikke har fortient at vorde lastet.
Thi mener han, at Roes og Skam ilive
Til disse Hiul som Ophav gaaer tilbage,
Da rammer Pilen nærved Sandheds Skive.
Hiint Ord fik Verden før til feil at tage,
Og Jupiter, Mars og Merkur at giøre
Til Guder i de længst forsvundne Dage.
Den anden Tvivl, hvortil du laaner Øre,
Har mindre Gift, thi det kan ikke lykkes
Dens Snedighed dig bort fra mig at føre.
Det, at vor Retfærd uretfærdig tykkes
For Dødeliges Øine, det er Grunden,
Paa hvilken Tro, ei kietterst Slethed bygges.
Men da Jer Fattekraft heelt vel til Bunden
Af denne Sandhed naaer med sine Blikke,
Saa vil jeg tale, til din Tvivl er svunden.

---

61. Hiint Ord: Læren om Stiernernes Indflydelse, der, ved at misforstaaes, foranledigede, at man i Oldtiden tilbad dem som Guder.

64 flg. Den anden Tvivl: jvf. V. 19–21. Det, at Guds Retfærdighed ofte synes Uretfærdighed for Menneskenes Øine, fremkalder hos den sande Christen ikke kietterst Vantro, men en inderligere Hengivelse i Troen. Dette vilde ogsaa blive Tilfældet med Dante, hvis han ikke fik sit Spørgsmaal besvaret, og derfor indeholder denne Tvivl mindre Gift. Anderledes forholder det sig med hans Tvivl om Siælenes Tilbagevenden til Stiernerne; den støttede sig paa philosophiske Grunde, havde ikke en saadan Modvægt i hans Tro, og kunde altsaa lettere føre til en kietterst Vildfarelse. Man kommer ved V. 67–69, der forøvrigt forklares paa forskiellig Maade, til at tænke paa det bekiendte: credo, quia absurdum. Men, vedbliver Beatrice, da Sandheden i dette Tilfælde ligger indenfor Grændserne af den menneskelige Fattekraft, skal jeg aabenbare den for dig.

Hvis det er Vold, naar Den, som lider, ikke
Det mindste hiælper til, kan heri ingen
Undskyldning der for disse Siæle ligge.
Thi Villien slukkes ei, som ei vil Tingen;
Den Ildens Væsen har, der tusind Gange
Nedtrykket, dog bestandig løfter Vingen.
Men bøier den sig den sig lidt, er den en Fange,
Der lyder Magt, og saadan Disse giorde,
Som ikke vendte hiem til Klostrets Vange.
Nei, havde de slig Villie havt paa Jorde,
Som den, der holdt Laurents paa Ristens Leie,
Og giorde Scævola saa haard — den burde,
Saasnart de bleve frie, ad samme Veie,
Som de var bortslæbt, hiem dem have draget;
Men slig en Villie har kun Faa i Eie.
Ved disse Ord, ifald du har modtaget
Dem, som du skal, er Tvivlen knust, der siden
Dig vilde meer end een Gang have plaget.
Men atter spærres nu din Fremadskriden
Af et saa snevert Pas, at ingensinde
Du slipper ud ved egen Kraft og Viden.

---

80. Disse: Piccarda og Costanza. Havde de havt den rette, faste Villie, den, der vel kan twinges, men strax igien søger sin egen Vei, naar den ydre Tvang ophører, saa vilde de være vendt tilbage til Klosteret.

83. Den hellige Laurentius blev under Keiser Decius lagt paa en gloende Rist, for at han skulde fornegte sin Tro; men han udholdt standhaftig Piinslerne og led saaledes Martyrdøden. Mucius Scævola, der havde giort et forgieves Forsøg paa at dræbe sit Fædrelands Fiende, Kong Porsenna, holdt i dennes Paasyn selv sin høire Haand i Ilden, ligesom for at straffe den.

Jeg har forkyndt og fæstet dig i Minde,
At ingen salig Aand med Løgn kan fare,
Thi den staaer altid nærved Sandheds Tinde.
Og siden hørte du Piccarda svare:
Costanzas Hu sig ei fra Støvet vendte —
Som hendes Ord i Strid med mine vare.
Alt mangen Gang, o Broder! det sig hændte,
At man af Frygt for Fare lod sig nøde,
Og giorde det, man ei for ret erkiendte;
Som hiin Alkmæon lod sin Moder bløde,
For Faderen, der bød det, ei at krænke,
Og brødefuld blev for at undgaae Brøde.
Og dette Punkt maa nøie du betænke;
Naar Tvang med Villie blander sig, kan alle
Undskyldninger ei nogen Aflad skienke.
J og for sig kan Villien ei bifalde
Det Onde, men den giør det paa en Maade,
Af Frygt for større Sorger at fremkalde.
Og saadan løses da Piccardas Gaade;
Hun om den egentlige Villie taled,
Jeg om den anden — sandt vi sagde baade."

---

94. At ingen osv. Jvf. III. 31.

98. Costanzas Hu osv. Jvf. III. 117.

103. Amphiaraos forudsaae sin Død, hvis han deeltog i Toget mod Theben. Han skiulte sig derfor, men hans Hustru Eriphyle røbede hans Opholdssted, og blev siden, ifølge den faldne Husbonds Befaling, dræbt af sin egen Søn Alkmæon.

107. Selv ved de Handlinger, der skee af Frygt, er Tvangen blandet med Villie, forsaavidt som Villien vælger et mindre Onde for at undgaae et større.

113. Costanzas egentlige, absolute Villie (voglia assoluta) gav ikke efter for den ydre Vold, men bevarede „Hiertets Slør."

Saa bølgede den hellige Strøm og daled
    Ned til mig fra den evige Sandheds Tinde,
    Gav mine Længsler Fred og mig husvaled.
O du Alkiærlighedens Elskerinde,
    Hvis Tales Bølger varme mig og gyde
    Liv i min Siæl, guddommelige Kvinde!
Saa dyb er ei min Kraft, at den kan byde
    Jer værdig Gunst for Gunst, om end den vilde;
    Men Han, som seer og kan, vil Giengield yde.
Jeg fatter vel, at Ingenting kan stille
    Forstandens Tørst, før vi den Sandhed skue,
    Hvorfra sig Intet, som er sandt, kan skille.
Deri den hviler, som et Dyr paa Leie,
    Naar den har naaet, hvad naae den kan tilvisse,
    Thi uden Maal var ellers Længslens Veie.
Ved Sandheds Fod fremspire derfor disse
    Tvivlskud; det er Naturen selv, som driver
    Fra Tind til Tind os mod den høie Spidse.
Og det, o Herskerinde! Mod mig giver,
    Ærbødigen et Spørgsmaal at fremføre
    Om Eet endnu, som ellers mørkt mig bliver.

---

125 flg. Den Sandhed: den guddommelige Sandhed, Guds Væsen, fra hvilket al anden Sandhed udrinder, som Straalerne fra Lyset. Kun i Erkiendelsen af Gud, som er Altings Ophav, finder Menneskets medfødte Tørst efter Sandhed Hvile; og dette Maal maa Siælen kunne naae, ikke ved sig selv, paa Jorden, men ved Guds Naade, i et andet Liv; thi ellers vilde den ikke være skabt med Længsel derefter. Ifølge denne naturlige Drift stræber Mennesket paa Jorden bestandig frem fra Virkning til Aarsag, og af enhver Sandhed, han erkiender, fremspirer en ny Tvivl, et nyt Spørgsmaal, der fordrer Besvarelse, indtil han endelig ad denne Vei naaer Sandhedens Spidse, Kundskabens høieste Maal, Gud.

Kan man for brudte Løfter Fyldest giøre
Ved anden Gierning god, og vil den ligge
Tungt nok i Eders Vægt? det lad mig høre! 138
Da saae med de guddommelige Blikke,
Saa kiærligt glødende paa mig den Høie,
At i min Svaghed jeg udholdt dem ikke,
Men vendte mig fortabt, med sænket Øie.

Femte Sang.

Maanen; Fortsættelse. Om hellige Løfter. Merkur, med de Ærelystne.

„Naar i slig Gløb af Kiærlighed jeg skinner,
At man paa Jord ei om dens Lige hører,
Saa jeg dit Dies Kræfter overvinder —
Forundres ei; thi Saadant med sig fører
Det høiere Syn, der, altsom det erkiender,
Sin Fod i det erkiendte Gode rører.
Jeg seer, hvordan hiint evige Lys alt brænder
Udi din Aand, som, naar man blot det skuer
Eengang, bestandig Kiærligheden tænder;
Selv om en jordisk Gienstand Eder huer,
Er det ei andet, end det slet forstaaede
Spor af hiint Lys, som derigiennem luer.
Om anden Gierning, spørger du, kan baade
Den, som har brudt et helligt Løftes Kiæder,
Og sikkre Siælen imod Dommens Vaade?"

5. Det høiere Syn: nemlig af Gud. Saligheden bestaaer i Beskuelsen af Gud, der atter medfører Kiærligheden til Gud og dermed al anden Kiærlighed (Jvf. XXVIII. 109 flg.) Jo høiere Siælen stiger i Beskuelsen af Gud og Erkiendelsen af hans Væsen, desto mere gløbende bliver dens Kiærlighed.

Saalunde Beatrice til mig kvæder;
Og strax, liig Den, der Ord fra Ord ei skiller,
Hun fremad i sin hellige Tale træder.
„Den største Skienk, som Gud af Naadens Kilder
Sin Skabning gav, som til hans Godhed svarer,
Og som han selv af alle høiest stiller,
Hiin Villiens Frihed er, trods Tvang og Farer,
Hvormed kun de fornustige Væsner fødes,
Men som i alle dem sig aabenbarer.
Drag heraf Slutning nu, da vil du nødes
Til at erkiende Løftets Vægt, naar Magten
Af Guds og dit Samtykke deri mødes.
Thi naar med Gud et Menneske slutter Pagten,
Da maa den Skat, hvorom du fik at høre,
Han offre selv, og frit, ved Villiesacten.
Hvad kan man altsaa til Erstatning giøre?
Kan det, du offred, bruges end med Ære?
Vil noget Godt du med et Ran udføre?
Det største Punkt maa nu dig klaret være;
Men da jo Kirken løser just fra dette,
Hvad der i Strid kan synes med min Lære,

---

19 flg. Villiens Frihed er den største Gave, Gud har givet Mennesket. Den, som giør Gud et Løfte, bringer ham af egen Drift denne Skat til Offer, thi ved Løftet bindes den frie Villie. Den tilhører altsaa ikke mere Mennesket, og selv om han til Erstatning for det brudte Løfte udfører noget Godt, kan dette ikke løse ham fra Løftet; thi Villien, hvormed han udfører det, er et Ran fra Gud, han giver Gaver af stiaalet Gods.

34 flg. Det største Punkt: at ingen Erstatning kan giøre Fyldest for Brud paa et Løfte til Gud. Men Kirken kan jo løse fra et helligt Løfte; hvorledes er dette da muligt? Ved ethvert Løfte maa der skielnes imellem to Ting: Løftet selv og dets Gienstand.

Maa du en Stund dig end ved Bordet sætte;
Den haarde Føde, du har nydt, forlanger
En Efterhiælp endnu, skal den dig mætte.
Luk Sindet op, og fæst det Ord, du fanger,
Dybt i din Siæl; thi ingen Kundskab kan det
Kaldes, at have hørt, naar tabt det ganger.
To Dele maa nødvendig være blandet
Udi hiint Offers Væsen: Eet er **Tingen**,
Som det bestaaer af, **Pagten** er det Andet.
Fra denne sidste Deel befries Ingen,
Som ei opfylder den; mod Brud paa denne
Var det, mit Ord for nylig løsted Klingen.
At offre var nødvendigt til den Ende
For Israels Folk, skiøndt selve Offret turde
Forandres mangengang, hvad du maa kiende.
Det Andet, hvorom før jeg tog tilorde,
Stoffet, kan være sligt, at uden Brøde
Det byttes kan med andet Stof paa Jorde.

Fra Forpligtelsen kan Ingen befrie sig, der har aflagt et Løfte til Gud; men vel kan Kirken i visse Tilfælde tillade ham at ombytte Løftets Gienstand med en anden, naar dette Andet, som sættes istedet, enten i og for sig, eller paa Grund af Omstændighederne har høiere Værd. Er Løftets Gienstand derimod af den Natur, at den ikke kan opveies af noget Andet, har den „ved Værd og Dyder en saadan Vægt, at den hver Skaal nedsænker" (V. 62.) saa kan heller ikke Kirken løse den Løftebundne. Dette er, efter Dantes Mening, Tilfældet med det Kydskhedsløfte, der aflægges ved Indtrædelsen i et Kloster; og de, som have ladet sig twinge til at bryde dette Løfte, kunne derfor vel faae Tilgivelse, men komme dog altid til at nyde en ringere Grad af Salighed.

50. Efter Mose Lov kunde Den, som havde lovet Gud et Menneske, et Huus, eller et ureent Dyr, løse sig fra Løftet ved at betale en Pengesum.

Men Ingen ændre selv, der ei vil bøde,
Sin Skulders Last, hvis ikke dreiet bliver
Saavel den hvide Nøgle, som den røde.
Al Ændring daarlig er og uden Iver,
Hvis ei, som Sex til Fire, det, du yder,
Forholder sig til det, du overgiver.
Den Ting, som derfor har ved Værd og Dyder
En saadan Vægt, at den hver Skaal nedsænker,
Den kan ei gieldes, hvad du ogsaa byder.
Driv ikke Spøg med Offeret, du skienker,
Vær tro, men lad dig ei som Jephta hilde,
O Dødelige, blindt i Løftets Lænker!
Langt før han skulde sagt: jeg har giort ilde,
End værre giort ved Daaden, han udførte;
Og lige Skyld har Drotten, hvem den milde
Iphigenias Taarer ikke rørte,
Hun, der begræd sit Aasyns Huld medrette,
Og blev begrædt af Hver, som Sagnet hørte.
Meer sindigt, Christne, Foden frem I sætte!
Driv ei for hver en Vind, som lette Fiære,
Troer ei, at hvert et Vand kan Eder tvætte!

---

55. Kun Kirken, som eier Pedersnøglen af Sølv og Guld, Symbolet paa den geistlige Magt, kan tillade den Enkelte at forandre Løftets Gienstand.

65. Jephta havde lovet Gud til et Brændoffer det Første, som udgik af hans Huus, naar han kom tilbage med Seir; og da hans egen Datter gik ham først imøde, offrede han hende (Dommernes B. XI.)

69. Drotten: Agamemnon, der i Aulis offrede sin Datter Iphigenia til Diana, for at Flaaden, han anførte, skulde faae gunstig Vind til at seile imod Troja.

73 flg. Advarselen imod overilede Løfter er rimeligviis især rettet

I har den nye og den gamle Lære,
Og Kirkens Hyrde selv har I til Leder:
Lad det til Eders Frelse nok Jer være!
Vær Mænd og ikke taabelige Geder,
Naar Lystens onde Lokkestemme klinger,
At ikke Jøden selv skal lee ad Eder!
Giør ei som Kiddet, der enfoldigt springer
Bort fra sin Moders Melk, og i sin Iver
Og kaade Lystighed sig Skade bringer!"
Saa mæled Beatrice, som jeg skriver;
Derpaa hun længselsfuld sit Øie hæved
Didhen, hvor Verden mere fuld af Liv er.
Det, at hun taug og skifted Aasyn, kræved
Taushed af mig, skiøndt Spørgsmaal, nye, store,
Alt for min videlystne Tanke svæved.
Og som en Piil kan Maalet giennembore,
Før Strængen stille staaer, var vi alt inde
I næste Rige snelt og fremad fore.
Saa frydefuld blev her min Herskerinde,
Da ind i denne Himmels Lys hun iled,
At Stiernen selv fik mere Glands af hende;
Og naar selv den forandret blev og smiled,
Hvad maatte jeg da blive, som er dannet
Langt meer omskiftelig, og aldrig hviled.

imod de Præster og Munke, der for en ringe Pengesum løste fra enhver Forpligtelse. Kirkens Hyrde: Christus.

87. Hvor Verden mere fuld af Liv er: her menes den høiere Sphære, der har en hurtigere Omdreining.

93. Næste Rige: Planeten Merkurs Himmel.

Som i en Dam, hvor klart og blankt er Vandet,
Smaafiskene forsamle sig og spøge,
Naar Noget kastes ud til dem fra Landet:
Saalunde saae vel tusind Lys jeg søge
Hen mod os, og det lød fra tusind Munde:
„Hil Jer, som skal vor Kiærlighed forøge!"
Og alt som Siælene sig nærmed, kunde
Man see, hvor giennemtrængt af Fryd de vare,
Paa de Lysstraaler, som fra hver udrunde.
Hvis det, jeg har begyndt at aabenbare,
Nu slutted her, tænk, Læser! hvor du skulde
Da ønske piinligt, Mere at erfare;
Og af dig selv vil du forstaae tilfulde,
At Længsel efter deres Kaar at vide
Betog mig stærkt, saasnart jeg saae de Hulde.
„Lyksalige, hvem Naaden har før Tide
„Forundt at see den evige Seiers Throner,
„Alt inden du har ophørt med at stride!
„Det Lys, der fylder alle Himlens Zoner,
„Har antændt os; fiig derfor, hvad du lære
„Vil af vor Mund, og mæt dig med dens Toner!"
Saa lød det fra en Aand i disse Hære;
Og Beatrice: „Tal, mens Timen iler!
Tro som paa Guder, og tal trøstig, Kiære!"

---

105. Alle Salige elske Gud, og hver Enkelt elsker Enhver af de Andre som sig selv. Med hver ny Gienstand for Kiærligheden forøges altsaa dens Sum, for den Enkelte, som i det Hele.

106. Dante seer her (jvf. VI. V. 112—114) Siælene af dem, der for jordisk Hæders Skyld have været virksomme til det Gode.

118. Det Lys: den guddommelige Sandheds Lys.

Jeg seer, at i dit eget Lys du hviler,
Og hvordan dine Øine det udstikke,
Thi fra dem lyner det, hvergang du smiler. 126
Men ei jeg veed dit Navn og kiender ikke,
Hvi du beboer den Sphære, som paa Jorde
Af fremmed Glands er skiult for vore Blikke.
Saaledes til hiint Lys jeg tog tilorde,
Der havde talt til mig; og ved at høre
Min Røst, det end meer straalende sig giorde. 132
Som Solen stundom kan sig selv tilsløre
Ved altfor megen Glands, naar Varmen bryder
Den tætte Dunst, og Taagerne sig røre:
Saalunde sig den hellige Skabning fryder
Og skiules i sit eget Lys af Glæde;
Men indenfra den Skiultes Tale lyder 138
Saadan, som jeg i næste Sang skal kvæde.

129. Af fremmed Glands: af Solen, der ved sin Nærhed overstraaler Merkur, saa denne Planet sielden bliver synlig for det blotte Øie.

Sjette Sang.

Merkur; Fortsættelse. Om det romerske Keiserdømme

„Da Constantin fik dreiet Ørnens Vinger
„Mod Himlens Løb, som først den fulgte trolig
„Med Oldtids Helt, Lavinias Betvinger:
„Holdt meer end hundred Aar og hundred rolig
„Guds Fugl sig hisset, ved Europas Ende,
„Nær Biergene, hvor først den havde Bolig.
„Der styrede den Verden, og med tvende 6
„Hellige Vinger over Jorden skygged,
„Til den fra Haand til Haand kom mig ihænde.

1—8 indeholder en kort Skildring af det romerske Herredømmes (Ørnens) Vandring før Justinian. Med Æneas, der ved at ægte Lavinia erhvervede sig og sine Efterkommere, Romerfolket, Ret til Herskermagten, drog Ørnen først fra Øst til Vest, fra Troja til Tiberen; Keiser Constantin flyttede Herredømmets Sæde mod Himlens Løb, fra Vest til Øst, fra Rom til Constantinopel. Her forblev det i over tohundrede Aar (fra 330—536), indtil Justinian igien forlagde det til Rom. Ørnen kaldes Guds Fugl, ikke blot fordi den i Oldtiden var helliget Jupiter, men tillige for at betegne Keiserdømmets guddommelige Oprindelse. Angaaende Dantes politiske Hovedmeninger s. Indledningen, S. 36 og 38.

„Jeg er den *Cæsar Justinian*, som rykked,
„Ved Kiærlighedens Bistand i det Høie,
„Af Loven ud, hvad mig for meget tykked.
„Før jeg paa dette Arbeid kasted Øie,
„Kun een Natur i Christus jeg erkiendte,
„Og med en saadan Tro lod jeg mig nøie.
„Men Agapet, den hellige, der tiente
„Som Overhyrde Herren, fra min svære
„Vildfarelse til bedre Tro mig vendte.
„Jeg troede ham og skuer nu hans Lære
„Saa klart, som i Modsigelser du skued
„Det Ene sandt, det Andet falskt at være.
„Saasnart min Fod med Kirken gik, oplued
„Mig Herren til det store Værk at fremme,
„Og jeg hengav mig heelt, som det ham hued.
„Min Belisar jeg Sværdet gav igiemme,
„Og Himlens Haand stod saadan bi den Kiekke,
„At det var mig et Tegn at blive hiemme.

---

12. Keiser Justinian har tilveiebragt den store Samling af romerske Love, som endnu existerer; og hans Virksomhed som Lovgiver bestod for en Deel i at rette og forkorte de ældre Lovbestemmelser.

13–18. Det er ikke historisk bekiendt, at Justinian selv, men derimod vel at hans Dronning Theodora heldede til Monophysiternes Vranglære. Da Pave *Agapetus* i Aaret 535 kom til Constantinopel, bevægede han Keiseren til at afsætte Patriarken Anthemius, som bekiendte sig til hiin Lære, og den Meningsforskiel imellem Keiseren og Paven, hvortil Dante sigter, synes saaledes kun at have angaaet Patriarkens Rettroenhed.

23. Justinians *store Værk* var den dobbelte Opgave, han løste: at gienerobre det vestlige romerske Rige, og at ordne Lovene. Det Første udførte han ved Hiælp af sin Feltherre *Belisarius*, det Andet fremmede han imidlertid selv i Hiemmet.

„Her kan mit Svar dit første Spørgsmaal dække,
„Men selve Svarets Egenskaber tvinge
„Mig til at blive ved og Meer tillægge,
„At du maa see, hvor Begges Ret er ringe,
„De, som imod det hellige Mærke turde
„Begynde Strid, og de, som nu det svinge.
„See, hvilke Dyder det ærværdigt giorde
„Alt fra den Stund, da Pallas faldt tilfode,
„Og ved sin Død det Magten gav paa Jorde!
„Du veed, hvorlunde det i Alba boede
„Trehundred Aar og længer, indtil Stævnet,
„Hvor Tre mod Tre for det i Kampen stode.
„Du veed, hvad i syv Kongers Tid det evned,
„Fra Kvinderovet til Lucretias Jammer,
„Beseirende hvert Folk, man trindtom nævned.

---

28 flg. Dantes første Spørgsmaal, om Aandens Navn (v. 127) er nu besvaret; men han benytter Leiligheden til at udtale sig om Keiserdømmets Oprindelse og Betydning, og til at dadle Guelfer og Ghibelliner, de første, fordi de stred imod det hellige Mærke, imod Keiserdømmet, de sidste, fordi de misbrugte det til Opnaaelse af egennyttige Øiemed. (Om disse politiske Partier s. Indledningen).

35. Pallas, en Søn af Kong Evander, stod Æneas bi i Kampen imod Turnus, men blev dræbt af denne. Æneas hevnede hans Død og blev Arving til Herredømmet.

37. I Albalonga, der var anlagt af Æneas' Søn Ascanius, herskede dennes Efterkommere i over trehundrede Aar, indtil Herredømmet, efter de tre Horatiers Kamp med de tre Curiatier, gik over til Rom.

41. Fra Sabinerindernes Rov under Romulus, indtil Lucretia i den sidste Konges Tid blev vanæret af Sextus Tarquinius, havde Rom udstrakt sit Herredømme over alle Nabostater.

„Du veed, hvor vældigt det i Krigens Flammer
„Med Romas Folk Brennus og Pyrrhus saared,
„Samt andre Fyrster slog og Forbundsstammer;
„Da var det, Quinctius, der fik Navn af Haaret,
„Decier og Fabier og Torquatus finge
„Det Ry, hvis Priis jeg her har glad frembaaret.
„Det mægted hine Horders Trods at tvinge,
„Som overskred med Hannibal de Fielde,
„Fra hvilke, Po! din Kildes Bølger springe.
„Som Ungersvende, seirende, med Vælde
„Stred Scipio samt Pompeius i dets Skygge;
„Den Høi, du fødtes ved, det maatte gielde.
„Derpaa, da Himlen til sin Fred og Lykke
„Tilbage vilde føre Verdens Lande,
„Greb Cæsars Haand det, efter Romas Tykke.

---

44. Brennus, Anfører for de Sennoniske Galler, indtog Rom og var nærved at bemægtige sig Capitolium, men blev slaaet tilbage af Furius Camillus. Pyrrhus, Konge i Epirus, blev i Kampen imod Rom overvundet af Fabricius.

46. Dictatoren L. Quinctius Cincinnatus fik dette Tilnavn paa Grund af sit rige, krøllede og ukæmmede Haar.

47. Decier: tre berømte Romere, Fader, Søn og Sønnesøn, der i forskiellige Krige offrede deres Liv for Fædrelandet. Fabier: en navnkundig romersk Familie, til hvilken bl. a. Hannibals Overvinder Q. Fabius Maximus hørte. Manlius Torquatus lod sin egen Søn henrette, for at hævde Krigstugten.

53. Scipio, med Tilnavn Africanus. Pompeius nævnes i Villanis Krønike som en af Anførerne for den romerske Hær, der efter Sagnet i Krigen mod Catilina ødelagde Fiesole. Florents, Dantes Fødeby, ligger ved Foden af den Høi, hvorpaa det gamle Fiesole har staaet.

55—56. D. har i disse Vers uden Tvivl tænkt baade paa den ydre Fred og

„Dets Færd fra Varus indtil Renus' Strande,
„Har Era seet og Isara og Senna,
„Ja hver en Dal, som skikker Rhodan Vande.
„Men dets Bedrifters Flugt, da fra Ravenna
„Det svang sig over Rubicon i Striden,
„Den følges ei af Tunger eller Penne.
„Mod Spanien vendte det sin Hær, og siden
„Imod Durazzo; det Pharsalia kued,
„Saa ved den hede Nil man følte Kviden.
„Antandros det og Simois gienskued,
„Fløi saa derfra, hvor Hektor Hvile nyder,
„Hen hvor dets Flugt ei Ptolomæus hued.
„Derfra det lynende mod Juba bryder,
„For snart igien mod Vesterled at drage,
„Hvorfra den Pompeianske Tuba lyder.

Eenhed, der tilveiebragtes ved Monarkiet, og paa den Fred og Liighed med Himlens Klarhed, der frembragtes ved Christendommen. Thi Cæsars Haand greb Romerørnen henimod den Tid, da Christus skulde fødes.

58—60. I denne Terzine betegnes Skuepladsen for Cæsars gallifke Krig ved sex Floder, hvis nuværende Navne ere: Var, Rhinen, Saone, Isère, Seinen og Rhonen.

61—66. De vigtigste Begivenheder i Borgerkrigen: Overgangen over Rubicon og Italiens Erobring, Seiren over Petreius og Afranius i Spanien, Slaget ved Dyrrachium og Seiren ved Pharsalus, efter hvilken den slagne Pompeius flygtede til Egypten, hvor han omkom.

67. Antandros: en By i Lillephrygien; Simois, en Flod ved det gamle Troja. D. følger Lucan, der lader Cæsar, efter Slaget ved Pharsalus, lande paa den trojanske Kyst, hvorfra Romerørnen, med Æneas, først var udgaaet.

69—72 betegner den alexandrinske Krig, hvor Cæsar tog Cleopatras Parti imod Ptolomæus; den afrikanske, imod Kong Juba; og

„For dets Bedrifter i de næste Dage
  „Brutus og Cassius i Helved skrige,
  „Og Modena, Perugia hørtes klage.
„Og endnu græder hun, der maatte vige
  „For Mærkets høie Fører, til hun, stukket
  „Af Slangen, brat betraadte Dødens Rige.
„Med ham det paa den røde Strand sig vugged,
  „Med ham det slig en Fred til Verden bragte,
  „At Janustemplets Dør blev heelt tillukket.
„Men hvad det Banner, der min Tale vakte,
  „Først havde giort og siden skulde føie
  „Dertil, saavidt det over Land sig strakte:
„Det synes mørkt, naar Tegnet i den høie,
  „Den tredie Cæsars Haand man har beskuet
  „Med luttret Sind og med et klaret Øie.

---

den spanske, hvor han overvandt Sextus og Cneius Pompeius.

73—75 skildre de Bedrifter, der udførtes under Romerbannerets næste Fører. Augustus: Seiren over Brutus og Cassius ved Philippi, over M. Antonius ved Mutina, og over Consulen L. Antonius ved Perugia. Den Straf, Cæsars Mordere lide, har D. beskrevet i Helvede: XXXIV. 64 flg.

76. Hun: Cleopatra (f. Helv. V. 63.)

79—81. Augustus erobrede hele Egypten indtil det røde Hav, og skaffede Rom Fred.

84—90. Alt hvad der tidligere var udført under Romerbanneret, maa blegne for det, som skete under den tredie Cæsar: Tiberius. Under ham blev Christus korsfæstet, Adams Synd sonet, og Guds Retfærdighed tilfredsstillet. Efter Dantes Anskuelse, som han udvikler i sit Skrift om Monarkiet, fik Christi Død paa Korset kun derved Charakteren af en Straf for hele Verdens Synder, at den blev paabudt af Verdensherskeren, den romerske Keiser, og iværksat af hans Statholder. Tiberius var det udvalgte Redskab for den Hævn, hvormed

„Thi den Guds Retfærd, som har mig opluet,
„Forundte det, ført af hiin Haand, at føde
„Den Hævn, hvormed hans Vrede vældig trued.
„Hør! og til Undren skal mit Ord dig nøde:
„Med Titus tog det nu, hiinsides Havet,
„Hævn over Hævnen for den gamle Brøde.
„Og dengang Longobardertanden gnaved
„Vor hellige Kirke, bag dets Vinger hasted
„Den store Carl til Hiælp og Fienden aved.
„Nu kan du dømme selv om dem, jeg lasted,
„Og deres Feil, hvoraf al Nød og Kvide
„Oprunden er, som over Jer sig kasted.
„En af dem vil med gule Lilier stride
„Mod Rigets Tegn, og En for sig det tage;
„Saa hvo der feiler meest, er svært at vide.

Guds Vrede trued, Organet for den guddommelige Retfærdighed; og dette kaster i Dantes Tine den høieste Glands paa Romerørnen og det Keiserdømme, hvis Retmæssighed og Betydning denne Sang overhovedet skal fremhæve.

92—93. Christi Død var, efter hans menneskelige Natur, der var deelagtig i Slægtens Synd, en retfærdig Hævn; men efter hans guddommelige Natur saa uretfærdig, at den atter maatte hævnes. Og atter valgte Gud den romerske Keiser til sit Redskab, idet Titus, ved at ødelægge Jerusalem, tog Hævn over Hævnen. Jvf. VII. 25—45 og Anm.

96. Carl den Store giorde i A. 774 Ende paa det Longobardiske Rige.

97. Dem, jeg lasted: s. ovenfor V. 31—33.

100. En (det guelfiske Parti) strider med gule Lilier (Frankrigs Vaaben) imod den retmæssige Verdensherster, den romerske Keiser; En (det ghibellinske Parti) tager Romerørnen for sig ɔ: giør den

„Ov heller under anden Bannerstage
„Din Kunst, o Ghibelliner! du, som prøver
„Bestandig det fra Retfærds Vei at drage.
„Og slaa det ikke ned, du nye Røver,
„Carl, med din Guelferhær, men vogt dig heller
„For Ørnens Klo, der flaaede større Løver.
„Heelt mangen Gang en Søn med Taarer gielder
„Sin Faders Skyld, og ei er det Guds Tykke,
„At Han for Lilierne sit Vaaben fælder.
„Viid, denne lille Stierneklode smykke
„De gode Aander nu, som ivrigst vare
„For Navn og Eftermæle sig at bygge.
„Naar Længslen deri hvile kan og fare
„Saa langt af Vei, maa visselig den sande
„Kiærligheds Straaler være mindre klare.
„Men det er just en Fryd i disse Lande,
„Vort Værd at maale med den Løn, vi funde,
„Og see dem begge lige høit at stande.

---

til sin Fane i egennyttig Hensigt, ikke for at gienoprette dens Herredømme over Verden.

107. Carl: efter Nogles Mening Carl den Anden, Konge af Neapel og Sicilien. Rimeligere synes det imidlertid, at D. sigter til Carl af Valois, som Pave Bonifacius havde indkaldt og vilde giøre til romersk Keiser. Jvf. Indl. S. 22 flg.

112 flg. Justinian besvarer nu Dantes andet Spørgsmaal: hvorfor han beboede (rettere: aabenbarede sig i) Merkurs Sphære, hvis Lys kun sielden og ufuldkomment naaer til Jorden. Denne Sphæres Aander ere gode, men der mangler dem dog Noget i Sindelagets Reenhed, da der i deres Handlinger blandede sig Begierlighed efter jordisk Navnkundighed og Ære.

„Den levende Retfærdighed saalunde
„Blidgiør vort Sind og dets Begier forsoner,
„At aldrig efter Ondt vi tragte kunne.
„Forskiellige Stemmer danne søde Toner,
„Saa giør vort Livs forskiellige Trin tilsammen
„Just Harmonien sød blandt disse Throner.
„Her indeni vor Perle lyser Flammen
„Af Romeos Lys, hvis skiønne Daad nu vinder
„Ham bedre Løn, end hist, og større Gammen.
„Men Provençalerne, som var hans Fiender,
„Skal ikke lee, thi det er altid gaaet
„Den slet, hvem Andres Retfærd var til Hinder.
„Raimondo havde fire Døttre faaet,
„Og alle bleve Dronninger — see, dette
„Har den ydmyge Pillegrim formaaet!
„Og dog bevæged Avindsord den Slette
„Til med en retviis gammel Mand, som ikke
„Blot svared Ti, men Tolv, at gaae irette.

---

128. Om denne Romeo fortælles der i Villanis Krønike (VI. 92.) at han var en fattig Pilegrim, der kom til Grev Raimond af Provences Hof og blev sat til at bestyre hans Eiendomme. Ved sin Klogskab og Redelighed forøgede han Grevens Indtægter til det Tredobbelte. Men avindsyge provençalske Adelsmænd bagtalte ham hos hans Herre, og denne fordrede Regnskab. Da tog den gamle Mand sin Pilgrimsstav og sin Tiggerpose, satte sig paa sit Muuldyr, og red bort, fattig som han var kommen. Navnet Romeo synes forøvrigt i dette Sagn ikke at være et Egennavn, men snarere at betyde: Pilegrim, Romfarer.

134. Af Raimond Berengars fire Døttre blev Margarethe formælet med Ludvig IX af Frankrig, Eleonore med Henrik III af

„Da gik han, fattig, og lod Alting ligge;
„O, kiendte Verden ikkun ret hans Hierte,
„Der Vid for Vid sig Livet maatte tigge —
„Kvad den hans Lov med endnu større Smerte!

England, Sancha med dennes Broder Richard, der blev valgt til romersk Konge, og Beatrix med Carl I af Neapel.

Syvende Sang.

Merkur; Fortsættelse. Om Syndefaldet og Forløsningen.

„Hil Dig og Priis, Hærskarers Gud i Himlen,
„Som med din Klarhed overstraaler Glandsen
„Af alle salige Luer her i Vrimlen!"
Saalunde kvad hiin Aand, hvis Hoved Krandsen
Af Dobbeltlyset Straaler herligt smykked,
Og vendte sig igien til Stiernedandsen.
De Andre fulgte med i Takt og tykked
Mig lynildsnare Gnister liig at tindre,
Indtil med eet Afstanden dem bortrykked.
Jeg tvivled svart, og mæled i mit Indre:
Siig hende det! Bed, bed min Herskerinde
Med søde Draaber denne Tørst at lindre!
Men Ærefrygten, som mig allesinde
Blot B og Ice fylder med, nedknued
Mig dybt, liig Den, hvem Søvnens Lænker binde.

4. Hiin Aand: Justinian, smykket med et dobbelt Lys, som Lovgiver og Kriger. Han vender tilbage til Stiernedandsen ɔ: tager atter, ligesom alle de Salige, Deel i Kredsbevægelsen af den Himmel, han tilhører.

14. Bice, Forkortelse af Beatrice.

Ei længe Beatrice saa mig stued,
Før hun tilstraaled mig et Smiil, der giorde
Salig en Mand, var han af Ild omluet.
„Jeg seer og feiler ei," tog hun tilorde,
„At tankefuld du grunder paa, hvorlunde
En retviis Hævn kan retviist straffet vorde.
Jeg løser snart de Tvivl, som dig omspunde,
Og hvis dit Sind sig ved min Tale hefter,
Skal den en mægtig Lærdom dig forunde.
Ved ei at taale paa sin Villies Kræfter
Et gavnligt Baand, fordømte han, som ikke
Blev født, sig selv og dem, der fulgte efter.
Derfor har Menneskeslægten maattet ligge
Vildfaren, syg, til lang Tid var forleden,
Og det behaged Gud sit Ord at skikke,
Som ene ved en Act af Kiærligheden
Personligen med sig forbandt den svage
Natur, der fra sin Skaber bort var streden.
Vend Øiet nu mod det, jeg frem vil drage!
Vel var Naturen, med sin Skaber blandet,
Saa reen og god, som i de første Dage;

---

21. Den Tvivl, som rører sig hos D., er fremkaldt af Justinians Ytring i foregaaende Sang, V. 88—93. Det forekommer Digteren ubegribeligt, at Christi Død paa Korset paa eengang kan være en retfærdig Straf og den største Uretfærdighed.

26. Han: Adam, der ikke fødtes, men blev skabt umiddelbart af Gud, fordømte ved sin Ulydighed sig selv og alle sine Efterkommere; hans Synd blev til Arvesynd i Menneskeslægten.

36 flg. For at Menneskeslægten kunde forløses fra Arvesynden, maatte Christus, det guddommelige Ord, forbinde sig med den menneskelige

Men i sig selv den dog af Uskyldslandet
Udjaget var, fordi den bort sig vendte
Fra Sandheds Vei og Liv til noget Andet.
Naar man da veier Korsets strenge Rente
Mod selve den Natur, Gud lod forplantes,
En saa retfærdig Straf man aldrig kiendte.
Men ingen Straf saa uretfærdig fandtes,
Naar man betragter Den, som led og sukked,
Fordi med ham en slig Natur forbandtes.
Thi blev slig ulig Frugt af eet Træ plukket,
At een Død Gud og Jøderne behaged,
Og Jorden skialv, men Himlen sig oplukked.
Nu bør dig tykkes let, hvad før dig plaged:
Det, at en retviis Domstol uden Naade
Hævn over en retfærdig Hævn har taget.
Men see, fra Tanker giennem Tankers Traade
Har nu dit Sind sig viklet i en Hilde,
Og længes svarlig at faae løst dens Gaade.

Natur. Denne Frembringelse af Mennesket Christus og hans samtidige Forbindelse med Ordet, skete ikke paa sædvanlig Maade, men var en Act af Kiærligheden ɔ: den hellige Aand. Christi menneskelige Natur var altsaa med Hensyn til dens Frembringelse et umiddelbart Værk af Gud og derfor, efter Siælen, saa reen og god, som i de første Dage, før Syndefaldet; men i sig selv, med Hensyn til Stoffet, nedstammede den fra Adam, og var derfor, efter Legemet, underkastet Forkrænkelighed og Død — Betragter man altsaa denne Natur i sig selv, som en Deel af den Menneskeslægt, „der bort sig vendte fra Sandheds Vei og Liv," saa var Korsfæstelsen en retfærdig Straf; men betragter man „Den, som led og sukked," eller hiin Natur i dens Forbindelse med Christus, saa var Korsfæstelsen den største Uretfærdighed.

Vel fatter dette, siger du, mit Snille;
Men dunkelt er det mig, hvi Herren ene
Den Vei til vor Forløsning kaare vilde.
Det Raad er skiult, o Broder! ei alene
For dig, men for Enhver, hvis Tanker ikke
Kiærligheds Ild har styrket og giort rene.
Men da mod dette Maal saamange Blikke
Forgieves stirre hen, jeg nu dig tyder,
Hvi Gud fandt værdigst, saa det at beskikke.
Den Godhed, som al Avind fra sig skyder,
Saalunde flammende sin Gløb udsender,
At al den evige Skiønhed klart frembryder.
Hvad den umiddelbart udstraaler, kiender
Ei Ophør eller Død; thi det Segl svinder
Og ændres ei, som trykkes af dens Hænder.
Det, som umiddelbart fra den udrinder,
Fribaaret er og kan ei underlægges
De skabte Tings Paavirkning eller Hinder.
Det er den liigt og derfor meest den tækkes;
Thi Altudstraaleren, den hellige Flamme,
I det, som er den ligest, livligst vækkes.
De Fortrin smykke Menneskeslægtens Stamme,
Men naar eet af dem ikke længer findes,
Da synker fra sin Adel den med Skamme.

64-66 erindrer om den nyplatoniske Lære, at det Guddommelige udstraaler Tilværelsen i dens forskiellige Grader, som Effulgurationer af sit Lys. I denne Udstraalen udfolder det (Texten har: displega) de evige Skiønheder.

67 flg. Den Deel af Skabningen, som har sin Tilværelse umiddelbart fra Gud, er uforkrænkelig, fri, navnlig ikke underlagt Stiernernes Indflydelse, og liig med Gud. Jvf. Slutn. fra V. 124.

76. Udødelighed (ogsaa Legemets), Frihed og Liighed med Gud vare

Ved Synden ene den i Trældom bindes,
Saa fra det høieste Gode bort den ganger,
Og ikkun svagt af Herrens Lys beskinnes.
Og aldrig meer sin Værdighed den fanger,
Hvis den ei fylder Syndens Hul til Bredden,
For al den onde Lyst, med Bod og Anger.
Da i sin Spire hele Menneskeheden
Syndede mod Herren i de første Dage,
Gik hine Fortrin tabt for den med Eden.
Der gaves, for at vinde dem tilbage,
Naar ret du giver Agt, ei anden Maade,
End een af disse Veie to at drage:
At Mennesket enten ene ved Guds Naade
Fik Alt tilgivet, eller faldt tilføie
Og giorde Fyldest for sin Daarskabs Vaade.
Hold dig nu til mit Ord saa fast og nøie,
Som du har Evne til, imens du hefter
Paa Dybet af det evige Raad dit Øie.
Ei kunde Mennesket, med de svage Kræfter,
Selv giøre Fyldest for sig, thi at dale
Saa dybt i lydig Ydmyghed bagefter,
Som først han vilde stige høit og prale —
Det stod ei i hans Magt, og derfor evned
Han ikke selv for Brøden at betale.

---

det første Menneskes Fortrin i Eden. Da Guds Billede ved Syndefaldet formørkedes i hans Siæl, mistede han ogsaa de to andre Fortrin.

100. Adams Overtrædelse havde sin Rod i Hovmod, han vilde ikke blot ligne Gud, men være „ligesom Gud, og kiende Godt og Ondt." 1 Mos. B. III. 5.

Thi maatte Gud, der var ei Andet levnet,
Ved sine Veie luttre Mennesket atter,
Ved een, hvad heller begge dem, han jevned.
Men saasom Gierningsmandens Daad man skatter
I større Maal, jo meer den aabenbarer
Det Hiertes Godhed, hvoraf den er Datter:
Behaged det Guds Godhed, der forklarer
I Verden sig, at frie Ier, som jeg melder,
Ved begge de to Veie, den befarer.
Fra første Dag til sidste Nat udvælder,
Slig Fremfærd, høi og herlig overmaade,
Var aldrig seet og vorder ikke heller.
Thi Gud var mere gavmild ved, til Baade
For Menneskeslægtens Synd, sig selv at give,
End om han havde kun forladt af Naade.
Og intet Middel mægted frem at drive
Retfærdighedens Værk, undtagen dette:
At Herrens Søn steg ned, for Kiød at blive.
Dog, for hver Længsel i din Siæl at mætte,
Vil jeg et Sted dig nøiere forklare,
At du maa skue der, som jeg, det Rette.

---

104. Sine Veie: Guds Veie ere Barmhiertlighed og Retfærdighed (s. ovenf. 91—93). Den første viste han ved at hengive sin Søn til den hiælpeløse Menneskeheds Frelse, den anden ved at lade Christus giøre Fyldest paa Korset for Menneskeslægtens Synder.

122-41. Et Sted: V. 67 flg. Efter christelige Begreber ere alle Ting skable, have deres Tilværelse fra Gud, og skulde altsaa, hvis Beatrice ovenfor har talt sandt, være uforgængelige, ikke kiende Ophør eller Død. Men nu ere Elementerne og de af deres Blanding fremstaaede Ting forgængelige, og dog ere de skable af Gud. Den tilsyneladende Modsigelse løser B. ved at fremhæve Forskiellen imellem den umiddelbare Skabelse, som Englenes, Himlenes og Menneskesiælens, der have baade Tilværelse (esse) og Væsen (essentia)

Jeg seer jo Luft og Ild — saa kan du svare —
Og Vand og Jord, og hvad dermed er blandet,
Fordærves Alt og ikkun stakket vare.
Og dog blev disse Ting af Herren dannet
Og skulde mod Fordærv jo sikkret være,
Ifald jeg har talt sandt, fremfor alt Andet.
Englenes Hær, min Broder! og det skære
Land, som du færdes i, kan skabt man kalde
I deres hele Fylde, som de ere.
Men hine Elementer selv og alle
De Ting, som udaf dem opstaaer og giøres,
Fik Form af noget Skabt og maae forfalde.
Skabt blev Materien, som i dem røres,
Og skabt den Formkraft blev, som indeholdes
I disse Stierner, der omkring dem føres.
At alle Dyrs og Planters Siæl udfoldes
Af dertil egnet Stof, det foraarsager
De hellige Lys, ved deres Gang det voldes.
Vort Liv umiddelbart sit Udspring tager
Kun fra Guds Godhed, som med Kiærligheden
Til sig det fylder og bestandig drager.

umiddelbart fra Gud; og den middelbare, som Elementernes, Dyrenes og Planternes, der kun have Tilværelsen fra ham. Vel stammer baade deres Stof og deres Form fra Gud (V. 136), men de selv i deres Eiendommelighed frembringes først ved Forbindelsen imellem begge, og denne afhænger af de hellige Lys, Stiernerne.

140. Af dertil egnet Stof: Originalens »complessione potenziata« svarer til det Aristoteliske δύναμις ɔ: Anlægget, den reale Mulighed, der virkeliggiøres ved Formens Indvirkning.

142. Om den menneskelige Siæls umiddelbare Skabelse, forsaavidt den er en intellektuel Siæl, s. Skærsilden xxv. 52 flg. og Anm.

145. Deraf, at Guds umiddelbare Værker ere uforgængelige, kan man

Deraf du slutte kan, at Hver, som heden
Er gaaet, skal opstaae, ved at betragte,
Hvorlunde Menneskets Kiød blev skabt i Eden,
Dengang til Liv de første To blev vakte.

slutte, ikke blot at Siælen er udødelig, men ogsaa at Legemet skal opstaae; thi ogsaa dette blev, ved de første Menneskers Skabelse, frembragt umiddelbart af Gud.

Ottende Sang.

Venus, med de Elskovsvange. Om Menneskenes ulige Anlæg og Bestemmelse.

Om Cypris Verden i sit Vanheld pleied
At troe, al daarlig Elskov kom fra hende,
Der sig i tredie Epicyklus dreied.
Thi pristes ei blot hun som Herskerinde,
Med Offring og med Bøn og helligt Kvæde,
Af Oldtids Folkeslag, der gik iblinde;

---

1. Cypris ɔ: Venus. Verden i sit Vanheld ɔ: under Hedenskabet, troede ikke blot, ligesom Dante og hans Samtid, at Kiærligheden var en Virkning af Planeten Venus, men tilskrev ogsaa denne Stierne Kiærlighedens Misbrug, som dog kun har sin Grund i Menneskets frie Villie. Saavel derfor, som overhovedet fordi man fordum personificerede og tilbad Himmellegemet, siger D. (V. 5) at Oldtidens Folkeslag gik iblinde.
3. Tredie Epicyklus: Efter det Ptolemæiske System dreier enhver Planet sig selvstændig i en mindre Kreds fra Vest til Ost, paa samme Tid som den af primum mobile føres rundt i den større Kreds fra Ost til Vest. De smaa Kredse kaldes Epicykler, og Venusbanen den tredie E. fordi Planeten Venus indtager den tredie Plads i Systemet.
6. Dione: en Datter af Oceanus og Thetys, ved Jupiter Moder til Venus.

Men Moderen Dione, samt den spæde
Cupido dyrket blev, og Mængden troede,
At det var ham, der tog hos Dido Sæde.
Det Navn, min Sang begyndte med, de lode
Paa Stiernen overgaae, der fra sin Tinde
Snart hist, snart her tilsmiler Solens Klode.
Jeg mærked ei vor Stigen; men at inde
Vi var i Stiernen, kunde grant jeg kiende,
Thi mere deilig blev den høie Kvinde.
Som man kan see en Gnist i Flammen brænde,
Og skielne Røst i Røst, naar saa de klinge,
At een staaer fast, een hæver sig fra denne:
Saalunde saae jeg andre Lys at svinge
Sig rundt i dette, meer og mindre snare,
I Forhold til det evige Syn, de finge.
Ret aldrig foer fra Skyers kolde Skare
Et Veir saa iilsomt ned, at jo med Møie,
Langsomt det vilde tykkes Den at fare,
Som havde seet de hellige Lys forføie
Sig henimod os og den Rundgang bryde,
Der ledes af Serapher i det Høie.

---

7. Virgil lader (i Æn. I. 657 flg.) Amor, i Skikkelse af Drengen Ascanius, sætte sig paa Didos Skiød, for at indgyde hende Kiærlighed til Æneas.

12. Snart hist, snart her: snart forfra, som Morgenstiernen Phosphorus, snart bagfra, som Aftenstiernen Hesperus.

19. Andre Lys: Siæle, paa hvem Kiærlighedsstiernen i Livet har havt Indflydelse (jvf. IX. 33).

21. Det evige Syn: nemlig af Gud. Til Beskuelsen svarer Kiærligheden, og til denne Bevægelsens Hastighed.

27. Al Himlens Bevægelse udgaaer fra Førstehimlen, primum mobile; men denne ledes selv af det høieste Englechor: Serapherne.

Og bag de Forreste jeg hørte lyde
Saa saligfødt et Hosiannakvæde,
At end jeg længes efter det at nyde.
En af dem saae jeg derpaa til os træde,
Og ene mæled han: „Vi Alle stande
„Beredte paa dit Vink, for dig at glæde.
„Med samme Tørst, den samme Kreds vi danne
„Som hine Himmelfyrster, der os føre,
„Til hvem du fordum kvad i Verdens Lande:
„„I Kræfter, som den tredie Himmel røre!““
„Slig Kiærlighed os fylder, at det ikke
„Er tungt, lidt Ophold for din Skyld at giøre.“
Da først jeg havde søgt med mine Blikke
Ærbødig Herskerinden, og var nøiet
Og tryg ved hendes Bifald at inddrikke,
Saa vendte mod hiint Lys jeg atter Øiet,
Og: siig mig, hvo du 'er? tog jeg tilorde
Med Røst, af mægtig Følelse forhøiet.
Hvor saae jeg stort og lysende det vorde!
Thi ved mit Ord ny Glæde det besiæled
Og endnu større Saligheden giorde.
„Kort Tid kun cied Verden mig,“ det mæled,
„Men meget Ondt, som kommer, havde kunnet
„Undgaaes, hvis længer der jeg havde dvælet.

---

37. I Kræfter osv. Med disse Ord, som ere rettede til de Himmelfyrster, Intelligentser, der styre den tredie Himmel, begynder en af Dantes Canzoner. Siælene bevæges af den samme Tørst ɔ: Længsel efter Gud, som fylder Intelligentserne og bevirker deres Indflydelse paa Himmellegemerne.

49 flg. Den Talende er Carl Martell, Konge af Ungarn, en Søn af Carl II af Neapel. Han døde før Faderen, og hans Broder

„Min Fryd har mig med Straaleglands omvundet,
„Og Synet af min Skabning dig berøvet,
„Som Dyret, i sin Silkevæv indspundet.
„Du elsked høit mig, og med Grund, i Støvet,
„Thi var jeg død ei, havde jeg med Glæde
„Viist af min Kiærlighed dig meer end Løvet.
„Hiin venstre Bred, som Rhodans Bølger væde,
„Naar Floden først med Sorgue sig har blandet,
„Mig vented som sin Drot, og Herresæde

Robert blev i A. 1309 Arving til Neapel og Sicilien. Ved det *meget Ondt, som kommer* sigter D. uden Tvivl til Roberts Modstand imod Keiser Henrik VII. Det maa nemlig erindres, at Digtets Handling foregaaer i A. 1300. Carl Martell opholdt sig i A. 1295 nogle Uger i Florents, hvor han ved sin personlige Elskværdighed vandt alle Hierter, og D. kan her have seet ham. At Digteren har givet ham Plads paa dette Sted, forklarer en gammel Commentator ved at sige: „Carl Martell var en Yngling med store Anlæg, en ægte Søn af Venus; thi han var elskovsfuld, elskelig og indtagende, og besad i sig de fem Ting, som indbyde til Kiærlighed, nemlig Sundhed, Skiønhed, Rigdom, Ærkesløshed og Ungdom."

58 flg. Her betegnes de Lande, som vilde være tilfaldne Carl Martell, hvis han havde levet. *Hiin venstre Bred*: den Deel af *Provence*, som hans Bedstefader Carl I af Anjou havde erholdt ved Giftermaal. *Pynten* o. s. v. Kongeriget *Neapel*, hvis Beliggenhed imellem tre Have betegnes ved de tre i V. 62 nævnte Byer, ligesom dets Nordgrændse ved de to Floder, af hvilke *Verde* formodentlig er den samme som Garigliano. *Det Lands Krone* o. s. v. den *ungarske* Krone, som Carl Martell giorde Paastand paa, da hans Onkel Ladislaus IV døde uden Arvinger. *Trinacrien* ɔ: Sicilien, som mellem Forbiergene *Pelorum* og *Pachynum* (Peloro og Passaro) paa sin Østkyst bærer det rygende Ætna. Under dette Bierg troede man i Oldtiden, at Giganten *Typhoeus* laae fængslet, og meente, at han bevirkede Jordskiælv og vulkanske Udbrud. D. forkaster denne Fabel, og anfører Dannelsen af underjordiske Svovlmasser som den rette Aarsag til Røgen og Ilden.

„Var mig beredt paa Pynten hist af Landet
„Mellem Gaeta, Bari og Crotone,
„Derfra, hvor Tront og Verde søge Vandet.
„Alt funkled om min Pande det Lands Krone,
„Som Donau bader paa sin Flugt, den snelle,
„Fra Tydsklands Bredder; og Trinacriens Throne
(„Hiint fagre Lands, hvor mørke Dampe vælde,
„Ei fra Typhoeus, men fra Svovlets Flamme,
„Ned paa den Bugt, der maa for Eurus trælle),
„Mellem Pachinums og Pelorums Kamme,
„Den havde staaet end for Konger aaben,
„Fødte ved mig, af Carls og Rudolphs Stamme,
„Hvis daarlig Styrelse, der egger Hoben,
„Ei havde bragt Palermos Undertrykte
„Til med det Raab: døer, døer! at gribe Vaaben.
„Saae blot min Broder det, han vilde frygte,
„Og snart, for ei at hades og forkastes,
„Fra Cataloniens gridske Armod flygte.
„Thi sandelig, med Raad og Daad maa hastes
„Ved ham eller ved Andre, skal hans Snekke,
„Der alt er fuld, ei over Evne lastes.

72. Af Carls og Rudolphs Stamme: Carl Martells Bedstefader var, som ovenfor anført, Carl I af Anjou; hans Gemalinde Clemenza var en Datter af Rudolph af Habsburg.

74. Huset Anjou mistede Sicilien ved en Revolution, der begyndte i Palermo anden Paaskedag 1282 med det frygtelige Blodbad, som er bekiendt under Navn af den sicilianske Vesper, og som kostede 4000 Franskmænd Livet.

76 flg. indeholde en Advarsel til Carl Martells endnu levende Broder, Kong Robert af Neapel, at han ikke, som Bedstefaderen, ved Gierrighed og Udsugelser skal sætte sin Krone paa Spil. Cataloniens gridske Armod sigter uden Tvivl til de spanske Leietropper, som Robert havde i Sold.

„Hans Væsen, som af gavmild Fyrsterække
„Sprang karrigt ud, behøved andre Venner,
„End dem, der kun vil fylde Skriin og Sække."
Fordi jeg troer, du skuer og erkiender
Den høie Fryd, din Tale mig indgyder,
Der, hvor hvert Gode springer ud og ender,
Saa klart, som selv jeg seer den, derfor nyder
Jeg dobbelt den, og at i Gud du skuer
Min Fryd fordobbles, ogsaa det mig fryder.
Glad har du giort mig, klar nu, hvis det huer
Dig, denne Tvivl: hvor kan af Spirer føde
Fremvoxe noget Beesk, som ikke duer?
Saa taled jeg; og han: „Kan Sandheds Føde
„Jeg skye dig, skal Forklaringen, som viger
„Bagved din Ryg, du snart med Oiet møde.
„Hiint Gode, som den Verden, du bestiger,
„Ombreies af og mættes, efter Tykke
„Sit Forsyn giør til Kraft i disse Riger.

---

92. Dantes Tvivl er fremkaldt ved Carl Martells Yttring, V. 82.

97 flg. Spørgsmaalet: hvorledes det er muligt. at det Slette kan nedstamme fra det Gode, eller det Gode fra det Slette, besvares paa følgende Maade. I og for sig skulde Frugten altid svare til Sæden (V. 133); men ved Frembringelsen af et Menneske medvirke Stiernernes Kræfter, i hvilke Guds Forsyn ligesom legemliggiøres (V. 97—102). Det vise Oiemed, hvortil disse Kræfter anvendes, er en saadan passende Fordeling af de forskiellige Anlæg og Evner, som er nødvendig for at det menneskelige Samfund kan bestaae (V. 103—123). Og denne Fordeling skeer ikke efter Herkomst og Stamme, men efter Forsynets eget, frie Skiøn (V. 124—132).

99. Disse Riger: Stiernerne. Gud lader sit Forsyn virke giennem Himmelsphærernes Kræfter.

„Og i den Aand, som veed af ingen Skygge,
„Er ei alene forudseet og kiendes
„Naturerne, men med dem deres Lykke.
„Derfor, saa tidt som denne Bue spændes,
„Den rammer, som naar Piil mod Maalet hviner,
„Et forudskuet Meed, hvorhen den vendes.
„Hvis ei, da vilde Himlen, hvor du triner,
„Virkninger af et andet Slags frembringe,
„Kunstværker ikke meer, men kun Ruiner;
„Og Kræfterne, som disse Stierner svinge,
„Brøstholdne jo i saa Fald maatte være
„Med samt hiin Aand, der skabte dem saa ringe.
„Behøver du meer Lys i dette, Kiære?"
Nei, svared jeg, at aldrig træt kan vorde
Naturens Kraft, det seer jeg af din Lære.
Og han: „Siig nu, var Menneskets Lod paa Jorde
„Ei værre, hvis han Borger ei var blevet?"
Jo, her jeg tvivler ei! tog jeg tilorde.
„Og var han det, ifald han ikke leved
„Forskielligt, med forskiellige Hverv ihænde?
„Nei, dersom Eders Mester fandt har skrevet."

---

100 flg. Guds Forsyn har forudseet Alt, bestemt alle Væsners Lod og oplaget alle Ting. baade de nødvendige og tilfældige i sin Verdensplan. Derfor fare Himmelbuens Pile. Stiernernes Kræfter, ikke ud iblinde, men ramme overalt et forudskuet Meed. Var det ikke saa. da var der ingen Verdensorden, Himmelkræfternes enkelte Virkninger vare da ikke harmoniske Dele af Skabningens store Kunstværk, men kun Ruiner; og Intelligentserne, disse Kræfters Ledere, ja den store Mester selv maatte da have Brøst og Mangler.

114. Ved Naturen forstaaes her, som flere Steder, Himlen, der i sit Kredsløb virker paa Elementarverdenen, og frembringer de individuelle Naturer (V. 102).

120. Eders Mester: Aristoteles, der i sin Bog om Staten udvikler,

Saa kom han giennem Slutninger til denne:
„Forskiellige Rødder, siger da Forstanden,
„Maae de forskiellige Virkninger udsende;
„Thi fødes Een som Solon, Een som Manden,
„Der tabte flyvende sin Søn med Jammer,
„Een Melchisedek, Xerxes blier en Anden.
„Den kredsende Natur, hvis Stempel rammer
„Det dødelige Vox, sin Kunst vel driver,
„Men den giør ingen Forskiel mellem Stammer.
„Derfor i Spiren alt forskiellig bliver
„Esau fra Jakob, og Quirinus fødes
„Saa lavt, at man til Fader Mars ham giver.
„Den avlede Natur strengt vilde nødes
„At følge dem, der avled den, hvis ikke
„Den i sin Retning af Guds Forsyn brødes.
„Hvad bag dig laae, staaer nu for dine Blikke;
„Men til et Tegn, at godt jeg om dig tykkes,
„Vil jeg dig end et lidet Tillæg stikke.

---

at det borgerlige Samfundsliv svarer til Menneskets Natur, at det beroer paa en Adskillelse imellem Befalende og Adlydende, Arbeidende og Styrende, og at denne Adskillelse igjen, naar den skal være retsgyldig, maa have sin Grund i en physisk Forskiellighed, saaledes at f. Ex. de aandelige Egenskaber ere fremherskende hos Herren, de legemlige hos Tieneren.

124 flg. D. synes ved de valgte Exempler at have tænkt paa de forskiellige Stænder, Lovgiverens (Solon), Kunstnerens eller den næringsdrivende Stand (Dædalus), Lærerens (Melchisedek), og Krigerens (Xerxes).

131. Tvillingbrødrene Esau og Jakob ere Exempler paa, at der under ganske lige Forhold kan fremkomme forskiellige Individualiteter; Quirinus (Romulus), der var af ringe Herkomst, viser, hvor forskiellig Sønnen kan være fra Faderen.

„Som anden Sæd, der fra sin Jordbund rykkes,
„Gaaer det Naturen ogsaa, naar den bindes
„Til fiendtlig Skiebne, daarligt kun den lykkes.
„Hvis Verden vilde følge blot og mindes
„Det Grundlag, som den seer Naturen lægge,
„Da vilde bedre Mennesker der findes.
„Men I den Mand til Klosterlivet trække,
„Som fødtes til med Sværd sig at omgiorde,
„Og Præsten I med Kongekaabe dække;
„Derfor I ud af Sporet gaae paa Jorde."

Niende Sang.

Venus; Fortsættelse. Forskiellige Forudsigelser

Da han mig dette havde flyet at vide,
Fortalte mig din Carl, Clemenza hulde!
Den Skuffelse, hans Afkom skulde lide;
Men mæled: „Ti, lad Aarene kun rulle!"
Saa jeg kun siger: paa den Nød, I bøied,
Der følge vil retfærdig Graad tilfulde.
Alt havde dette hellige Lys vendt Øiet
Imod den Sol, der fylder det og tænder,
Som mod det Gode, hvormed Alt er nøiet.
Vee dig, bedragne, blinde Slægt, som vender
Fra sligt et Gode Hiertet, og mod øde
Forfængelighed strækker dine Hænder!
Og see, mig kom et andet Lys imøde,
Der vilde tækkes mig, og aabenbared
Det i sit Ydre forud, ved at gløde.

---

3. Den Skuffelse: nemlig, at ikke Carl Martells Afkom, men hans Broder Robert skulde arve Neapels Throne.

5. Dante, der i det Hele har en ugunstig Mening om Kong Robert, antyder, at Carl Martell har spaaet sin Broder Straf og Ulykke; men han kan naturligviis ikke nøiere betegne denne Straf, da Talen her er om noget virkelig Tilkommende.

Som før, mig Beatrices Öine svared,
  De hviled fast paa mig, og hendes kiære
  Samtykke stod i dette Blik forklaret.
O salige Aand! lad det, jeg vil begiere,
  Opfyldes snart, og lad mig Visshed hente,
  At mine Tanker i dig speilet ere!
Da kvad det Lys, jeg endnu ikke kiendte,
  Liig Den, det glæder, Andre bi at stande,
  Og af sit Dyb, som før, det Røsten sendte.
„I den Deel af Italiens onde Lande,
  „Der hist sig strækker fra Rialtos Bue
  „Til Brentas og Piaveflodens Vande,
„Løfter en liden Høi sig, fra hvis Tue
  „Fordum en Fakkel nedsteg, for at brænde
  „Hiin Egn og væld igt stormende den kue.
„Jeg fødtes af den samme Rod, som denne;
  „Cunizza kaldtes jeg, og her jeg skinner,
  „For jeg af denne Stierne lod mig blende.

---

25 flg. Imellem Riallobroen (ɔ: Venedig) og Floderne Brentas og Piavas Kilder laae Slottet Romano, hvor den grumme Ezzelino III fødtes. Dante kalder denne Tyran, som han har givet Plads i Helvede (XII. 110) en Fakkel, deels paa Grund af hans Grusomhed, deels med Hentydning til en Drøm, Ezzelinos Moder havde før sin Nedkomst, at hun skulde føde en brændende Fakkel til Verden.

31. Jeg: Cunizza, Ezzelinos Søster. Hun havde en Kiærligheds-forstaaelse med Digteren Sordello (jvf. Sk. VI. 75), og efter hans Landsforviisning eller Død, med en Ridder, Bonio fra Treviso, med hvem hun en Tidlang flakkede omkring i Verden. Efterat han var bleven dræbt, var hun endnu to Gange formælet, og Dante kan altsaa med Grund sige, at Elskovsstiernen blendede, eller, som det i Texten hedder, overvandt hende. At hun dog har faaet Plads i Himlen, forklarer en ældre Fortolker deraf, at hun, trods sine For-

„Dog Grunden til den Lod, som her mig binder,
„Volder mig ingen Anger eller Møde,
„Hvad Eders Hob vel svært at fatte finder.
„Den straalende Juveel, som du seer gløde
„Her nærmest ved mig, lod paa Jord tilbage
„Saa stort et Ry, at før det lægges øde,
„Fem Hundredaar vel over Jorden drage.
„Døm nu, om det er værd, sig vel at stikke
„Og vinde Liv, naar endt er Livets Dage!
„Men saadan tænke disse Slægter ikke,
„Som boe, hvor Etsch og Tagliamento glider,
„De vil ei angre, skiøndt de slagne ligge.
„Dog Padua skal, i ikke fierne Tider,
„Rødne det Vand, som nær Vicenza rinder,
„Til Straf fordi mod Pligten Folket strider.

---

vildelser, var „from, velvillig, barmhiertig og fuld af Medynk med de Ulykkelige, som hendes Broder behandlede grusomt."

34. De Salige føle ingen Anger eller Smerte. De have vel Kundskab om deres fordums Lidelser og Synder; men denne Kundskab er „som Lægens, der kiender Sygdommene, ikke som den Syges, der har følt dem."

37. Den straalende Juveel er (s. V. 94) Folco fra Marseille, Søn af en genuesisk Kiøbmand, i sin Tid en bekiendt Troubadour, der vel ikke har ladet sig nøie med at synge om Kiærlighed, siden D. har givet ham Plads i denne Himmel. Han blev siden Munk, og i A. 1206 Biskop i Toulouse.

44. D. vil her uden Tvivl betegne det Land, som var Hovedskuepladsen for Ezzelinos og hans Slægts Daad og Udaad, samt for de Begivenheder, der nævnes i det Følgende.

46. Padnanerne, der havde underkastet sig Henrik VII, men derpaa igien giort Oprør, bleve gientagne Gange slagne af Keiserens Statholder Can della Scala i Nærheden af Vicenza, ved Floden Tessina; navnlig led de i A. 1314 et stort Nederlag.

„Og der hvor Siles Flod Cagnano finder,
„Slig Hersker kneisende med Nakken ganger,
„At man for ham alt Fangenettet binder.
„Feltro begræde skal endnu med Anger
„Sin onde Hyrdes Daad, saa fuul, at Mage
„Til den ei findes iblandt Maltas Fanger.
„Uhyre blev den Spand, der skulde tage
„Mod det Ferrara-Blod, og trættes vilde
„Hvo det i Unzer veied, og forsage —
„Som han engang udskienke skal, den gilde
„Præst i sin Iverighed, og Skienken turde
„Til Landets Sæd ei passe just saa ilde.
„I Himlens Speile, Throner kaldt paa Jorde,
„See vi et Gienskin af Guds Dom, og denne
„Indgiver os at tale, som jeg giorde."

---

49. Det Sted, som her betegnes, er Treviso, hvis Hersker, Richard af Cammino, vel var god og afholdt af Folket i det Hele, men udsvævende i Kiærlighed. En Adelsmand, hvis Hustru han havde vanæret, forbandt sig med en Anden, hvis Datter han havde forført, og Richard blev paa deres Foranstaltning myrdet i A. 1312.

52-60. Endeel forfulgte Ghibelliner fra Ferrara, der i A. 1314 havde taget deres Tilflugt til Feltro, blev af denne Byes guelfisksindede Biskop udleverede til deres Fiender og henrettede.

54. Malta (egentlig Marta) ved den sydlige Ende af Bolsenasøen, var et Fængsel for Præster, der havde giort sig skyldige i grove Forseelser.

61-63. De tre høieste Classer af Engle: Serapher, Cheruber og Throner, have fortrinsviis det Hverv at beskue Gud, de første hans Godhed, de næste hans Sandhed, de sidste hans Retfærdighed, og fra de høiere Classer meddeles de himmelske Aabenbaringer til de lavere. Thronerne ere da ligesom Speile, der optage Billedet af den guddommelige Retfærdighed, og i dem see atter de Aander, der omgive Dante, et Gienskin af Guds retvise Domme, der engang skulle fuldbyrdes paa Jorden.

Hermed hun stille taug, og gav tilkiende,
At noget Andet hendes Tanke hued,
Ved ind i Kredsen atter sig at vende.
Den anden Fryd, som forhen alt jeg skued,
Saa straalende sig giorde for mit Øie,
Som en Rubin, af Solen giennemluet.
Thi Glæden kalder Glands frem i det Høie,
Som Smiil paa Jorden; men i Dybets Lænker
Der fortner Skyggen under Sindets Møie.
Jeg mæled: Gud seer Alt, og i ham sænker
Dit Syn sig, salige Aand! saa det maa stande
Klart for dig, hvad jeg vil og hvad jeg tænker.
Hvi har din Røst, som fryder Himlens Lande
I Samklang med de fromme Luers Sange,
Der af sex Vinger sig en Kaabe danne,
Ei ladet mine Længsler Fyldest fange?
Saae jeg i dig, som du mit Indre tyder,
Da vilde jeg et Spørgsmaal ei forlange.
„Den største Dal, hvori sig Vandet gyder,"
Gav han mig da til Svar og hæved Røsten,
„Næstefter Havet, der om Jorden flyder,
„Gaaer mellem fiendske Bredder imod Østen
„Saa vidt, at den sin Middagslinie drager,
„Hvor først den havde Synskreds; der, ved Kysten

---

65. Den anden Fryd: Folco.

77. De fromme Luers: Seraphernes. Jvf. Es. VI. 2: „Seraphim stode over ham, enhver havde sex Vinger; med to skiulte hver sit Ansigt, og med to skiulte hver sine Fødder, og med to fløi den."

82 flg. Den største Dal: Middelhavet, der strækker sig fra Vest til Øst, imellem Europa og Afrika, og efter Dantes Antagelse har en Længde af 90 Grader.

„Af denne Dal jeg boede, paa en fager
„Plet mellem Ebros Flod og den, som følger
„Genovas Grændse mod Toscanas Ager.
„Fast til een Tid staaer Solen op og dølger
„Sig for Buggea og mit Land, som blanded
„Engang sit varme Blod med Havnens Bølger.
„Folco man kaldte mig i Fædrelandet;
„Og Himlen her af mig modtager Præget,
„Som jeg af den blev stemplet før og dannet.
„Ei gloded Dido stærkere bevæget,
„Til Kummer for Kreusa og sin Mage,
„End jeg, før Alder graanede mig Skægget;
„Ei heller hun, som blev i gamle Dage
„Forladt af Demophon, og ei Alciden,
„Der bar i Hiertet Iole med Klage.
„Dog her man kiender ei til Angerskviden,
„Glemt er al Synd og smilende man fryder
„Sig ved den Kraft, der ordned Alt før Tiden.
„Her skuer man i Kunsten ind, som pryder
„Sit store Værk, og skielner til hvad Gode
„Hiin Verdens Gang en høiere Verden lyder.

---

88 flg. Folcos Fødeby Marseille ligger omtrent midt imellem Floderne Ebros og Macras Mundinger, og næsten under samme Meridian, som Byen Buggea (Buscheia) paa Afrikas Nordkyst.

93. Hentydning til den Seier, som Brutus, der anførte Cæsars Skibe, vandt over Pompeius' Flaade i Nærheden af Massilia.

97 flg. Dido hengav sig til Æneas, skiøndt hun havde lovet sin afdøde Mage, Sichæus, at blive ugift. Creusa, Æneas' Hustru, var omkommen ved Trojas Brand. Hun o. s. v. Phyllis, en Datter af den thraciske Konge Sithon, elskede Grækeren Demophon og dræbte sig selv, da hun blev forladt af ham. Alciden, Herkules, dræbte den thessaliske Konge Eurytus og bortførte hans Datter Iole.

„Men skal hvert Onske, som paa denne Klode
„Din Siæl har født, du opfyldt med dig bære,
„Maa jeg gaae længer frem, kan jeg formode.
„Du vide vil, hvis Aand det vel kan være,
„Der boer i Lyset hist, som du seer skinne
„Liig Sol i klaren Vand, med Straaler skære.
„Viid, Rahab hviler sig i Fred derinde;
„Blandt os indlemmet, her hun Bolig eier,
„Og smykker med sin Glands vor Himmels Tinde.
„I Himlen her, som Eders Verden pleier
„At naae med Skyggens Top, fik hun sit Stade,
„Før nogen anden Siæl, ved Christi Seier.
„Og vel det sømmed sig at efterlade
„I Himlen dette Seierstegn fra Striden,
„Som vundet blev med tvende Hænders Flade;
„Thi hun stod først den Josva bi, der siden
„Med Hæder vandt det hellige Land, hvis Møde
„Kun lidet rører Paven nu for Tiden.

---

115. Rahab reddede Josvas Speidere, og blev derfor selv frelst under Jerichos Ødelæggelse (Josv. II.). Jvf. Pauli Br. t. Hebr. XI. 31.

118. Jordens Skygge danner en Kegle, hvis Top rager ud i Verdensrummet og efter de Gamles Mening naaede op til Venussphæren. Vistnok indeholder dette Sted en allegorisk Hentydning til, at der fra det jordiske Liv endnu falder en Skygge paa Siælene i de tre laveste Himmelsphærer.

120. Rahab hørte til de Siæle, for hvis Skyld Christus nedsteg til Helvede, og som han udfriede af Limbus (Jvf. Helv. IV. 52 flg.).

122. Striden o. s. v. Christi Seier over Synd og Død, der blev vundet med tvende Hænders Flade ɔ: da Frelserens Hænder udstraktes og giennemboredes paa Korset.

„Din By, som er et Skud af ham, hvis Brøde
„Var, at han først sin Skaber trodse turde,
„Og for hvis Avind mange Taarer fløde,
„Udbreder den fordømte Blomst paa Jorde,
„Der lokked Faar og Lam, saa vild de fore,
„Da den en Ulv af selve Hyrden giorde.
„For den er Evangeliet og de store
„Fortolkere glemt; nu granskes Decretaler,
„Saa man paa Bind og Blade det kan spore.
„Den søger Paven og hans Cardinaler,
„Men til det Nazareth, hvor Englen maatte
„Sin Vinge standse, deres Hu ei daler.
„Dog snart skal Rom og Vaticanets Slotte,
„Med hvert et helligt Gravsted, der blev levnet
„Den Krigshær, som i Peders Fodspor traadte,
„Vel blive fri for dette Horelevnet!“

---

127 flg. Gierrighed og Guldtørst er en af Hovedaarsagerne til Pave-dømmets Forfald, og til Ligegyldigheden for det hellige Lands Skiebne. Florents, som D. kalder et Skud af Diævelen, bidrager ved sin fordømte Blomst ɔ: ved sine Guldfloriner med Lilier i Præget, til at nære denne Gridsked.

134. Istedetfor at studere den hellige Skrift, granske Præsterne i de pavelige Forordninger, Decretalerne, for at erhverve sig den Kundskab, der bringer timelig Ære og Fordeel.

141. Den Krigshær: Martyrerne.

142. Ogsaa i Helv. XIX. 106 og i Skærsilden XXXII. 149 sammenligner D. de simonistiske Paver med en Skiøge, og forudsiger paa det sidste Sted, ligesom her, at der snart skal foregaae en stor Forandring med den pavelige Stol, idet han maaskee sigter til dens Forflyttelse fra Rom til Avignon i A. 1305.

Tiende Sang.

Solen, med Kirkens Lærere.

Beskuende sin Søn med Kiærligheden,
Som de udaande begge fra det Høie,
Skabte den første Kraft Alt hvad forneden
Og oven rører sig for Sind og Øie,
Med slig en Orden, at Enhver, som lærer
At kiende den, maa fryde sig med Føie.
Løft da, o Læser! til de høie Sphærer
Dit Blik med mig, did, hvor den ene Bue
Den anden i sit Kredsløb giennemskærer;

1-3. D. berører i denne Terzine de tre guddommelige Personers indbyrdes Forhold. Den første Kraft ɔ: Gud Fader, beskuer Sønnen med den Kiærlighed, de begge udaande ɔ: den hellige Aand. Ved Skabelsen, der udgaaer fra Faderen, ere de to andre Personer medvirksomme, omtrent paa samme Maade, hedder det hos Thomas Aquinas, som man siger om en Kunstner, at han frembringer sit Værk ved den i hans Forstand undfangne Tanke (Ordet) og ved Villiens Kiærlighed.

7. De høie Sphærer: Solens Himmelsphære.

8. Den ene Bue: Solbanen (Ekliptiken) skiærer den anden, Æqvator, ved Foraarsjevndøgnstid, naar Solen staaer i Vædderens Tegn, hvilket netop nu var Tilfældet (jvf. 1. 37 flg.).

Giv der dig til, ind i den Kunst at skue,
Som Mesteren har saa kiær, at ingensinde
Han vender bort fra den sit Oies Lue!
See, hvor Planeterne sig derfra vende
I deres skieve Cirkel giennem Rummet,
For paa den længselsfulde Jord at skinne!
Var ikke saadan deres Bane krummet,
Da spildtes mangen Kraft i Himlens Indre,
Og hver en Evne fast paa Jord forstummed;
Ja, veg den blot et Fied meer eller mindre
Af fra den lige Vei, da vilde dette
Den hele Verdensorden mægtigt hindre.
Nu skal du, Læser, paa din Bænk dig sætte,
Og eftertænke det, jeg lod dig smage;
Sligt vil dig fryde meget meer end trætte.

---

16 flg. Aristoteles lærer, at hvis alle Himmelsphærernes Omdreining foregik lige hurtigt og i samme Retning (saaledes, at Banerne ikke skar hinanden), vilde Alt paa Jorden blive en eensformig Tilbliven eller Forgaaen. Ved Forskielligheden af de to Himmelbevægelser, den almindelige Verdensombreining fra Ost til Vest, i hvilken Fixstiernerne deeltage, og Solens og Planeternes Zodiakalbevægelse, muliggiøres en bestandig Afvexling af Vorden og Forgaaen, og derved Tilværelsens Mangfoldighed og de forskiellige Anlægs Udvikling. Og ikke blot af Solens periodiske Nærmelse og Fiernelse afhænger denne Afvexling, men ogsaa af Stiernernes mangfoldige indbyrdes Stilling, der netop betinges ved Æqvators og Ekliptikens Skraaning imod hinanden. Var Planeternes Bane ikke saaledes krummet d. v. s. skraa, vilde de hverken komme i vexlende Forbindelse med Fixstiernerne, hvorved deres Kraft udvikles, eller med Elementarverdenen, paa hvilken denne Kraft skal virke. Og afveg deres Bane meer eller mindre fra den lige Vei o: dannede den en større eller mindre Vinkel med Æqvator, vilde den hele Verdensorden være forstyrret (Jvf. II. 112, Anm.).

Jeg dækket har, selv maa du for dig tage;
Thi Stoffet kræver al min Flid og taaler
Ei, at jeg lader bort derfra mig drage.
Naturens største Tiener, ved hvis Straaler
En himmelsk Kraft i Verden bliver præget,
Og som os med sit Lys vor Tid udmaaler,
Forbunden med hiint nævnte Sted, bevæged
I de Spiraler sig, hvori vi blive
Bestandig mere tidlig af den kvæget.
Jeg var med den, men kan det ei beskrive;
Saa lidt jeg mærked til min Opadgliden,
Som til en Tanke, før den kom tillive.
Det Beatrice var, paa hvem en Skriden
Fra Godt til Bedre viste sig saa fage,
At den ei indtog noget Maal af Tiden.
Hvor maatte lysende foruden Mage
I sig det være, som i Solens Rige
Kom, ei ved Farve, men ved Glands fordage!
Paakaldte jeg end Kløgt og Kunst tillige,
Jeg kunde dog ei skildre Synet nøie;
Men troe det kan man og derefter hige.
Hvad Under, om til Ting, som er saa høie,
Ei vore lave Phantasier svare;
Thi meer end Solen taaler intet Øie.

---

28 flg. *Naturens største Tiener*: Solen, der vel, efter det Ptolemæiske System, kan siges at bevæge sig i *Spiraler*, stod nu, *forbunden med hiint nævnte Sted* ɔ: med Væderens Tegn (s. V. 8, Anm.) netop i Midten af de Snoeninger, den giennemløber medens Dagene tage til, og den altsaa med hver Tag staaer *mere tidlig* op.

34. Indtrædelsen i *Solen*.

Saa skinned der den fierde Tienerskare,
Som mættes af Gud Fader, ved at skue
Ham udi Aand og Søn sig aabenbare.
Og Beatrice: „Tak af al Formue
Den Englesol, der naadig lod dig blive
Opløftet til den sandseliges Lue!“
Net aldrig var et Menneskebryst i Live
Saa stemt til Andagt og saa snelt besiælet
Til fuldt af Tak sig Gud at overgive,
Som jeg det blev, da disse Ord hun mæled;
Og al min Kiærlighed i ham sig hvilte,
Saa Glemsels Mørke Beatrice fiæled.
Dog blev hun ikke vred derfor, men smilte
Saa klart, at jeg, af Blikkets Glands paamindet,
Igien til flere Ting med Tanken ilte.
Jeg skued flere Lys, der fast mig blinded,
Samle sig i en Krands om os og synge
Meer sødt endnu, end lysende de skinned.
Saadan omgiordes af en Straaleklynge
Latonas Barn, naar Luften, tæt og stille,
Fastholde Traadene, der Beltet slynge.
De Himmelhvalv, jeg gierne giensee vilde,
Saa dyre, deilige Juveler rumme,
At man dem ei deroppefra kan skille.
En saadan var den Sang, vi hist fornumme;
Hvo derfor ei til Himmelflugt har Vinge,
Maa vente Nyt fraoven af den Stumme.

49. Den fierde Tienerskare: de salige Siæle i den fierde Himmelsphære, Kirkens fornemste Lærere.
67. De Saliges Krands lignes ved en saakaldet Maanegaard, eller Ring om Maanen.

Da disse Sole, der lod Sangen klinge,
Tre Gange havde svunget om os Krandsen,
Som Stierner sig om faste Poler svinge:
De tyktes mig i deres tause Standsen
Liig Kvinder, som paa nye Toner vente,
Og endnu ikke løse sig fra Dandsen.
En fra sit Indre denne Røst udsendte:
„Naar Naadens Lys, der tænder Kiærligheden,
„Og voxer med den Følelse, den tændte,
„Saa stærkt bestraaler dig, at den franeden
„Dig fører opad disse Trin, der drage
„Hver, som gaaer ned, engang igien til Eden:
„Maa Den, der negter dig mod Torstens Plage
„Et Bæger af sin Viin, saa bunden være,
„Som Vand, der ei mod Havet Flugt kan tage.
„Du vide vil, hvo disse Blomster ere,
„Som smykke Krandsen om den fagre Kvinde,
„Der styrker dig til Gang mod Himlens Sphære:
„Jeg vandred som et Lam i Hiorden inde,
„Den, som Dominicus ad Veie leder,
„Hvor godt man fedes, gaaer man ei iblinde;

94. Jeg: den berømte Thomas Aquinas, en af Middelalderens lærdeste Theologer. Han hørte til den grevelige Slægt d'Aquino, var født 1224 i Kongeriget Neapel, og traadte 1243 ind i Dominikanerordenen. Sin første Dannelse erholdt han i Klosteret Monte Cassino, studerede siden i Paris og Cøln under Albertus Magnus, døde 1274, efter Sigende af Gift (Jvf. Sk. xx. 67 Anm.) og blev kanoniseret i A. 1323. Foruden hans Hovedværk: Summa Theologiae, vidne en Mængde andre Skrifter om hans Skarpsindighed og Lærdom, saavelsom om den ædle, fromme Aand, der skaffede ham Tilnavnet: Doctor angelicus.

95. D. roser i dette Billede Dominikanerordenens Institut i Almindelighed, men hentyder tillige paa Ordenens Udartning. Originalens

„Han, som tilhøire staaer mig nærmest, hedder
„Albert fra Cøln, min Broder og min Mester,
„Thomas Aquinas hed jeg selv blandt Eder.
„Men vil du kiende Hver især, det bedst er,
„At du dit Die til min Tale binder,
„Og skuer rundt iblandt de hellige Giester.
„Hiin anden Lysning som et Smiil udrinder
„Fra Gratian, der hialp i fordums Tide
„De tvende Thing, saa det Guds Bifald finder;
„Og Den, som pryder Choret ved hans Side,
„Var Petrus, der med Skriftens Enke bragte
„Sin ringe Skierv og den til Kirken viede.

---

vaneggia, som er giengivet ved: gaaer iblinde, betyder her egentlig sværme, skeie ud, som naar en Hiord forlader Græsgangen og spreder sig paa ufrugtbare Steder.

98. Albert, med Tilnavnet den Store (Albertus Magnus) var født i Schwaben 1193, studerede i Padua, og traadte 1221 ind i Dominikanerordenen. I Cøln og Paris erhvervede han sig et stort Ry som Lærer, blev siden Biskop i Regensburg, men vendte efter to Aars Forløb, i A. 1262, tilbage til sit Kloster i Cøln, og forblev der til sin Død (1280). Han var berømt for sin mangesidige, saavel philosophiske, som theologiske Lærdom, og høit anseet i Kirken for sin Fromhed. Som Theolog sluttede han sig til Petrus Lombardus og gik i hans Fodspor; som Philosoph beskieftigede han sig fornemmelig med at commentere Aristoteles og dennes græske og arabiske Fortolkere.

104. Gratian, født i Toscana, var Lærer ved en Klosterskole i Bologna, og forsattede, omtrent ved A. 1130, Decretum Gratiani, der udgiør den første Deel af Corpus juris canonici. Da dette hans Skrift, foruden de egentlige geistlige Forskrifter, ogsaa indeholder endeel Lovbestemmelser, der henbore til Civilretten, kan det vel siges, at han hialp de tvende Thing.

107. Petrus Lombardus var født i Navarra, studerede Theologie i Bologna og Rheims, og blev 1155 Biskop i Paris, hvor han i længere Tid havde været Lærer. Berømt blev han især ved sit theologiske Compendium: Libri IV. sententiarum, efter hvilket han fik

„Det femte Lys, som vi for skiønnest agte,
„Udaandes af slig Kiærlighed, at efter
„Budskab om det begierligt Alle tragte.
„I dette Lys, hvorpaa du Oiet hefter,
„Laae saadan Viisdom, at, er sandt det Sande,
„Sig Ingen hæved til sligt Syn herefter.
„Ved Siden af seer du den Fakkel stande,
„Der Englenes Natur og Hverv udgrundet
„Meer dybt, end Nogen hist i Støvets Lande.
„Den næste Lysning er et Smiil, udrundet
„Fra hiin Forsvarer af de christne Tider,
„Hvis Skrift af Augustin blev tienligt fundet.

Tilnavnet Magister sententiarum. I Fortalen, hvori han helliger sin Bog til Kirken, hedder det bl. a. „da vi ønske med den fattige Enke at kaste noget af vor Fattigdom i Herrens Kiste;" og til denne Ytring sigter Dante.

109. Det femte Lys: Salomo, der paa Grund af sine tre kanoniske Skrifter: Ordsprogene, Prædikerens Bog og Høisangen regnes iblandt Kirkens Lærere. Til den sidste Digtning, med hvis allegoriske Betydning man i Middelalderen sysselsatte sig meget, sigter D. vel især med Udtrykket Kiærlighed (V. 110). At Alle tragte efter Budskab om dette Lys, har vel Hentydning til Tatidens ulige Meninger om Salomos Frelse eller Fordømmelse. At Salomo endelig prises som det skiønneste Lys, i Besiddelse af den høieste Viisdom, er grundet paa Skristens Ord om ham i Kongernes I. Bog 3, 12: „Jeg har givet dig et viist og forstandigt Hierte, at der ikke har været Nogen som du før dig, ei heller skal opstaae efter dig Nogen som du."

115. Den Fakkel o. s. v. Dionysius Areopagita, der blev omvendt af Paulus, og efter Sagnet blev Biskop af Paris og led Martyrdøden. Ham tilskrives fornemmelig de to Bøger de coelesti et ecclesiastica hierarchia, der i Middelalderen vare i stor Anseelse, navnlig hos Mystikerne, og af hvilke den første indeholder en Lære om Englene, deres Inddeling, Natur og Hverv.

118. Den næste Lysning, eller, som det i Originalen hedder, det lille Lys, er Paulus Orosius, der levede i Begyndelsen af det

„Ifald du nu med Tankens Øie skrider
„Fra Lys til Lys, som jeg min Priis dem yder,
„Alt ved det ottende af Tørst du lider.
„Derinde, ved alt Godt at see, sig fryder
„Den hellige Siæl, der viser Menneskeheden,
„Som hører efter, Verdens Svig og Lyder.
„Det Legem, han blev jaget fra, forneden
„I Cieldauro er; han selv fra Kviden
„Og Landsforviisningen kom hid til Freden.
„Hist aander Beda ud sin Gløb, ved Siden
„Af Isidorus, og lidt længer henne
„Richard, der meer end Menneske var i Viden.

---

femte Aarhundrede, og skrev en Verdenshistorie, hvori han især søgte at bevise, at det romerske Riges Ulykker ikke vare en Følge af Christendommen. Denne Bog benyttede Augustinus i sit Skrift: de civitate dei.

123. Det ottende Lys: Boethius, hvis Bog „Om Philosophiens Trøst" var et af Dantes Yndlingsskrifter. Han blev fængslet og dræbt af Kong Theodorik, og ligger begravet i Pavia, i den under Navn af Cieldauro bekiendte Pederskirke.

130. Beda: den bekiendte engelske Munk, med Tilnavn den Ærværdige, en af de ældste Kirkehistorikere efter Folkevandringen († 735).

131. Isidorus, Biskop i Sevilla († 636) bidrog væsentlig til at omvende Spanien fra det Arianske Kietteri, og skrev flere Værker, bl. a. en Samling af Kirkelove, der siden forfalskedes og vare Oprindelsen til de bekiendte Pseudoisidoriske Decretaler.

132. Richard var fra 1164 Prior i Klosteret St. Victor ved Paris, og et af de meest udmærkede Medlemmer af den philosophisk-theologiske Skole, som havde dannet sig der. Han er bekiendt af forskiellige Skrifter, navnlig af sin Bog de trinitate, i hvilken han søger at udlede Treenighedslæren af Fornuftbegreber. Dantes Udsagn om ham: at han var meer end Menneske i Viden, sigter til hans speculative Undersøgelser, der havde Christendommens høieste Mysterium til Gienstand.

„Og han, fra hvem dit Blik til mig maa vende,
„Er Lyset af en Aand, som Granskning vakte
„Til dybt at længes efter Livets Ende:
„Den evige Glands af hiin Siger, som bragte
„For Dagen i Straagaden hist saamangen
„Slutning og Sandhed, der for Had blev lagte."
Retsom det Uhr, der vækker os med Klangen,
Alt i den Stund, da Herrens Brud sig hæver,
At tækkes Brudgommen ved Morgensangen,
Deels støder og deels drager, saa der svæver
Et sødt „Klingkling" saa yndigt til vort Ore,
At Siælen svulmende af Elskov bæver:
Saadan jeg saae hiint Ærens Hiul sig røre,
Og skifte Røst med Røst i Takt og Toner
Saa søde, som man aldrig faaer at høre
Undtagen der, hvor Glæden evig throner.

---

136. Siger, der levede i Paris i sidste Halvdeel af det 13de Aarhundrede, var en yndet Lærer i Philosophie og navnlig bekiendt som Dialektiker og Logiker. Han blev anklaget for Kietteri, men frikiendt.

137. I Straagaden (Rue de fouarre) vare de philosophiske Auditorier beliggende.

140. Herrens Brud: Kirken, der i Messen bringer Brudgommen en Morgensang.

142. Uhrværkets Hiul drage den ene Deel af den dobbelte Hammer iveiret og lade den anden falde, hvorved Lyden opstaaer.

144. Ærens Hiul: Krandsen af de Salige, der omgave Dante og Beatrice.

Ellevte Sang.

Solen; Fortsættelse. Om den hellige Franciscus.

O Daarskab, som paa Jorden efterjages!
Hvor ere svage dog de Syllogismer,
Ved hvilke Siælens Vinger nedad drages!
En dyrked Lov, en Anden Aphorismer,
En Tredie gav sig hen til Præstestanden,
En herskede ved Vold og ved Sophismer;
En spilled Røveren, En Borgermanden,
En maatte Slid for Kiødets Lyster døie,
I Lediggang hendrev sit Liv en Anden —
Mens jeg, udløst fra hele denne Møie,
Modtaget blev saa herligt uden Mage
Med Beatrice hisset i det Høie.
Da Hver nu til det Punkt var vendt tilbage
Af Kredsen, hvor han forhen havde været,
Han stille stod, som Lyset i en Stage.

1-12. Den jordiske Tragten efter verdslig Kundskab, Magt og Nydelse modsættes her den himmelske Betragtning og Fred. Ved Aphorismer (V. 4) forstaaes Hippokrates' Aphorismer, altsaa Medicinen.

Og Den, der nylig med sit Ord mig æred,
Udaf sin Lysning atter Stemmen sender
Med Smiil, som endnu klarere giør Skiæret:
„Som jeg ved Evighedens Lys mig tænder,
„Saalunde seer jeg i dets Straaler klare
„Hver Tanke hos dig, og dens Udspring kiender.
„Du er i Tvivl og vil, jeg skal dig svare
„Saa klart og grundigt, at de Ord udbredes
„For din Forstand og vorde aabenbare,
„Som nys jeg kvad, nemlig: hvor godt man fedes,
„Og hiint: sig Ingen hæved; men heelt nøie
„Man skielne maa, skal dette Punkt udredes.
„Forsynet, som regierer i det Høie
„Alverden med et Raad, der ingensinde
„Tilbunds udforskes af det skabte Øie,
„Beskikked huldt til Førere for Hende,
„Hvis Brudgom med høit Raab til Bruden viede
„Sig med sit hellige Blod, som han lod rinde,

---

16. Den: Thomas Aquinas.

25-26. Jvf. X. 96 og 114.

28 flg. D. har i foregaaende Sang, V. 95 og 96, roest Dominikanerordenen i Almindelighed, men dadlet dens begyndende Udartning. Til Støtte herfor kaster han nu et Blik paa begge Middelalderens Hovedordener: Dominikanernes og Franciskanernes. Først udvikler han deres kirkehistoriske Betydning, lader dernæst i denne Sang Dominikaneren Thomas Aquinas lovprise den anden Ordens Stifter, den hellige Franciscus, og i den følgende Sang paa samme Maade Franciskaneren Bonaventura ophøie den hellige Dominicus. Ved Slutningen af hver Lovtale lader han derpaa den Talende dadle sin egen Ordens Udskeielser.

32. Brudgommen er Christus, Bruden den katholske Kirke.

„To Fyrster, at hun trygt, med dem ved Side,
„Trofast og sikker, imod ham alene,
„Den elskte Brudgom, kunde fremad skride.
„En Seraph var i hellig Gløb den Ene,
„Den Anden var ved Viisdom i sit Levnet
„En Afglands af Cherubers Lys, det rene.
„Om Een jeg tale vil, thi bliver nævnet
„Een af dem blot, dem begge jeg berømmer,
„Da mod eet Maal al deres Gierning stævned.
„Mellem Tupino og det Vand, som strømmer
„Ned fra den hellige Ubaldos Sæde,
„En frugtbar Skrænt den høie Biergrand sømmer,
„Bag hvilken Gualdo med Nocera græde
„Tungt under Aagets Byrde, og hvis Tinder
„Giør koldt og varmt det i Perugias Stræde.
„Fra denne Skrænt, hvor lidt dens Steilhed svinder,
„Gik slig en Sol op over Verdens Dale,
„Som op af Ganges denne stundom rinder;

37-38. **Den Ene**: den hellige **Franciscus**, hos hvem Følelsen var fremherskende, stiftede en Orden, som altid bevarede Retningen imod den mystiske Theologie. Hos **den Anden**: **Dominicus**, var Forstandsretningen overveiende, og Dominikanerne bevarede derfor altid Charakteren af en lærd Munkeorden.

43 flg. beskriver Beliggenheden af Assisi, hvor den hellige Franciscus fødtes. Imellem Floderne **Tupino** og **Chiasso**, hvilken sidste udspringer i Nærheden af S. **Ubaldos** Bispesæde **Gubbio**, løber en Green af Apenninerne, hvis høieste Punkt er **Monte Subasio**. Paa en frugtbar, med Olietræer bevoxet Skraaning af denne Kiæde viser **Assisi** sig for den Reisende, der kommer fra **Perugia**, hvilken sidste Byes Temperatur naturligviis paavirkes af Sneen, der bedækker M. Subasio. Hiinsides den høie Bierglkiæde, i den øvre Tupinodal, ligge Byerne **Nocera** og **Gualdo**, der paa den Tid **græd tungt** under Peruginernes, eller maaskee snarere under den neapolitanske Kong Roberts Aag.

50. **En Sol** (den hellige Franciscus) med en saadan Kraft, som

„Derfor skal Den, som vil om Stedet tale,
„Ascesi ei, men Orienten sige,
„Hvis han vil fuldt og rettelig det male.
„Knap var hiin Sol endnu begyndt at stige,
„Før man fornam dens høie Kraft sig røre
„Mildt og husvalende for Jordens Rige.
„Thi Ungersvenden gav sig til at føre
„Strid med sin Fader for den Viv, I jage
„Som Døden ellers bort fra Eders Døre;

---

denne, den virkelige Sol har, naar den ved Sommersolhverystid, i Nærheden af Krebsens Vendekreds, synes at stige op af Floden Ganges.

53. I Folkesprogets Form Ascesi (for Assisi) ligger en etymologisk Hentydning til Verbet ascendere, at stige op; saa at Ascesi og Oriente blive Synonymer.

58 flg. Den hellige Franciscus, Søn af en velhavende Kiøbmand, Pier di Bernardone, fødtes i A. 1182 i Assisi. Han var bestemt for Kiøbmandsstanden, og var i sin første Ungdom livsglad, godmodig og gavmild. Under et Fangenskab, som Følge af en Strid med Peruginerne, vaagnede alvorlige Tanker hos ham, der lidt efter førte ham hans Kald imøde. Han hengav sig til asketiske Øvelser, skienkede sine Klæder og Penge til de Fattige, men havde en haard Kamp at bestaae med sin Fader (V. 59), der endog lod ham indespærre, indtil han endelig ved A. 1207 frasagde sig sine Rettigheder som Søn med de Ord: „Hidtil har jeg kaldt Pier Bernardone min Fader; men nu siger jeg: Vor Fader, som er i Himlen." Fra nu af kaarede han Armod til sin Mage (V. 61), drog barfodet og piallet omkring, og samlede Almisser til Istandsættelse af forfaldne Kirker. Men snart vendte han sit Blik mod Kirkens indre Forfald, og prædikede Bod og Bedring for Folket; Andre sluttede sig til ham, Pave Innocents III gav ham og hans Ledsagere Tilladelse til at prædike (V. 93), og saaledes grundlagdes Franciskanerordenen, der dog først senere, i A. 1224, fik formelig Bekræftelse af Honorius III (V. 99). Dreven af hellig Nidkiærhed og Længsel efter Martyrkronen, gik F. til Damiette, og efter den christne Hærs Nederlag, til selve Sultanen af Egypten, for at forkynde Evangeliet (V. 101). Skiøndt han her ikke udrettede noget, blev han dog vel behandlet og

„Og for sit aandelige Thing til Mage
„Han i sin Faders Paasyn kaared hende,
„Og elsked hende meer fra Dag til Dage.
„Sin første Mand berøvet, sad hiin Kvinde
„Skiult og foragtet før hans Tid, og slued
„Uændset tusind Aar og hundred rinde.
„Det hialp ei at den Helt, der Verden kued,
„Fandt hende sorgløs i Amyclas' Bolig
„Og uden Frygt, endskiøndt hans Stemme trued;
„Og ei det hialp, hun var saa kiæk og rolig,
„At hun, imens Maria selv blev nede,
„Paa Korset steg og fulgte Christus trolig.

---

med sikkert Leide sendt tilbage til de Christnes Leir. Efter denne Reise vendte han hiem til Italien, og virkede fra nu af der for sin Ordens Udbredelse (V. 104). I de to sidste Aar af sit Liv led han en daglig Martyrdød ved haarde legemlige Lidelser, der siges at have begyndt fra den Dag af, da han, hensiunken i inderlig Bøn paa Bierget Alverna i Apenninerne, pludselig saae sine Hænder og Fødder giennemborede ligesom af Korsets Nagler, og i sin Side følte Christi Saar (V. 107). Trods de legemlige Smerter vedblev han, men nu tilhest, at drage omkring og prædike, indtil han endelig den 4de October 1226 bukkede under for sine Lidelser, og døde ligesom i Skiødet af den Fattigdom, hvori han havde levet (V. 115).

64. Fattigdommens første Mand var Christus, der ikke havde det, hvortil han kunde helde sit Hoved. Efter ham sad Armod, som en ubegieret Kvinde, i meer end 1200 Aar. Franciscus var den Første, der foreskrev sin Orden en ubetinget Fattigdom, og hans Exempel fulgte siden Dominicus.

67 flg. Den Helt: Cæsar, om hvem Lucan fortæller, at han engang under Borgerkrigene bankede paa hos en fattig Fisker Amyclas, der, i Vevidsthed om sin Armod, uden Frygt lukkede op for den Mægtige. Trods denne Tryghedens Velsignelse, og den Trofasthed, hvormed Fattigdommen fulgte sin første Husbond, der døde nøgen og fattig paa Korset, fandt den dog ingen Beilere.

„Dog, for i Mulm dig ikke meer at lede,
„Jeg vil, at du de Elskende skal kiende:
„Viid, at de Armod og Franciscus hedde.
„Den Fred og Fryd, der lyste fra de Tvende,
„Den Kiærlighed, der født i Øiet smiled,
„Lod fromme Tanker trindtomkring sig tænde,
„Saa den ærværdige Bernhard hurtig iled
„Barfodet efter slig en Fred, og troede,
„Han var seendrægtig, skiøndt han aldrig hviled.
„O lidet kiendte Rigdom, sande Gode!
„Paa baren Fod Egidius og Sylvester
„Af Kiærlighed til Bruden Alt forlode;
„Og fremad gaaer hiin Fader nu og Mester,
„Fulgt af sin Viv og Flokken, som fornøiet
„Et ydmygt Reb om sine Lænder fæster.
„Ei skialv hans Siæl og ei han sænked Øiet,
„Fordi han var en Søn af Bernardone,
„Saalidt som for den Haan og Spot han døied;
„Nei, frit forkyndte han for Kirkens Throne
„Sit haarde Forsæt og lod først sin Lære
„Af Innocents med Paveseglet krone.
„Da siden voxet var i Tal og Ære
„Den Flok, der fulgte ham, hvis Dyder blive
„Lovsunget skiønnere blandt Himlens Hære:
„Lod Evighedens Aand, for at oplive
„Hiin Overhyrdes hellige Kraft i Møden,
„Honorius ham den anden Krone give.

---

79. Bernhard hørte, ligesom Egidius og Sylvester (V. 83), til den lille Skare, der først samlede sig om Franciscus.

„Da han blev hungrig efter Martyrføden,
„Fremstod han kiækt for Sultanen, den strenge,
„Og prækede Christum, uden Frygt for Døden;
„Dog altfor haardt var dette Folk, og længe
„Han dvæled ei, men vendte hiem, for moden
„Sin Frugt at sanke paa Italiens Enge.
„Paa haarde Klipper, nærved Tiberfloden
„Modtog han Christi sidste Segl, og Saaret
„Bar han to Aar i Haanden og i Foden.
„Da det behaged Den, der ham udkaared,
„At løfte ham til Løn og Bod at vinde
„For det ydmyge Liv, han havde baaret,
„Befoel han først sin hiertenskiære Kvinde
„Til dem, der var hans Arvinger medrette,
„Til Brødrene, og bød dem elske hende.
„Fra hendes Skiød steg Siælen paa den lette
„Flugt til sit Hiem, og intet andet Leie
„Begiered han for Lemmerne, de trætte.
„Tænk, hvilke Dyder maatte den Mand eie,
„Der som hans Fælle værdig var at styre
„Sanct Peders Skib ad Havets vilde Veie!

107. Christi sidste Segl: Pavernes forudgaaede Stadfæstelse betragter D. som de to første Segl, Franciscus modtog til Ordenens Bekræftelse.

112. Sin Kvinde: Fattigdommen.

118 flg. Her vender Thomas Aquinas i sin Tale tilbage til sin egen Orden og dens Patriark, den hellige Dominicus. Han dadler Ordenens Udartning, navnlig dens Hunger efter fremmed Kost, hvorved sigtes til Tiggermunkenes, mod deres Løfte stridende Begierlighed efter Gods og Privilegier.

„Og dette var vor Patriark, den dyre;
„Hver Den, som følger ham, kan derfor vide,
„At Ladningen er god og god hans Hyre.
„Men saadan har hans Hjord begyndt at lide
„Af Hunger efter fremmed Kost at smage,
„At vidt den spreder sig til hver en Side;
„Jo længer nu hans Faar fra ham bortdrage,
„Des goldere paa Melk fra fjerne Steder
„Til Faarefolden vende de tilbage.
„Vel er der Nogle, som til deres Hæder
„Om Hyrden sanke sig, men denne Skare
„Behøver ikke meget Tøi til Klæder.
„Hvis mine Ord nu ikke mørke vare,
„Hvis du opmærksomt lytted til min Stemme,
„Og mindes, hvad jeg søgt har at forklare,
„Da vil tildeels din Attraa fange Fremme;
„Thi du vil see det Træ, som splintres, finde
„Den Dadel, som i hine Ord har hjemme:
„Hvor godt man fedes, gaaer man ei iblinde."

---

137. Det Træ: Dominikanerordenen, der ligner en oprindelig kraftig Træstamme, som begynder at splintres.
139. Jvf. ovenfor V. 25 og X. 96.

Tolvte Sang.

Solen, Fortsættelse. Om den hellige Dominicus.

Knap havde Talen endt den salige Flamme,
    Før atter i en Kreds paa Himmelvangen
    Den hellige Kværn sig dreied i det samme;
Og inden den endnu heelt rundt var gangen,
    Saae jeg en anden Krands om den sig svinge
    Og stemme Trin med Trin og Sang med Sangen
I Toner, der fra disse Fløiter klinge
    Saa sødt, at Musers og Sireners Skare,
    Som Lyset selv sit Gienskin, de betvinge.
Netsom to Buer giennem Skyer klare
    Med lige Løb og lige Farver tindre,
    Naar Junos Terne skal med Budskab fare,

3. Den hellige Kværn: de salige Aanders Krands.

12 flg. Junos Terne: Iris, Regnbuen. D. sammenligner Regnbuens Afglands med Echo, Nymphen, der svandt saaledes hen af Kiærlighed til Narcissus, at kun hendes Stemme blev tilbage.

(Idet den større fødes af den mindre,
Liig hendes Stemme, der svandt hen med Klage,
Som Dugg for Elskovs Sol i hendes Indre)
Og glæde Folkene, der Varsel tage
Om det, som Noahs Pagt med Gud forjetted,
At ingen Syndflod over Jord skal drage:
Saa ligerviis de evige Roser fletted
En dobbelt Ring om os, og Yderkrandsen
Saadan sig efter Inderkrandsen retted.
Saasnart den store Høitid nu, med Dandsen
Og Sangen og den frydefulde Flammen
Af Lys ved Lys, der kappedes i Glandsen,
Een Villie lød og standsede sin Gammen —
Som Øinene, af samme Tanke førte,
Til een Tid aabne sig og lukkes sammen:
En Røst fra Hiertet af et Lys sig rørte,
Saa jeg, liig Naalen, der sin Stierne lyder,
Mig dreied did og denne Tale hørte:
„Den Kiærlighed, der giør mig skiøn, indbyder
„Mig Lyst til om hiin Fører dig at lære,
„For hvis Skyld min blev priist for sine Dyder.
„Hvor Een af dem er, bør den Anden være,
„Thi som de kæmped til eet Maal paa Jorden,
„Saa skal tilsammen lyse deres Ære.

---

28. En Røst: Som ovenfor omtalt (XI. 28 Anm.) er det Franciskaneren Bonaventura, der i den følgende Tale lovpriser den hellige Dominicus. Bonaventura, født i Nærheden af Orvieto i A. 1221, fik sin theologiske Uddannelse i Paris under den berømte Alexander Halesius, optraadte siden selv som Lærer, blev 1256 Franciskanerordenens General, og siden Cardinal-Biskop i Albano. Han døde i A. 1274 og blev 200 Aar derefter kanoniseret.

„Hiin Christi Hær, hvis Rustning dyr er vorden,
„Sit Banner fulgte, men til liden Baade,
„I ringe Tal, langsomt og uden Orden,
„Da Keiseren, han som skal evig raade,
„Det bange Krigsfolk hialp og rakte Haanden,
„Ei for dets Værdskyld, men af idel Naade,
„Og kom sin Brud, som sagt, til Hiælp i Vaanden
„Med tvende Stridsmænd, der ved Daad og Tale
„I det veivilde Folk gienvakte Aanden.
„Der, hvor den milde Zephyr af sin Dvale
„Sig reiser først i Vaar, for at fremtrylle
„Det unge Løv, som skal Europa svale;
„Ei langt fra Stedet, hvor de Bølger skylle,
„Der til en Tid for hvert et jordisk Øie
„Solvognen paa dens lange Vei tilhylle:
„Der ligger Callaroga trygt bag Høie,
„Beskiærmet af det Skiold, hvori man finder
„Een Løve staude høit og een sig bøie.
„Fra dette Sted Vranglærens Overvinder,
„Den christne Troes nidkiære Ridder stammed,
„Mod Venner blid, men grum mod sine Fiender;

37. Christi Hær: det christne Samfund, hvis nye Rustning blev betalt med Christi Blod, fulgte seendrægtig og tvivlende Korsets Banner.
40. Keiseren: Gud.
44. Tvende Stridsmænd. Jvf. XI. 28 flg.
46 flg. Der o. s. v. I Spanien, hvor Vestenvinden først bringer Træerne til at grønnes, ikke langt fra Atlanterhavet, bag hvilket Solen gaaer ned, ligger Byen Callaroga, hvor Dominicus fødtes. Det Skiold o. s. v. sigter til Castiliens og Leons Vaaben, hvori der findes to Løver, den ene foroven, den anden forneden.
55 flg. Vranglærens Overvinder, den hellige Dominicus, fødtes i A. 1170 i Callaroga, i Stiftet Osma. Hans Forældre hed

„Og neppe var han skabt, saa giennemflammed
„Slig Livsens Kraft hans Aand, at selv hans Moder
„Af den Ufødte Seerblik annammed.

Felix og Johanna, efter Sigende af Slægten Gusman. Før sin Nedkomst skal hans Moder have drømt (V. 59), at hun fødte en sort og hvid Hund med en brændende Fakkel i Munden, og man forklarede siden denne Drøm som en Hentydning til Dominikanernes Dragt og brændende Nidkiærhed. Da Dominicus var døbt, drømte hans Gudmoder (V. 61 flg.) at hun saae hans Hoved smykket med to Stierner, hvilket blev udlagt som et Tegn paa, at han skulde lyse baade i Vesten og i Osten. Efterat have fuldendt sine theologiske Studier, traadte han ind i Capitlet i Osma, levede der i Stilhed, beskieftiget med lærde Studier og religiøse Ovelser, og blev tilsidst Stiftets Subprior. I A. 1202 fulgte han sin Biskop Diego giennem Frankrige til Rom, og tog med ham paa Hiemreisen Ophold i Montpellier, for derfra at prædike imod Albigensernes Vranglære. Deres Arbeide blev ikke uden Frugt, og det lykkedes dem allerede i A 1206 at stifte et Kloster for omvendte Kvinder i Nærheden af Toulouse. Da Diego efter to Aars Forløb vendte hiem til sit Bispedømme, blev Dominicus tilbage, og deeltog med Simon af Montfort og hans Hær i Bekæmpelsen af Albigenserne; og lignede han end ikke Hærføreren i Haardhed og Grusomhed, stod han dog ikke tilbage i hellig Iver, og kan vel, især med Hensyn paa sin Deeltagelse i Kietterdomstolenes Virksomhed, kaldes grum mod sine Fiender (V. 57), hvilke da tillige i hans Oine vare Troens Fiender. I A. 1215 fik han pavelig Tilladelse til at oprette en Munkeorden, og stiftede nu, efter den h. Augustins Ordensregler, sit første Kloster i Toulouse. Den nye Orden blev formelig stadfæstet 1217 af Honorius III, og som Følge af den Vægt, D. lagde paa Prædikerembedet, fik Dominikanerne Navn af de prædikende Brødre (fratres prædicatores), og udbredte sig i forholdsviis kort Tid over mange Lande. Ligesom D. selv udmærkede sig ved Lærdom, foreskrev han sine Ordensgeistlige flittige Studier, og bevirkede derved, at Ordenen ogsaa i senere Tider bevarede en videnskabelig Charakteer og frembragte mange dygtige Theologer. Han døde i Bologna den 8de Aug. 1221, efter endnu paa sit Yderste at have formanet sine Disciple til Kiærlighed, Ydmyghed og frivillig Armod.

„Da mellem Troen og den spæde Broder
„Hiin Pagt var sluttet ved den hellige Kilde,
„Hvor de hinanden skienked Frelsens Goder,
„Blev hun, der havde svaret for den Lille,
„I Drømme vaer den sieldne Frugt, som siden
„Han og hans Arvinger frembringe vilde;
„Og for at tyde hvad han blev med Tiden,
„En himmelsk Aand ham Eienavnét bragte
„Af Den, hvem alt han hørte til som liden.
„Dominicus han kaldtes, og betragte
„Vil jeg ham som den Agerdyrker, Christus
„Til Bistand i sin Urtegaard opvakte.
„Vel tyktes han et Sendebud for Christus,
„Hvis første Kiærlighed blev seet at rette
„Sig mod det første Bud, der kom fra Christus.
„Hans Amme fandt ham ofte paa den slette
„Jord ligge vaagen, taus, som for at sige:
„Her er min Plads, jeg kommen er for dette!
„O du hans Fader, Felix uden Lige!
„O du hans Moder, visselig Johanna,
„Hvis Navnet tydes ret, du Naaderige!
„Ei for den Jord, hvor Folk sig trindt om Lande
„Liig Ostias Biskop og Thaddæus plage,
„Nei for hiin Mannas Skyld, som er den sande,

63. Troen, der skienkede D. det evige Liv, fik af ham frelsende Bistand mod Kietterne.

68. Eienavnet: Dominicus betyder den, som tilhører Herren.

75. Det første Bud: „Sælg hvad du haver, og giv Fattige det" (Matth. XIX. 21).

79. Felix betyder lykkelig; Johanna: naaderig.

82 flg. D. studerede ikke for at erhverve sig Indflydelse og Rigdom,

„Vandt han sig snart slig Lærdom uden Mage,
„At han den Viingaard hegned ind, som lider
„Naar Vogteren er slet, og visner fage.
„Han bad hiin Stol, der var i fordums Tider
„Meer god mod Fattige (dog ei dens Lyde
„Det er, men hans, der nu paa Stolen sidder),
„Ei om Dispens til To for Sex at yde,
„Ei om det første ledigblevne Sæde,
„Ei om Guds Fattiges Tiender at nyde;
„Nei, kun om Frihed til i Kamp at træde
„Mod den vildfarne Jord, til Værn for Stammen,
„Hvis fiirogtyve Skud dig her omkiæde.
„Med Villiekraft og Lærdom nu, tilsammen
„Med en Apostels Kald, han aldrig trættet
„Fremtrængte som en Strøm fra Klippekammen;
„Og imod Kiettertiørnene han retted
„Meest levende sit Angreb der i Landet,
„Hvor de sig meest til Modstand sammenfletted.

som Tilfældet var med dem, der lagde sig efter kanonisk Ret og Medicin. Ostias Biskop, Henrik af Susa, var bekiendt af sin Commentar til Decretalerne; Thaddæus (Thaddeo d'Alderotto) var en paa Dantes Tid berømt Læge og Lærer i Medicinen i Bologna.

88 flg. Hos den pavelige Stol, hvis Beklæder (navnlig vel Bonifacius VIII) var ligesaa gierrig, som hans Forgængere havde været gavmilde, ansøgte Dominicus ikke om Dispens, Tilladelse til at beholde uretfærdigt Gods, imod en liden Afgift til Kirken, eller maaskee snarere (jvf. v. 57—60) til at ombytte et helligt Løfte med et andet, af ringere Betydning; heller ikke om Løfte paa et Bispesæde, eller om at erholde Deel i de Tiender, der vare bestemte til Kirker og Fattige, men kun om Frihed til at kæmpe for den rette Tro, den Stamme, hvis 24 Skud ere de Kirkelærere, der i to Kredse, 12 i hver, omgive Dante og Beatrice.

„Af denne Flod sig andre Bække danned,
„Der giennem den katholske Have strømme,
„Saa den staaer grøn, som Buskene ved Vandet.
„Nu kan du Vognens ene Hiul bedømme,
„Hvorfra den hellige Kirke sig forsvared
„Og holdt ved Kamp sin Borgerkrig i Tømme;
„Var dette Hiul saa godt, som jeg forklared,
„Maa hiint, hvorom Sanct Thomas tog tilorde,
„Sin Godhed alt dig have aabenbaret.
„Men Sporet, som Hiultinden hist paa Jorde
„Sig efterlod, er nu forladt af Mange,
„Saa Skimmel groer, hvor Viinsteen findes burde.
„Hans Lærlinger, der vandred trofast bange
„Tæt i hans Fodspor før, har nu sig dreiet,
„Saa de giør for til bag og omvendt gange.
„Men snart vil Høsten vise, man har pleiet
„Sin Ager daarlig kun, naar uden Lade
„Ukrudet finder sig og slet udfeiet.
„Vel sandt, vil En vor Bog igiennemblade,
„Kan han et Blad vel finde med den Tale:
„Jeg er den samme, har ei taget Skade;

109 flg. Ligesom Thomas Aquinas ovenfor (XI. 118), vender Bonaventura nu i Talen tilbage til sin egen Orden, Franciskanernes, som han sammenligner med et Hiul, der er sleiet ud fra det Spor, Hiultinden (Stifteren) havde efterladt, d. v. s. Ordensreglerne; og med et slet passet Viinfad, hvori der har sat sig Skimmel istedetfor Viinsteen.

120. De slette Munke skulle paa Dommens Dag ikke giemmes som Korn i Paradisets Lade, men udfeies som Ukrud.

121 flg. Vor Bog: Ordensbrødrenes Samfund, hvori hver Munk er et enkelt Blad. Vil Nogen prøve dem Alle, vil han vistnok finde En og Anden, som iagttager de oprindelige Ordensregler paa den rette

„Men ei fra Acquasparta og Casale,
„Thi derfra komme de, som overdrive,
„Og de, som flye, hvad Reglerne befale.
„Jeg er Bonaventuras Siæl; ilive
„Min Sæd det var, blandt mange Pligter svære,
„Den største Pligt Fortrinnet dog at give.
„To fattige Barfodmunke blandt os ere,
„Illuminat og Augustin, de Tvende,
„Som blev Guds Venner ved den Snor, de bære.
„Petrus Comestor hos dem staaer derhenne,
„Samt Hugo fra Sanct Victor, og den Peder,
„Der lod sit Lys i tolv Capitler brænde.

Maade. Men disse ere kun faa; de Fleste leve enten det slappere og mageligere Ordensliv, der navnlig begyndte under Ordensgeneralen Matthæus d'Acquasparta, eller slutte sig til det overdreven strenge asketiske Parti, blandt hvilket Ubertin fra Casale især udmærkede sig ved sin blinde Iver. Begge Partier, mener D., gaae i deres Yderlighed udenfor det rette Spor.

128. Bonaventura glemte, under sine mange Pligter som Ordensgeneral og Cardinalbiskop, dog ikke den største Pligt: det ene Fornødne.

131. Illuminat og Augustin vare begge umiddelbare Disciple af den hellige Franciscus.

133. Petrus Comestor, en Præst fra Troyes, siden Pariseruniversitetets Kantsler, skrev en Historia scholastica eller hellig Historie, der i Middelalderen nød stor Anseelse. Han døde i A. 1179 og efterlod hele sin Formue til de Fattige.

134. Hugo fra St. Victor, en berømt theologisk Forfatter, blev født 1097, studerede i Halberstadt, og traadte siden som Munk ind i Klosteret St. Victor ved Paris, hvor han døde i A. 1142. Hans Skrifter vidne om en klar, christelig og dertil frisindet Aand. Peder o: Petrus Hispanus, Søn af en Læge i Lissabon, studerede foruden Medicin ogsaa Theologie og Philosophie. Han steg efterhaanden til Biskop og Cardinal, blev endelig i A. 1276 Pave under Navn af Johan XXI, men døde allerede otte Maaneder derefter.

„Hist med Anselm Propheten Nathan beder,
„Og hos Chrysostomus Donat du finder,
„Som i den første Kunst har veiledt Eder. 138
„Næst mig Abbeden Gioacchino skinner,
„Der skued fremad med prophetisk Øie,
„Og hist Raban sig med vor Kreds forbinder.
„Men til hiin store Stridsmand at ophøie
„Har Broder Thomas ved sit Ord mig drevet,
„Og ei blot mig, os Alle har med Føie 144
„Hans elskovsfulde Høviskhed henrevet."

Han er bl. a. bekiendt som Forfatter af en Haandbog i Logiken, der er inddeelt i 12 mindre Tractater.

136. Anselm, en af Middelalderens betydeligste speculative Theologer, født i Aosta 1034, blev siden Munk i Klosteret Bec i Normandiet, og døde som Erkebiskop af Canterbury i A. 1109. Han kan i visse Maader betragtes som den scholastiske Philosophies Fader, og var bl. a. den Første, der opstillede det ontologiske Beviis for Guds Tilværelse.

137. St. Johannes Chrysostomus, født ved Midten af det 4de Aarh. i Antiochien, og siden Erkebiskop i Constantinopel. Ælius Donatus, en berømt romersk Grammatiker i Midten af det 4de Aarhundrede, Forfatter til tre Afhandlinger, der endnu i den senere Middelalder brugtes som Lærebøger. Grammatiken var den første af de syv frie Kunster (jvf. Indl. S. 9).

139. Gioacchino (Joachim) født 1130 i Calabrien, blev Munk og siden Abbed i Klosteret Curazzo († 1202). Han skrev en bibelsk Concordants, beflittigede sig meget med Forklaringen af Johannes Aabenbaring, og var bekiendt for sine Forudsigelser af det Tilkommende.

141. Raban, kaldet Maurus, født 766, blev Munk i Klosteret Fulda, og siden Erkebiskop i Mainz († 856). Han gialdt for en af sin Tids største Lærde, skrev Commentarer til en stor Deel af Bibelen, og gierde sig fortient af Folkeoplysningen, ved at foreskrive, at Homilierne skulde oversættes paa Folkesproget

142. Hiin store Stridsmand: den hellige Dominicus.

Trettende Sang.

Solen; Fortsættelse. Om Salomo.

Tænk Eder, I som ville ret Jer klare
Hvad nu jeg saae (og lad imens Jert Minde
Fast som en Klippe Billedet bevare),
De femten Stierner, som paa Himlen skinne
Med slig en Klarhed fra forskiellige Sider,
At alle Taager maae for dem forsvinde;
Tænk Jer den Vogn, som paa vor Himmel glider
Ved Dag og Nat, som ingen Træthed kiender,
Men dreier Stangen og bestandig skrider;

---

1 flg. For at give Læserne en Forestilling om de 24 salige Aanders Dobbeltkrands, siger Dante, at man maa tænke sig 24 af Firmamentets Stierner, nemlig de 15 største af alle Stiernerne (V. 4—6), de 7 Stierner i Karlsvognen (V. 7—9) og de 2 nederste Stierner i den lille Biørn (V. 10—12), forenede i to concentriske Kredse, der dreie sig rundt, den ene indeni den anden (V. 13—18); og man vil dog kun faae et svagt Billede af de lysende Aandekredse, der svang sig om ham.

7. Karlsvognen siges at glide bestandig, ved Dag og Nat, paa vor Himmel, fordi den for os ikke gaaer ned, men bestandig dreier sig med sin Stang om Nordpolen.

Tænk Jer den Munding, hvormed Hornet ender,
Som synes paa hiin Axes Top at stande,
Hvorom det første Himmelhjul sig vender;
Tænk Jer, at alle disse Stierner danne
To Himmeltegn, liig det, der kom tilsyne,
Da Minos' Datter blegnede ved Strande;
Tænk Jer det ene i det andet lue,
Imens de begge dreie sig, det lille
Fulgt af det større, rundt paa Himlens Bue:
Og dog kun som et Skyggerids I ville
See af det sande Stiernetegn og Dandsen,
Der svang sig om det Sted, hvor jeg stod stille.
Thi saa langt vige maa for Dobbeltkrandsen
Hvert jordisk Syn, som Chianas Løb maa vige
For Himlens Flugt, der dreies uden Standsen.
Ei Bacchus lød, ei Pæan i hiint Rige;
Men tre Personers Priis i Een der hørtes,
Hans Lov, som Gud og Menneske var tillige.
Fuldendt blev Sang og Dands, og atter rørtes
De hellige Lys mod os i salig Glæde,
Fordi fra Hverv til Hverv igien de førtes.

10-12. Den lille Biørn sammenlignes med et Horn, hvis Munding dannes af 2 Stierner, medens Spidsen synes at staae paa hiin Axes Top ɔ: Polen, hvorom det første Himmelhjul, primum mobile, dreier sig.

14. To Himmeltegn o. s. v. to Krandse, liig Ariadnes Krone, hvilket Stiernebillede efter Sagnet opstod, da Bacchus tog Minos' forladte Datter tilægte, og fæstede hendes Krands paa Himlen.

23. Chiana, en langsomt rindende Flod i Toscana.

24. Ikke Bacchus eller Apollo prises der, men Treenigheden og den guddommelige og menneskelige Naturs Forening i Christus, de to Mysterier, hvis Beskuelse, som det af sidste Sang vil sees, ogsaa for Dante er Salighedens Høidepunkt.

Tausheden i de fromme Væsners Kiæde
Brød nu det Lys, der havde først behaget
Guds fattige Tieners Lov for mig at kvæde,
Og sagde: „Naar eet Neeg er færdig slaget
„Og Kornet giemt, til Tærskning af det andet
„Jeg føler mig af Kiærlighed hendraget.
„Du troer, at i hiint Bryst, hvis Ribbeen dannet
„Den fagre Kind og Ganen, der med Tiden
„Saa kostbar blev for Verden og forbandet;
„Og udi det, som baade før og siden
„Har Fyldest giort med Blodet af sin Vunde
„Og al vor Synd opveiet ved sin Liden:
„Var af den Kraft, hvorfra de begge runde,
„Indgydt saameget Lys, som nogensinde
„Den jordiske Natur modtage kunde;
„Og derfor maa vel underligt du finde
„Mit Ord, at aldrig Mage saaes paa Jorde
„Til ham, der i det femte Lys er inde.
„Luk Øiet op, jeg tage vil tilorde,
„Og du skal see din Tro med Talen mødes
„I Sandheds Midtpunkt og forenet vorde.

32. Det Lys: Thomas Aquinas.

34. Eet Neeg: Dantes ene Tvivl (jvf. X. 96 og XI. 25) er nu klaret. Det andet Neeg, der skal tærskes, er Dantes anden Tvivl (jvf. X. 114 og XI. 26). Han troer, at baade Adam før Syndefaldet (V. 37—39) og siden Christus (V. 40—42) begge vare begavede med saamegen Fuldkommenhed, som den menneskelige Natur kan modtage, og han kan derfor ikke forstaae, hvorledes det (X. 114) kunde hedde om Salomo (ham, der o. s. v. V. 48), at hans Viisdom var uden Mage

40. Før og siden: Christus gjorde ved sin Død Fyldest baade for dem, der havde levet før ham, og for dem, der levede siden.

„Alt hvad der døer, og hvad der ei kan dødes,
„Er kun en Glands af den Idee, som røres
„I Gud og af Alkiærligheden fødes.
„Thi dette Lys, der, skiøndt det udad føres,
„Ei skilles fra sit Lysvæld og den rige
„Kiærlighed, som i dem trefoldiggiøres,
„Mildt lader sine Straalers Glands nedstige
„Og speile sig i ni Substantser klare,
„Men bliver evindelig tillige.
„Derfra til Mulighedens sidste Skare
„Gaaer Glandsen ned, til skabende den evner
„Kun de tilfældige Ting at aabenbare.

52-54. Alle de skabte Ting, saavel de forgængelige, som de evige, ere Udstraalinger af Ideen, der er tilstede i Gud, og Skabningen er et Produkt af Guds Kiærlighed. Maaskee falder Ideen her sammen med selve det guddommelige Ord (λόγος). Jvf. x. 1 Anm.

55-57. Dette Lys, Ordet, Gud Sønnen, der, skiøndt det udstraaler fra Faderen, dog er Eet med sit Lysvæld, med ham, og med Kiærligheden, Gud den hellige Aand. Kiærligheden (Aanden) trefoldiggiøres ved at være Eet med de to andre Personer og selv Person.

58-60. Talen er her fornemmelig om Frembringelsen af de evige Ting, hvilken D. paa platonisk Viis skildrer som en umiddelbar Udstraalen af det guddommelige Lys (Tanken, Ordet). Thomas Aquinas lærer, at Gud skaber, idet han tænker sit Væsen som meddeeligt i forskiellige Grader. De ni Substantser ɔ: ni Englechor.

61-63. Derfra ɔ: fra de ni Substantser, fra Formens nødvendige, uforgængelige Rige, stiger Skaberlyset ned til de sidste Muligheders Skare, til Materien, det modtagelige Stof, der vel i sig selv indeholder Muligheden, men først ved andre Kræfter, navnlig ved Stiernernes Indflydelse faaer Virkelighed og Udvikling, og frembringer tilsidst kun kortvarige, tilfældige Ting (jvfr. II. 112 Anm., VII. 122—41 Anm., ogsaa XXIX 22 flg. o. fl. St.).

„Og hvad jeg her Tilfældigheder nævner,
„Er det, som bliver skabt af Himlens Sphære,
„Med eller uden Sæd, naar rundt den stævner.
„Men baade Stoffet og dets Fører ere
„Af ulig Art, thi kan Ideens Flamme
„I disse Ting ei lige synlig være;
„Og derfor bære Træer af een Stamme
„Ulige Frugter, gode eller slette,
„Og Aanden er ved Fødslen ei den samme.
„Var Stoffets Vox bestandigen det rette,
„Og Himlen i sin hele Kraft, da vilde
„Den Seglets fulde Lys paa Alting sætte.
„Dog ufuldkomment er Naturens Snille,
„Den ligner Manden, som et Kunstværk bygger,
„Og øvet er, men Haanden ryster ilde.

64-66. **Det, som bliver skabt o. s. v.** Elementarverdenens Frembringelser, hvor den mangfoldige Blanding af Form og Stof, og dermed Tingenes forskiellige Eiendommelighed bevirkes ved Himlens Ombreining og Stiernernes Indflydelse. Jvf. saaledes om Planternes Frembringelse: **Skærsilden**, xxviii. 69 og 109 flg.

67 flg. Som før bemærket, ere Elementarverdenens Frembringelser, de tilfældige Ting, ikke umiddelbart skabte af Gud, men Produkter af sekundære Kræfter, af det allerede skabte **Stof** og den ligeledes skabte Form, Stoffets **Fører**. Det er derfor ogsaa eiendommeligt for de tilfældige Ting i Modsætning til de evige, at det enkelte Individ ikke omfatter hele Artens Mulighed, men at denne kun realiseres deelviis, meer eller mindre, igiennem en Mængde Individer, der frembringes og forgaae. Fuldkomment i sin Art, eller svarende til den rene guddommelige Idee, er kun det Individ, ved hvis Frembringelse Skaberen selv umiddelbart bereder Stoffet og aftrykker Formen (V. 79—81); men en saadan umiddelbar Skabelse af et Menneske har kun to Gange fundet Sted, først med **Adam** og **Eva**, siden med **Christus** (V. 82—84).

76. Ved **Naturen** forstaaes her Indbegrebet af de underordnede Dannelseskræfter, især Stiernernes Indflydelse.

„Hvor Kiærlighed bereder og aftrykker
„Urkraftens Syn, der ikkun vorder baade
„Fuldkomment Alt, og heelt og uden Skygger.
„Værdig blev Jorden kun paa denne Maade
„Til dyrisk Fuldendthed, og kun saalunde
„Blev Jomfruen velsignet af Guds Naade.
„Derfor maa jeg din Mening Bifald unde,
„At som Naturen var i hine Tvende,
„Den ei i nogen Anden være kunde.
„Hvis nu jeg standsed og gav Talen Ende,
„Begyndte dine Ord vel saadan atter:
„Hvor kan da uden Lige kaldes Denne?
„Men at du klart maa see, hvad ei du fatter,
„Tænk, hvo han var og Grunden til hans Bønner,
„Dengang det lød: forlang, hvad meest du skatter!

---

79. Som før paa flere Steder, antydes her de tre guddommelige Personers Virksomhed ved Skabelsen, idet Kiærligheden er Aanden, Urkraften Faderen, og hans Syn eller skuende Tanke: Sønnen.

83. Ved Jordens dyriske Fuldendthed forstaaes Guds Værk paa den siette Dag, navnlig Menneskets Skabelse; thi Jordens Dyr ere det meest fuldendte Produkt af Dyreriget, og Mennesket igien det øverste af dem.

86. Hine Tvende: Adam og Christus.

92 flg. Herren aabenbarede sig for Salomo i en Drøm og sagde: „Begier hvad jeg skal give dig;" og denne svarede: „Giv din Tiener et forstandigt Hierte til at dømme dit Folk." Da sagde Herren: „Efterdi du har begiert denne Ting, saa haver jeg giort efter dit Ord; og see, jeg haver givet dig et viist og forstandigt Hierte, at der ikke haver været Nogen som du før dig, ei heller skal opstaae efter dig Nogen som du" (1 Kong. III.). Af Sammenhængen er det tydeligt, at der i Bibelstedet, paa hvilket Thomas Aquinas grundede sit tidligere Udsagn om Salomo (X. 114) kun er Tale om hans Viisdom som Regent og hans Fortrin for alle øvrige Konger, ikke for

„Ei har jeg saadan talt, at du jo skiønner,
„Han var en Drot, der bad om Kløgt paa Thinge,
„For ret at være Drot, som det sig lønner;
„Ei for at tælle dem, der Himlen svinge,
„Og vide, om Nødvendigt, som forbindes
„Med Muligt, kan Nødvendighed frembringe;
„Om nogen Urbevægelse der findes,
„Om i en Halvkreds man en Trekant drage
„Kan, uden at den rette Vinkel vindes.
„Vil mine Ord du nu tilsammen tage,
„Er Kongekløgt det Maal, hvortil jeg sender
„Min Menings Piil, hiint „Syn" foruden Mage.
„Og naar mod „hæved sig" du Blikket vender,
„Seer du, jeg mener Kongerne alene,
„Iblandt hvis Flok faa gode kun man kiender.
„Den Skielning skal du med mit Ord forene,
„Da vil det godt bestaae med hvad du tænker
„Om Stammefaderen og vor Fryd, den rene.
„Lad dette være dig om Foden Lænker,
„Saa du gaaer langsomt fremad, liig den Trætte,
„Og ei dit Ja og Nei iblinde skienker.

---

hele Menneskeslægten. Dette, mener den hellige Thomas (V. 106) ligger ogsaa i det Udtryk: „hæved sig," som han paa det anførte Sted har brugt.

97. Salomo bad om Viisdom til at regiere, ikke til at løse saadanne, paa Dantes Tid gængse, speculative Spørgsmaal, som: hvormange Intelligentser eller Himmelbevægere der gives; om der af to Præmisser, af hvilke den ene indeholder en nødvendig, den anden en mulig Sætning, kan drages en nødvendig Slutning, o. s. v.

111. Vor Fryd: Christus.

„Heelt nederlig blandt Taaber staaer medrette
„Den, som foruden Skielning Dommen fælder,
„Og siger Ja og Nei til Hiint og Dette.
„Thi mangen Gang en hurtig Mening helder
„Først til den falske Kant, og let da siden
„Tilbøielighed Fornuften overvælder.
„Hvo efter Sandhed fisker uden Viden,
„Vil ikke blot fra Land forgieves fare,
„Nei, han vil komme værre hiem med Tiden.
„Herpaa kan tiene som Beviser klare
„Parmenides, Bryson, Melifs og Mange,
„Der gik og ikke vidste, hvor de vare.
„Saa skued man Sabell, Arius gange,
„Samt hine Taaber, der for Skriftens Lære
„Var Sværd, som giorde rette Træk til vrange.

---

125. **Parmenides** og **Melissos**, to Philosopher af den eleatiske Skole, hvis Meninger og Beviisførelse Aristoteles forkaster. **Bryson**, en Mathematiker, der troede at have fundet Cirkelens Ovadratur. Ogsaa hans Beviis dadles af Aristoteles som sophistisk.

127. **Sabellius** og **Arius**, de to bekiendte Kiættere i det 3die og 4de Aarhundrede, af hvilke den første benegtede Tilstedeværelsen af tre Personer i Guddommen, den anden Guds Søns Liighed med Faderen.

129. De falske Lærere sammenlignes med Sværde, enten fordi Skriften lemlæstedes af dem, eller fordreiedes som et Ansigt, der speiler sig i et huulslebet Sværd.

130 flg. Efterat den h. Thomas har advaret imod saadanne falske Slutninger, som grunde sig paa en overfladisk og feilagtig Distinction, formaner han tilsidst til overhovedet at vogte sig for overilede Domme, navnlig om Andres Frelse og Fordømmelse. En daarlig Begyndelse kan ofte faae en god Udgang (V. 133—35), eller omvendt (136—38). Derfor skal ikke enhver Peer eller Poul (en **Martin** eller **Berta**) give sig af med at dømme om sine Medmenneskers Skiebne efter Døden.

„Og end skal Folket ei for sikkert være
„Udi sin Dom, liig Manden, som iblinde
„Værdsætter Korn, hvis Ax ei modne ere.
„Thi jeg har seet en Tiørn for Slud og Vinde
„Den hele Vinter vild og nøgen stande,
„Og siden bære Roser paa sin Tinde;
„Og jeg har seet et Skib ad Havets Vande
„Fremglide stolt og rast mod Maalet stunde,
„Men dog tilsidst ved Havnens Indgang strande.
„Fordi en Martin eller Berta kunne
„See, at Een raner og en Anden giver,
„See de ei derfor i Guds Raad til Bunde;
„Tidt stiger Hiin og Denne styrtet bliver.

Fiortende Sang.

Solen; Fortsættelse. Om de Opstandnes Lysglands. Mars, med Troens Helte.

Fra Midten ud og indadtil fra Randen,
    Altsom det ude røres eller inde,
    Bevæger Vand sig bølgende i Spanden.
Da hellig Thomas taug for dennesinde,
    Randt det, jeg siger her, og som paa Jorde
    Jeg tidt har seet, mig samme Stund i Minde,
Idet en Lighed giældende sig giorde
    Med hans og Beatrices Ord tillige,
    Da saadan efter ham hun tog tilorde:
„Han har behov — men kan det ei udsige
    Med Røsten eller Tanken end for Eder —
    Ned til en anden Sandheds Rod at stige.

1-9. Ligesom Vandet i en Spand kan bevæge sig i bølgende Kredse fra Peripherien ind imod Centrum, eller omvendt, saaledes gik Talen fra Thomas Aquinas, der stod i de Helliges Kreds, ind til Dante og Beatrice, der stod i Centrum af denne, og atter fra Midten udad, da Beatrice talte.

Siig ham, om Lyset, der sin Glands udbreder
Om Evers Væsen, hos Jer skal forblive
Som nu det er, i alle Evigheder;
Og hvis det skal, da lad dit Ord beskrive,
Hvor det kan skee, at Lyset Jer ei blender,
Naar I engang er synlig kaldt tillive."
Som i en Runddands mangen Gang det hænder,
At Choret, drevet af en større Glæde,
Hæver sin Røst og raskere sig vender,
Saalunde viste her den hellige Kiæde
Sin nye Fryd ved denne fromme Tale
I Dandsen og det underfulde Kvæde.
Den, som beklager, at i Jordens Dale
Man her skal døe, for hist at leve, kiender
Ei Evighedens Dugg, den himmelsk svale.
Hiin Een og To og Tre, som aldrig ender,
Og udi Tre og To og Een med Vælde,
Selv ubegrændset, alle Ting omspænder,
Tre Gange var, meer født end Ord kan melde,
Lovsunget i et Kvad, hvis Toner klare
Al jordisk Værdskyld vilde fuldt giengielde.
Og i det Lys, der blandt den mindre Skare
Gav herligst Glands, en Røst jeg hørte lyde,
Som til Maria Englens vist, og svare:

13-18. Det første Spørgsmaal, som Beatrice for Dantes Skyld giør, er: om de Saliges Legemer ogsaa efter Opstandelsen skulle vedblive at lyse; det næste: om deres Øine giensidig kunne taale de opstandne Legemers Lys, der maa blive et legemligt Lys, men klarere, end Solens.

30. I Empyreum omspænder Gud ligesom hele Skabningen.

34. Det Lys: Salomo (ifølge x. 109).

„Saalænge skal vor Kiærlighed omgyde
„Sig med slig Straaledragt, som vi med Gammen
„Ved Paradisets Høitid her os fryde.
„Klarheden svarer til vor Elskovs Flammen,
„Og denne til vort Syn, men Synets Glæde
„Til Naaden, med dets egen Kraft lagt sammen.
„Naar med det hellige Kiød vi os omklæde
„Paany engang, faaer vor Person Formue
„Til større Fryd, da den er heel tilstede.
„Desaarsag voxe vil den Naadeslue,
„Det høieste Gode ufortient os sender,
„Og som os skikket giør til Gud at skue;
„Og Synet voxer, og den Glød, som tænder
„Af dette sig, maa voxe med det samme,
„Saavelsom Straalerne, hvori den brænder.

---

40 flg. De Saliges Glands er en Udstraaling af deres Salighed, som atter svarer til Kiærlighedens Glød i deres Indre. Denne, og dermed Salighedens Grad, beroer paa Synet, Beskuelsen: thi jo klarere de skue Gud, desmere voxer deres Kiærlighed til ham. Men Beskuelsen er igien afhængig ikke blot af Aandens egen Kraft, men af Guds Naade, der, efter en Hovedlære i den scholastiske Philosophie, forhøier Aandens Evne udover det Maal, som er givet i de naturlige Anlæg, og giør den skikket til at opfatte det Overnaturlige. Jvf. XXVIII. 109 flg.

43 flg. Salomo besvarer her Beatrices første Spørgsmaal. Da det hører til Siælens Væsen, at den skal være Legemets Form, bliver den altsaa, efter sin Gienforening med Legemet, fuldkomnere end før. Men jo fuldkomnere et Væsen er, i desto høiere Grad skienker Gud det sin Naade, og med Fuldkommenheden voxer altsaa ogsaa den af Naaden afhængige Beskuelse, Kiærlighed, Salighed, samt endelig det, hvorom her er Spørgsmaal, Salighedens Udstraaling: Glandsen. Resultatet er da, at de Saliges Lysglands efter Legemets Opstandelse ikke blot vedvarer, men forhøies.

„Men, som et antændt Kul, der giver Flamme,
„Kan ved sin Klarhed Luen selv betvinge
„Og blive synligt giennem Ildens Ramme,
„Saa vil de Straaler, der os alt omringe,
„I Klarhed vige for vort Legem, dette,
„Som hviler nu i Jord, bag Dødens Vinge.
„Og ikke vil saa stort et Lys os trætte,
„Thi Legemets Organer ville møde
„Med Kraft til Alt, hvad der kan Fryd forjette."
„Saa snelt og villig begge Chor udbrøde
Flux i et Amen, at der hos dem kiendtes
En Længsel efter Legemerne, de døde;
Ei blot for deres egen Skyld, som tændtes
Til evige Flammer, men for Fædre, Mødre,
Og dem, de elsked, før hidop de sendtes.
See, med en Klarhed da, fast endnu sødere
End den, der var, jeg skued Himlen smykkes,
Som naar Synskredsen bliver rød og rødere;
Og som i Kveld, naar Himlen overskygges,
Man skimter nye Lys, men først saa svage,
At Synet sandt og ikke sandt os tykkes:
Saadan begyndte først jeg at opdage
Fleer nye Substantser der, og see hvorlunde
De sig i Kreds rundtom de andre drage.

57-59. I denne Terzine besvares det andet Spørgsmaal. De Forklaredes Organer blive saa stærke, at de, uden at lide derved, kunne optage Alt, hvad der kan saliggiøre dem. Men dette er netop Tilfældet med den Lysglands, hvorigiennem Saligheden aabenbarer sig; thi den Enes Salighed forhøies ved Synet af den Andens.

O Glimt, som fra den hellig Aand udrunde,
Hvor traf de reent og straalende mit Øie,
Saa deres Glands det ei udholde kunde!
Men Beatrice for mig stod, den høie,
Saa smilende og fager, at mit Minde
Ei heller dette Syn kan skildre nøie;
Da følte jeg igien mit Øie vinde
Kraft til at løfte sig, og saae mig hævet
Til større Frelse med min Herskerinde.
Vel mærked jeg, at høiere vi svæved,
Paa det ildfulde Smiil af denne Stierne,
Der med et rødere Skiær, end vanligt, bæved.
Med dette Sprog, som nær og i det Fierne
Er eet i Alle, jeg Gud Herren bragte
Mit Offer for hans Naade glad og gierne;
Og i mit Bryst var Gløden af det rakte
Takoffer end ei slukt, før jeg erkiendte,
At denne Skienk Guds Velbehag opvakte.
Saa røde Lysglimt i to Straaler brændte
Foran mig, at jeg udbrød mit Indre:
O Helios, der slige Flammer tændte!

---

86. Denne Stierne: Planeten Mars, til hvis Sphære Beatrice og Dante nu have hævet sig.

88. Dette Sprog: Hiertets, Følelsens Sprog, som hos alle Mennesker er eet og det samme.

96. Helios: Solen. D. antager vel i første Dieblik den straalende Samling af Aander for Stierner, der, som man dengang antog, fik deres Lys fra Solen. Solen kan ogsaa være et Billed paa den guddommelige Naade, fra hvilken Saligheden og dermed Lysglandsen stammer.

Som mellem Verdens Poler, fuld af mindre
Lys og af større, Melkeveien skinner,
Saa Viismænd tvivle ved at see den tindre,
Saadan forbaudt paa denne Himmels Tinder
Sig Straalerne i Mars til Helligtegnet,
Der i en Kreds Quadranterne forbinder.
Her svuker Aanden, under Byrden segnet;
Thi udi dette Kors lynstraaled Christus,
Saa jeg hvert Billed finder mat og blegnet.
Men tager du dit Kors og følger Christus,
Vil du forstaae, hvad jeg forbi maa springe,
Naar i hiin Lynglauds selv du skuer Christus.
Fra Top til Fod, fra Vinge hen til Vinge
Foer Lys, og funklende jeg saae dem bære
Hvergang de sammen traf og fremad ginge.
Saaluude seer man Solgran, lige, skieve,
Langsomme, snelle, korte eller lange,
Bestaudig skiftende for Synet, svæve

---

99. Om Beskaffenheden af Melkeveien herskede der forskiellige Meninger hos de gamle Philosopher. D. antager den for en Samling af saa smaa Stierner, at Synet ikke kan adskille dem.

101 flg. Helligtegnet: Korsets Tegn, der fremkommer, naar i en Cirkel to Diametre skære hinanden under rette Vinkler, hvorved de fire Quadranter opstaae. Dette Kors lyser i Planeten Mars, og i det skuer D. den korsfæstede Frelsers Billede, som han formodentlig tænker sig dannet af de salige Aander, paa samme Maade, som andre Siæle siden i Planeten Jupiter danne Billedet af en Ørn. Det er Troens Helte og Kirkens Stridsmænd, navnlig Korsfarerne og med dem vel ogsaa Martyrerne, der aabenbare sig i denne Stierne; og det er derfor ligesaa smukt, som betydningsfuldt, at D. lader dem vise sig i Skikkelse af den korsfæstede Christus, hvis Navn han (ligesom i XII. 71), af Ærefrygt ikke rimer med noget andet Ord.

Hen gieunem Straalerne, der mange Gange
Ind i en kunstig Skygge sig forlænge,
Som man har skabt, for Kølighed at fange.
Og som en Giges eller Harpes Strænge
Ved yndig Samklang fryde selv det Øre,
Til hvilket Melodien ei kan trænge,
Saalunde toned ud fra dette Røre
Af Lys en Klang, der henrev mig til Glæde,
Skiøndt selve Hymnen ei jeg kunde høre.
Vel mærked jeg, det var et Lovsangskvæde,
Thi til mig kom: „Stat op til Seir!" som Klangen
Af Ord til Den, der ei er nær tilstede.
Og saadan jeg forelsked mig i Sangen,
At Ingenting i Himlen og paa Jorde
Mig forhen med saa søde Baand holdt fangen.
Maaskee for dristigt tager jeg tilorde,
Som agted jeg de Øines Fryd kun føie,
Der altid mine Længsler stille giorde;
Men Den, som mindes, at al Skiønheds høie
Segl virke stærkere, jo meer man stiger,
Og at jeg end ei her saae hendes Øie,

125. Stat op til Seir: formodentlig af en Hymne til Priis for den korsfæstede og opstandne Forløser.

133 flg. Dante havde vel betragtet Beatrice, medens de svævede op imod Mars, men ikke siden, i selve denne Himmelsphære. Han kiendte altsaa hendes Øines Fryd kun fra en lavere Sphære; og medens han i Mars allerede havde følt Virkningen af den høiere Stiernes Herlighed, havde han endnu ikke erfaret, at ogsaa hiin Beskuelsens hellige Fryd var luttret saaledes ved Opstigningen, at den ligeledes i denne Himmelsphære overgik alt Andet. Denne Erfaring giør han først senere; s. xv. 32.

Han vil undskylde mig og see, jeg siger
Sandhed i det, jeg til Undskyldning bringer;
Thi luttret vorder selv i disse Riger 138
Hiin hellige Fryd, jo meer den op sig svinger.

Femtende Sang.

Mars; Fortsættelse. Om det gamle Florents.

Hiin gode Villie, hvorudi den rette
Kiærlighed altid giver sig tilkiende,
Som ond Begierlighed udi den slette,
Bød Harpen nu sin hulde Klang at ende,
Og lagde Hvile paa de hellige Strænge,
Som Himlens Høire løsne kan og spænde.
Hvi skulde disse Væsner Øret stænge
For gode Bønner, de som taug med Glæde,
For Lyst til Bøn frem i min Siæl at trænge?
Vel er det ret, at Den skal evig græde,
Der kan, af Kiærlighed til Ting, som vare
Saa stakket, sig hiin Kiærlighed afklæde!

1-9. Menneskets Villie, baade den gode og den onde, har sin Rod i Kiærlighed; jvf. Indl. S. 49 og Sk. XVII. 91 flg.

4. De Saliges Chor er Harpen, dens Strænge de enkelte Siæle.

12. Hiin Kiærlighed: den rette Kiærlighed, der giver sig tilkiende i den gode Villie (V. 1), og hos Mennesket fremkalder gode Bønner (V. 8), ligesom hos de Salige Lyst til at opfylde disse.

Som naar i Nætter, rolige og klare,
Et Ildglimt stundom vække kan vort Øie,
Ved pludselig igiennem Luft at fare,
En Stierne liig, der flyttes i det Høie,
Kun at man ingen Stierne seer forsvinde
Paa dette Sted, og Glimtet varer føie:
Saalunde foer blandt Stiernerne derinde
Et Lys fra Høire giennem Korsets Stamme
Ned mod dets Fod, vedblivende at skinne;
Og ei Karfunklen skiltes fra sin Ramme,
Men giennem Radien løb paatværs det lette
Lysglimt, som bagved Alabast en Flamme.
Saa kiærligt svæved paa Elysiums Slette
Anchises mod sin Søn, ifald den Maade,
Hvorpaa det Musen skildred, er den rette.
„O du mit Blod, omgydt af Herrens Naade!
„Hvem Anden faaer som du vel Himlens Døre
„Oplukket tvende Gange til sin Baade?“
Saa kvad hiint Lys; thi laante jeg det Øre.
Derpaa til Beatrice jeg mig vendte,
Og dobbelt Undren maatte vel mig røre;
Thi sligt et Smiil i hendes Øine brændte,
At det mig var, som jeg mit Blik til Bunde
I Naadens Dyb og Paradiset sendte.

14. Et Ildglimt: et Stierneskud.
27. Jvf. det smukke Sted i Virgils Æneide, VI. 684 flg. hvor Æneas møder sin Fader.
31. Hiint Lys: Dantes Tipoldefader Cacciaguida (s. V. 89, Anm.). Hans første Tiltale til Digteren (V. 28—30) er i Originalen paa Latin, hvori der vel ligger en Hentydning til, at det latinske Sprog paa hans Tid (i første Halvdeel af det 12te Aarh.) endnu ikke var fortrængt af Folkesproget (jvf. XVI. 33).

Derefter føied til de Ord, som svunde,
Hiin Aand, frydfuld at see og høre mæle,
Nye, dybe Ting, som ei jeg fatte kunde.
Ei valgte frit han, saadan sig at fiæle,
Men han blev tvunget af sin Tankes Lue,
Der overskred hvert Maal for vore Siæle.
Og da den varme Kiærlighed sin Bue
Saameget slapped, at hans Ord neddaled
Til Grændseskiellet for vor Aands Formue,
Forstod jeg dette først af hvad han taled:
„Velsignet være Du, som, Een og Trende,
„Med slig en Naade har min Sæd husvalet!"
Og derpaa: „Søn! du har — Tak være hende,
„Der gav dig Vinger til saa høit at stige —
„I dette Lys, som du seer for dig brænde,
„En Længsel slukt, som, lang og sød tillige,
„Hiin store Bog mig gav, hvor ingensinde
„Sort eller Hvidt af Endring veed at sige.
„Du troer, at dine Tanker til mig finde
„Fra Førstetanken Vei, og aabenbare
„Sig, retsom Fem og Sex af Een udrinde;
„Og derfor beder du mig ei forklare
„Dig, hvo jeg er, ei heller, hvi jeg fryder
„Mig meer end Nogen af den glade Skare.

52-54. Englene og de salige Aander skue Alt i Forsynets store Bog, i Gud. I denne Bog, i hvilken der hverken tilsøies eller udslettes noget, havde Cacciaguida for længesiden læst, at Dante skulde komme, og denne Kundskab havde fremkaldt en sød Længsel hos ham, som nu blev slukket.

55-57. Ligesom alle Talforholde udvikle sig af Eenheden, saaledes udrinde alle Tanker af Førstetanken, Gud, og ved Beskuelsen af ham faae de Salige Kundskab om Alt.

„Din Tro er sand; thi Hver som Livet nyder,
„Stor eller Liden, her, i Speilet skuer,
„Der før du tænker alt din Tanke tyder.
„Men at den Elskov, i hvis hellige Luer
„Beskuende jeg vaager her og sanger
„En liflig Længsels Tørst, der født mig huer,
„Maa vorde bedre stillet før du ganger:
„Giv kiæk og glad dit Ønske da tilkiende!
„Mit Svar er færdigt før du det forlanger."
Til Beatrice vilde jeg mig vende,
Men før jeg taled, hørte hun og smiled,
Saa jeg fornam min Attraa Vingen spænde,
Og kvad: Hos Hver af Jer, hvis Øie hviled
Paa Ligevægten selv, er aldrig siden
Følelsens Vægt udover Snillets ilet;
Thi hos den Sol, som Jer med Lys og bliden
Ild har oplyst og tændt, er de saa lige,
At fattig er hver Lignelse og liden.
Men hisset, i de Dødeliges Rige,
Fik Snillet ei — og vel I kiende Grunden —
De samme Fiær, som Villien, til at stige.

---

66. **Længsels Tørst**: efter at vise sin Kiærlighed, ved at glæde Andre.

73 flg. **Ligevægten selv** er Gud, i hvem alle Egenskaber ere lige fuldkomne. I denne Ligevægt deeltage de salige Aander, som beskue ham; ogsaa i dem er der en fuldstændig Overeensstemmelse imellem **Følelse** og **Snille** ɔ: imellem Villie, Kundskab og Evne. De kunne, ligesom Gud, Alt, hvad de ville; men de ville ikke Andet, end hvad Gud vil. I de **Dødeliges Rige** er det derimod anderledes, der strækker Villien og Ønsket sig ofte langt videre, end Kundskaben og Evnen; og D. formaaer derfor ikke at udtrykke sin Taknemmelighed saaledes med Ord, som han gierne vilde, og som den lever i hans Hierte.

Jeg, som er dødelig, er derfor bunden,
    Og for den faderlige Velkomst yder
    Jeg dig min Tak med Hiertet, ei med Munden.
Du levende Topas, som herligt pryder
    Det dyre Smykke, hvori du har Sæde,
    Bønhør mig huldt, og siig, hvad Navn du lyder!
„O du mit Løv! Du, som har voldt mig Glæde
    „Alt mens jeg vented dig, jeg var din Stamme!"
    Saadan begyndte han til Svar at kvæde.
Og derpaa: „Han, hvis Navn J. tog, den Samme,
    „Der hundred Aar og meer har maattet bære
    „Sin Straf og gaae langs Biergets første Ramme:
„Han var min Søn, din Oldefader, Kiære!
    „Vel bør det sig, at du ved dine bolde
    „Gierninger letter ham hans Bod, den svære.
„Fiorenza var, mens bag de gamle Volde
    „Det laae, hvor endnu Timeslaget toner,
    „Nøisomt og kydsk og vidste Fred at holde.

89 flg. Din Stamme: Dantes Tipoldefader Cacciaguida var født i Florents, rimeligviis i A. 1085 (jvf. XVI. 34 flg.), blev slaaet til Ridder af Keiser Conrad III af Hohenstaufen, og ledsagede denne paa det andet Korstog til det hellige Land, hvor han faldt i Kampen, formodentlig i Aaret 1147 (s. nedenfor V. 139 flg.). Han havde to Brødre, Moronto og Eliseo, som nævnes i V. 136, og var gift med en lombardisk Dame, der hed Aldigheria eller hørte til Slægten Aldighieri; fra hende skrev Familiens Tilnavn sig. Cacciaguidas Søn, Dantes Oldefader, Alighiero I († 1201), om hvem det paa dette Sted hedder, at han lider blandt de Hovmodige i Skærsilden, omtales forresten ikke i Digtet. (Jvf. om Dantes Slægt: Indl. S. 7).

95. Ved gode Gierninger og fromme Bønner kunde de Efterlevende forkorte Bodstiden for dem, der led i Skærsilden. (Jvf. Sk. VI. 37, Anm.).

97 flg. Som et Sidestykke til Digterens smukke Skildring af Sæderne

„Da kiendte man ei Kiæder eller Kroner,
„Ei Kvinder med Sandaler og med rige
„Bælter, som saaes før Eiernes Personer.
„Da frygted Faderen ikke, naar en Pige
„Blev født, at Bryllupstid og Medgift skulde
„Hver paa sin Viis fra Maal og Maade vige.
„Da var ei tomme Husene, men fulde;
„Sardanapal endnu ei havde fundet
„Til Kamret Vei og undervììst de Hulde.
„Da var ei Montemalo overvundet
„Af Jert Uccellatojo, der skal ende
„Snelt, som det steired, naar dets Tid er rundet.

---

i Florents paa Cacciaguidas Tid, kan sammenlignes Giov. Villanis Beskrivelse af Borgernes Dragt og Sæder i A. 1259 (s. Indl. S. 5). Bag de gamle Volde, i den ældste Deel af Florents, fandtes endnu paa Dantes Tid Byens Uhr, hvorfra Timeslaget tonede.

100. Høie Kroner af Sølv og Guld, ofte besatte med Perler og Ædelstene, brugtes af de florentinske Damer som Hovedpynt.

103 flg. I gamle Dage, mener Cacciaguida, bleve Pigerne gifte seent og fik en ringe Medgift (jvf. Indl. S. 5); nu derimod var Medgiften saaledes steget, og Giftermaalet fandt Sted i en saa ung Alder, at en Fader allerede ved sin Datters Fødsel maatte tænke med Bekymring paa hendes Udstyr.

106 flg. Da vare Husene ikke større, end at de netop kunde rumme deres Beboere; nu ere de tarvelige Boliger afløste af store Palladser, der tildeels staae tomme, og Sardanapal d. v. s. Overdaadighed og yppig Luxus har fundet Vei ind i Husene.

109 flg. Montemalo (nu Montemario) og Uccellatojo, to Bierge, det første i Nærheden af Rom, det andet af Florents, staae her istedetfor den Udsigt, man fra dem havde over hine Byer. Denne var paa Dantes Tid prægtigst fra Uccellatojo, paa Grund af de mange Palladser, der havde reist sig i Florents; thi af Roms Prægtbygninger ere de fleste fra en senere Tid. D. føier endnu til, at Florents, ligesom i sin Stigen, saaledes ogsaa i sin Synken skal ile forud for Rom: en Spaadom, der, som bekiendt, ikke gik i Opfyldelse.

„Bellincion Berti saae jeg gaae med Spænde
„Af Been og Læbergiord, hans Ægtekvinde
„Sig med usminket Kind fra Speilet vende.
„Og jeg saae Nerlier og del Vecchier binde
„Skindkiortlen nøisomt om sig, som de pleied,
„Og deres Kvinder vinde Garn og spinde.
„De Lykkelige! Og Hver af dem eied
„I Ro sit Gravsted, Ingen maatte græde
„For Frankrigs Skyld forladt paa Ægteleiet.
„Een vaagede ved Vuggen, og den Spæde
„Hun stilled med de Ord, som tidligst smelte
„Et Moderbryst og Faderhiertet glæde;
„En Anden drog af Rokken Traad, og meldte
„I Kreds af sine Børn om Trojas Slotte,
„Det gamle Fiesole og Romas Helte.
„En Lapo dengang og Cianghella maatte
„Slig Undren have vakt, som hvis for Tiden
„Cornelia eller Cincinnat fremtraadte.

---

112 flg. Bellincion Berti dei Ravignani hørte til en af de ældste og meest udmærkede Familier i Florents. Ogsaa Familierne Nerli og del Vecchio (V. 115) vare gamle, ansete Slægter.

118. Paa Dantes Tid droge mange Florentinere i Handelsforretninger til Udlandet, navnlig til Frankrig; og deres Hustruer fandt da enten en Grav i det fremmede Land, eller maatte, naar de blev hiemme, savne deres Ægtefæller.

125-26. Troja, Rom og Fiesole vare for Florentinerne de tre betydningsfuldeste Stæder i Verden; thi fra Troja udgik Æneas, ved ham grundlagdes Romerriget, og fra Rom anlagdes Fiesole, Moderstaden til Florents.

127. Lapo Salterello, en florentinsk Retskyndig, der forøvrigt hørte til samme politiske Parti, som Dante, og blev forviist tilligemed ham, omtales som en overdaadig og kivagtig Mand. Cianghella della Tosa var en bekiendt herskesyg og letfærdig Dame i Florents.

129. Cornelia, Graechernes Moder, og Dietatoren Cincinnatus,

„Saa herligt var det Liv, ukiendt med Striden,
„Saa trofast var det Borgerskab, saa fager
„Den Bolig, mig Maria gav som Liden,
„Da hun blev kaldt til Hiælp med høie Klager;
„Christen og Cacciaguida blev jeg henne
„Hvor Baptisteriet over Pladsen rager.
„Moront og Eliseo mine tvende
„Heelbrødre var, og Den, hvis Navn I bære,
„Min Hustru, lærte jeg ved Po at kiende.
„Saa fulgte Keiser Conrad jeg med Ære,
„Han blev mig huld, og for den Daad, jeg øved,
„Mig kaared til sin Riddersmand at være.
„Med ham jeg siden drog og Kampen prøved
„Imod den Vantro, hvis Bekienderskare,
„Ved Hyrdens Skyld, Jer gode Ret har røvet.
„Der hialp hiint lumpne Folk mig til at fare
„Bort fra den falske Jord og Kiærligheden
„Til det, som fanger mangen Siæl i Snare;
„Fra Martyrdøden kom jeg hid til Freden."

bekiendte fra den romerske Historie, vare begge lysende Mønstre paa Dyd og Fædrelandskiærlighed, Nøisomhed og Uegennyttighed.

132. Maria, Guds Moder, paakaldtes af de fødende Kvinder i deres Smerter.

135. Baptisteriet: det gamle San Giovanni, i hvilket ogsaa Dante var døbt, og som endnu staaer paa Domkirkepladsen i Florents.

136 flg. s. ovenfor V. 89, Anm.

144. Ved Hyrdens Skyld: her, som oftere, lægger D. Paverne til Last, at de forsømte det hellige Lands Anliggender.

Sextende Sang.

Mars; Fortsættelse. Om det gamle Florents.

O du vor usle Adel efter Blodet!
  Ei meer jeg undres vil, naar Folk hernede,
  Hvor syg vor Attraa er, i Overmodet
Tidt sees af dig at bryste sig og brede;
  Da hist, hvor Driften ikke feil kan tage,
  I Himlen selv, jeg stolt deraf mig teede.
Vel er en Kappe du, der kortes sage;
  Og Tidens Sax den rundtom vil beskære,
  Hvis man ei øger den fra Dag til Dage!

1-9. Til den Lære, som Dante i disse Terziner har givet de Adelsstolte, kan endnu føies følgende Yttringer af ham i Skriftet: Convito. Den, der, skiøndt han nedstammer fra Gode, er slet, bør ikke kaldes lav (vile) men nedrig (vilissimo); ligesom Den, der vandrer over en tilsneet Mark og ved sin Flid finder den rette Vei, fortiener at kaldes dygtig, medens en Anden, som kun behøvede at følge det traadte Spor, men forfeiler det, medrette foragtes. — Og paa et andet Sted: Det er ikke Slægten, som adler de enkelte Personer, men de enkelte Personer, som adle Slægten.

Med „I“, som Roma bragte først i Ære,
Men som dets Folk nu bruger mindre gierne,
Begyndte jeg mit Gjensvar at frembære;
Thi sendte Beatrice, liig den Terne,
Der hosted til Ginevra, som man skriver,
Et Smiil mig, hvor hun stod, lidt i det Fierne.
I er min Fader, mæled jeg, I giver
Mig Mod til frit at lade Talen klinge,
I løfter mig, saa meer end mig jeg bliver.
Saamange Glædeskilder Fryd mig bringe,
At Siælen fyldes, glad ved at erfare,
At den kan rumme Sligt og ikke springe.
Siig mig, mit elskte Udspring! hvilke vare
Da Eders Stammefædre? Lad mig vide,
Hvad Aarstal Eders Barndomsdage bare.
Siig mig dernæst, hvor stor var paa de Tide
Vel San Giovannis Hiord, og hvem derinde
Var værdig til i Spidsen høit at stride?

---

10. Med Undtagelse af Beatrice og Brunetto Latini, der havde været hans Lærer, tiltaler D. alle Personer i sit Digt med Du. Nu, da han har erfaret, at Aanden er hans Stamfader, begynder han af Ærefrygt sin Tiltale med I. Brugen af Fleertallet i Tiltale, der opkom i den senere Keisertid, synes, efter dette Sted, i Middelalderen at have tabt sig i Rom, og først senere igien at være indført.

13-15. Beatrice smilte ved at høre Dantes altfor ærbødige Tiltale, og erindrede ham derved om den Terne, der i Romanen om Lanzellot hostede „ved Ginevras første Feiltrin,“ som det i Texten hedder, nemlig ved at see Ridderen kysse Kong Arthurs Dronning. Dette Kys omtales ogsaa i Helv. v. 133, som Anledning til Francescas og Paolos Elskovsbrøde.

26. S. Giovanni (Johannes den Døber) var Skytspatron for Florents.

Retsom et Kul ved Aandepust af Vinde
Til Flamme lives op, saalunde skued
Jeg dette Lys ved mine Kiærtegn skinne.
Det meer og mere skiønt for Oiet lued,
Og med en sødere Røst, men ei med dette
Nymodens Tungemaal, det Aanden hued
At mæle: „Fra den Dag, hiint første, rette
„Ave blev sagt, til den, som Liv mig sendte
„Ved min nu hellige Moders Skiød at lette,
„Femhundred firsindstyve Gange vendte
„Tilbage til sin Løve denne Lue,
„For under Dyrets Fod ny Gløb at hente.
„Selv fødtes jeg i mine Fædres Stue,
„Der, hvor ved Væddeløbet Eders Heste
„Først faae det sidste Bykvarteer at skue.

---

33. Jvf. xv. 31, Anm.

34. *Hiint første, rette Ave*: Engelen Gabriels Hilsen til Maria.

37 flg. Fra Mariæ Bebudelse til Cacciaguidas Fødsel var Planeten *Mars* 580 Gange vendt tilbage til *Løvens* Himmeltegn, eller havde saamange Gange giennemløbet sin Bane. Dette antog man paa Dantes Tid, at den giorde i 683 Dage, og efter denne Beregning var Cacciaguida altsaa født i A. 1085. Udtrykket *sin Løve* sigter til det astrologiske Forhold imellem dette Himmeltegn og Planeten Mars.

40-42. I Florents blev der dengang, ligesom endnu, holdt et Hestevæddeløb paa St. Hansdag. Paa det Sted, hvor Hestene under Løbet først naaede *det sidste Bykvarteer* (Porta S. Piero), altsaa i Nærheden af *det gamle Torv* (Mercato vecchio) have Alighierierne havt deres Bolig. Dette betegner dem tillige som en gammel Familie, der ikke blot boede indenfor de gamle Mure, men i et af Byens ældste Kvarterer. Forøvrigt var Florents dengang ikke inddeelt i *Kvarterer*, i Ordets egentlige Betydning, men, som der ogsaa staaer i Texten, i *Siettedele* (sesti).

„Nok om min Slægt er dette; thi det Næste,
„Hvo de har været og hvorfra de streve
„Sig først, derom er Taushed vel det Bedste.
„I Tal var de, som dengang regnet bleve
„Fra Mars til Døberen for vaabenføre,
„En Femtedeel af dem, der nu vel leve;
„Men i hver Haandværksmand bag Hyttens Døre
„Var Borgerblodet reent, som nu Figghine
„Og Campi og Certaldo blandet giøre.
„O, hvor langt bedre dog, at have Hine
„Til Nabofolk, og ved Galuzzos Høie
„Og Trespianos over Grændsen trine,
„End see dem indenfor og Stanken døie
„Af Agugliones og af Signas Bønder,
„Som alt til Aagren skærpe deres Øie!

---

45. Dante, der paa et andet Sted (Helv. XV. 76) roser sig af at nedstamme fra Romerne, synes her, giennem Cacciaguidas Mund, ligesom at ville give sig selv en Advarsel imod den Familiestolthed, han har omtalt ovenfor, ved Sangens Begyndelse.

47. Den gamle By strakte sig omtrent fra Mars, d. v. s. fra denne Guds Billedstøtte paa Ponte vecchio (sml. Helv. XIII. 143, Anm.) til Døberen, d. e. Baptisteriet S. Giovanni. I A. 1300 var Tallet af de vaabenføre Borgere i Florents 70,000; paa Cacciaguidas Tid altsaa omtrent 14,000.

49 flg. D. dadler her Optagelsen af saamange nye Borgere indenfor Voldene, i den egentlige By. Figghine (maaskee Figline), Campi og Certaldo vare Smaabyer i Omegnen af Florents. Galuzzo og Trespiano, begge omtrent to Miglier fra Florents, betegne den sydlige og nordlige Grændse for den florentinske Communes oprindelige Omraade. Aguglione og Signa vare ligeledes smaa Byer i Nærheden af Florents. Ved de Bønder, som pønse paa Aagren eller Underslæb (barattare) sigtes til bestemte Personer, navnlig til en Dommer, Baldo d'Aguglione, der lod sig bestikke til at forfalske Retsakter.

„Hvis Flokken, som den vrange Vei meest ynder,
„Mod Cæsar ei Stifmoder havde været,
„Men kiærlig Moder, var forlængst hiin Synder,
„Der blandt Jer vexler nu og kiøbslaaer, æret
„Med Borgernavn, vendt hiem til Simifonti,
„Hvor Tiggerposen før hans Fædre næred;
„Da havde Montemurlo end sin Conte,
„Man kunde Cerchier i Acone møde,
„Og i Grieves Dal en Buondelmonte.
„Aarsagen til at Stæder lagdes øde
„Var altid Folkets Blanding, som man bringer
„Legemet Fordærv ved sammendynget Føde.
„Blind Tyr meer hovedkulds i Graven springer
„Tidt, end det blinde Lam, og ofte bider
„Eet Sværd, naar det er skarpt, meer end fem Klinger.

---

58 flg. Flokken ɔ: Geistligheden med Paverne i Spidsen. Dens Modstand imod Italiens rette verdslige Øvrighed, Keiserne, var Skyld i at Stæderne havde hævet sig uforholdsmæssig paa Landadelens Bekostning, draget Landboerne ind til sig og givet dem Borgerret. Simifonti var et befæstet Slot, som Florentinerne i A. 1202 havde erobret og hvis Tilliggende de havde bemægtiget sig. Ved hiin Synder sigter D. til en Mand, uvist hvem, der efter denne Erobring var bleven Borger i Florents. Montemurlo: en Borg, som Greverne Guidi (Conte ɔ: Greve) i A. 1209 solgte til Florents, da de ikke længer kunde forsvare den imod Pistoia. De bekiendte Cerchier, der stode i Spidsen for de Hvides Parti, stammede oprindelig fra et lille Landsogn: Acone. Den gamle adelige Familie Buondelmonte havde i Val di Grieve sine Eiendomme, der forsvaredes af Borgen Montebuono. Da denne i A. 1135 ødelagdes af Florentinerne, flyttede Familien til Florents, og blev senere en Kilde til megen Ulykke for Byen. (Jvf. Indl. S. 5 flg.).

„Naar du betragter, hvordan **Luni** lider,
„Og **Urbisaglia**, hvordan nedad Bakke
„**Chiusi** og **Sinigaglia** med dem skrider,
„Vil du ei finde sært, at Slægter lakke
„Mod deres Undergang og Afsked tage,
„Da Stæder selv tilsidst maae bøie Nakke.
„Som I, skal Alt, hvad der er Eders, smage
„Døden engang, men naar det længe varer,
„Seer I det ei, thi saa er Livets Dage.
„Og retsom Maanens Himmel aabenbarer
„Sin Magt og Kysten blotter eller dølger,
„Saalunde Skiebnen med Fiorenza farer.
„Thi bør det ei dig undre, hvad der følger
„Nu om de allerældste Florentiner,
„Hvis Ry forlængst er skiult af Tidens Bølger.
Jeg saae Filipper, Ughier, Catelliner,
„Grecier, Ormanner, Alberichier — rige,
„Berømte Borgere, synke i Ruiner;
„Og saae, i Odel og i Storhed lige,
„Sannellas, Arcas og Bostichiers Stamme
„Med Soldanierier og Ardinghier stige.
„Lidt ovenfor den ene Port — den samme,
„Der nu er ladet med slig Vægt af Brøde,
„At Baaden snart derunder gaaer tilskamme —

73-75. De fire Byer, som nævnes i denne Terzine, havde før været store, men vare paa Dantes Tid sunkne betydeligt.

88-90. **Filipper** o. s. v. Adelsslægter, der allerede i det 12te Aarhundrede havde mistet deres Glands, og paa Dantes Tid alle vare uddøde eller udvandrede.

91-93. Andre adelige Familier, der endnu blomstrede paa Cacciaguidas Tid.

94-99. En af de ældste Adelsslægter i Florents, Familien **Ravig**-

„Gav Slægten Ravignano dengang Møde,
„Hvorfra Grev Guido udsprang i vor Alder,
„Og de, som Navnet Bellincione løde.
„Alt da forstod en Pressa, hvad man kalder
„At styre vel, og Galigaio mødte
„Med gylden Sværdklod alt i sine Haller. 102
„Stolt kneiste dengang Hermelinets Støtte,
„Sacchettier, Giuochier, Gallier og Baruccier,
„Samt de, som rødme, naar de Skieppen nytte.

---

nano, eiede et Huus lidt ovenfor Porta S. Piero. Senere kiøbtes dette Huus af Cerchierne, der, ligesom deres Modstandere Donatierne, paa Dantes Tid eiede flere Huse i Nærheden af den ovennævnte Port. Til disse Familiers Tvedragt, der som en Vægt af Brøde tyngede paa Byen og truede med at kæntre Statsskibet, sigter D. i V. 95–96. Ogsaa Villani kalder i sin Krønike den Deel af Byen, i hvilken hine to Familier boede: Forargelsens Kvarteer. — I A. 1304 ægtede Grev Guido Guerra den Ældre den skionne Gualdraba, en Datter af Bellincion Berti dei Ravignani, og fra denne Slægt udsprang saaledes paa mødrene Side Grev Guido den Yngre (jvf. Helv. XVI. 38, Anm.). Fra Bellincione nedstammede desuden ogsaa et andet Huus, der bar Stamfaderens Navn..

100-102. Pressa og Galigaio vare Navne paa adelige Familier. En gylden Sværdknap hørte formodentlig til Riddernes Udmærkelsestegn; thi een Galigaio blev allerede slagen til Ridder af Karl den Store, en anden af Konrad den Anden.

103. Familien Pigli havde i sit Vaaben en Stotte eller Stribe, der var malet som Hermelin.

105. De, som rødme o. s. v. Familien Chiaramonti. En af denne Slægt, M. Durante Chiaramonti havde beriget sig paa Statens Bekostning ved at bruge falsk Maal, og var bleven straffet derfor, en Begivenhed, hvortil D. ogsaa sigter i Skærsilden XII. 105.

„Den Stamme var alt stor, som de Calfuccier
„Fremspired af, og til curulske Sæder
„Kaldte man Sizier alt og Arriguccier.
„Hvor store saae jeg dem, som Hovmods Glæder
„Har veiret hen! Guldkugler saae jeg hædre
„Florents paa alle minderige Steder.
„Saalunde handled før de bolde Fædre
„Til Dem, der nu, naar Kirken ledig ligger,
„Sig i Kapellet mæske kun desbedre.
„Hiin frække Slægt, der som en Slange stikker
„Dig naar du flyer, men naar du viser Tænder
„Hvad heller Pungen, som et Lam dig slikker,
„Den kom alt frem, men af saa lave Stænder,
„At Ubertin Donat det ei behaged,
„Da Svigerfaderen gav ham slige Frænder.

106. Den Stamme: Slægten Donati.
107. Curulske Sæder. Der gaves dengang endnu Consuler i Florents. Alle de fra V. 100—108 nævnte Adelsslægter vare paa Cacciaguidas Tid mægtige og beklædte Republikens høieste Værdigheder.
110. Guldkugler: Familien Lambertis Vaabenmærke. Denne Slægt havde, ligesom Familien Uberti (dem, som o. s. v. 109) stor Anseelse og Magt i tidligere Dage. Begge deeltoge ivrig i Partikampene og bleve omsider fordrevne fra Florents.
113. Dem, der o. s. v. Her sigtes navnlig til de Adelsslægter, der vare Custoder for Bispedømmet i Florents, og naar dette var ledigt, havde Ret til at sove og spise i Bispegaarden, og forvalte Bispestolens Godser uden at aflægge Regnskab.
115-20. Hiin frække Slægt: Familien Adimari. Om En af denne Slægt, Boccaccio Adimari, hedder det, at han var en personlig Fiende af Dante, og saa pengegridsk, at man for Betaling kunde faae ham til hvad det skulde være. Slægten var ikke meget gammel, hvorfor Uberto Donati skal have været misfornøiet med at hans Svigerfader, Bellincion Berti, giftede sin anden Datter med en Adimari.

„Fra Fiesole var Caponsacco draget
„Til Torvet ned, og Giuda sad med Ære
„Hos Infangato alt i Borgerlaget.
„Ja, fast utroligt synes det at være:
„En Port, som til den lille Kreds stod aaben,
„Fik Lov til della Peras Navn at bære.
„Hver Slægt, som hiin Friherres skjønne Vaaben
„I Skioldet fører, hans, hvis Navn og Minde
„Paa Thomasfesten faaer Erindringsdaaben,
„Fik Brev og Ridderslag af ham derinde;
„Skiønt Den, hvis Felt er med en Rand omstrevet,
„Sig heller nu med Folket vil forbinde.
„Alt Gualterottier, Importunier levede,
„Og endnu havde Borgo stille været,
„Var kun de nye Naboer borte blevet.

121-23. Om de her nævnte Familier vides saa godt som Intet. De hørte alle til det ghibellinske Parti, og bleve til forskiellige Tider fordrevne tilligemed dette.

125. En Port: Porta Peruzza, der førte ind til den lille Kreds ɔ: den gamle, mindre Deel af Byen, og var opkaldt efter Familien della Pera. At en Byport saaledes kunde faae Navn efter en enkelt privat Familie, syntes paa Dantes demokratiske Tid fast utroligt, og vidnede om de gamle Tiders Jævnhed, da man hverken kiendte Hovmod eller Misundelse.

127 flg. Hiin Friherre: Hugo, som paa Keiser Otto III's Tid var Markgreve af Toscana. Han adlede flere florentinske Familier og gav dem Tilladelse til at bære hans Vaaben i deres Skiold, blandt disse Slægten della Bella. Om den bekiendte Folketribun Giano della Bella, til hvem der sigtes i V. 131, s. Indl. S. 17. Markgreve Hugo stiftede syv Abbedier i Toscana, og blev efter sin Død bisat i Florents paa Thomasdagen, Aar 1001. Paa denne Dag holdtes der siden hvert Aar en kirkelig Mindefest for ham.

133-35. Familierne Gualterotti og Importuni boede i Gaden Borgo S. Apostolo, hvor senere ogsaa Buondelmontierne (de nye Naboer) toge deres Bolig, da de i A. 1135 flyttede til Florents. Om disse og den Ulykke, de bragte over Staden, s. Indl. S. 5 flg.

„Det Huus, som kaldte frem Jer Graad og næred
„En retviis Harm, der dræbte Jer medrette
„Og Eders Dages glade Fred fortæred,
„Var hædret med sin Slægt før Eders Trætte —
„O Buondelmonte, hvor du handled ilde,
„Som brød for Andres Skyld din Pagt med dette!
„Heelt Mange, som nu sørge, fryded vilde,
„Hvis Gud i Emas Flod dig havde sænket,
„Da du drog hid for Byens Fred at spilde.
„Men saa det burde sig, at Florents skienked
„Den brustne Steen, der vogter Broens Pille,
„Et blodigt Offer, før dets Fred blev krænket.
„Med disse Slægter og med fleer, saa stille
„Jeg Florents hvile saae, at det tilvisse
„Ei havde Grund at lade Taarer trille.
„Og saa berømt og retviist var med disse
„Slægter dets Folk, at aldrig blev, som siden,
„Lilien sat omvendt da paa Spydets Spidse,
„Og ikke farvet rød i Borgerstriden."

---

136. Det Huus: Familien Amidei, hvis Strid med Buondelmontierne fremkaldte Borgerkrigen i Florents. S. Indl. S. 5.

143. Ema, en lille Flod, som Buondelmontierne maatte overskride, naar de fra deres Borg Montebuono drog ind til Florents.

146. Den brustne Steen: den gamle Marsstøtte, ved hvis Fod Buondelmonte blev dræbt. S. Indl. S. 6.

153. Lilien: Det florentinske Vaaben, en hvid Lilie i rødt Felt, blev i gamle Dage aldrig baaret omvendt, til Spot, som det ofte efter et tabt Slag skete med de Overvundnes Fane; thi dengang seirede Florents i alle Kampe. I V. 154 sigtes til de senere Partistridigheder, som man fordum ikke kiendte noget til, og som ved Midten af det 13de Aarh. foranledigede, at det da herskende guelfiske Parti forandrede Stadens Vaaben til en rød Lilie i hvidt Felt, medens Ghibellinerne beholdt det oprindelige.

Syttende Sang.

Mars; Fortsættelse. Om Dantes Landflygtighed.

Som han, der end mod Børn giør Fædre strenge,
Stod for Klimene, da han havde faaet
Nys om, hvad der var sagt imod ham længe:
Saa stod jeg her, og saa blev jeg forstaaet
Af Beatrice og det helligklare
Lys, der for min Skyld fra sin Plads var gaaet.
Thi mæled Herskerinden: „Lad udfare
Din Attraaes Gløb i Ord, og lad dem Præget
Af Siælens indre Stempel aabenbare!

---

1. Han: Phaëton, der gik hen til sin Moder Klimene, for at erfare, om det var sandt, hvad man havde ladet ham høre, at han ikke var en Søn af Phoebos. Med Phaëtons urolige, forventningsfulde Stemning ved denne Leilighed sammenligner D. sin egen, nu, da han ønskede at faae Oplysning om de tunge Skiebner, der flere Gange i dunkle Udtryk vare ham forudsagte. (S. bl. a. Helv. x. 79 og 127). Erindringen om Phaëtons Fald fra Solvognen, der var den ulykkelige Følge af hans himmelske Faders overilede Løfte, „giør endnu Fædre strenge mod deres Børn."

5. Det helligklare Lys: Cacciaguida, som for Dantes Skyld havde forladt sin Plads i det lysende Kors (jrf. xv. 13 flg.).

Ei at din Tale øge skal vort eget
Forraad af Kundskab, men at du maa lære
Din Tørst at sige, for at faae den kvæget."
O du mit Træ (der saa dig løfter, Kiære!
At ret som Jordens Aander see, at tvende
Stumpvinkler i een Trekant ei kan være,
Saa klart seer du de mange Ting, der hænde,
For end de er, ved i det Punkt at skue,
For hvilket alle Tider er som denne);
Da med Virgil jeg gik om Biergets Bue,
Hvor Siæle læges, og fra Jordens Lande
Steg ned i Dødens Verden under Tue,
Blev om mit Fremtidsliv sagt Ord forsande,
Som vare tunge nok, skiøndt Skiebnens Domme
Jeg veed at møde med en opreist Pande.
Derfor det vilde være mig til Fromme
At høre, hvilken Lod jeg har ivente;
Thi mat er Pilen, naar man veed dens Komme.
Saa taled jeg til dette Lys, der sendte
Mig først sit Ord, og frit, som det behaged
Min Herskerinde, jeg min Lyst bekiendte.
Og ei i Gaader, som tilforn bedraged
De taabelige Folk, før hedenfaret
Var det Guds Lam, der al vor Synd har taget,

---

13 flg. Saa klart, som man paa Jorden indseer en absolut, mathematisk Sandhed, see de salige Aander Alt, ved at skue i Gud.

31. Ei i Gaader: ikke i tvetydige Orakelsprog, som det var Skik i de hedenske Tider.

Men tydeligt, med klare Ord mig svared
  Hiin faderlige Kiærlighed, som spilled
  I Glandsen af sit eget Smiil forklaret:
„Alt det Tilfældige, som Gud har villet
  „Indskrænke til Materiens Bog, opdager
  „Man i det evige Aasyn her afbildet.
„Dog deraf ei Nødvendighed det drager,
  „Saalidtsom Baaden, der med Strømmen flyder,
  „Fart af det Blik, den speiles i, modtager.
„Derfra kom Tiden, som for dig frembryder,
  „For Øie mig, retsom i Toner klare
  „Fra Orgelet Harmonie for Øret lyder.
„Som for en grum Stifmoders lumske Snare
  „Hiin Hippolyt forlod Athen, saa bliver
  „Din Skiebne det, fra Florents bort at fare.
„Det vil man, derpaa pønser alt med Iver
  „En, som det snart vil lykkes for histhenne,
  „Hvor man hver Dag med Christus Handel driver.

37-42. I Modsætning til de evige, nødvendige Ting, der findes i den høiere Verden, have de timelige, tilfældige Ting kun deres Plads i Elementarverdenen, og bestaae af Form og Elementarstof. Dette sidste kalder D. Materiens Bog, i hvilken Gud ligesom har indskrevet de jordiske Tings Form. Alle disse tilfældige Ting, baade de forbigangne, nærværende og tilkommende, speile sig i det evige Aasyn, i Guds Alvidenhed, og skues der af de salige Aander; men deraf drage de ikke deres Nødvendighed, d. v. s. Tingene skee ikke, fordi Gud forudseer dem, men han har forudseet dem, fordi de skulle skee.

47. Hippolyt, en Søn af Theseus, blev bagvasket og maatte forlade Athen, fordi han ikke vilde besvare sin Stifmoders forbryderske Kiærlighed. Saaledes, det vil sige for sin Retskaffenheds Skyld, fordi han ikke vil føie sig efter de Herskendes onde Villie, skal ogsaa D. forlade Florents. Om Dantes Forviisning s. Indl. S. 23—26.

50. En: Pave Bonifacius VIII, der længe pønsede paa at faae de

„Og som det gaaer, vil Rygtet da tilkiende
„Den Skylden, som har Uret lidt, men siden
„Skal Sandheden sin Hævn til Vidne sende.
„Du skal forlade hver en Ting med Tiden,
„Som er dig dyrebar og meest til Glæde;
„Det er Landlysnings første Piil i Striden.
„Du prøve skal, hvor beesk det er at æde
„Af fremmed Brød, hvor det er haarde Veie,
„Ad Andres Trapper op og ned at træde;
„Men meest din Ryg det tynge skal, at pleie
„Samfund med denne taabelige Bande,
„Med hvem du styrter til saa dybt et Leie.
„Thi gal og ryggesløs skal Flokken stande
„Op imod dig; men kort derpaa i Slaget
„Skal den, ei du, til Løn faae blodig Pande.
„Dens Fæisthed bliver af dens Færd opdaget,
„Saa det engang skal vorde dig til Ære
„Kun med dig selv Parti at have taget.
„Dit første Herbergsted og Ly skal være
„Hiin mægtige Lombarders Huus, den Brave,
„Som over Stigen sees en Orn at bære.

Hvide fordrevne fra Florents, indtil det endelig lykkedes i A. 1302. (Indl. S. 25). Hist henne ɔ: i Rom.

54. Ved den her omtalte Hævn sigter D. maaskee til Corso Donatis Fald og voldsomme Død (jvf. Skærsild. XXIV. 82, Anm.), maaskee udtaler han kun det almindelige Haab, at en retfærdig Hævn engang skal ramme de Skyldige.

61-66. Om Dantes Forhold til de øvrige Forviste, som han her kalder en taabelig Bande, der stander op imod ham, d. v. s. mod hans Raad, s. Indl. S. 28.

71. Ved hiin mægtige Lombarder sigtes rimeligviis til Bartolomeo della Scala, den Ældste af de tre Brødre af denne

„Imellem Eder skal af Bøn og Gave
„Det komme først, som kommer seent hos Mange,
„Saamegen Godhed skal han for dig have.
„Med ham du Den skal see, som Gud lod fange
„Sligt Fødselspræg af denne stærke Stierne,
„At mægtigt Ry der af hans Daad skal gange.
„End veed ei Folket, hvad den spæde Kierne
„For Kræfter har; thi kun i ni Aar svunge
„Sig disse Hiul omkring ham i det Fierne.
„Men Gnister af sin Dyd skal snart den Unge,
„Ved ei at agte Guld og Trængsel, sprede,
„Før Henrik sviges af en Baskertunge.
„Hans Herlighed skal vorde kiendt histnede
„Saadan, at selv hans Fiender skulle lytte,
„Og deres Tunger vidt hans Ry udbrede.

Familie, der havde en Stige (scala) og en Orn i sit Vaaben. Han herskede i Verona fra 1301–4. Om Dantes Besøg hos ham s. Indl. S. 28.

76 flg. Den: Can Grande della Scala, der herskede i Verona fra 1311–29, var født i A. 1291, og altsaa paa den Tid Digtets Handling foregaaer ni Aar gammel (V. 79). Paa Grund af hans krigerske Dygtighed hedder det (V. 77) om ham, at han har faaet sit Fødselspræg af Planeten Mars. Om Can Grande og Dantes Ophold ved hans Hof s. Indl S. 41.

84. Henrik: Keiser Henrik VII. En Baskertunge: Pave Clemens V, der var født i Gascogne. D. bebreider her Paven hans Troløshed imod Keiser Henrik, som han selv havde opfordret til at komme til Rom, men hvis Kroning i Peterskirken han derefter synes at have forhindret. Thi da Henrik i A. 1312 endelig kom til Rom, for høitidelig at lade sig krone til romersk Keiser, fandt han netop den Deel af Staden, hvor Peterskirken ligger, besat af fiendtlige Tropper, og maatte nøies med at blive kronet af en Legat i Lateranet. Om Henrik VII og hans Tog til Italien s. Indl. S. 35 flg.

„Haab trygt paa ham, hans Gunst vil dig beskytte!
„Ved ham skal meget Folk forandret blive,
„Og Riig og Fattigmand skal Vilkaar bytte.
„Og i dit Minde skal om ham du skrive,
„Men hist ei sige det" ... hvad nu han mæled,
Troer neppe Den, som seer det selv ilive.
„Det Nøglen er," vedblev han mens jeg dvæled,
„Til hvad du før har hørt; det er den Snare,
„Min Søn! som bag faa Solhverv ligger fiælet.
„Misund dog ikke dine Naboers Skare;
„Thi langt forbi den Tid, da hine Svende
„Faae Straf for deres Svig, skal dit Liv vare."
Da ved sin Taushed Aanden gav tilkiende,
At han var færdig med Islæt at flette
Ind i den Væv, som jeg ham gav ihænde,
Begyndte jeg, som Den, der for at lette
Sin Tvivl, et Raad begierer at modtage
Af En, som elsker, seer og vil det Rette:
Vel seer jeg, Fader! Tiden mod mig jage,
For snarlig mig et saadant Slag at give,
Som haardest er for dem, der feigt forsage.

91-93. D. hentyder her til Forhaabninger, som han, med Hensyn til det keiserlige Herredømmes Fremgang i Italien, nærede til Can Grande, men, som noget virkelig Tilkommende og altsaa Usikkert, ikke turde udtale. Disse Linier giøre det sandsynligt, at den meget omstridte „Mynde" i Helv. I. 102, skal betyde, ikke Uguccione della Faggiola, men snarere Can Grande.

96-99. Heri indeholdes en almindelig Trudsel imod den forviste Digters Naboer d. v. s. hans Medborgere, eller det Parti, som havde fordrevet ham.

Thi vil jeg væbne mig med Klogt ilive,
At om mit elskte Land mig vorder røvet,
Min Sang mig ei af andre skal uddrive.
Hist, hvor det evig bittre Dyb jeg prøved,
Og opad Bierget, fra hvis fagre Tinde
Mig hendes Øine løfted over Støvet,
Og her fra Lys til Lys i Himlen inde,
Har jeg hørt Ting, som hist paa Jord de Fleste,
Hvis jeg gientager dem, vil beeske finde.
Men vil jeg feig fra Sandheden mig liste,
Frygter jeg for, blandt dem, der skulle kalde
Vor Tid den gamle, Liv og Ry at miste.
Det Lys, hvori min fundne Skat blandt alle
De Andre smilte, lyned først og flammed,
Retsom naar Solglimt i et Guldspeil falde,
Og svared saa: „Samvittigheden, skrammet
„Ved egen eller Andres Synd, skal lide
„Og af din skarpe Tale vorde rammet.
„Men sæt alligevel al Løgn tilside,
„Fortæl dit Syn og stil det heelt for Øiet,
„Og hvor der findes Skab, der lad det bide!
„Thi er man end ved første Smag ei nøiet
„Og finder tung din Røst, den skal dog nære
„Og give Livskraft, naar den er fordøiet.
„Det Raab, du løfter, skal som Stormen være,
„Der altid ryster meest de høieste Tinder;
„Og dette just skal vorde dig til Ære.

---

121. Min fundne Skat: Cacciaguida.

„Derfor blev her i Kredsen, hvor jeg skinner,
„Og hist paa Bierget og i Smertens Sale
„Kun viist dig Siæle, som har Ry og Minder; 138
„Thi Aanden slaaer sig ei til Ro ved Tale,
„Og lider paa Exempler ei og Domme,
„Hvis Rødder ligge skiult i Glemsels Dvale,
„Men kun paa Grunde, som tilsyne komme.“

Attende Sang.

Mars; Fortsættelse. Troeshelte. Jupiter, med de retvise Fyrster. Himmelørnen.

Alt nød alene sine Tankers Føde
  Hiin salige Aand, mens jeg paa mine smagte,
  Og med det Bittre dæmpede det Søde.
Da sagde hun, som hen til Gud mig bragte:
  „Din Tanke skift! tænk, jeg er nær den Høie,
  Der mildner Urets Last for de Forsagte."
De kiærlige Toner fik mig til at bøie
  Mig mod min Trøst, men jeg kan her ei male
  Den Kiærlighed, jeg saae i hendes Øie;
Ei blot for jeg mistvivler om min Tale,
  Men fordi Tanken ei saa dybt kan stige
  Foruden Fører ned i Mindets Dale.
Saameget kan om denne Stund jeg sige,
  At mens jeg saae, var al min Længsel stillet,
  Og jeg fornam al anden Attraa vige.

---

12. Foruden Fører: uden Hiælp af den guddommelige Naade kan Dantes Erindring ikke fastholde eller giengive Synet.

Mens Evighedens Fryd, hvis Straaler spilled
Paa Beatrices fagre Træk, fra hendes
Aasyn mig salig giorde med sit Billed,
Traf mig et Lynsmiil, og min Herskerindes
Røst jeg fornam: „Vend dig og lyt, thi ikke
Blot i mit Øie Paradiset findes!"
Som stundom her en Følelse kan ligge,
Naar den har Magt til Siælen heelt at ramme,
Udtrykt i vore Ansigtstræk og Blikke:
Saa skued jeg i Lysets hellige Flamme,
Da did jeg havde vendt mig, Aandens glade
Lyst til at tale meer; og i det samme
Begyndte den: „Paa dette femte Stade
„Af Træet, som faaer Liv fra Kronens Tinde,
„Og altid bærer Frugt og friske Blade,
„Boe salige Aander, som fligt Navn og Minde,
„Før de drog hid, sig vandt paa Jordens Tue,
„At det begeistre kan hver Sanggudinde.
„Thi skal du ind i Korsets Arme skue;
„Den, som jeg kalder paa, vil aabenbare
„Sig der, som i sin Sky den snelle Lue."
Jeg saae et Lys igiennem Korset fare
I samme Stund, som han lod Josva klinge,
Saa Lyd og Syn for mig ei skilte vare.

---

29. Træet: Paradiset, som, modsat de jordiske Træer, faaer sin Livskraft fraoven, fra Gud; hvis Blade, de salige Aander, aldrig visne, og som altid frembringer nye Frugter, optager nye Siæle i sig.

31. Salige Aander, som o. s. v. Troens Helte.

Et andet saae jeg kredsende sig svinge,
Da Maccabæus nævnet blev, den høie,
Og Fryd var Svøben, som gav Toppen Vinge,
Ved Keiser Carls og Rolands Navn mit Øie
Jeg lod opmærksomt med to Lys sig hæve,
Som Blikket følger Falkens Flugt med Møie.
Derpaa fik Vilhelm, Renouard den Gieve,
Guiscard og Hertug Gotfred hist i Brimlen
Mit Syn til giennem Korset hen at svæve.
Tilsidst forsvandt blandt Lysene i Stimlen
Hiin Siæl, som havde talt, og gav tilkiende,
Hvor høit han stod blandt Sangerne i Himlen.
Jeg lod mit Blik mod Høire da sig vende,
Og saae paa Beatrice, for at lære
Min Pligt ved Ord nu eller Tegn af hende;
Og hendes Øine skued jeg saa skære,
Frydstraalende, at langt de overginge
Hvad nys de var og ellers pleied være.
Og som en Mand, hvis gode Værker bringe
Ham daglig større Fryd, derved opdager,
Hvordan hans Dyd gaaer frem, der først var ringe:

46. Efter Keiser Carl den Store og Roland nævner D. to Helte fra en anden Sagnkreds, der ligeledes var bekiendt i Middelalderen: Vilhelm af Orange og hans tappre Følgesvend Renouard, hvis Bedrifter i forskiellige Kampe mod Saracenerne ere besungne af flere gammelfranske Digtere.

47. Robert Guiscard har her faaet Plads i Paradiset, ved Siden af Korsfareren Gotfred af Bouillon, fordi han forsvarede Pave Gregor VII og bekæmpede Saracenerne paa Sicilien og i Nedreitalien.

50. Hiin Siæl: Cacciaguida.

Saa mærker jeg, mens Himlen rundt mig drager,
At meer og meer i Omfang Kredsen vinder,
Idet jeg seer, hun bliver mere fager.
Og en Forandring, som paa Møens Kinder,
Der efter kort Tid atter vorde hvide,
Naar Skammens Last fra hendes Aasyn svinder,
Traf nu mit Blik, da mod det dæmpetblide
Lys fra den siette Stierne jeg mig vendte,
Som optog mig ved Beatrices Side.
Jeg skued al den Kiærlighed, der brændte
Og gnistred i hiin Joviskakkel, danne
For Diet Ord af Sproget, som jeg kiendte;
Og som naar Fugle, flagrende fra Strande,
Retsom med glade Hilsner snart forbinde
Sig rækkeviis og snart i Kreds sig blande,
Saa fløi med Sang der hellige Væsner inde
I disse Lys, foreened sig og lode
Nu D, nu I, nu L for Diet skinne.
Til egen Sang de først i Takt sig snoede,
Saa danned de et Tegn af deres Klæder,
Og taug en liden Stund og stille stode.
O høie Pegasea! du, som Hæder
Og evigt Liv til Aanderne kan give,
Og giennem dem til Riger og til Stæder!

---

68. Den siette Stierne: Planeten Jupiter.

71. De salige Aander ere ligesom Guister af den evige Kiærlighed.

82. Pegasea ɔ: Muse, nærmest vel Kalliope, der ogsaa paakaldes i Skærsilden I. 9.

Oplys du mig, og lær mig at beskrive
Hver Form saa klart, som hist jeg den annammed,
Og lad din Kraft de korte Vers oplive!
Fem Gange syv Selvlyd og Medlyd flammed
Foran mig, og jeg mærked mig af denne
Indskrift hver Deel, altsom den Synet rammed.
Diligite justitiam var de tvende
Ord, som begyndte Skriften, dermed stemmed
Qui judicatis terram, som dens Ende.
Derefter blev de staaende ved M'et
I femte Ord, saa Jovis hvide Stierne
Saae ud som Sølv med gyldne Striber bræmmet.
Og andre Lys neddaled snelt og gierne
Til M'ets Top, og sang, mens der de brændte,
Det Godes Lov, der drog dem i det Fierne.
Som naar man ryster Fakler, der er tændte,
Og seer utallige Gnister af dem springe,
Fra hvilke Daarerne sig Varsel hente:
Saae jeg derpaa vel tusind Lys at svinge
Sig op igien, eet meer, et andet mindre,
Som Solen, der har tændt dem, gav dem Vinge.
Og da de standsed og i Stiernens Indre
Lod Flammen klar og tydelig sig sprede,
Jeg Hals og Hoved af en Ørn saae tindre.

---

91. Diligite o. s. v. „Elsker Retfærdighed, I som dømme Jorden" (Viisd. B. 1. 1). Ved denne Sætning, som de salige Aander danne, gives allerede her tilkiende, at det er Siælene af dem, der have elsket og øvet Retfærdighed, navnlig vel de retvise Fyrsters Siæle, der aabenbare sig i denne Sphære.

99. Det Godes Lov: Guds Lov.

108. Fra Bogstavet M, der efter Middelalderens Skrivemaade har

Han, som hist maler, lod sig aldrig lede,
Men selv han leder Alt, og fra ham rinde
De Kræfter, som er Form i Fuglens Rede.
Den anden Salighed, som først derinde
Om M'et fletted sig som Liliegrene,
Saae jeg nu snelt med Præget sig forbinde.
O hulde Stierne, hvilke Ædelstene
Viste mig der, at al vor Retfærd drager
Sit Ophav fra din Himmels Hvalv alene!
Thi beder jeg hiin Aand, hvoraf du tager
Kraft og Bevægelse, at agte, hvoden
Den Røg udvælder, der din Glands bortjager,
For anden Gang at ramme da med Vreden
Alt Kiøb og Salg i Templet, der med Møie
Blev bygt af Tegn og Martyrblod herneden.

---

nogen Lighed med to halvudbredte Vinger, udgaaer det nye Billede, som Lysene danne, i Skikkelse af en Ørn, Keiserdømmets og dermed Retfærdighedens Symbol,

109-11. Gud, som frembringer Alt i Himlen, hvis Magt ogsaa hist styrede Lysenes Flugt og ligesom malede Ørnens Billede paa Stiernegrunden: han har intet Forbillede, hvorefter han maler, men fra ham indplantes umiddelbart den Kraft, der ogsaa paa Jorden, i Ørnereden d. v. s. i Ægget, er den formende og danner Ørnens Skikkelse.

116 Planeten Jupiter, troede man, fremkaldte ved sin Indflydelse Retfærdighed, ligesom Mars det krigerske Mod.

118 flg. D. henvender sig her til Gud, for at bede ham straffe dem, der ligesom en Røg have fordunklet Retfærdighedens Stierne, navnlig Geistligheden, med Paven, Clemens V i Spidsen, der modarbeider den guddommelige Verdensorden, det romerske Keiserdømme, og i sin Higen efter Magt anvender de geistlige Midler til verdslige Øiemeed, kiøbslaaer i Templet d. v. s. den christne Kirke (V. 122), og berøver Folket det aandelige Brod (V. 128) ved at misbruge Excommunicationen som Vaaben mod sine politiske Fiender.

O Himlens Hær, som stander for mit Øie!
Bed du for dem, der hist paa Jorderingen
Vildfarne fra den rette Vei sig bøie!
I fordums Tid man førte Krig med Klingen,
Men nu ved her og der fra Folk at rive
Det Brød, den gode Fader negter Ingen.
Du, som for ud at slette kun vil skrive,
Viid, Paul og Peder døde vel for denne
Viingaard, du plyndrer, men er dog ilive!
Vel kan du sige: Mine Længsler brænde
For ham, der kaared Eneboerstanden
Og for en Dands fandt Martyrdødens Ende;
For ham jeg glemte Paul og Fiskermanden.

---

130. Du, som o. s. v. Clemens V, hvis svage, vankelmodige Charakteer indviklede ham i bestandige Modsigelser.

133. Her sigtes til Pavens Pengegridskhed, der bragte ham til at glemme Paul og Peder for Johannes den Døber d. v. s. for de florentinske Guldmynter med Døberens Billede paa.

Nittende Sang.

Jupiter; Fortsættelse. Om Guds Retfærdighed.

Foran mig viste sig med aabne Vinger
Det skiønne Billed klart bag Stiernens Bue,
Der salig Fryd sit Siælesamfund bringer.
Hver Aand var liig en lys Rubin at skue,
Hvori saa mægtigt Solens Straale brændte,
At i mit Blik faldt Gienskin af dens Lue.
Hvad nu jeg skildrer, ingen Mund udsendte,
Og ingen Pen beskrev paa Jorderige,
Og ingen Phantasie dets Mage kiendte.
Jeg saae, at Næbbet taled, og tillige
Jeg hørte **Jeg** og **Min** i Røsten klinge,
Hvad **Vi** og **Vor** i Tanken vilde sige.
„Ved fromt og retviist," lød det, „at tilbringe
„Mit Liv, jeg naaede Herlighedens Tinde,
„Hvorover Ønsket selv sig ei kan svinge;

11. Ordene lød: **Jeg** og **Min**; men ved at udtales samstemmende af alle de enkelte Siæle, udtrykte de Tanken: **Vi** og **Vor**. Ved denne de salige Aanders Harmonie har D. maaskee tænkt paa den Idee, han i sit Skrift **Monarkiet** udvikler: hele Menneskeslægtens Forening til eet Samfund under Keiserørnens Vinger.

„Og hist paa Jord jeg efterlod sligt Minde,
„At selv de onde Slægter det berømme,
„Men følge mig — det giør de ingensinde."
Som der fra mange Gløder kan udstrømme
Een Varmeflod, saa lod hiin Siæleskare
Al Kiærligheden i een Lyd sig tømme.
Thi sagde jeg: O Salighedens klare
Evighedsblomster! I, hvis Dufte søde
Tilsammen her som een sig aabenbare!
Bortaander mildt den svare Længselsmøde,
Hvoraf jeg hungret har i Aar og Dage,
Fordi den fandt paa Jorden ingen Føde!
Jeg veed, om end Guds Retfærd uden Mage
Sig andre Speile kaared i det Høie,
At ogsaa I den uden Slør modtage.
I vide, hvor beredt jeg er til nøie
At høre paa Jert Ord, og selv I giette
Den Tvivl, hvis gamle Hunger jeg maa døie.
Som Falken, naar den slipper af sin Hætte,
Bevæger Hovedet og glad sig bryster,
Og viser Lyst til Vingerne at lette:
Saa teede sig hiin Væv af Lovsangsröster,
Der priste Herrens Naade høit i Sange,
Som Den kun kan, der hisset sig forlyster.

28-30. I *Thronerne*, der lede en anden Himmelkreds (Venus), speiler sig fortrinsviis den guddommelige Retfærdighed (jvf. IX. 61, Anm.), men ogsaa for disse Aander, der netop have været *retvise* i Livet, maa Guds Retfærdighed aabenbare sig uden Slør.

33. Den *Tvivl*: s. V. 70 flg.

„Han,“ lød det, „som lod rundt sin Passer gange
„Ved Verdens Grændseskiel, og aabenbared
„Os mange Ting i den og skiulte mange,
„Har ei sin Kraft afpræget og bevaret
„Saadan i Verden, at hans Ord ei throne
„Høit over den opløftet og forklaret.
„Det vidner han, al Skabnings stolte Krone,
„Han, som ei vented efter Lysets Straale,
„Og faldt umodnet, for sin Trods at sone.
„Og deraf sees det, at for trange Skaale
„Er alle mindre Væsner for det Gode,
„Der ene selv sit eget Selv kan maale.

40-66 Gud, som har skabt Verden og draget dens Grændser (40—41), har vel afpræget sin Kraft deri; men det store Verdenshele, med Alt, hvad det indeholder, er dog kun ufuldkomment og endeligt, og høit over det staaer den uendelige Skabertanke, Guds Ord (43—45). Derom vidner Lucifer; thi skiøndt han var Skabningens Krone, behøvede han dog Guds Naades Lys for at fuldkommengiøres til Salighed, og da han i sit Hovmod ikke vilde vente paa dette, faldt han, som en umodnet Frugt fra Himlens Træ (46—48). Men naar selv den Ypperste af alle Skabninger faldt, fordi han vilde stille sig lige med Skaberen, hvor skulde det da være muligt for de andre, ringere Skabninger, de mindre Væsner, at optage det uendelige Gode heelt i sig og begribe Gud (40—51). Efter sin Natur alene, uden Hiælp af den guddommelige Naade, kan vort Øie ikke opfatte Guds Herlighed, som den virkelig er (52—57); vi kunne vel begribe enkelte af Guds Raadslutninger, men de fleste forblive skiulte for os, og hans Retfærdighed kan vor Tanke ligesaalidt giennemskue, som vort Øie kan see Bunden af det dybe Hav (58—63). Kun fra Gud, fra Naadens og Sandhedens Lys, kommer Sandheden til os, og enhver Mening, der ikke udrinder fra denne Kilde, eller som strider imod Guds aabenbarede Ord, er kun en Følge af vor Ufuldkommenhed eller af Kiødets Gift, Arvesynden (64—66).

„Thi kan vort Syn, der, som vi ret formode,
„Kun en af Aandens Straaler er, de skære,
„Som Alting fyldes af paa Verdens Klode,
„Ei efter sin Natur saa kraftigt være,
„At det jo seer sit Ophavs Herligheder
„Langt under det, de virkeligen ere.
„Desaarsag sænker Blikket sig hos Eder
„Ned i Guds Retfærd, som i Havets Bølger
„Et Øie seer og efter Bunden leder;
„Thi denne sees kun naar man Kysten følger,
„Paa Havet ei; dog skiendt den der forsvinder,
„Saa er den dog, men Dybden selv den dølger.
„Det er ei Lys, der fra hiint Skiær ei rinder,
„Som aldrig mørknes; Mulm det er og Taage,
„Og Kiødets Gift og Skygge kun, som blinder.
„Oplukket er dig nu det Giemsels Laage,
„Der skiulte for dit Blik Retfærdigheden,
„Hvorom du spurgte tidt, du lidet Kloge!
„Der fødes, mæled du, ved Indusbredden
„En Mand, og aldrig vorder Christus nævnet
„I Ord hvad heller Skrift for ham histneden.
„Alt hvad han vil, hver Gierning, han faaer evnet,
„Er, saavidt Mennesket seer og kan formode,
„Foruden Synd i Tale, som i Levnet.

67 flg. Grunden til Dantes Tvivl (hvorledes det kan bestaae med Guds Retfærdighed, at et dydigt Menneske fordømmes, fordi han ikke før sin Død blev døbt og troede, naar han aldrig i Livet har hørt tale om Christus) er nu hævet; thi naar man erkiender, at Mennesket ikke kan giennemskue Guds Raadslutninger, maa Forstanden ydmyg underkaste sig, og troe hvad den ikke kan begribe. I Middelalderens Theologie var det en fast Læresætning: uden Tro og Daab kan Ingen blive salig.

„Han døer udøbt og uden Troens Gode;
„Hvor er den Retviisbed, der ham anklager?
„Hvor er hans Brøde, naar han ikke troede?
„Hvo er da du, som Dommersædet tager,
„Og med et Syn, der knap et Spand kan vinde,
„I tusind Miles Afstand Slutning drager!
„Vel kunde Den, der grubler saa iblinde,
„Stod ikke over Eder Skriftens Stierner,
„Righoldigt Stof til alskiøns Tvivl sig finde.
„O Støvets Afkom, o I sløve Hierner!
„God Førstevillien er, og ingentider
„Fra sig, det høieste Gode, den sig fierner.
„Kun det er retviist, som mod den ei strider;
„De skabte Goder ei den Villie lede,
„Men den udstraaler dem til alle Sider."
Netsom en Stork sig svinger om sin Rede,
Naar den har madet Ungerne, mens nøie
De følge den med Øinene dernede,
Saa rørte Tegnet nu, det helligbøie,
Af mange Villier baaret, sine Vinger,
Og saadan hæved jeg mod det mit Øie.
Det svang sig rundt og kvad: „Som min Sang klinger
„For dig, der ikke fatter den, saalunde
„Den evige Dom for Jer, som Døden tvinger."

86-90. Gud er det høieste Gode, og hans Villie, som altid er rettet mod det Gode, kan aldrig komme i Strid med hans Godhed. Alt det Gode paa Jorden er kun godt, forsaavidt som det er en Deel af Guds Godhed, eller ligesom udstraalet af denne.

Derpaa de klare Flammer, som udrunde
Fra Helligaanden, stille stod i Tegnet,
Ved hvilket Romerne sig Hæder vunde;
Og atter lød det: „Ingen værd blev regnet
„At stige hid, som ei har troet paa Christus,
„Før eller efter han paa Korset blegned.
„Men see, Saamange raabe Christus, Christus!
„Og skulle dog ved Dommen længer vige
„Fra ham, end Den, der aldrig kiendte Christus.
„Selv Æthioperen skal beskæmme Slige,
„Naar de adskille sig, de tvende Hære,
„Den evig fattige og evig rige.
„Hvor ville Perserne da kunne kære
„Paa Eders Konger, naar den Bog staaer aaben,
„Hvor alle deres Skændsler skrevne ere!
„Der skal en Daad man skue mellem Hoben
„Af Alberts Gierninger, som snart vil skrives,
„Og øde Pragerlandet trindt med Vaaben.
„Der skal man see den lumpne Svig, som drives
„Ved Seinens Bredder hist med falske Penge
„Af ham, der skal paa Vildsviinjagt aflives.

---

106. Jvf. Matth. VII. 21.
109. Jvf. Matth. XII. 41.
110. Jvf. Matth. XXV. 32–33.
113. Den Bog: Livsens Bog. Jvf. Joh. Aabenb. XX. 12.
116. Keiser Albrecht I paaførte i A. 1304 sin Svoger, Kong Wenzeslaus IV af Bøhmen, en uretfærdig Krig, der ødelagde Landet.
120. Ham: den franske Konge Philip den Smukke, der lod slaae daarlige Penge, og hvis Død, efter et forøvrigt ubiemlet Sagn (som kun omtales af Villani), foraarsagedes ved et Fald fra Hesten paa en Vildsvinejagt.

„Der skal man see den Hovmodstørst, som længe
„Har saa forvildet Engelskmand og Skotten,
„At over deres Grændser ud de trænge.
„Der skal man see, hvor yppigt Spanierdrotten,
„Hvor overdaadigt Bøhmeren har levet,
„Foragtet Dydens Vei og ei betraadt den.
„Der skal man see den halte Carl indskrevet,
„Og mærket med et I hans Dyd, den svage,
„Men med et M den Synd, han har bedrevet.
„Der skal man see hans Feighed uden Mage
„Og Gierrighed, der Flammeøen kuer,
„Hist, hvor Anchises døde, mæt af Dage.
„Og som et Tegn, hvor lidt den Usle duer,
„Skal en forkortet Skrift hans Liv berette,
„Saa Meget i et lille Rum man skuer.

121-23. Hentydning til Skotlands Erobring af Edvard I og Skotternes Kampe under Wallace og Robert Bruce.

124. Spanierdrotten: Kong Ferdinand IV (1295—1312), hvis Død skal have været en Følge af Umaadelighed i Mad og Drikke.

125. Bøhmeren: Kong Wenzeslaus IV, der ogsaa i Skærsilden VII. 101 dadles for Ladhed og Vellyst.

127. Carl af Anjou, kaldet den Halte, Konge af Neapel, hvis Dyder her siges at forholde sig til hans Laster som Een til Tusinde, omtales i Skærsilden VII. 113 og XX. 67—69, paa det sidste Sted som Den, der lod Conradin og Thomas Aquinas dræbe.

130 flg. Her sigtes til Frederik af Arragonien, Konge af Sicilien, der formodentlig omtales saa foragteligt af Dante, fordi han ingen Interesse viste for Italiens Skiebne.

„Hvermand skal see det lumpne Liv, hans slette
„Broder og Onkel førte, ved paa Jorde
„To Kroner og en herlig Slægt at plette.
„Og Portugals og Norges Drot skal vorde
„Tilskue der, og Rascias Fyrste gielde,
„At han Venedigs Stempel eftergiorde.
„Hil Ungarn, hvis det reiser sig med Vælde
„Imod Mishandling! Hil Navarras Rige,
„Ifald det væbner sig med sine Fielde!

137. Frederiks Broder og Onkel vare Jakob af Arragonien og Jakob af Majorca, der begge ligeledes dadles i Sk. VII. 119—20.

139. Portugals Drot: Dionysius Agricola (1279—1325) var en af sin Tids dygtigste og ædleste Regenter. Dantes Yttring kan man derfor kun forklare, ved at holde sig til følgende Ord af en gammel Fortolker (Ottimo Commento): „Han (Dionysius) er ganske henfalden til at erhverve sig Gods, fører sit Liv næsten som en Kiøbmand, og har Pengeforretninger med alle de store Kiøbmænd i Riget; intet Kongeligt, intet Storartet kan man skrive om ham." Norges Drot: formodentlig Kong Hakon V, der i de første Aar af sin Regiering understøttede Erik Glippings Mordere og plyndrede de danske Kyster.

140. Rascias eller Serviens Fyrste var paa Dantes Tid den vilde, udsvævende Uros, der, ligesom hans Forgængere, lod slaae Mynter, som i Størrelse og Præg lignede de venetianske, men havde en ringere Metalværdi.

142. Ungarns Mishandling sigter til Stridighederne imellem den af Paven anerkiendte Konge Carl Robert, en Søn af Carl Martell, og de af Ungarerne valgte Modkonger, først Wenzeslaus af Bøhmen, siden Otto af Baiern.

143. Ved Philip den Smukkes Giftermaal med Johanna af Navarra, gik dette Rige for en Tid over til Frankrig. Mod denne Forbindelse advarer Dante, og priser Navarra lykkeligt, hvis det, i Skiærm af sine Fielde, kan bevare sin Uafhængighed.

„Og det er alt et Forbud, sandt at sige,
„At Famagosta og Nicosia klage
„Høit over deres vilde Dyr og skrige,
„Fordi det gjør sig til de Andres Mage.

145 flg. Famagosta og Nicosia vare Stæder paa Cypern, som dengang beherskedes af en svag og usel Konge, Henrik II af Huset Lusignan, men i Virkeligheden en Tidlang styredes af hans Broder Almerik. Hvilken af de to Brødre D. meuer med det vilde Dyr, der gjør sig til hine andre slette Kongers Mage, er vel usikkert; men i det Hele vil han sige, at Cyperns slette Styrelse er et Forbud paa hvad Navarra vil komme til at lide.

Tyvende Sang.

Jupiter; Fortsættelse. Retvise Fyrster.

Naar Den, som over hele Verden skinner,
    Nedstiger fra vor Hemisphæres Bue
    Saa dybt, at Dagen allevegne svinder,
Da seer man Himlen, der kom før tilskue
    Ved Hiælp af den, med eet ny Glands at vinde
    Ved mange Gienskin af den Enes Lue.
Og dette Himmelsyn mig randt i Minde,
    Da Verdens og dens Fyrsters Vaabenbilled
    Taug med sit hellige Næb for dennesinde;
Thi alle hine lyse Flammer spilled
    Langt mere fagert og istemte Kvæder,
    Der, ak! af min Erindring atter trilled.

---

6. Stiernernes Lys, antager D. er Gienskin af Solens.

10. Alle hine o. s. v. de enkelte skinnende Siæle, der tilsammen dannede Ørnens Billede.

O Kiærlighed, som født i Smiil dig klæder,
Hvor brændte du i disse Lys, der ene
Opflammedes af hellige Tankers Glæder!
Da disse kostelige, klare Stene,
Hvormed jeg saae det siette Lys sig prydе,
Med Klokkelyden taug, den englerene,
Jeg hørte, syntes mig, en Mumlen lyde,
Som naar en Flod fra Steen til Steen nedspringer
I Bølger, der paa Kildens Rigdom tyde.
Og som en Tone faaer sin Form og klinger
Ved Cithrens Hals, og som i Hullet Vinden
Faaer Lyd, naar giennem Fløiten man den tvinger:
Saa ligerviis, i hurtig, fortsat Rinden
Hiin Mumlen giennem Ørnens Hals sig hæved,
Retsom var denne huul og tom forinden.
Der blev den saa til Røst, og dersra svæved
Den giennem Næbbet ud i Form af Tale,
Saadan, som Hiertet, hvor jeg skrev den, kræved.
„Den Deel af mig, hvormed fra Jordens Dale
„En Ørn seer ind i Solen, skal du vende
„Dit Øie mod!" saa hørtes den befale;
„Thi af de Lys, der i mit Billed brænde,
„Er disse, ved hvis Glands mit Øie flammer,
„De høieste, som klarest Lysning sende.
„Det, der som Øiesteen i Midten brammer,
„Var **Helligaandens** kongelige Sanger,
„Han, som fra By til By bar Arkens Kammer.

---

30. Det endnu ikke udtalte Ønske, som **Hiertet** kræved, var at lære de enkelte Siæle at kiende. Dette opfyldtes af Ørnen, hvis følgende Ord D. skrev i sit **Hierte**.

„Hvor høit Værdien af hans Kvæde ganger,
„Saavidt det var en Frugt af hans Formue,
„Det seer han nu af Lønnen, som han fanger.
„Blandt hine Fem, der danne Brynets Bue,
„Staaer Enkens Trøstermand fra Romerlandet
„Her nærmest ved mit Næb i Straalelue;
„Nu veed han af Erfaring og har sandet,
„Hvor dyrt det er, med Christus ei at drage,
„Da dette Liv han kiender og det andet.
„Og Den, som følger ham, lidt meer tilbage,
„Hvor Buen, jeg har nævnet, opad føres,
„Forhaled Døden ved sand Bod og Klage;
„Nu veed han, at den evige Dom ei røres
„Og ændres ei, fordi ved Bøn paa Jorde
„Stundom Idag kan til Imorgen giøres.
„Ham følger Den, hvis Id var som den burde,
„Men Frugten slet, da han med mig og Loven
„For Hyrden veg og sig til Grækter giorde;

---

41. David var begeistret af Gud, og hans Sange derfor en Frugt af Guds Naade i Forbindelse med hans egen frie Villie.

44 flg. Enkens Trøstermand: Keiser Trajan; s. Skærsilden x. 73 flg. Det andet Liv, som Trajan kiender (V. 48) er Helvede, hvorfra Gregor den Store efter Sagnet forløste ham ved sine Bønner.

49. Den, som o. s. v. Kong Ezechias, der, da hans Død var forkyndt ham, bad til Gud og fik Lov til at leve femten Aar endnu (II. Kong. B. 20, 1–6).

55. Den, hvis o. s. v. Constantin den Store, der veg Pladsen for Hyrden (Paven) og flyttede Keiserdømmets Sæde, med Romerørnen og de romerske Love, til Byzants. Skiøndt denne Handling i sine Følger blev fordærvelig for Verden, ved at give Paven den verdslige Magt ihænde, var Constantins Hensigt dermed god, og han er derfor salig; thi Gud dømmer efter Villien.

„Nu veed han, skiøndt det Onde, man forvoven
„Drog af hans Godhed, har lagt Verden øde,
„Saa skader det dog ei ham selv herovén:
„Og han, du seer paa Buens Sænkning gløde,
„Hiin Wilhelm var, hvis Død det Land begræder,
„Der haardt for Carls og Frederiks Liv maa bøde;
„Nu veed han, Himlen elsker høit og glæder
„Sig ved en retviis Drot, og i det klare
„Skiær af hans Glands det synligen fremtræder.
„Hvo tænkte vel blandt Verdens blinde Skare,
„At Rifeus fra Troja skulde skinne
„Som femte Lys paa denne høie Vare?
„Nu veed han Mangt, som Verden ingensinde
„Kan see af Himlens Naadevæld, skiøndt lige
„Ned til dets Bund kan selv hans Blik ei vinde."
Som naar man seer i Luft en Lærke stige,
Først synge høit, saa tie tilfredsstillet
Af Sangens sidste Lyd, den tonerige:
Saalunde syntes mig hiint høie Billed
Paa Præget af det Evighedens Tykke,
Der danner Alt saadan, som Gud har villet.

---

62. Wilhelm den Gode, Konge af Sicilien (1166—89), bragte Orden, Fred og Retfærdighed tilbage i Riget, og vandt sine Undersaatters Kiærlighed.

63. Om Carl af Anjou og Frederik af Arragonien jvf. XIX. 127–32.

68. Trojaneren Rifeus omtales kun af Virgil, der roser ham for Retfærdighed (Æn. II. 427—28). Maaskee har D. her med Forsæt valgt en forresten ganske ubekiendt Mand iblandt de Hedninger, der levede før Christus, for siden (V. 118 flg) desto friere at kunne bruge ham som Exempel.

76-77. Præget af Evighedens Tykke er det ideale Monarkie,

Thi skiøndt jeg var for Tvivlen som et Stykke
Glas for den Farve, man vil bag det sætte,
Jeg holdt ei ud at vente, men udtrykke
Min Trang jeg maatte flux, og: „Hvad er dette?“
Drev Kraften af dens Vægt mig brat af Munden.
Da saae jeg festlig Glands mig Svar forjette,
Og med et mere ildfuldt Blik paa Stunden
Det hellige Tegn tilorde tog, for ikke
At holde mig af Undren længer bunden:
„Du troer paa disse Ting, skiøndt dine Blikke
„Ei see hvordan, fordi jeg dem erklærer,
„Saa troede vel, dog som i Skiul de ligge.
„Du giør som Den, der hurtig Navnet lærer,
„Men ei faaer Tingens Væsenhed at vide,
„Førend en Anden den for Dagen bærer.
„See, Himmeriges Rige Vold maa lide
„Af Kiærlighed, der sig med Haab forbinder,
„Og med Guds Villie seierrig tør stride;
„Ei som paa Jord en Mand med sine Fiender,
„Nei, kun fordi Gud selv vil overvindes,
„Og, overvunden, ved sin Godhed vinder.

---

i hvilket Guds Villie afpræger sig, og det høie Billed af dette er Ørnen.

94 flg. Dante har i det Foregaaende (V. 82) udtrykt sin Forundring over at finde to Hedninger iblandt de Salige. Ørnen forklarer ham nu, hvorledes dette er muligt, og forudskikker den almindelige Sætning, at Menneslet ligesom kan tiltvinge sig Saligheden ved Hiælp af Kiærlighed og Haab. Herved sigtes til de to i det Følgende forklarede Tilfælde, idet Rifeus bliver salig paa Grund af sin egen Kiærlighed til det Rette, Trajan paa Grund af en Andens forhaabningsfulde Bøn.

„Det første og det femte Liv, som findes
„I Brynet, undrer dig; thi ei du troede
„At see Guds Engles Hiem af dem beskinnes.
„Som Hedninger de Legemet ei forlode,
„Men troede paa de hellige Fødders Vunder,
„Een at de var, Een at de forestode.
„Thi fra det Dyb, hvor Villien aldrig stunder
„Mod noget Godt, kom een af dem tilbage,
„Og Haabet fik sin Løn ved dette Under;
„Hiint stærke Haab, som i fremfarne Dage
„Med al sin Kraft bad Gud om ham at vække
„Og Villien paa den rette Vei at drage.
„Den hæderkronte Siæl brød Gravens Dække,
„Men tøved kun i Kiødet til den vendte
„Sin Tro mod Ham, der kunde Hiælp den række;
„Og Troen slige Flammer i den tændte
„Af ægte Kiærlighed, at uden Hinder
„En anden Død til denne Fryd den sendte.
„Ved Naadens Hiælp, der fra sligt Dyb udrinder,
„At ingen Skabnings Blik, trods al sin Møie,
„Ind til den første Bølge Veien finder,

107. Een af dem: Keiser Trajan. Jvf. V. 44 Anm. og Sk. x. 73 Anm.

118 flg. Det er Guds Naade, som giver Mennesket det første Stød fremad, Sindets Retning mod det Gode. Ogsaa Hedningen kan, naar han redelig benytter denne første Naade, ved at vandre videre i den anviiste Retning, faae Deel i Guds anden Naade, i Troen og det evige Liv. Saaledes vendte Rifeus sig ved Guds Naade først med sin hele Kiærlighed til Retfærdigheden, og derfor aabnede Gud saa, ved at føie Naade til Naade, hans Øie for den tilkommende Forløsning.

„Fulgte den Anden Retfærds Sti saa nøie,
„At Gud derfor til Naade føied Naade,
„Og aabned fór Forløsningen hans Øie,
„Saa, troende paa den, han haded baade
„Fra nu af Hedenskabets Stank, og trued
„De blinde Folkeslag, der lod den raade.
„Ham blev til Daab, som det Gud Herren hued,
„De trende Møer ved Vognens høire Side,
„Vel tusind Aar før nogen Døbt man skued.
„O Naadevalg! hvor er din Rod dog vide
„Bortfiernet fra de Blikke, der ei evne
„Ind i den første Grund tilbunds at glide!
„I Dødelige! Vogt Jer for at stævne
„Til Dem, da vi, som skue Gud, ei ere
„Istand til dem, han udvalgt har, at nævne.
„Og sød er denne Mangel os at bære,
„Fordi vort Gode luttres i det Gode:
„At hvad Gud vil, vi ogsaa selv begiere."
Saa gav det hellige Tegn paa denne Klode,
For klarere mit korte Syn at giøre,
Mig Kost, hvori sød Lægedom der boede.

---

128. De trende Møer: Tro, Haab og Kiærlighed. S. Skærsilden XXIX. 121 flg.

134. Naadevalget, som er Guds dybeste Hemmelighed, fordi det har sin Grund i Gud alene, kunne ikke engang de salige Aander giennemskue. Den i forrige Sang begyndte Løsning af Dantes Tvivl (s. XIX. 67 Anm.) ender her med den christeligmilde Formaning, at man ikke skal fordømme Nogen, thi Guds Veie ere urandsagelige. Paa samme Tid fastholdes dog i de valgte Exempler Læren om Troens Nødvendighed til Salighed.

Og som en Citharspillers Haand kan røre
Sin Stræng i Samklang med en Sangers Stemme,
Saa Sangen bliver smukkere at høre:
Saalunde saae jeg, og kan ei det glemme,
Retsom to Øine blinkende tilsammen,
De tvende salige Lys, her havde hjemme,
Ledsage Fuglens Ord med deres Flammen.

Een og tyvende Sang.

Saturnus, med de hellige Eneboere.

Op til min Herskerinde mine Blikke,
 Og med dem Siælen, atter fast sig vendte,
 Saa jeg al anden Idræt ændsed ikke.
Hun smiled ei, men sagde: „Hvis det hændte,
 Jeg smiled nu, det vilde gaae dig lige
 Som hiin Semele, der til Aske brændte.
Thi hvis min Skiønhed, der i dette Rige
 Opflammes meer og meer, altsom tilsammen
 Vi opad Himmelslottets Trapper stige,
Ei dæmpet blev, da vilde Skiønhedsflammen
 Din dødelige Styrke snarlig fælde,
 Som Lynet river Grenene fra Stammen.
Opløftet er vi til det Lys, du tælle
 Kan som det syvende, og nu see skinne
 Nær Løvens Ildbryst, blandet med dens Vælde.

---

6. Semele, Jupiters Elskede, fortæredes af Flammerne, da Guden viste sig for hende i sin hele Majestæt.

15. Planeterne antoges at have forskiellig Indflydelse, eftersom de stod i forskiellige Stiernebilleder. Det syvende Lys, Saturnus, staaer nu i Løvens ildfulde Tegn og paavirkes af dette.

Følg dine Blikke da med Hu og Minde,
Og lad det Billed speile sig i Øiet,
Som du vil see i dette Speil herinde!"
Enhver, som vidste, hvor mit Syn fornøied
Sig ved det salige Ansigt, da jeg dreied
Mig bort fra det og hendes Villie føied:
Han vilde skutte let, hvor glad jeg pleied
At lyde Herskerindens Bud og Tale,
Naar han det Ene mod det Andet veied.
I hiin Krystal, der trindtom Jordens Dale
Sig svinger, opkaldt med dens Førers kiære
Navn, under hvem al Ondskab laae i Dvale,
Saae jeg, liig Guld, belyst af Straaler skære,
En Stige sig saa høit medoven hæve,
At Synet ikke did mig kunde bære.
Derhos jeg nedad Trinnene saae svæve
Saamange Lys, som alle Stierner vare
Udgydte her, der trindt paa Himlen bæve.
Og som ved Daggry Kragerne i Skare
Af medfødt Drift sig røre, for at bringe
Ny Varme i de kolde Fiær, og fare

---

26. Ved Jordens Fører menes her Saturnus, under hvis Regiering Jorden havde sin Guldalder.

32. Saamange Lys: Siælene af dem, der paa Jorden have levet i hellig Betragtning. Ligesom den contemplative Siæl ad Betragtningens Jakobsstige hæver sig til Gud, og vandrer frem og tilbage imellem Jorden og Himlen, saaledes svæve her de salige Aander op og ned ad den gyldne Himmelstige, der strækker sig ind i Empyreum, hvor Gud throner. Jvf. XXII. 68 flg.

Derefter enten bort med udstrakt Vinge,
Hvad heller til det samme Sted tilbage,
Mens andre dvælende i Kreds sig svinge:
Til deres Færd var denne Gnistren Mage,
Som brød paa eengang frem, og derpaa sænked
Sig ned, for Plads paa visse Trin at tage.
Og Den, som nærmest foran os var bænket,
Blev nu saa lys, at ved mig selv jeg mæled:
Jeg seer den Kiærlighed, du har mig skienket;
Men hun, fra hvem jeg fik, hvorhelst vi dvæled,
Min Tales Naar og Hvad, staaer endnu stille,
Thi vil jeg tie, skiøndt af Lyst besiælet.
Da sagde hun, som skued, hvad jeg vilde,
I ham, der skuer Alt med sine Blikke:
„Luk op for dine Længslers hede Kilde!"
Og jeg begyndte: Skiøndt min Værdskyld ikke
Fortiener Svar, jeg beder dig ved hende,
Der tillod mig et Spørgsmaal frem at stikke,
Du salige Liv, som dvæler skiult histinde
I Glandsen af din Fryd! o lad mig vide,
Hvorfor du her saa nær ved mig vil skinne;
Og siig mig, hvorfor tie her de blide
Paradiissange, som man hist kan høre
Fromt giennem alle lavere Kredse glide?
„De samme Grunde," svared han mig, „giøre,
„At hun ei smiler her og ei man kvæder;
„Thi som dit Syn, er dødeligt dit Øre.
„Nedad den hellige Stiges Trin jeg træder
„Saalangt, ikkun for dig at skaffe Gammen
„Ved Talen og det Lys, der mig beklæder.

„Ei drev en større Kiærlighed mig sammen
„Med dig saa snelt; thi Kiærligheden luer
„End meer histoppe, som du seer af Flammen.
„Men den ophøiede Godhed, hvem det huer
„Os til Guds Forsyns Tienere at danne,
„Lodskifter ene her, som du det skuer."
Vel kan jeg see, jeg mæled, at den sande,
Frie Kierlighed er nok til her at lyde
Det evige Forsyns Bud i disse Lande;
Men, hellige Lys! Eet kan jeg ikke tyde:
Hvorfor det netop var bestemt forinden,
At dette Hverv kun skulde dig tilflyde.
Knap lød mit Ord, før med fordobblet Skinnen
Jeg saae hiint Lys omkring sit Midtpunkt fare
Snelt, som en Mølle dreier sig for Vinden;
Og hørte Kiærligheden i det svare:
„Et himmelsk Lys mig naaer og giennemskinner
„Det Lys, jeg dvæler i, med Straaler klare,
„Hvis Kraft sig med mit eget Syn forbinder,
„Og løfter mig op over mig, til Oiet
„Den Væsenhed kan see, hvorfra det rinder.
„Derfor det er, jeg flammer saa fornøiet;
„Thi altsom mine Blikke klare blive,
„Saa vorder Flammen ligerviis forhøiet.

---

67 flg. At Aanden nærmer sig til Dante, er ikke en Følge af dens større Kiærlighed til ham, men af Guds Villie.

83. Et himmelsk Lys: Guds Naade, af hvilken Beskuelsen og dermed Saligheden og Klarheden afhænger. Jvf. XIV. 40 Anm.

„Men selv den Siæl, Guds Straaler meest oplive,
„Seraphen, der med ufravendte Blikke
„Betragter ham, kan intet Svar dig give;
„Thi hvad du spørger om, er Ting, der ligge
„Dybt i de evige Loves Afgrundsgiemme,
„Og derhen naaer den skabte Synskraft ikke.
„Siig dette høit, naar du engang er hiemme,
„At ei den dødelige Jord skal røre
„Mod sligt et Maal sig og sin Afmagt glemme!
„Den Aand, som lyser her, hist Taager slører;
„Døm selv, om den paa Jord da vel har Evne
„Til det, som den i Himlen ei kan giøre."
Saa standsed mig hans Ord, at i vort Stævne
Jeg lod mit Spørgsmaal nu til Ro sig lægge,
Og bad ham ydmygt blot om sig at nævne.
„Nærved din Hiemstavn, midt imellem begge
„Italiens Kyster, høie Klipper stande,
„Og dybt gaaer Tordenen under deres Vægge.

---

106 flg. Den Talende er den hellige Petrus Damianus, født i Ravenna i Slutningen af det 10de Aarhundrede. Efter først at have studeret og udmærket sig som Lærer, traadte han ind i Klosteret Avellana (siden S. Croce), der ligger ved Foden af den høie Biergspidse Catria, ikke langt fra Toskanas Grændse. Her udmærkede han sig ved strenge Bodsøvelser og Fasten (V. 115), og blev efter nogen Tids Forløb valgt til Klosterets Prior. Som saadan virkede han i forskiellige Retninger, navnlig for en strengere Klostertugt, blev benyttet af Paverne til flere vigtige Sendelser, og endelig, imod sin Villie og i sin høie Alder, udnævnt til Biskop af Ostia (V. 125). Dog synes han senere at have faaet Tilladelse til igien at vende tilbage til det eensomme Kloster og det stille, betragtende Liv, han elskede saa høit. I et af sine efterladte Breve formaner han Biskopperne til at afstaae fra Prunk og Yppighed og beflitte sig paa ærbare Sæder og hellige Dyder, i Ord, der svare til hvad D. her (V. 130 flg.) lader ham sige.

„En Knude, kaldet Catria, de danne,
„Og under den et Kloster ligger fiælet,
„Bestemt til kun at dyrke Gud, den sande."
Saalunde tredie Gang han til mig mæled
Og vedblev saa: „Paa dette Sted slig Iver
„Mig efter Gud at tiene fromt besiæled,
„At jeg ved Kost, beredet med Oliver,
„Med Lethed udholdt baade Kuld og Hede,
„Fornøiet i den Ro, Betragtning giver.
„Hiint Sted tilforn en frugtbar Høst holdt rede
„For Himlen her; men nu er tomt det blevet,
„Hvad snart man mærke skal paa Jord dernede.
„I dette Kloster, som jeg har beskrevet,
„Jeg Petrus Damianus var (ved Stranden,
„Hiist i vor Frues, Peder Synder leved).
„Mit dødelige Liv stod alt ved Randen,
„Da jeg tilsidst lod til den Hat mig twinge,
„Der nu fra een Slet vandrer til en anden.
„Barfodede og magre fordum ginge
„Cephas og Aandens Kar, og hvor de mødte
„Et fattigt Herberg, deres Kost de finge;

115. Til Fastekosten tør, strengt taget, ingen animalske Bestanddele anvendes; den maa derfor tilberedes med Olie, istedetfor Smør eller Fedt.

118 flg. Klosteret Avellana, der havde frembragt mange hellige Anachoreter, var nu i Forfald, som Klosterlivet i det Hele paa Dantes Tid.

123. Peder Synder: Petrus de Honestis, der af Ydmyghed pleiede at føie Ordet Peccator (Synder) til sin Underskrift, var Prior i et Kloster i Nærheden af Ravenna, og forvexledes ofte med P. Damianus.

125. Den Hat: Cardinalshatten, som Damianus maatte modtage tilligemed Bispestolen i Ostia.

128. Cephas og Aandens Kar: Apostlene Petrus og Paulus.

„Men nutildags maa Præsten have Støtte
„Fra begge Siderne og bagfra lettes,
„Thi han er tung og kan sig selv ei flytte.
„Med udbredt Kaabe han paa Hesten sættes,
„Saa tvende Fæ gaae under samme Dække —
„O Taalmod, at du ei omsider trættes!"
Ved denne Røst saae jeg fleer Lys i Række
Fra Trin til Trin gaae ned og rundt sig svinge,
Og med hver Svingning voxed deres Dække.
Om Hiin de samled sig og lode klinge
Saa høit et Raab, at Ingenting paa Jorden
Jeg kan med denne Lyd i Ligning bringe,
Som ei jeg fatted, døvet af dens Torden.

140. Dette Raab indeholdt, som det af følgende Sang V. 13—15 sees, en Bøn til Gud om at straffe de uværdige, verdsligsindede Prælater.

To og tyvende Sang.

Saturnus; Fortsættelse. Fixstiernehimlen.

Af Rædsel slagen, til min Førerinde
    Jeg vendte mig, som Barnet frygtsomt springer
    Hen hvor det veed, at Hiælpen er at finde.
Da sagde hun — som naar en Moder bringer
    Den Dreng, hun aandeløs og bleg seer stande,
    Hiælp ved sin Stemme, der hans Frygt betvinger:
„Veed du ei nok, du er i Himlens Lande,
    At Alt er helligt her i disse Egne,
    Og Alting Frugt af Nidkiærhed, den sande?
At du for Sangen havde maattet segne
    Og for mit Smiil, nu lettelig du skiønner,
    Da dette Raab alt fik dig til at blegne.
Men havde du det fattet og dets Bønner,
    Da kiendte du alt nu den Hævn, du siden
    Skal skue før din Død, naar Herren lønner.
Hans Glavind ei for tidligt slaaer i Striden
    Og ei for seent, skiøndt vel for Hiin og Denne,
    Der frygter eller attraaer Straffetiden.

Men drei dig mod de Andre nu derhenne;
Thi høit berømte Aander kan du skue,
Naar, som jeg siger, du dit Blik vil vende."
Jeg stirred, som hun bød, af al Formue,
Og saae vel hundrede Smaakloder smykke
Sig der indbyrdes i hverandres Lue.
Jeg stod som Den, der vil tilbage trykke
Sin Længsels Odd, og frygtsom over Maade
Ei vover med sit Spørgsmaal frem at rykke.
Da nærmed sig den Perle, som var baade
Den største og den klareste i Skiæret,
For paa min Attraa venlig Bod at raade;

---

28. Den Perle: den hellige Benedictus, Stifter af Benedictinerordenen, der levede og virkede i den første Halvdeel af det 6te Aarhundrede. Efterat han, dreven af Aanden, havde forladt Rom, hvor han studerede, førte han en Tidlang et Eneboerliv i Nærheden af Subliacum (Subiaco). Allerede her samlede han Disciple om sig, og anlagde efterhaanden tolv Klostere; men da han med Tiden forstrædigedes i sin Virksomhed, opslog han sin Bolig paa et Bierg i Campanien, lagde her Grunden til det berømte Abbedie Monte Cassino, og bragte snart ved sine Forskrifter Orden i det hele Munkevæsen. Til V. 36—45 synes Dante at have benyttet følgende Sted i den h. Benedikts Levnet af Gregor den Store: „En By, kaldet Casinum, ligger paa Skrænten af et høit Bierg, som optager den nævnte By i en bred Kløft, og selv strækker sin Top tre Miglier iveiret. Paa dette Bierg ligger et ældgammelt Tempel, hvor Apollo paa de gamle Hedningers Viis blev dyrket af de taabelige Bønder. Rundtomkring voxede der Lunde til Dæmonernes Dyrkelse, hvori de Vantroendes afsindige Skare i hine Tider hengav sig til ugudelige Offringer. Da den Guds Mand altsaa kom derhen, knuste han Afgudsbilledet, omstyrtede Alteret, brændte Lundene, oprettede i selve Apollos Tempel et Kapel for Jomfru Maria, men der, hvor Apollos Alter havde staaet, et Kapel for den hellige Johannes, og kaldte ved uafladelig Prædiken det omboende Folk til Troen."

Og fra den lød: „Hvis synlig havde været
„For dig den Kiærlighed, der blandt os brænder,
„Da havde frit Oplysning du begieret.
„Men at du ei skal standses, før du ender:
„Din Vandring mod det høie Maal, besvare
„Jeg vil din skiulte Tanke, som jeg kiender.
„Hiin Klippe med Cassinos Borg og Vare
„Besøgtes fordum paa sin Tind, den høie,
„Af de vildfarne, onde Folk i Skare;
„Og jeg er den, som førstegang med Møie
„Har baaret did Hans Navn, der Jorden skienked
„Den Sandhed, som opløfter nu vort Øie.
„Og over mig sligt Naadens Lys sig sænked,
„At jeg fik Egnens Byer frelst og revet
„Ud af den Vantroes Baand, der Verden lænked.
„De andre Lys var alle Mænd, som levéd
„J from Betragtning, af den Varme tændte,
„Der har hver hellig Blomst og Frugt fremdrevet.
„Maccarius er her, den høit fortiente,
„Med Romualdus og de Brødre sammen,
„Der aldrig Fod og Hu fra Klostret vendte."

---

49. **Maccarius**, en egyptisk Eneboer, som levede i 4de Aarhundrede. Der forekommer flere af dette Navn, og det er saaledes uvist, hvem af dem D. har tænkt paa.

50. **Romualdus**, Camaldulenserordenens Stifter, nedstammede fra en adelig Familie i Ravenna. Efterat have aflagt Munkeløftet, levede han som Eneboer paa forskiellige Steder, og grundlagde i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede det endnu bestaaende Kloster **Camaldoli** i Apenninerne. Her, fortæller Sagnet, saae den Hellige engang i Drømme en Stige, der naaede op til Himlen, og hvis Trin vare bedækkede med hvidklædte Munke.

Og jeg til ham: Den Kiærlighed og Gammen,
  Som du har viist ved mildt mig Svar at unde,
  Og dette Godheds Skiær i Eders Flammen
Har min Fortrøstning videt ud saalunde
  Som Solen folder ud en Roses Blade,
  Til de saa vidt sig aabne, som de kunne.
Thi beder jeg, o Fader! dig at lade
  Mig vide vist, om jeg den Naade fanger,
  At see dig uden Slør med Dine glade.
Han svared: „Broder! naar dibop du ganger,
  „Hvor hver en Længsel faaer hvad den begiered,
  „Til sidste Hvalv, skeer dig som du forlanger.
„I det er fuldendt, moden, ubesværet
  „Al Siælens Attraa; kun i det befinder
  „Hver Deel sig der, hvor den har altid været.
„Thi det er ei i Rummet, og det vinder
  „Sig ei om Poler; men til det vor Stige
  „Sig strækker op, som fra dit Syn forsvinder.
„Saa høit saae Jakob over Jorderige
  „Hiin Stiges Top i Himlen ind sig række,
  „Og fuld af Engle saae han den tillige.
„Men Ingen gider meer sin Fod udstrække
  „For op at stige, og min Regel bruger
  „Man kun til Pergament at ødelægge.

---

61 flg. I Empyreum, de Saliges egentlige Bolig, seer D. dem Ansigt til Ansigt, og iblandt dem ogsaa Benedictus (jvf. XXXII. 35). Dette sidste Hvalv, den yderste, høieste Himmel, er ubevægeligt, drives ikke rundt af nogen Længsel, og har derfor heller ingen Poler. Det er ei i Rummet; thi Rummet er, efter Aristoteles' Definition, det omsluttende Legemes Grændse mod det omsluttede, men Empyreum omsluttes ikke af noget Andet.

73 flg. Ingen hæver sig meer ad Betragtningens Stige til Gud, og

„De Mure, som tilforn var Klosterstuer,
„Til Røverkuler blev i disse Tider,
„Og Kutten til en Sæk, hvis Meel ei duer.
„Men ublu Aager ikke saadan strider
„Imod Guds Velbehag, som denne Rente,
„Der reent har daaret Munkens Siæl omsider.
„Thi Alt hvad Kirken spared op og tiente,
„Tilhører Folket, som i Guds Navn beder,
„Ei Frænder eller fulere Bekiendte.
„Saa svagt er Kiødet, at hvadhelst hos Eder
„Begyndes godt, det varer ei paa Jorde
„Fra Egen spirer til den Frugt bereder.
„Foruden Guld og Sølv, som det sig burde,
„Begyndte Peder, jeg med Bøn og Faste,
„Franciscus Ydmyghed til Regel giorde;
„Men vil du fra hvert Udspring Blikket kaste
„Til hvad det vorden er, da skal du kiende,
„At Hvidt er bleven Sort, og selv det laste.
„Dog sandeligen, Jordans Løb at vende,
„Og Havets Flugt, som Herrens Villie kræved,
„Var større Daad, end Bistand her at sende!"
Saa talte han og til sit Samfund svæved;
Da sanked Flokken sig, som spredt var leiret,
Og liig en Hvirvelvind den op sig hæved.

Benedikts Klosterregler ere kun døde Forskrifter. Overskuddet af Kirkens Indkomster bruges ikke til at understøtte de Fattige, „Folket, som i Guds Navn beder" (V. 83); men bortødsles af de Geistlige til deres Frænder, eller anvendes til syndige Øiemed (V. 84).

94. Gud, som for Jødernes Skyld lod Jordans og det røde Havs Bølger vige tilbage, har ogsaa Magt til at standse Kirkens Fordærvelse.

Den hulde Kvinde drev mig flux iveiret
Bagefter dem, blot ved et Vink; saalunde
Blev min Natur af hendes Kraft beseiret.
Og aldrig saae man henad Jordens Grunde
Saa snel en Flugt paa en naturlig Maade,
At med min Vinge her den lignes kunde.
Saasandt jeg skal, o Læser! ved Guds Naade
Gjensee det Seiershjem, hvorfor med Klage
Og Graad jeg slaaer mit Bryst i Syndens Vaade:
Du kan din Haand ei gjennem Ilden drage
Saa snelt, som i det Tegn, der Tyren følger,
Jeg stod og havde Veien lagt tilbage.
O høie Stjerner! O I Lysets Vælger,
Fyldt med den Kraft, der over mig befaled
Og gav mig al den Aand, mit Indre dølger!
Med Eder opgik og med Eder daled
Den, som er Fader til al jordisk Leven,
Da første Gang Toscanas Luft mig svaled.
Og da det siden var forundt mig bleven,
Ind i den Krebs, der svinger Jer, at gange,
Blev Eders Region mig foreskreven.

---

100 flg. Dante hæver sig nu med Beatrice til den ottende Sphære, Fixstjernernes Himmel, og træder ind i denne paa det Sted, hvor Tvillingernes Tegn (der følger paa Tyrens, V. 110) befinder sig. Hurtigheden, hvormed han stiger, er et Udtryk for den Lov, at, jo mere et Menneske, ved Guds Naade, hæver sig til Fuldkommenhed, desto lettere bliver det ham at stige høiere.

112 flg. Ved Dantes Fødsel stod Solen (den, som o. s. v. V. 116) i Tvillingernes Tegn. Under Indflydelse af Stjernebilledet af dette Navn kom, efter Astrologernes Antagelse, lærde Mænd, Digtere og Propheter til Verden.

Til Eder sukker derfor bønlig bange
Min Siæl, for Kræfter til det Skridt at vinde,
Der til sig drager den, og Mod at fange.
„Du er saa nær ved Frelsens sidste Tinde,
At klart og skarpt bør være nu dit Øie;"
Lød atter Ordet fra min Herskerinde.
„Sku derfor ned igien, før i det Høie
Du trænger ind, og see, hvor stort et Rige
Jeg bag din Fod alt lagde uden Møie;
Paa det din Siæl maa lade Frygten vige,
Og frydfuld mod de Stierneskarer ile,
Der saligglade giennem Ætheren stige."
Da saae jeg ned og lod mit Øie hvile
Paa alle Sphærer syv, og denne Klode
Fik ved sit usle Syn mig til at smile.
Bedst er den Dom, det tør jeg vel formode,
Som ringest agter den, og from forsande
Kun Den, som tænker paa et andet Gode.
Jeg saae i Gløs Latonas Datter stande,
Fri for den Skygge, som jeg fordum pleied
At troe, forskiellig Tæthed maatte danne.
Der skued jeg Hyperions Søn og eied
Kraft til at taale Synet, saae, hvorlunde
Om ham Dione sig og Maja dreied.

134. *Denne Klode*, der ved sin Lidenhed faaer D. til at smile, er *Jorden*.

139. *Latonas Datter*: Maanen, om hvis mørke Pletter der er talt udførlig i II. 49 flg. Dante skuer nu ovenfra ned paa Maanen, og kan altsaa ikke see Pletterne paa den Halvdeel, der vender nedad mod Jorden.

142. *Hyperions Søn*: Solen.

144. Mødrenes Navne, *Dione* og *Maja*, staae her istedetfor Børnenes: *Venus* og *Merkur*.

Imellem Søn og Fader der jeg kunde
See Jupiter med dæmpet Glands, og vide,
Hvordan de flytte sig fra Stund til Stunde.
Jeg saae, hvor hurtigt alle Syv fremskride,
Og deres Omfang jeg at kiende lærte,
Og hvordan de ad skilte Baner glide.
Den Plet af Jord, der giør saa stolt vort Hierte,
Sig viste for mig heelt, fra Hav til Høie,
Mens rundt jeg foer med Himlens Tvillingkierte;
Derpaa mit Øie søgte hendes Øie.

---

145. **Jupiter** har sin Plads imellem Faderen **Saturnus** og Sønnen **Mars**.

148. **Alle Syv:** Planeterne, som efter det paa Dantes Tid antagne System vare: Maanen, Merkur, Venus, Solen, Mars, Jupiter og Saturn.

Tre og tyvende Sang.

Fixstiernehimlen; Forlsællelse. Christi Seierstog.

Som Fuglen, der i Redens Skiul, det trygge,
Har hvilet hos de kiære Smaa bag Blade,
Mens Alt var hyllet til af Nattens Skygge,
Ved Daggry alt paa Grenen tager Stade,
For Synet af de Elskede at nyde,
Og for at finde Kost til dem at made
(Et møisomt Hverv og dog saa kiært at lyde),
Og fuld af Længsel speider fast og nøie
Og venter paa at Solen skal frembryde:
Saadan stod opreist, med opmærksomt Øie
Min Herskerinde, vendt mod Himlens Tinde,
Hvor Solen langsomst vandrer i det Høie;
Saa jeg, der saae Forventningen hos hende,
Blev selv som Den, der noget Nyt forlanger
Og trøster sig ved Haab om det at vinde.

---

12. Beatrice stuer ind i Himlen, i Retning af Meridianen. Jvf. Sk. XXXIII. 103 Anm.

Men stakket Tid kun mellem Begge ganger,
Jeg mener min Forventning og det Skue,
At meer og mere Klarhed Himlen fanger.
„Der seer du Christi Seiersskarer lue,"
Kvad Beatrice, „al den rige Grøde
Af disse Sphærers Kredsløb og Formue!"
Heelt syntes hendes Ansigt mig at gløde,
Og Øinene saa frydefulde vare,
At de min Læbe her til Taushed nøde.
Retsom naar Trivia smiler i de klare
Fuldmaanenætter mellem sine Terner,
Der smykke Himlen trindt i talrig Skare,
Saa skued jeg vel tusind Flammekiærner,
Og over dem en Sol, der alle tændte,
Som vor herneden tænder vore Stierner.
Og ud igiennem Straaleskiæret sendte
Den lysende Substants, som var derinde,
Slig Klarhed, at jeg blendet bort mig vendte.
O Beatrice, hulde Førerinde!....
Da svared hun mig: „Viid, at under bukked
Du for den Kraft, der Alt kan overvinde.

19. Christi Seiersskarer: alle de Siæle, der ved Christus vare blevne deelagtige i Saligheden, navnlig vel hans Apostle og nærmeste Disciple. Al menneskelig Dyd er en Frugt af Guds Naade, der ved Sphærernes Kredsløb strømmer nedover Jorden; derfor kaldes de salige Aander, i hvem Naaden har været virksom: den rige Grøde af disse Sphærers Kredsløb og Formue.

25. Trivia: Maanen, den trefoldige Gudinde, der paa Himlen kaldes Luna, paa Jorden Diana, i Underverdenen Hekate.

29 flg. Den Sol, fra hvem de salige Aander i Seiersloget faae deres Glands, er Christus; den lysende Substants: Frelserens forklarede Legeme. Jvf. XIV. 52 flg.

Her er den Magt og Viisdom, der oplukked
   De Veie mellem Himmelen og Jorden,
   Hvorefter man tilforn saalænge sukked."
Som Ilden vides ud, naar det er Torden,
   Til den ei meer i Skyens Rum kan ligge,
   Men farer nedad, mod Naturens Orden,
Saa foer min Siæl i disse Dieblikke
   Ud af sig selv, udvidet af hiin Gammen,
   Og hvad den giorde, mindes den slet ikke.
„Luk Diet op igien og tag dig sammen!
   Betragt mig frit! Du har seet Ting herinde,
   Som gav dig Kraft, at taale Smilets Flammen."
Jeg var liig Den, der vaagen vil besinde
   Sig paa et Syn, han havde i sin Slummer,
   Men mægter ei at drage det til Minde,
Da jeg fornam hiint Raab, som jeg i Kummer
   Og Fryd med Tak bestandigen skal giemme
   I Bogen, der det Forbigangne rummer.
Lød alle Tunger end og klang hver Stemme,
   Som Polyhymnia med sin Søsterskare
   Gav sødest Melk, nu for min Sang at fremme:
Man vilde dog om hendes Smiil, det klare,
   Og om det hellige Aasyns Lysning ikke
   En Tusindbeel af Sandheden erfare;
Og saadan maa det fromme Kvad sig skikke
   Til Spring, vil det om Paradiset synge,
   Som Den, der seer sin Vei afskaaren ligge.

---

42. Efter Naturens Orden maa Ilden, som oftere omtalt, stræbe opad mod den Region, hvor den har sit Hiem. Jvf. I. 103 Anm.

Men hvo som tænke vil paa Stoffets Tynge
 Og disse svage Skuldre, vil ei lægge
 Dem det til Last, om skiælvende de gynge.
Det Hav er ikke for en liden Snekke,
 Som dristig her min Stavn maa giennemskære,
 Og ei for Den, der kryber under Dække.
„Hvor kan mit Aasyn dog saa kiært dig være,
 At ei du agter paa de Urtebede,
 Der under Christi Straaler Blomster bære?
Her er den Rose, hvorudi hisnede
 Guds Ord blev Kiød; her er de Lilier hvide,
 Der dufted for paa rette Vei at lede.“
Saa Beatrice; og, som alletide,
 Jeg giorde villig, hvad der hende hued,
 Og lod igien de svage Oine stride.
Som stundom jeg i Skyggen stod og skued
 En Eng med Blomster af et Solblik rammet,
 Der klart igiennem Skyens Rister lued,
Saalunde saae jeg her et Folk, der flammed
 I Glands af stærke Straaler fra det Høie,
 Men ei den Kilde, hvorfra Lyset stammed.
O milde Kraft, der slaaned huldt mit Oie!
 Du hæved dig saa høit, for Plads at give
 Mit svage Syn, som Lyset voldte Møie.

73-74. Rosen og Lilierne er Jomfru Maria og de h. Apostle. Rosa mystica kaldes Maria ogsaa i den katholske Kirkes Litanie.

87. D. kunde endnu ikke taale Synet af Christus; derfor hævede Frelseren sig til høiere Egne, og lod derfra sine Straaler skinne ned paa Seiersskaren.

Det skiønne Blomsters Navn, som jeg ilive
Paakalder før og efter Nattens Dvale,
Bød Tanken ved det største Lys at blive;
Og just som jeg mit Øie lod afmale
Billed og Omfang af den klare Stierne,
Der seirer hist, som før i Jordens Dale:
Kom der med eet en Fakkel fra det Fierne
I Himlen ind, kredsdannet som en Krone,
Og dreied sig om Stiernen snelt og gierne.
Hver liflig Melodie her i vor Zone,
Selv den, der allerstærkest Siælen binder,
Kun som et Drøn fra Skyen vilde tone
Mod Klangen af den Strængeleg, der vinder
Sin Krands om hiin Saphir paa Himlens Veie,
Ved hvem det klare Hvalv saphirblaat skinner.
„Jeg Englekiærlighed maa her mig dreie
„I Kreds, omhvirvlende den høie Glæde,
„Der aander fra hiint Skiød, vor Længsels Leie.
„Og denne Dands skal, Himmelmø! jeg træde
„Alt mens din Søn du følger, for at fryde
„Det høieste Hvalv, ved der at tage Sæde!"

---

88. *Det skiønne Blomster*, der i det Følgende kaldes *det største Lys* og *den klare Stierne*, er Jomfru *Maria*. I Aften- og Morgenbønnen gientages Engelens Hilsen: Ave Maria!

94. *En Fakkel*: Engelen *Gabriel*.

101. *Hiin Saphir*: Maria, der ogsaa af de gamle Malere gierne fremstilledes iført en blaa Kaabe.

103. *Jeg*: Engelen *Gabriel*, der paa Jorden bragte Guds Budskab til Jomfru Maria, og i Himlen har det Hverv at lovprise og tiene hende (jvf. XXXII. 95 og 109 flg.). Hendes Skiød var *vor Længsels* ɔ: Christi Leie.

Saa kvad Kredstonen og holdt op at lyde;
Men hvert et Lys, der trindt paa Himlen brænder,
Lod jublende Marias Navn frembryde.
Den kongelige Kaabe, der omspænder
De store Verdenshylstre, den, hvis Lue
Ved Herrens Kraft og Aande meest sig tænder,
Opløfted over os sin indre Bue
Saa fiernt endnu, at jeg, trods al min Møie,
Ei kunde, hvor jeg stod, dens Straaler skue.
Thi mægted ikke heller nu mit Øie
Det kronesmykte Lys at følge længer,
Der til sin Sæd sig løfted mod det Høie.
Og som et Barn, der Melk har faaet, hænger
Ved Moderen og rækker efter hende,
Opfyldt af Kiærlighed, som udad trænger,
Saa strakte hver af Luerne herinde
Sin Top mod oven og lod Kiærligheden,
Den havde til Maria, klart fremskinne.
Derefter sang de, da en Stund var leden,
Saa sødt et „Himlens Dronning," at tilbage
Paa denne Fryd jeg tænker end hernede.

---

112. Den kongelige Kaabe: den niende Himmel, primum mobile, der omspænder de store Verdenshylstre ɔ: de andre otte Himmelhvalv, og er nærmest ved Empyreum, hvor Gud throner.

120. Maria, der havde hævet sig opover de Saliges Skare, for at følge Christus, svævede nu med ham giennem den niende Himmel ind i Empyreum, og forsvandt for Dantes Blikke.

128. Himlens Dronning: Begyndelsen af en Paaskehymne til Jomfru Marias Ære.

O hvilken Rigdom er der uden Mage
Giemt i de fulde Lader hist, som vare
Saa gode Sædemænd i Livets Dage!
Her nydes Skatten, man med Taarer svare
Landsflygtig vandt i Babylon, og Lønnen
Fordi man der lod villig Guldet fare.
Her triumpherer seirrig under Sønnen,
Guds og Marias, sluttende sig sammen
Fromt med det nye og gamle Raad i Bønnen,
Han, som har Nøglerne til Himlens Gammen.

---

131 flg. Apostlene og de øvrige Deeltagere i Christi Seierstog, der paa Jorden havde udsaaet den gode Sæd, have i Himlen indhøstet dens Frugt, Saligheden, og ere fyldte dermed, som Lader med Korn. (Jvf. Joh. Ev. IV. 36).

134. Babylon ɔ: det jordiske Liv.

138. Det nye og gamle Raad: det nye og det gamle Testamentes Hellige.

139. Han: Apostelen Petrus.

Fire og tyvende Sang.

Fixstiernehimlen; Fortsættelse. Om Troen.

„O I udkaarne Giester ved det store
Hellige Maaltid, hvor Guds Lam Jer Alle
Bespiser saa, at aldrig Trang I spore!
Da Gud saa naadig ham har villet kalde
Til her, før Døden før hans Tid sig sænker,
At smage, hvad fra Eders Bord kan falde:
Saa skuer da hans svare Torst, og stænker
Ham lidt med Dugg! I drikke af den Kilde,
Hvorfra det vælder ud, hvorpaa han tænker."
Saa mæled hun, og Siælene, de milde,
Svang sig paa Sphærers Viis om Poler faste,
Med vældig Blussen, liig Kometers Ilde.

---

1 flg. Det er Beatrice, som taler til de Salige. Begyndelsen indeholder en Hentydning til Lammets Bryllup i Joh. Aabenb. XIX. 7.

12. Siælenes Blussen, idet de dreie sig rundt, er her, som oftere, et Tegn paa deres forøgede Fryd. Bevægelsens større eller mindre Hurtighed svarer til den Fylde af Naade og Salighed, de eie (V. 16—18).

Og som et Uhrværks Hiul, naar man vil kaste
Sit Blik derpaa, i afmaalt Gang sig dreie,
Saa eet at flyve synes, eet at raste:
Saa lærte disse Kredse mig at veie,
Altsom de langsomt eller snelt sig vendte,
Hvor stor en Rigdom hver besad i Eie.
Af den, jeg for den skiønneste erkiendte,
Saae jeg en Ild saa saliglad udtræde,
At ingen anden større Klarhed sendte.
Om Beatrice svang den sig med Glæde
Tre Gange rundt og sang saa sødt, at male
Kan ei min Phantasie sligt himmelsk Kvæde.
Thi gaaer forbi jeg, lader Penslen dale;
Til slig en Fold for grove Farver ere
Selv Tankerne, end sige da vor Tale.
„O du min Søster, hellige og kiære!
„Din Bøn og varme Kiærlighed har revet
„Mig villig ud fra denne skiønne Sphære.“
Da den velsignede Ild var stille blevet,
Henimod Beatrice den sig strakte
Og aanded ud de Ord, jeg her har skrevet.
Og hun: „O Lys af ham, hvem Herren rakte
De Nøgler til vor underfulde Lykke,
Som han med egen Haand til Jorden bragte!

26. Ligesom der gives lette Folder og Afskygninger i Naturen, som Malerens Farver ere for grove til at giengive, saaledes kan den himmelske Sang ikke males med Ordets eller Phantasiens Farver.

34. Ham: Apostelen Petrus, hvem Christus betroede Nøglerne til Himmerige.

Prøv ham, som du har Lyst, i hvert et Stykke,
Svært eller let, der om den Tro sig dreier,
Hvormed du vandred over Bølgerygge.
Om ret han elsker, troer og Haabet eier,
Det veed du vel, thi dine Blikke dvæle
Hvor Alt staaer tegnet, som det er og veier;
Men da Jert Rige her har bundet Sjæle
Ved Troens Hjælp, saa er det godt, du rører
Ved den, at til dens Ære han kan mæle."
Som Baccalauren rusker sig og hører
Taus, indtil Mesteren med et Spørgsmaal kommer,
Som han fremsætter, ei til Slutning fører,
Saa rusted jeg mig nu, som bedst det frommer,
Med alle Grunde, for beredt at stande
Til slig Bekiendelse og slig en Dommer.
„Tal, gode Christen! og bekiend det Sande:
„Hvad er vel Tro?" Ved disse Ord jeg hæved
Mod Lyset, der udaanded dem, min Pande.
Derpaa mit Blik til Beatrice svæved,
Der gav mig Tegn, at jeg udgyde skulde
Min indre Kildes Vand, som Flammen kræved.

43-45. Da Tro er Betingelsen for at indgaae i Paradiset, er det godt, at D. baade til sin egen og Andres Bestyrkelse i Troen, her udtaler sig om den. Omtrent det Samme siges med Hensyn til Haabet i flg. Sang V. 43—45.

46-48. De gamle Universiteter havde tre Grader: Magistri, Licentiati og Baccalaurei. De Sidste maatte under deres Cursus underkaste sig en saakaldet Disputatio tentativa, ved hvilken en Magister fremsatte Spørgsmaal, som Baccalauren da maatte besvare og føre til Slutning. Originalens omtvistede Udtryk approvare, som her er oversat ved fremsætte, betyder egentlig billige, bekræfte. Maaskee er Meningen, at Magisteren, ved at opkaste Spørgsmaalet, billigede det ɔ: erklærede det for værdigt til at discuteres.

Den Naade, mæled jeg, som hos vor hulde
  Forkæmper under mig at Skrifte give,
  Mig at udtrykke, hvad jeg veed, tilfulde!
Og jeg blev ved: O Fader! Som i live
  Med sanddru Pen din Broder skrev, hvis Lære
  Med samt dit Ord fik Rom til fromt at blive:
Tro er Substantsen i det Haab, vi nære,
  Beviisgrund for de Ting, der sees ei kunne —
  Det synes mig dens Væsenhed at være.
Da hørte jeg: „Du svared ret saalunde,
  „Hvis du forstod, hvorfor den regnes burde
  „Iblandt Substantserne og hine Grunde."
De dybe Ting, tog jeg igjen tilorde,
  Som her afsløres for mig uden Standsen,
  Er saadan skjulte for vort Syn paa Jorde,
At deres Væren ei er til for Sandsen,
  Men kun i Troen, hvorpaa Haabet bygges,
  Og derfor kaldes den med Ret Substantsen;

---

62 flg. Din Broder: Apostelen Paulus, der tilligemed Peder stiftede den christne Menighed i Rom. Det flg. Citat er taget af Pauli Brev til Hebræerne xi. 1 og lyder i den latinske Oversættelse (Vulgata) saaledes: Est autem fides sperandorum substantia rerum, argumentum non apparentium.

75. Petrus Lombardus, fra hvis Liber sententiarum D. har hentet endeel af sine Svar, fastholder Udtrykket substantia (s. V. 62, Anm.) i den scholastiske Betydning af Ordet, og forklarer det deraf quia per fidem subsistunt in nobis etiam modo speranda, et subsistent in futuro per experientiam. Det vi endnu kun haabe, bestaaer (subsisterer) i os ved Troen, ligesom det fremtidig skal bestaae ved Erfaringen.

Og fra slig Tro der videre maa rykkes
Ved Slutninger, foruden Hielp af Sie:
Thi kaldes den **Beviisgrund**, som mig tykkes.
Da hørte jeg: „Forstod de blot saa nøie
„Histnede, hvad de lære, kunde gierne
„Sophisten spare baade Klogt og Møie."
Saa kvad hiin Kiærlighedens Flammestierne
Og føied dertil: „Prøvet er paa rette
„Viis denne Mynt, hvad angaaer Vægt og Kjerne;
„Men har du den i Pungen? siig mig dette!"
Ja, svared jeg, saa rund og blank at skue,
At aldrig kan dens Præg i Tvivl mig sætte.
Og atter lød det fra den dybe Lue:
„Hiint herlige Klenodie, det sande
„Grundlag for hver en Dyd og god Formue,
„Hvorfra kom det til dig?" Og jeg paastande:
Den Helligaandens Regn, som rigt har stænket
Den nye og gamle Skrift med sine Vande,
Er Slutningskiæden, der hiin Tro har sænket
Saa dybt udi min Siæl, at imod denne
Er hver Beviiskraft magtesløs og lænket.
„Men dette nye og gamle Led, de tvende,
„Hvoraf du saadan Slutning har uddraget,
„Hvi maa du dem for Guddomsord erkiende?"

---

78. **Beviisgrund** (argumentum; s. V. 62 Anm.) kaldes Troen, fordi den med Hensyn til de Ting, der **ikke sees**, har samme Virkning, som en egentlig Beviisgrund har i de **synlige** Ting: den fremkalder Overbeviisning, og tiener til Grundlag for Slutninger.

97. **Led**: det nye og gamle Testamente. Originalen har proposizione, hvorved der vel tænkes paa propositio major og minor i Syllogismen.

Og jeg: Hvad her mig Sandheden opdaged,
Var Gierninger, hvortil Naturen ikke
Har glødet Jernet og sin Ambolt slaget.
Til Svar jeg fik: „Hvad Borgen vil du stikke
„For at de Gierninger fandt Sted? Thi Sagen,
„Som skal bevises, kan til Grund ei ligge.“
Blev Christendommen, sagde jeg, antagen
Af Verden uden Undere, var ene
Det selv et Underværk, som ei har Magen;
Thi du gik arm og hungrig ud alene,
Og planted trindt den gode Vært med Glæde,
Der før var Viin, men nu kun Tornegrene.
Jeg taug; da klang den hellige Hofstats Kiæde,
Og giennem Sphærerne Guds Lov jeg hørte
Til Melodier, som de hist kun kvæde.
Og denne Herre, der saavidt mig førte
Fra Green til Green, imens han Spørgsmaal giorde,
At alt vi ved de sidste Blade rørte,
Begyndte nu igien og tog tilorde:
„Hidtil har Naaden, som din Siæl tilsmiler,
„Oplukket mildt din Mund, som det sig burde;

---

101. Gierninger: Miraklerne.

105. Skriften, hvis Guddommelighed skal bevises, er det netop, der forsikkrer om Miraklernes Virkelighed. D. bevæger sig altsaa i en Kredsslutning.

106 flg. At Miraklerne have fundet Sted, støtter D. paa den Augustinske Sætning: „Troe de ikke, at slige Undergierninger ere blevne udførte af Christi Apostle, paa det man skulde troe deres Prædiken om Christi Opstandelse og Himmelfart: saa er det ene, store Under os nok, at Verden har troet dem uden Undere.“

115. Denne Herre: Petrus.

„Saa med dit Svar tilfreds, jeg fremad iler,
„Og spørger, hvad du troer, og hvilke Grunde
„Du har for denne Tro, hvori du hviler."
O Fader! Aand, som seer, hvad før saalunde
Du troede paa, at imod Gravens Døre
Hist dine Been den Yngres overvunde!
Du vil, jeg sagde, jeg skal Rede giøre
Ei blot for Troens Form og Hovedgrene,
Men og: dens Grund forlanger du at høre.
Jeg troer paa Gud, den evige, den ene,
Som, ei bevæget, Himlene bevæger
Ved Kiærligheds og Længsels Magt alene.
Beviis for denne Tro, der Tvivlen læger,
Ei blot Naturen og Fornuften yder,
Men og den Sandhed, som os herfra kvæger
Ved Moses, Psalmer og Propheter, lyder
I Evangeliet, og af Eders Lære,
I, som Guds Aand opflammet har, frembryder.

---

122 D. har ovenfor angivet Troens Gienstand og Oprindelse i Almindelighed; han skal nu giøre Rede for de vigtigste Troespunkter, og ved hvert af dem anføre den specielle Grund.

124-26. Da Peder og Johannes ilede til Herrens Grav, kom Johannes, som var yngst, vel først derhen, men Peder gik først ind i Graven (Joh. Ev. xx. 6).

132. Jvf. I. 76 Anm.

134. Ved Naturens og Fornuftens Beviser for Guds Tilværelse tænker D. vel nærmest paa det physiske og metaphysiske Beviis hos Aristoteles. Det første af disse støtter sig paa Nødvendigheden af en oprindelig, selv ubevæget Bevæger; det andet paa Nødvendigheden af en oprindelig, ved sig selv bestaaende Aarsag. Foruden disse Fornuftbeviser har D. endnu Troens Beviis, hentet fra den hellige Skrift.

135. Herfra ɔ: fra Himlen.

Jeg troer paa tre Personer, der maae være
Een Væsenhed, saaledes Een og Trende,
At de kan taale sammen er og ere.
Hiint dybe Guddomsforhold uden Ende
Har Evangeliet opladt for mit Indre
Og lært paa flere Steder mig at kiende.
Det er den første Glød, der fra det Mindre
Sig siden til en Flamme klar udvider,
Der funkler i min Siæl, som Stierner tindre.
Som Herren, der et Budskab faaer, han liber,
Omfavner Tieneren med Tak og Gammen,
Naar denne har sin Nyhed endt omsider:
Saadan omkredsed her Apostelflammen
Mig trende Gange, da jeg havde mælet,
Velsignende og syngende tilsammen;
Med slig en Fryd min Tale ham besiæled.

---

145. **Det**: Troen paa Gud, som de ældste scholastiske Systemer toge til Udgangspunkt for deres Ordning af Dogmerne.

Fem og tyvende Sang.

Firstiernehimlen; Fortsættelse. Om Haabet.

Hvis nogentid det hellige Kvad, som Jorden
Og Himlen har rakt Haanden til saalænge,
At jeg ved det er bleg og mager vorden,
Beseired Deres Had, der ude stænge
Mig fra den Fold, hvor som et Lam i Giemme
Jeg sov blandt Ulvene, der fiendsk den trænge:
Da skulde jeg som Skiald med anden Stemme
Og andet Laad hiemvendt vel og stande
Bekrandset ved mit Dobevæld derhiemme.
Thi der indtreen i Troen jeg, den sande,
Der nærmer os til Herren, og med Tiden
Omkrandsed Peder for dens Skyld min Pande.

---

1 flg. Dante kan ikke opgive Haabet om, at hans Ry som Digter dog tilsidst skal beseire hans Fienders Had og aabne ham, den Forviste, Veien til hans Fædreland. Besjælet af dette Haab, seer han sig i Aanden, efter de mange Aars Landsflygtighed, staae i det gamle Baptisterium, hvor han var døbt, men med en mægtigere Røst, end før, og i forandret Skikkelse, smykket med Poesiens og den hellige Videnskabs Krands.

12. Jvf. XXIV. 151.

Et andet Lys imod os svæved siden
　　Fra samme Flok, som han, der først tog Sæde
　　Som Christi Stedholder i Verdensstriden;
Og Herskerinden sagde fuld af Glæde:
　　„See, see den Herre, for hvis Skyld Saamange
　　Hjstuede fromt Galiciens Jord betræde!"
Som naar Handuen sætter sig paa Vange
　　Tætved sin Hun, og Ømheden de tyde
　　Ved om hinanden kurrende at gange,
Saa skued jeg den ene Fyrste byde
　　Velkommen her den anden Høitfortiente,
　　Lovprisende den Kost, de hisset nyde.
Men da Lykønskningshilsnerne var endte,
　　Saae jeg dem standse foran mig og skiune
　　Med saadan Glød, at det mit Øie blendte.
Da sagde smilende min Herskerinde:
　　„Berømmelige Liv, der aabenbared
　　Den Gavmildhed, vor Kongsgaard slutter inde!
Lad Haabet klinge her igien, du svared
　　Jo hist paa Jord dertil saamange Gange,
　　Som Jesus for de Trende sig forklared."

---

14. Han: Apostelen Petrus.

17. Den Herre: Apostelen Jakob, hvis Grav i Compostella i Galicien besøgtes af mangfoldige Pilegrimme.

30. Hentydning til Jakobs Brev 1,5 og 17: „Dersom Nogen af Eder fattes Viisdom, han bede af Gud, som giver Alle gierne"; og „al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra."

31-33. Efter den mystiske Fortolkning af Bibelen svarede de tre Apostle, Peder, Jakob og Johannes, der vare tilstede ved Christi Forklarelse paa Bierget, til de tre theologiske Dyder: Tro, Haab og Kiærlighed.

„Løft op dit Hoved og vær ikke bange!
„Thi det, som kommer hid fra Jordens Dale,
„Skal Modenhed i vore Straaler fange!“
Saa hørte jeg den anden Flamme tale;
Thi løfted jeg mit Øie mod de Fielde,
Hvis Tyngde lagde Synet før i Dvale.
„Saasom vor Keiser i sin Gunst og Vælde
„Vil, du skal see hans Lønraadssal og høre,
„Før Døden, hvad hans høie Hofmænd melde;
„Paa det du maa til Minde Synet føre,
„Og Haabet, der god Kiærlighed indgyder,
„Hos dig og Andre hiisset kraftigt giøre:
„Siig da, hvad Haabet er, hvordan det flyder
„Blomst i din Siæl, og hvo der først har kiendt det!“
Vedblev hiint andet Lys, der hist sig fryder.
Den Fromme, der til Himmelflugt mig hented
Og gav min Vinge Kraft at følge hendes,
Kom mig i Forkiøb, da med Svar jeg vented:
„Imellem Kirkens Stridsmænd Ingen findes
Med mere Haab, end han; det staaer skrevet
I Solen, af hvis Straaler vi bestinnes.

38. De Fielde: Apostlene, hvis Glands før havde blendet Dante (V. 27). I Billedet ligger maaskee en Hentydning til den 121de Ps.: „Jeg opløfter mine Øine til Biergene, hvorfra mig skal komme Hiælp.“

52 flg. Dante, om hvis faste Haab paa Gud hele den guddommelige Komedie vidner, vil ikke selv rose sig af dette Haab, og lader derfor Beatrice besvare Apostlens andet Spørgsmaal: „hvordan det flyder Blomst i hans Siæl.“

54 flg. Solen ɔ: Gud. Egypten, Trældommens Land, er Jorden; Jerusalem: Himlen.

Thi er han naadig fra Egypten bleven
Sendt til Jerusalem, før, som han burde,
Han hisset har sin Værnepligt udlevet.
De tvende andre Spørgsmaal, som du giorde,
Ei for din Skyld, men at han Bud maa bære
Om Dyden, du har kiærest, med til Jorde,
Dem levner jeg ham selv; de er ei svære
Og tiener ei til Pral; lad ham dem svare,
Og dertil Herrens Naade med ham være!"
Som Lærlingen, der gierne vil forklare
Sin Lærer, hvad han veed, for paa den Maade
Sin Dygtighed og Klogt at aabenbare,
Jeg kvad: Det Haab, der tiener os til Baade,
En fast Forventning er om evig Hæder,
Fremkaldt af egen Værdskyld og Guds Naade.
Dets Lys fra mange Stierner mod mig træder;
Men Den, som først indgød det i mit Hierte,
Var Herrens Hovedskiald, ved sine Kvæder.
De haabe skal paa Dig, saalunde lærte
Han i den høie Sang, der dit Navn vide;
Og hvo veed det ei, som har Troens Kierte?

67-69. Denne Definition af Haabet er først givet af Petrus Lombardus i hans Liber sententiarum: »Spes est certa exspectatio futuræ beatitudinis, veniens ex divina gratia et ex meritis præcedentibus«.

70-78 indeholde Besvarelsen af Jakobs tredie Spørgsmaal: hvo der først har tændt Haabet hos Dante. Herrens Hovedskiald er David, som i Ps. IX. 11 siger: „De skal forlade sig (haabe) paa Dig, som kiende Dit Navn."

Du mig bedugged med hans Regn, den blide,
Udi dit Brev, saa jeg er selv forsynet
Og væder mangen Anden ved min Side.
Som saa jeg taled frit og løfted Brynet,
Saae jeg et Glimt i Flammens Skiød sig tænde
Saa hyppig og saa pludselig som Lynet.
„Den Kiærlighed," det lød, „du i mig brænde
„Seer til hiin Dyd, der fulgte mig utræ̈ttet
„Indtil jeg Palmen vandt ved Kampens Ende,
„Giør, at igien jeg vender Aandedrættet
„Mod dig, hvis Fryd den er, og vil, at sige
„Du skal, hvad Haabet haver dig forjettet."
Og jeg: Den nye og gamle Skrift tillige
Har Maalet sat, — og hün: „Udpeg det, Kiære!" —
Af Siælene, som med Herren hige,
Skal hver især en dobbelt Klædning bære
I deres Land — sadan Josaias lærer —
Og deres Land er Livet, hvor vi ere.
Den Aabenbaring os mere træder
Med endnu større Klarhed hos din Broder,
Der, hvor han taler om de hvide Klæder.

76. Hans (Davids) Regn ɔ: Haabet.
77. Det Sted i Jakobs Brev, hvortil her sigtes, kan være I. 12 eller V. 7—8.
84. Jakob var den første af Apostlene, der led Martyrdøden.
88 flg. Haabets Forjettelse og Maal, som angives baade af det gamle og nye Testamente, er Saligheden hos Gud.
91. Jvf. Jes. LXI. 7: „Derfor skal de eie en dobbelt Arvelod i deres Land; de skal have evig Glæde." D. oversætter den latinske Bibels duplicia ved dobbelt Klædning, og tænker vel derved paa Siæl og Legeme, som begge skulle have Deel i Saligheden.
95. Din Broder: Johannes. Jvf. Joh. Aab. VII. 9. „En stor

Da klang det først henover vore Ho'eder
„De haabe skal paa Dig!“ just som jeg endte,
Og gienlød trindtom fra de lyse Kloder;
Derpaa saa klart et Lys blandt dem sig tændte,
At havde Krebsen slig krystalklar Stierne,
Een Dag da kun dens Vintermaaned kiendte.
Og som en Mø staaer op og træder gierne
I Dandsen ind, hovmodig ei, men hævet
Af Lyst at hædre Bruden kun som Tærne:
Saa ligerviis hiin klare Fakkel svæved
Hen til de To, der svang sig rundt og lued,
Som Kiærlighedens Flammer i dem kræved.
I Sang og Tone det den Tredie hued
At tage Deel; men hun stod taus, forlystet
I Stilhed, som en Brud, og paa dem stued.
„Her seer du ham, der hvilet har ved Brystet
Af Verdens Pelikan, ham, der blev kaaret
Fra Korset til sit Hverv og Lønnen høsted.“
Saa taled Herskerinden; dog afskaaret
Blev ikke derfor Blikket, men med Iver
Og ufravendt som forhen fremad baaret.

Skare ... stode for Thronen og for Lammet, iførte lange, hvide Klæder og Palmegrene i deres Hænder.“

97. Da klang det først, nemlig fra de to Apostle, og gienlød fra de lyse Kloder ɔ: de lysende Aander.

102. Krebsens Vintermaaned er den ene Maaned om Vinteren, i hvilken Krebsens Stiernebillede bliver synligt i Øst, naar Solen gaaer ned i Vest. Var altsaa en af Krebsens Stierner saa klar som Solen, vilde det i denne Maaned bestandig være Dag.

112. Ham: Apostelen Johannes, der „laae op til Jesu Bryst i Nadveren“ (Joh. Ev. xx. 21), og hvem den Korsfæstede gav det Hverv, at være Maria i Søns Sted.

113. Christus kaldes Verdens Pelikan, fordi denne Fugl, efter Sagnet, nærer sine Unger med sit eget Blod.

Som Den, der blinkende med Solen giver
Agt paa Formørkelsen, indtil han blindes,
Og ved at see, til ikke seende bliver,
Saa følte jeg min Synskraft overvindes,
Imens det lød: „Hvi vil du Øiet trætte,
„For at see Ting, som ei heroppe findes?
„I Jorden er mit Legem Jord, og dette
„Skal jeg og Andre være, til vor Skare
„Har naaet det Tal, Gud satte som det rette.
„Kun de to Lys i Himlen aabenbare
„Sig med to Klædninger, der hid sig hæved;
„Og dette kan du Eders Verden svare."
Ved disse Ord kom Flammerne, som svæved
I Kreds, til Ro, med samt den Klang, der blandet
Af trende Røster sødt forbi mig bæved;
Retsom naar Aarerne, der kløved Vandet,
Ved Pibens Lyd paa eengang stille ligge,
Paa Grund af Træthed eller Frygt for Landet.
O hvor jeg rystet blev, da mine Blikke
Jeg vendte, for at see min Herskerinde,
Men blendet stod og skued hende ikke,
Skiøndt jeg i Himlen var og nærved hende!

---

121 flg. Dante stirrer saa ufravendt paa det tredie Lys, for at opdage, om Johannes var i Himlen med Siælen alene, eller tillige med Legemet. Mange antoge nemlig, at han ikke var død, men levende optaget i Himlen, idet de beraabte sig paa Joh. Ev. XXI. 22: „Dersom jeg vil, at han skal blive til jeg kommer."

127 flg. Kun Christus og Maria have hævet sig levende til Himlen, og ere der baade med Siælen og Legemet. Alle andre Legemer ere Jord i Jorden og skulle først opstaae paa Dommens Dag.

Sex og tyvende Sang.

Fixstiernehimlen; Fortsættelse. Om Kiærligheden.

Som saa jeg stod i Tvivl, med Synet blindet,
  Udaanded Flammen, der mit Øie matted,
 En Røst, saa jeg opmærksom blev i Sindet:
„Vel bør det sig, indtil dit Syn har fattet
  „Den Kraft igien, som det i mig fortæred,
  „At du ved Tale søger det erstattet.
„Velan, begynd da! sig, hvad der har været
  „Maal for din Siæl, og viid, at dødt er ikke
  „Dit Syn, men kun forvildet og besværet.
„Thi samme Kraft, som man engang saae ligge
  „I Ananiæ Haand, har hun, der skuer
  „Opad og fører dig, i sine Blikke."

7. Johannes spørger ikke, i Liighed med de 10 andre Apostle, hvad Kiærligheden er, men hvad der er Gienstanden for Dantes Kiærlighed.

11. Som Ananias helbredede Paulus (Ap. G. IX 17–18) saaledes kan Beatrices Blik gengive Dante Synet. Her, som paa mange Steder, skinner den dybere Allegorie igiennem, naar Beatrice opfattes som Billedet af den guddommelige Videnskab, Theologien.

Og jeg: Snart eller seent, som hende huer,
Helbrede hun de Dine, der var Døre,
Da hun drog ind i mig med disse Luer!
Det Gode, jeg seer Eder saliggiøre,
Er A og O i Alt hvad Kiærligheden
Høit eller sagte læser for mit Øre.
Den samme Røst, der nys gienggav mig Freden,
Da jeg for Blindhed frygted, i mig tændte
Ny Lyst til Tale, da en Stund var leden,
Og sagde til mig: „Endnu maa du heute
„Et finere Sold at sigte med, og sige,
„Hvo der mod sligt et Maal din Bue spændte."
Og jeg: Fornuftbeviser og tillige
En Myndighed, der ovenfra udsendes,
Lod i min Siæl slig Kiærlighed nedstige;

---

14. Ved det første Syn af Beatrice, i Barndommen, drog Kiærligheden ind i Dantes Hierte. Jvf. Indl. S. 69.

16 flg. Det høieste Gode, Gud. er Kiærlighedens Gienstand.

25-45. D. besvarer i disse Terziner det Spørgsmaal: hvad der har rettet hans Kiærlighed imod Gud, paa følgende Maade. Kiærligheden til Gud indprentes a) ved philosophiske Argumenter (Fornuftbeviser) b) ved Aabenbaringens Autoritet (en Myndighed, der ovenfra udsendes). Thi (a) det Gode, som Godt, tænder, saasnart det begribes som saadant, Kiærlighed, og det i desto høiere Grad, jo mere Godhed det indeholder, (28–30). Følgelig maa det Væsen, der, som Kilden til alle enkelte Goder, er alt Andet overlegent i Godhed (31–33) drage Enhvers Sind til sig i Kiærlighed, som indseer den Sandhed, paa hvilken dette Beviis hviler, nemlig: at dette Væsen, Gud, er det høieste Gode (34–36). Denne Sandhed tydeliggiør Aristoteles i sin Lære om de evige Substantsers første Kiærlighed (37–39). Men den samme Sandhed tydeliggiør dernæst (b) Aabenbaringens sanddrue Ophav Gud, idet han siger til Moses om sig selv: Jeg vil lade dig skue alt Godt (40–42); samt endelig Johannes i de Ord, hvormed han begynder sit Evangelium (43–45).

Thi naar et Gode, som er sandt, erkiendes,
Da maa ved det, jo meer det indeholder
Af Godt, desmere Kiærlighed der tændes.
Imod det Væsen da, hvis Høihed volder,
At alle Goder udenfor det ere
Kun spredte Straaler, som dets Lys udfolder,
Maa Hver, som seer hiin Sandhed, denne Lære
Sig grunder paa, meer end mod noget Andet
I mægtig Kiærlighed hendraget være.
Slig Sandhed lærer han mig klart, ublandet,
Der om de evige Substantsers høie
Grundkiærlighed min Forestilling danned;
Den lærer mig hiin sanddrue Mester nøie,
Der om sig selv til Moses tog tilorde:
Jeg vil alt Godt fremføre for dit Øie!

28. Kiærlighed i Almindelighed er Siælens Henvendelse imod det Gode, eller det, der synes den godt. Jvf. Sk. XVIII. 19 flg.

37 flg. Han maa være Aristoteles, der ikke kan forbigaaes, hvor Talen er om philosophiske Beviser. D. tænker da vel nærmest paa den Aristoteliske Lære om Gud, som Førsteaarsagen, og om Skabningens deraf flydende Attraa efter Guddommen, den rene Form; og hans Ord passe ogsaa meget godt til hiin Lære, saaledes modificeret, at Himmelkredsenes Bevægere (de evige Substantser) substitueres for de bevægede Kredse selv. De evige Substantsers Grundkiærlighed (første, oprindelige K.) er nødvendigvis det Evige (det evige Gode) der, som Førsteaarsagen til alt andet Godt, forholder sig til dette som Lyset til sin Straale, og altsaa er det overlegent i Væsen, eller med andre Ord er det høieste Gode.

42. D. sigter til 2 Mose B. XXXIII. 18—19; hvor Moses siger til Gud: „Lad mig see din Herlighed," og Herren svarer: „Jeg vil lade alt mit Gode fare frem for dit Ansigt." Guds Herlighed er altsaa her det Samme som Indbegrebet af alt Godt.

Den lærer du mig i de Ord, du glorde
  Til Indgang for det Budskab, som er faret
  Med Himlens Løndom mægtigst over Jorde.
„Saa vorde da ved jordisk Kløgt," lød Svaret,
  „Og ved den Myndighed, som dermed stemmer,
  „For Gud din høieste Kiærlighed bevaret!
„Men siig mig end, om der fleer Baand end dem er,
  „Som drage dig mod ham; og lad mig høre,
  „Hvor tidt du Kiærlighedens Bid fornemmer."
Klart var, endskiøndt ei udtalt for mit Øre,
  Mig Christusørnens Meed, og jeg erkiendte,
  Hvorhen han agted mine Svar at føre.
Thi mæled jeg: Saamange Bid, som vendte
  Vel imod Herren nogentid et Hierte,
  Traf alle mit og Kiærligheden tændte.

---

43. Joh. Ev. 1, 1 flg.: „*I Begyndelsen* var Ordet" o. s. v. I disse Ord forkyndes *Himlens Løndom* (Treenighedsbegrebet, Ordets Fødsel fra Evighed af og Incarnationen) mægtigst og klarest over Jorde. Naar D. siger, at denne Evangeliets *Indgang* lærer ham den Sandhed, at Gud er det høieste Gode, tænker han vel deels paa Udtrykket: i *Begyndelsen*, deels paa Ordets immanente, evige Frembringelse, som et Udtryk for den høieste Meddeelsomhed og dermed for den høieste Godhed, deels endelig maaskee paa Incarnationen; dog omtales Christi Død særskilt i V. 59.

49 flg. Foruden den første, almindelige Grund til at elske Gud, ligesom for hans egen Skyld, nemlig at han er det høieste Gode, gives der ogsaa andre Grunde, om hvilke Johannes nu forlanger Oplysning. Og Dante nævner da som saadanne Aarsager: Guds *Velgierninger* — Skabelsen og Forløsningen — og *Haabet* om en evig Salighed (58—60).

53. *Christusørnen* ɔ: Johannes, med Hensyn til at Ørnen er hans Symbol som Evangelist.

Thi Verdens og mit eget Liv, den Smerte
Og Død, han led, paa det jeg leve skulde,
Og Haabet, min og alle Troendes Kierte,
Med samt hiin Kundskab, jeg besad tilfulde,
Har frelst mig fra de falske Drifters Bande
Til Kiærlighedens Kyst, den rette, hulde.
Det Løv, som i den evige Gartners Lande
Udspringer, elsker jeg, men dog forskiellig,
Altsom han selv har villet godt det danne.
Saasnart jeg taug, lød Alle født i Hellig
En Lovsang tone, og min Herskerinde
Kvad med de Andre: „Hellig, Hellig, Hellig!"
Som Lyset vækker brat den Slummerblinde,
Idet Synsaanden iler imod Glandsen,
Der gaaer fra Net til Net i Øiet inde,
Og som den Vaktes Blik først uden Sandsen
Sig vender bort og undflyer, hvad det skuer,
Til Dømmekraften bringer det til Standsen:
Saa svandt mit Øies Taage for de Luer,
Hvis Glands fra Beatrices Blikke sendtes
Vel tusind Miil bort under Himlens Buer.
Thi saae jeg bedre nu, end før det hændtes,
Og spurgte, som bedøvet, da jeg vaktes,
Om Navnet paa et fierde Lys, der tændtes.

---

61. Hiin Kundskab: Erkiendelsen af at Gud er det høieste Gode.

64-66. I Forbindelse med Kiærligheden til det høieste Gode, Gud, staaer Kiærligheden til vore Medmennesker (det Løv, som o. s. v.) d. v. s. til det Gode, Gud har nedlagt i dem; thi ogsaa dette er, som det ovenfor (V. 33) hedder, „kun spredte Straaler, som hans Lys udfolder."

„I hine Straaler," svared hun, „betragtes
Gud af den første Sjæl med Tak og Loven,
Som af den første Skaberkraft frembragtes."
Som Løvet, naar en Vind gaaer gjennem Skoven,
Let bøier sig og atter vorder hævet
Ved egen Kraft, der løfter det mod oven,
Saalunde mellem Frygt og Undren svæved
Jeg mens hun kvad, og gjenvandt Modet atter,
Da Lyst til Tale stærkt mig gjennembæved.
O Frugt, begyndte jeg, som høit jeg skatter,
Du, som blev moden skabt! Aldgamle Fader,
Som i hver Viv seer Barn og Svigerdatter!
Jeg beder fromt, at du din Røst oplader;
Min Attraa jeg behøver ei at sige,
Den seer du selv, og jeg alt Ophold hader.
Tidt rører sig et Dyr bag Dækkets Flige,
Saa man kan see dets indre Drift paa Klædet,
Som følger med og rører sig tillige:
Saa ligerviis hiin første Sjæl paa Stedet
Igjennem Sløret viste mine Blikke,
Hvor høit den ved at tækkes mig blev glædet.
Derpaa udaanded den: „Endskjøndt du ikke
„Din Attraa nævner, seer jeg den saa nøie,
„Som du ei seer de Ting, der for dig ligge.
„Thi jeg den skuer i hiint Speil, det høie,
„Der mægter Billedet af Alt at fange,
„Men ei opfanges selv af noget Øie.

83. Den første Sjæl: Adam.
106. Hiint Speil: Gud, som erkiender Alt, men ikke selv erkiendes tilfulde af noget Væsen.
108-14. De fire Spørgsmaal, som D. ikke udtaler, ere 1) hvormange

„Du vide vil, naar paa de fagre Vange
„Mig Herren satte først; hvor hun befaled
„Dig ad den høie Stiges Trin at gange;
„Hvorlænge Haven sødt mit Blik husvaled;
„Hvad der var Aarsag til den store Vrede,
„Og hvilket Sprog jeg skabte der og taled.
„Viid da, min Søn! ei for vi aad dermede
„Af Træets Frugt, blev Paradiset lukket,
„Men kun fordi vi Grændsen overskrede:
„Hist, hvor hun kaldte paa Virgil, jeg sukked
„Trehundred, firetusinde og tvende
„Solhverv i Længsel, før mit Savn blev slukket.
„Og til hvert Lys jeg saae Solen vende
„Nihundred tredive Gange hiem og gløde,
„Forend mit Liv, det jordiske, fik Ende.
„Det Tungemaal, jeg talte, bled lagt øde
„Forinden Nimrods Folkeslag i Skare
„Paa bundløst Arbeid spildte deres Møde.

Aar der vare forløbne, siden Adam skabtes; 2) hvorlænge han var i det jordiske Paradiis; 3) hvorfor Nydelsen af den forbudne Frugt egentlig fortørnede Gud; 4) hvilket Sprog Adam talte.

115-17. Nydelsen af Frugten var i og for sig en ligegyldig Handling, men Overtrædelsen af Guds Befaling giorde den til Synd.

118-23. I Limbus, hvor Beatrice kaldte paa Virgil (s. Helv. 1, 52 flg.) tilbragte Adam 4302 Aar, og paa Jorden havde han levet i 930 Aar, (s. 1 Mose B. v. 5). Fra Adams Skabelse indtil Christi Død og Nedfart til Helvede regner D. altsaa 5232 Aar.

124 flg. D. forkaster her en tidligere af ham selv, i Skriftet de vulgari eloquentia fremsat Mening, at Menneskene havde havt eet Sprog lige til den babyloniske Taarnbygning, og at dette, Adams Tungemaal, der var skabt med og i ham, derefter var bleven bevaret og talt af Jøderne. Det første Menneske, siger han her, skabtes vel med Taleevne, men ikke med et særegent Tungemaal. Sproget er et Værk af den menneskelige Forstand, og derfor omskifteligt, eftersom

„Thi Menneskenes Lyster ere snare,
„Omskiftende med Himlen; derfor kunde
„Forstandens Værker ei bestandig vare.
„Naturligt er at tale, men hvorlunde,
„Saa eller saa, det overlader siden
„Naturen frit til Eders egne Munde.
„Før jeg steg ned til Helvedes Angst og Liden,
„Blev kaldet El paa Jord det høieste Gode,
„Hvorfra min Fryd udrinder; og med Tiden
„Det Navnet Eli fik blandt dem, der troede;
„Thi Løvet liig — eet Blad i Muld sig dølger,
„Eet springer ud — er jordisk Brug og Mode.
„Paa Fieldet, som staaer høiest frem af Bølger,
„Var jeg, reenlivet og med onde Drifter,
„Fra første Times Gry til den, der følger
„Den siette, naar Qvadrant Solvognen skifter."

Menneskets Tilbøieligheder paavirkes af Himlens Bevægelser; og det Sprog, Adam havde talt, kiendtes ikke mere, da Nimrods Folkeslag, Babylonierne, begyndte deres Taarnbygning.

134. El ɔ: Gud. Dante synes at antage Eli (ɔ: min Gud) for en senere Forandring af Ordet.

139 flg. Fieldet, som o. s. v. Purgatoriets Bierg, med det jordiske Paradiis. Om den Tid, Adam tilbragte i Paradiset, vare de ældre Theologer meget uenige. D. antager, at han i det Hele, før og efter Syndefaldet (reenlivet og med onde Drifter) har tilbragt 7 Timer i Eden, fra Dagens første Time til den, der følger den siette, d. v. s. til een Time efter Middag. (Jvf. 1 Mose B. III. 8).

Syv og tyvende Sang.

Fixstjernehimlen; Fortsættelse. **Primum mobile.**

For Fader, Søn og Helligaand med Glæde
　Begyndte Paradiset ligt et „Ære,"
　At født beruset mig det hulde Kvæde.
Og hvad jeg saae, et Smiil mig tyktes være
　Af hele Skabningen, saa Synet sammen
　Med Øret bidrog til hiin Ruus at nære.
O Fryd og uudsigelige Gammen!
　O Liv af Kiærlighed og Fred besiælet!
　O trygge Rigdom, fri for Ønskets Flammen!
De fire tændte Lys foran mig dvæled,
　Men livligst skinned snart af al Formue
　Det, som kom først og tidligst til mig mæled;
Og snart blev det at see til i sin Lue,
　Som Jupiter, hvis den og Mars formaaede
　At bytte deres Fiædre, blev at skue.

---

12. Det: Petrus.

13-15. Apostelens hvide Lysskiær, der lignede Planeten Jupiters Sølvglands, forandrede Farve og blev rødt som Mars — et Udtryk for hans Harme over den Fordærvelse, han i det Følgende revser.

Forsynet, som fordeler i sin Naade
  Gierning og Orden her blandt Himlens Skare,
  Lod Sangen tie trindt og Stilhed raade;
Da lød det: „Undres ei ved at erfare,
  „Jeg skifte kan min Lød; snart seer du Alle
  „Forandre Farve ved mit Ord, det svare.
„Han, som tilraner sig i Kirkens Halle
  „Min Stol, min Stol, min Stol, saa den er vorden
  „Tom i den Frelsers Dine, vi paakalde,
„Han har vanhelliget mit Gravsteds Orden
  „Og giort det til en blodig, raadden Kule,
  „Saa den Udstødte frydes under Jorden!"
Da blussed alle Himlens Lys, de gule,
  Med Farve som en Sky, naar Solens Flammer
  Ved Daggry tændes og i Kveld sig skiule.
Og som en ærbar Mø, der i sit Kammer
  Trygt stoler paa sig selv, ved Andres Brøde,
  Blot ved at høre den, sig frygtsom stammer:
Saadan blev Beatrices Kinder røde,
  Og med sligt Mørke Himlen sig tilslørte,
  Troer jeg, da Magtens Herre maatte bløde.
Men han blev ved og atter Ord fremførte,
  Og som hans Aasyn før, var dennesinde
  Forandret ogsaa Stemmen, som jeg hørte:

---

22. Han: Paven, nærmest da Bonifacius VIII, der i A. 1300 sad paa den pavelige Stol, men hvis Valg ansaaes for ugyldigt af alle dem, der bestred Lovmæssigheden af Coelestin V's Abdikation. (Jvf. Helv. III. 60). Apostelens Gravsted er Rom, hvis Vanhelligelse maa fryde den Udstødte o: Lucifer.

36. Magtens Herre: Christus.

„Vi gav ei derfor Christi Ægtekvinde —
„Cletus, Linus og jeg — vort Blod til Føde,
„At hun skal bruges nu til Guld at vinde;
„Nei, for at vinde dette Liv, udgøde
„Sixtus, Pius, Callixtus og den gode
„Urbanus deres Blod med Graad og døde.
„Vor Villie var det ei, at de, som træde,
„Blev stilt af vore Eftermænd i Tvende,
„Saa de tilhøire og tilvenstre stode;
„Og ei, at Noglerne, jeg fik ihænde,
„Blev til et Bannertegn, der Christne trued,
„Og saaes i Kamp mod Døbte sig at vende;
„Ei heller, at mit Billede man skued
„Som Segl ved folgte Løgnebreve hænge,
„Hvorover tidt jeg rødmet har og lued.
„I Hyrdeklæder over Mark og Enge
„Rovlystne Ulve brede sig vernede —
„O du Guds Hævn, hvi tøver du saalænge?
„Basker og Caorsiner alt berede
„Sig til vort Blod at drikke — gode Kilde,
„Til hvilket lumpent Udløb maa du lede!

40. Christi Ægtekvinde: Kirken. Petrus dadler først Paverne, fordi de misbrugte den geistlige Magt af Vindesyge. De i V. 41—45 nævnte Mænd vare alle Paver fra de første christne Aarhundreder; Linus og Cletus vare Peders umiddelbare Efterfølgere.

46-51. Hentydning til Pavernes Forhold i de politiske Stridigheder, navnlig imellem Guelfer og Ghibelliner, idet de toge de førstes Parti og forfulgte de sidste, saa det pavelige Banner, der kun burde vaie paa Korstog mod de Vantroe, blev udfoldet i Kamp mod Døbte.

53. Løgnebreve: Afladsbreve og Dispensationer, med hvis Salg der dreves stort Misbrug paa Dantes Tid.

58. Basker og Caorsiner: Hentydning til Paverne Clemens V fra

„Men Himlens Forsyn, der ved Scipio vilde
  „Paa Jorden hævde Romas Verdensære,
  „Vil atter hielpe, før det er forsilde.
„Du Søn, der endnu Legemets Vægt maa bære
  „Og vende hiem til Jord, opluk da Munden,
  „Og skiul ei det, jeg ikke skiult lod være!"
Som frosne Dunster hist i Vinterstunden
  Nedmylre giennem Luft, naar Solen rører
  Af Stiernegedens Horn paa Himmelgrunden,
Saae jeg modoven Ætheren deilig giøres,
  Og lysende af Seiersglæde Vrimlen,
  Der havde dvælet med os, opad føres.
Mit Øie fulgte lang Tid efter Stimlen,
  Indtil den steg saa høit, at Synet eied
  Ei længer Kraft at følge den mod Himlen.
Thi sagde Herskerinden, da jeg neied
  Mit Blik og løste Tankerne, de spændte:
  „Sku ned, og see, hvor du er vidt omdreiet!"

Gascogne (jvf. XVII. 82) og Johan XXII fra Cahors. Navnet Caorsiner bruges ydermere som et bestemt Smædeord; jvf. Helv. XI. 49. Martyrernes Blod var udgydt for Kirken; de, som misbruge Kirken til egen Fordeel, drikke derfor ligesom de Helliges Blod.

61. Roms Frelse ved Scipio i den anden puniske Krig anføres af D. i Skriftet Convito som en Begivenhed, der vidnede om Forsynets Hensigt, at giøre Romerstaten til et Verdensmonarki. Det samme Forsyn, mener han, vil derfor vel engang bringe Hiælp, vise det vanartede Pavedømme tilbage til dets rette Grændser, og give Keiseren Monarkiets Scepter ihænde.

68. Fra midt i December til midt i Januar staaer Solen i Steenbukkens (Stiernegedens) Tegn.

74. Saa høit: de lysende Siæle, der havde dannet Christi Triumphtog, svæve nu fra den ottende Sphære, giennem primum mobile, op til Empyreum.

Alt fra den Stund, jeg sidst mod Jord mig vendte,
　Saae jeg mig giennem første Klima draget
　Fra Buens Midtpunkt ned til hvor den endte.
Saa hisset jeg, bag Gades' Kyst, opdaged
　Ulysses' Daarevei og her de Strande,
　Hvorfra Europas hulde Last blev taget.
Og fleer sig kunde viist af Klodens Lande,
　Men under mine Fodder alt jeg stued
　Meer end eet Tegn bortfiernet Solen stande.
Langt meer end nogensinde nu det hued
　Min elskovsfulde Siæl at giensee hende,
　For hvem den altid fodt og saligt lued.
Hvad Trylleri Natur og Kunst end binde
　Kan til et jordist Legem eller Billed,
　For Siælen giennem Dinene at vinde,

---

79. Sidst: s. xxii. 133.

80 flg. Første Klima o: den hede Zone, der efter Dantes Antagelse endte under 20° N. B. Dante var, siden han traadte ind i Fixstiernehimlen, med denne Himmel omkredset en Fierdedeel af Jordens Peripherie, og befinder sig nu ved den vestlige Ende af den beboede Hemisphære, omtrent under Gibraltars Meridian, hvorfra han overskuer Halvdelen af denne Hemisphære, fra Gibraltarstrædet til Jerusalem, og Halvdelen af den ubeboede, fra det nævnte Stræde til Purgatoriets Bierg. Den sidste Halvdeel kaldes „Ulysses' Daarevei," med Hensyn til den Seilads, hvorom D. tidligere har fortalt (s. Helv. xxvi. 91 flg); den første betegnes ved de Strande, hvor Jupiter røvede Europa, idet Phoeniciens Kyster omtrent have samme Meridian, som Jerusalem.

87. Meer end eet Tegn bortfiernet: nemlig fra Tvillingernes Tegn, hvor D. var traadt ind i Fixstiernehimlen og endnu befinder sig (jvf. xxii. 110). Paa Grund af denne Solens Stilling maatte en Deel af den beboede Hemisphære, som D. ellers fra sit Standpunkt kunde overskue, ligge i Skygge, og flere af Klodens Lande saaledes være skiulte for ham.

Det vilde svinde hen til Intet, stillet
  Imod den Himmelfryd, jeg nød ved Synet
  Af hendes Smiil, der huldt om Læben spilled.
Og Blikkets Kraft, fremstraalende fra Brynet,
  Lod mig fra Ledas skionne Rede fare
  Ind i den Himmel, der er snel som Lynet.
Dens Dele, lige livlige og klare,
  Hinanden ligne saadan, at jeg ikke
  Det Sted, hun valgte mig, kan aabenbare.
Men hun, der i min Siæl saae Længslen ligge,
  Tog nu tilorde med saa glad en Smilen,
  Som om Gud frydede sig i hendes Blikke:
„Den Verdens Lov, hvis Midtpunkt er i Hvilen,
  Mens alt det Andet hvirvlende sig vender,
  Har her sit Udspring, Grændsen for sin Ilen.

---

98. Ledas Rede: Tvillingerne, Castor og Pollux, vare Ledas Sønner; og fra Tvillingernes Stiernebillede farer D. nu op i den Himmel, der er snel, som Lynet, nemlig primum mobile, den niende Himmelsphære.

102. Primum mobile, som ogsaa kaldes Krystalhimlen, coelum diaphanum, har ingen Stierner, men kun en Glands, der overalt er eens. Derfor kan D. ikke sige, hvor han traadte ind i den.

106 flg. Om Verdens Midtpunkt, Jorden, der selv er i Hvilen, dreie alle Himmelsphærerne sig. Verdens Lov er Bevægelsens Lov, og denne har her sit Udspring; thi Bevægelsen begynder fra den yderste Himmel, der staaer det Guddommelige nærmest, og hver ydre Kreds forholder sig til den indre, som det Active til det Passive, som Form til Stof (106–108). Den yderste Himmel, primum mobile, har intet andet Hvor ɔ: Sted, end Guds Aand (la mente divina); thi udenfor den er intet Legemligt (hverken Sted, Tid eller Bevægelse), men kun Lys og Kiærlighed (jvf. XXVIII. 54); og naar der intet Sted er udenfor den, kan den heller ikke selv være paa noget Sted (jvf. XXII. 61 Anm.). Den Kiærlighed, som svinger den rundt, er Længselen efter Gud, der fremkalder Kredsbevægelsen (jvf. I. 76 Anm.)

Og andet Hvor ei denne Himmel kiender,
 End Gud, i hvem den Kiærlighed, som svinger
 Den rundt, og Kraften, den udsaaer, sig tænder.
Et Baand af Lys og Kiærlighed omringer
 Den, som den selv de andre Hvalv, og dette
 Styrer kun han, som bandt det, med sin Finger.
Lov for dens Gang kan intet Andet sætte;
 Men først af den, som Ti af Fem og Toende,
 Faae alle andre deres Maal, det rette.
Og hvordan Tid har sine Rødders Ende
 I denne Skaal, og i de andre Løvet,
 Det kan du selv nu klarligen erkiende.
O du Begierlighed, der sænker Støvet
 Saa dybt, at ingen Dødelig kan rive
 Sit Øie løs, naar først dit Svælg ham røved!

---

og denne Kiærlighed tænker D. sig som et Væsen, en bevægende Engel, ligesom Aristoteles i hver Himmelsphære satte en Bevæger. Umiddelbart fra Gud modtager den niende Himmel den Tilværelsens Kraft (jvf. u. 112 flg.), som den udsaaer eller meddeler til den næste (109—11), og den omsluttes af et Baand af Lys og Kiærlighed: Empyreum, der, i Modsætning til alle Sphærerne, kun paavirkes umiddelbart af Gud (112—14). Udenfor primum mobile er der endelig ingen Tid; thi Tiden er, efter Aristoteles, Bevægelsens Maal; men der er ingen anden Bevægelse, som sætter Lov eller Maal for dens Gang. Fra den udgaaer først Bevægelsens Maal for Verden, og Tiden har sin Rod i den, d. v. s. den danner Tiden i Almindelighed, eller ligesom Tidsbegrebet, medens de andre Himmelsphærer danne de enkelte, mindre Tidsafdelinger, som D. kalder Tidens Løv (115—20).

121. Fra Skildringen af den niende Himmel vender Beatrice sig igien til Jorden, laster dens Fordærvelse, der har sin Kilde i Begierlighed (121—38); anfører Mangelen af en Hersker som Grunden til Samfundets Vildfarelser (139—41); og ender med at forudsige en bedre Fremtid (142—48). Ved at omtale den ene Himmel, der leder alle

Vel mægter Villien Blomster frem at drive,
Men i den Regn, som uden Ophold rinder,
Kan Træet kun vantrevne Frugter give.
Uskyldighed og Tro man ikkun finder
Hos Smaabørn nu; hver af dem alt borthaster,
Forinden Duun bedække Drengens Kinder.
Det Barn, der, mens det laller, villig faster,
Faaer neppe Tungen løst, før det vanſædet
Sig over al Slags Mad til hver Tid kaster;
Og det, som lallende sin Moder glæded,
Knap tale kan, før om en Stund, en liden,
Det ønsker hende helst til Jorden stedet.
Saa vorder sort den hvide Hud med Tiden
Paa Datteren af Den, hvis Straaler klare
Os bringe Dag og Kveld os levne siden.
Husk vel — og din Forundring vil du spare —
At ingen Styrismand paa Jord der gives,
Og vild maa derfor Menneskeslægten fare.
Men førend Januar fra Vinteren rives
For Hundbreddelens Skyld, som hist man glemte,
Skal disse Sphærer, der i Kreds omdrives,

Sphærernes Bevægelse, kommer D. paa en naturlig Maade til at tænke paa sin Yndlingsidee: det menneskelige Samfunds Styrelse af een Hersker.

137. Datteren af den o. s. v. Menneskeheden er Datter af Solen, der ogsaa i XXII. 116 kaldes „Fader til al jordisk Leven."

142. Aaret indeholder som bekiendt 365 Dage og noget (omtrent $\frac{1}{100}$ Dag) mindre end 6 Timer. Paa Dantes Tid, da man endnu fulgte den Julianske Tidsregning, tog man intet Hensyn til denne Hundrededeel, men regnede de 6 Timer som fulde, og indskød hvert fierde Aar en heel Dag. Der maatte derfor, efter Aartusinders Forløb, engang indtræde det Tilfælde, at Januar ikke mere faldt i Vinter-

Drøne saa vældigt, at den længe glemte,
Attraaede Storvind hver en Skibsstavn vender,
Saa Flaaden styrer ret, som Gud bestemte,
Og Blomsten atter gode Frugter sender."

---

tiden. Først senere, ved Indførelsen af den Gregorianske Kalender, blev dette Forhold rectificeret. Dante forudsiger altsaa vel en Verdensreform, men skyder den ud i en ubestemt Tid.

144. Alt hvad der skeer paa Jorden, er underlagt Stiernernes Indflydelse, hvis forskiellige Stilling hidrører fra de himmelske Sphærers Omdreining. For at en ny Verdensorden kan indtræde, maa Sphærernes Harmonie derfor ligesom tone med en ny Klang.

146 flg. De Billeder, D. her bruger, tyde hen paa de to Følger, han venter af den nye Verdensorden: Menneskeslægtens bedre Styrelse under een, verdslig Regent, og dens sædelige Forædling.

Otte og tyvende Sang.

Primum mobile; Fortsættelse. Englekredsene.

Saalunde tog den Hellige tilorde,
Der saliggjør min Aand, og skildred nøie
De usle Dødeliges Liv paa Jorde;
Og som det undertiden kan sig føie,
Man seer i Speil et Lys bagved sig skinne,
Forinden man paa Faklen selv faaer Øie,
Og vender sig omkring, for at udfinde,
Om Glasset taler sandt, og seer det svare
Til hiin, som Sang og Tone sig forbinde:
Saa gik det mig, der skued i de klare,
Deilige Øine ind, som Amor spændte
Paa Jord ud for mig som en Elskovssnare.

---

10 flg. D. saae i Beatrices Øine et Gienskin af det Lyspunkt, som han derefter seer virkelig, da han vender sit Blik mod Himlen. Dette Lyspunkt er Gud, som paa Jorden speiler sig for Mennesket i den guddommelige Videnskab, og først hisset aabenbarer sig for ham Ansigt til Ansigt.

Og da jeg atter mine Blikke vendte,
Og ramtes af det Syn, man faaer at skue,
Saatidt man i hiin Bog vil Kundskab hente,
Saae jeg et enkelt Punkt paa Himlens Bue
Udstraale sligt et Lys, at, giennemlynet,
Mit Syn sig lukked for den skarpe Lue.
Hver Stierne, den selv, som er mindst for Synet,
Mod dette Punkt en Maane vilde være,
Hvis de stod sammen under Himmelbrynet.
Saa langt, som Maaneringene vel ere
Fra selve Lyset fiernede, hvis Billed
De tætte Taager som et Gienskin bære,
Saa langt fra dette Punkt en Ildkreds spilled
Og dreied sig saa snelt, at overvundet
Blev selv det Himmelhiul, der hurtigst trilled.
Og af en anden Kreds blev den omspundet,
Hiin af en tredie, af en fierde denne,
Hvorom en femte sig og siette rundede.
Heitoppe saae den syvende jeg brænde,
Og den var alt saa vid, at Junos Terne
For snever blev til heelt om den at spænde;
Derpaa den ottende, og i det Fierne
Den niende, og med hvert Tal de dreied
Sig mere langsomt om den lyse Kierne.

---

19. For at sandseliggiøre Guds Eenhed og Udelelighed, maa Lyspunktet, som er en Aabenbaring af Guddommen, være et mathematisk Punkt, uendelig mindre end den mindste Stierne.

32. Junos Terne: Regnbuen, som her tænkes forlænget til en Cirkel.

Men klarest Flamme havde den, der svaied
Mindst ud fra Gnistens Lys, og jeg tør sige,
Fordi den Meest af Lysets Sandhed eied.
Da Herskerinden saae min Længsel stige,
Sagde hun til mig: „Af det Punkt afhænger
Den store Himmel og Naturens Rige.
Betragt hiin Kreds, den inderste, lidt længer,
Og viid, den Hurtighed, hvormed den farer,
Er Kiærlighedens Skyld, hvis Glød den trænger."
Hvis Verden ordnet var, jeg hende svarer,
Paa samme Viis, som hine Hiul det ere,
Da var jeg nøiet med hvad du forklarer.

---

46 flg. De ni Kredse, der flamme om Guddomspunktet, ere de Substantser eller Engle, der, selv aandelig bevægede om Guddommen af hellig Attraa, atter bevæge hver sin Himmelkreds. Disse himmelske Aander ere altsaa Urbilledet, Regelen og Stemplet, og efter dem retter Himmelkredsenes Bevægelse sig som en Afbildning, som Reglens Exempel og Stemplets Præg. D., der nu seer Urbilledet, de ni Aandekredses Bevægelse om Gud, kan ikke forstaae den Forskiel, der synes at være mellem dem og Himmelkredsene, idet disse have desto større Hurtighed og Glands, jo videre de ere, medens det Omvendte er Tilfældet med hine (46—57). Beatrice løser Knuden paa følgende Maade. Himmelkredsene have legemlig Størrelse og Udstrækning. En Kraft, der knytter sig til Rumsforhold, bliver desto større og virksommere, jo større dens Masse er, eller det Rum, den ligelig udfylder. Da nu den største Virksomhed tilkommer den ædleste Kraft, saa maa den ogsaa have det største Rum; og derfor maa de høieste, meest gudopfyldte Himmelkredse, der tillige ere de hurtigste, ogsaa være de største eller videste (64—72). Anderledes forholder det sig med Himmelkredsenes Bevægere. Disse ere kun aandelig bestemte, have ingen Størrelse eller Udstrækning i Rummet, og deres Kraft maa derfor være desto større og virksommere, jo nærmere de ere Guddommen, det Lyspunkt, som er deres Centrum. Altsom de blive mindre i Omkreds, tiltager da deres Længsel og Hurtighed, samt den Glands, de modtage af „Lysets Sandhed." Naar man derfor sammenligner Englekredsene med Himmelsphærerne, skal

Men hist i Sandseverdenen vi lære:
Jo længer Hvalvene fra Midten svinges,
Desmeer guddommelig er hver en Sphære.
Hvis da min Længsel skal til Ophør bringes
Her i det underfulde Engletempel,
Som kun af Lys og Kiærlighed omringes,
Jeg høre maa, hvi Regel og Exempel
Forskiellig gaae; thi jeg kan ei udgrunde,
Hvi Præget hist sig skiller fra sit Stempel.
„At ikke dine Fingre løse kunne
Slig Knude, der saa haardt er sammenflettet
Og aldrig rørt, mig undrer ingenlunde,"
Saa taled hun; „men vil du vorde mættet,
Da tag imod mit Ord og lad itide
Din Kløgt paa det opmærksomt blive rettet.
De legemlige Kredse ere vide
Og snevre, som den Kraft er stor og ringe,
Der strømmer giennem dem til hver en Side.
En større Kraft maa større Vel frembringe,
Og større Vel det større Hvalv optager,
Naar lige fyldte sig dets Dele svinge.
Thi svarer dette Himmelhvalv, som drager
Alverden med sig, til hiin Kreds derhenne,
Som veed og elsker meest og er saa fager.

---

man ikke tage Hensyn til det ydre Skue, men til Kraften, Hurtigheden og Glandsen; da vil man finde, at Reglen svarer nøie til Exemplet (73—78).

53. Det Engletempel, som kun omringes af Lys og Kiærlighed, er primum mobile. Jvf. XXVII. 106 Anm. og 112.

71. Hiin Kreds: den mindste, Seraphernes Kreds, der svarer til primum mobile.

Derfor skal du din Maalestok anvende
Paa Kraften selv, ei paa det ydre Skue
Af de Substantser, der i Rundkreds brænde,
Da vil du see, at stor og liden Bue
Til meer og mindre Kraft heelt nøie svarer,
Og hver en Himmel til sin Aands Formue."
Som Luftens Hvælving skinnende sig klarer,
Naar Boreas udspiler sine Kinder
Og Vinden fra den milde Side farer,
Saa Taagesløret løser sig og svinder,
Og Himlen, som formørket var, faaer Smilet
Paany og at sit Følges Glands gjenvinder:
Saa gik det mig, da Herskerinden iled
Til Hiælp med Svaret mig, og liig en Stierne
Den klare Sandhed for mit Øie hviled.
Og neppe taug den høie Himmelterne,
Før, som et giennemgløbet Jern kan sprude,
De store Kredse gnistred i det Fierne.
Af hver en Gnist foer Gnister frem derude
Og overstege langt i talløs Skare
Fordobblingssummen af hver Skakbrætsrude.

78. Som for omtalt, bruger D. den ældre philosophiske Udtryksmaade, og tænker sig den bevægende Kraft for hver Himmelkreds som en Aand (intelligenza).

80. Boreas: Nordenvinden. Hver Vind havde, efter den Tids System, to Bivinde, og den Nordenvind, der blæser fra den milde Side, er Nord-Nordostvinden.

84. Himlens Følge er Sol, Maane og Stierner.

93. Hentydning til Historien om Skakspillets Opfinder, der til Belønning for sin Opfindelse forlangte det Maal af Sæd, der fremkom naar han lagde eet Korn paa den første Rude af Skakbrættet, to paa den næste, og saa fremdeles dobbelt op, hvorved der, som bekiendt, dannes et uhyre Tal.

Fra Chor til Chor lød fort i Toner klare
Lovsange til det Punkt, der holder Alle,
Og holde vil, der hvor de altid vare.
Men hun, der saae i Tvivl min Tanke falde,
Tilorde tog: „I de to første Ringe
Serapher og Cheruber Gud paakalde.
De følge deres Baand og vandt sig svinge
Snelt, for at ligne Punktet efter Evne,
Altsom det Syn ophøiet er, de finge.
De Aander, der om dem i kiærligt Stævne
Sig snoe, afslutted disse første Trende;
Derfor: Guds Aasyns Throner vi dem nævne.
Saa stor er Alles Fryd, som dybt de sende
Ind i den evige Sandhed deres Blikke,
Hvor Tanken Hvile faaer og Længslen Ende.
Heraf det sees, at Salighed er ikke
Grundet i Kiærlighed, som er det Andet,
Men at den i Beskuelsen maa ligge;

---

95. Gud holder altid Englene fast paa det samme Sted; thi Cirkelbevægelsen om et Centrum er ingen egentlig Stedsforandring, og Englenes forskiellige Sendelser afbryder ikke den aandelige Bevægelse om Lyspunktet, som er et Udtryk for deres Kiærlighed til Gud og Beskuelse af ham.

98. Blandt Kirkefædrenes Theorier om de forskiellige Klasser af himmelske Aander (der væsentlig grundede sig paa Pauli Br. t. Eph. I. 21 og Coloss. I. 16) følger D. her den Orden, der er opstillet af Dionysius Areopagita i hans Skrift de coelesti hierarchia, hvor han inddeler disse Aander i tre Hierarchier, af hvilke hvert indbefatter tre Klasser eller Chor af himmelske Væsener.

100. Deres Baand: Kiærligheden, der evig holder dem fast i Guds Nærhed.

109 flg. Jvf. XIV. 40 Anm. og XXIX. 61 flg.

Og dennes Maal af Værdskyld bliver dannet,
Som Naaden og den gode Villie føde;
Saa gaaer man trinviis frem i Himmellandet.
De andre Tre, som du saa skiønt seer gløde
Her i den Evighedens Vaar, hvis Blade
Den kolde Væder aldrig lægger øde,
Istemme jublende og foraarsglade
I trende Frydechor et Lovsangskvæde,
Hvis hulde Treklang aldrig skal aflade.
De trende Guddomme, som her sig glæde,
Er *Herredømmer* først, saa *Kræfters Hære*;
I tredie Ring er *Magterne* tilstede.
De næste Kredse *Fyrstendømmer* bære
Og *Erkeengle* rundt, og alle Dage
Forkynder *Engles* Sang tilsidst Guds Ære.
Modoven alle Kredse see tilbage,
Modneden herske de, saa alle vorde
Mod Herren dragne hen og alle drage.
Og Dionys udgranskede paa Jorde
Saa ivrig disse Rækker, at med Tiden
Han gav dem Navn og Sted, som nys jeg giorde.

---

117. Om Efteraaret, naar Bladene visne, er Væderens Stiernebillede synligt over Horizonten, medens det om Foraaret staaer op og gaaer ned med Solen.

127. Som den høieste Kreds umiddelbart paavirkes og bevæges af Gud, saaledes drager den igien den næste, og saa frembeles. Jvf. II. 112 Anm.

130. *Dionys*: s. V. 98 Anm.

Fra ham adskilte sig Gregorius siden,
Dog knap i Himlen her han aabned Øiet,
Før ad sig selv han smiled og sin Viden.
Og undres ei, fordi en slig ophøiet
Sandhed en Dødelig paa Jord fremførte;
Thi baade den, og mere dertil føiet, 138
Af En, som her det skuet har, han hørte."

133. Gregor den Store har i en af sine Homilier stillet de himmelske Aander i en lidt forskiellig Orden.

139. D. antager, at Dionysius Areopagita har faaet sin Lære om de himmelske Hierarchier fra Apostelen Paulus, der „blev henrykt indtil den tredie Himmel" (II. Cor. 12, 2) og selv saae, hvad han siden forkyndte derom.

Ni og tyvende Sang.

Primum mobile; Fortsættelse. Om Englene.

Saa lang Tid, som der gaaer — naar over begge
Latonas Børn hist Vægt og Væder stige,
Og Horizontens Krebs de om sig lægge —
Fra de paa Zeniths Vægtstang svæve lige,
Indtil de, ved at skifte Hemisphære,
Ufaf hiint Beltes Ligevægt maa vige:
Saalænge taug med Smiil paa Kind den Kiære,
Betragtende hiint Punkt med faste Blikke,
Hvis Glands jeg for ei havde kunnet bære.
Derpaa hun kvad: „Jeg siger, spørger ikke,
Hvad du vil høre; jeg har seet din Tanke
Der, hvor hvert Naar og Hvor i eet Punkt ligge.

1-6. D. vil udtrykke, at Beatrice kun et Dieblik betragtede Lyspunktet. Naar Latonas Børn, Solen og Maanen, under Vægtens og Væderens Stiernebilleder, samtidig berøre Horizonten ligeoverfor hinanden, svæve de tilsyneladende et Dieblik i Ligevægt, som to Skaale paa en uhyre Vægtstang, hvis Tunge peger mod Zenith; men i det næste Dieblik er Ligevægten forbi, idet den ene staaer op, den anden gaaer ned under Horizontens Belte.

12. Der: i Gud, i hvem Tid og Rum (Naar og Hvor) er sammensattet i eet Dieblik og eet Punkt. De Spørgsmaal, der røre

Ei for, hvad ei kan skee, meer Fryd at sanke,
Men for med Gienskin af sin Glands at ramme,
Der sige kan: jeg er! har, uden Skranke
Som uden Tid, evindelig den samme,
Den evige Kiærlighed klart aabenbaret
Udi ni Kiærligheder hist sin Flamme.
Og den laae forhen ei i Søvn forvaret,
Thi hverken Forhen eller Siden kiendtes
Før Gud sig over Vandene forklared.
Reent og forenet Form og Stof udsendtes
Ved een ufeilbar Act, liig trende Pile
Fra Buen, der af Gud trestrænget spændtes;
Og som en Straale snelt kan giennemile
Krystal, Glas eller Rav, og i det samme
Den kommer, heelt opfylde det og smile:

---

sig i Dantes Tanker, og som Beatrice i det Følgende besvarer, ere: hvor, naar og hvorledes Englene bleve skabte.

13. Ikke for sin egen Skyld, for at forhøie sin egen Fryd, har Gud skabt de ni Kiærligheder (Englechorene) thi han behøver ikke sine Værker; men ifølge sin uendelige Godhed, for at hans Glands, afspeilet i et Andet, kunde forkynde de skabte Væsner hans Tilværelse. Jvf. XIII. 55 flg.

19-21. Før „Guds Aand svævede over Vandene" (1 Mos. B. 1. 2), hvorved D. forstaaer Skaberens Virksomhed i de tre første Dage, var der ingen Tid, men ilkun Evighed.

22-30. Spørgsmaalene om naar og hvorledes Englene ere skabte, besvares saaledes. Den hele Verden, altsaa Englene med, er i sin Potents skabt samtidig, og ved een ufeilbar Act, idet Gud umiddelbart frembragte den rene, active Form (Intelligentserne, Englene), det rene, passive Stof (Materien) og den uopløselige Forening af Form og Stof (Himlen). Jvf. VII. 122 Anm. D. stemmer her i det Væsentlige overeens med den h. Augustinus, efter hvis Lære Verdens Skabelse foregik ved een, samtidig Act, saaledes at Himlen, Englene og den uorganiske Natur skabtes umiddelbart og udviklet, Planter, Dyr og Mennesker kun i deres Aarsag og

Saa foer fra Gud, som Straalen fra sin Flamme,
Hiin Trefoldsvirkning ud i al sin Væren,
For uden Tidsforskiel sit Maal at ramme.
Med Alle blev en Orden skabt, og Æren
Fik de, til hvem den rene Form blev skienket,
At stande høiest udi Skabningshæren.
Det rene Stof paa laveste Trin blev tænket;
I Midten begge, Form og Stof, er blevet
Med aldrig løste Baand tilsammen lænket.
Hieronymus om Englene har skrevet,
At mange Hundredaar de var iltve,
Før noget Andet skabtes eller leved;

Spire. De sex Skabelsesdage opfatter Augustinus da som en menneskelig Tidsbestemmelse, der skal tiene til at udtrykke den synlige Fremkomst og Udvikling af de Ting, der vel vare skabte „i Begyndelsen," men kun i deres Aarsag og Spire (causaliter et potentialiter).

32-33. Heri maa Svaret ligge paa det Spørgsmaal: hvor Englene skabtes. De stande høiest ɔ: de skabtes over alle Himle, i Empyreum.

35-36. Nogle Fortolkere forstaae ved denne Forbindelse af Form (atto) og Stof (potenzia): Mennesket (creatura corporalis et rationalis). Da det imidlertid paa et andet Sted (VII. 131) udtrykkelig siges, at Himlen er skabt umiddelbart af Gud, ligesom Englene (den rene Form) og Materien, samt (II. 139 flg.) at Formkraften forbinder sig med Stiernerne, boer i dem som Siælen i Legemet, og lyser igiennem dem, som Glæden giennem Øiet: synes det vel rimeligst, at D. her har tænkt paa Himlen. I Himmelkredsene er ogsaa forsaavidt det Active (Formen) forbundet med det Passive (Stoffet), som enhver af dem „virker nedad og fraoven fanger" (II. 123). Om den menneskelige Natur siger D. desuden paa et andet Sted (Convito, II. 6), at den blev skabt for at erstatte de faldne Engle, altsaa efter den første umiddelbare Skabelse.

37. Den h. Hieronymus omtaler i sit Brev til Titus Englene som existerende længe før Verdens Skabelse. Men dette strider baade

Men Hine, hvem Guds Aand befeel at skrive,
Stadfæste paa saamangt et Blad min Lære,
Som du kan skue, naar du Agt vil give.
Ja selv Fornuften seer og vil erklære,
At Verdenslederne umulig kunde
Reent uden Virksomhed saa lang Tid være.
Nu veed du altsaa hvor, naar og hvorlunde
Kiærlighedsaanderne til Liv blev kaldte,
Saa trende Længsler af din Siæl forsvunde.
Og aldrig man saa snelt til Tyve talte,
Som alt en Flok af Engle Gud forlode,
For Eders Elementers Stof at spalte.
De Andre blev tilbage her, de gode,
Og øved deres Kunst med slig en Gammen,
At aldrig de i Dandsen stille stode.

---

imod Skriften (V. 41. Jvf. 1 Mos. B. I. 1, og Sirachs B. XVIII. 1), og imod Fornuften (V. 43).

44. Verdenslederne Intelligentserne eller Englene, hvis Væsen er reen Form, reen Activitet, kunne ikke tænkes uvirksomme.

51. Elementernes Stof er Jorden, der efter Aristotelikerne er et Aggregat af de fire Elementer. Den blev spaltet eller forstyrret ved Lucifers og de onde Engles Fald. Jvf. Helv. XXXIV. 121 og Indl. S. 46.

53. Deres Kunst: Kredsbevægelsen om Gud, ved hvilken Elementarverdenen udvikledes og smykkedes. — Dante synes altsaa at have tænkt sig Skabelsen foregaae i følgende Orden: 1) Den umiddelbare Skabelse („i Begyndelsen") af Englene, Himlen og Jorden i deus Potenis, med Elementarkræfterne i chaotisk Tilstand. 2) Lucifers Oprør og Nedstyrtning paa den endnu øde Jord, hvorved Skærsildsbierget og Helvede dannes. Før Helvede var altsaa kun de evige ɔ: umiddelbart skabte, uforgængelige Ting (Helv. III. 8). 3) Den middelbare Skabelse, eller Elementarverdenens Udvikling af Spirerne til Virkelighed, i de sex Dage. 4) Den umiddelbare Skabelse af Mennesket.

Begyndelsen til Fald var Hovmodsflammen —
Forbandet være den! hos ham histnede,
Der af Alverdens Vægt er knuget sammen.
De, som du skuer her, var ydmygt rede
Til kun i sig den Godheds Værk at skue,
Der til saa høit et Syn dem vilde lede.
Derfor opløftedes ved Naadens Lue
Og egen Værdskyld saadan deres Blikke,
At nu har Villien fast og fuld Formue.
Thi vide skal du det, og tvivl kun ikke:
Det er fortienstligt at modtage Naaden,
Naar Hierterne kun aabne for den ligge.
Nu kan du selv, foruden Andres Raaden,
Det høie Samfund klart for Tanken stille,
Hvis i min Tale du har fanget Traaden.
Men da der læres med saameget Snilde
Paa Jorden hist i Eders Høresale,
At Englene forstaae, erindre, ville:

56. Ham histnede: Lucifer (Dis; s. Helv. XXXIV. 20 flg.), der ved sin egen Kraft vilde være Gud liig, og ikke vente paa Naaden („Lysets Straale"; s. XIX. 47).

62 flg. De gode Engles Fortieneste var den Ydmyghed, hvormed de erkiendte sig for Guds Godheds Værk, der kun ved hans Naade havde faaet Evne til at skue ham. Denne deres Beredvillighed til at modtage Naaden opløftede dem ved Naadens Hiælp til saa høi Beskuelse og Salighed, at de have fuldkommen fast Villie og ikke kunne synde.

65. Jvf. XIV. 40 Anm. og XXVIII. 112.

72 flg. Spørgsmaalet, om Englene, foruden Erkiendelsesevne og fri Villie, ogsaa have Erindring, løser D. ved at sige, at da de aldrig vende deres Blik fra Guds Aasyn, i hvilket de skue Tingene ligesom i Speil, saa bliver deres Skuen ikke afbrudt af nogen ny Gienstand, og de behøve derfor ikke at erindre, thi deres Tanker blive aldrig deelte.

Saa skal jeg endnu kortelig afmale
Den rene Sandhed dig, som de forrykke
Histnede ved en slig tvetydig Tale.
Alt siden disse Væsner nød den Lykke
At see Guds Aasyn, fast de Blikket rette
Paa det, hvor Alt sig speiler uden Skygge.
Thi træder ingen Gienstand mellem dette
Og deres Syn, og de har ei fornøden
At mindes Noget, da de ei forgiette.
Men hist gaaer man i vaagen Drøm til Døden;
Een troer han holder sig bag Sandheds Skranke,
Een troer det ei, og størst i ham er Brøden.
I Eders Forskninger paa Jord I vanke
Ei ad den samme Sti; saa vidt henrives
Af Kiærlighed til Skinnet Eders Tanke.
Og dog kan dette bedre her tilgives,
Om end med Harm, end naar man falsk udtyder
Guds Ord og agter ringe, hvad der skrives.
Glemt er paa Jord, hvormeget Blod der flyder
For denne Sæd at saae, hvor Den, som hænger
Ydmygelig ved Herrens Ord, ham fryder.
Kun for at synes, Hver og En anstrænger
Med Paafund sig, som Præsterne udbrede,
Og Evangeliet lyder ikke længer.

---

82. Beatrice dadler i det Følgende den forfængelige Lyst til at synes lærd, der ikke blot bringer falske Meninger ind i Philosophien, men, hvad der er værre, faaer Theologerne til at ringeagte og fordreie den hellige Skrift.

Een siger, Maanen vendte sig i Vrede
    Da Christus led, og stilled sig saalunde,
    At Solens Lys ei kunde sees dernede;
Han lyver; af sig selv dens Straaler svunde,
    Og derfor ei for Jøder blot, men Inder
    Og Spaniere hiint Mulm sig vise kunde.
Florents har mange Lapper og Binder,
    Men fleer de Fabler er, som uden Ende
    Man præker høit og overalt opspinder;
Saa de eenfoldige Faar tilbage vende
    Fra Marken mættede med Vind, og ere
    Ei bedre stedt, for de det ei erkiende.
Saa talte Christus ei til sine Kiære:
    „Gaaer ud og præker Skvalder trindt paa Jorden!"
    Han gav et Grundlag dem, en sanddru Lære,
Med hvilken de saa vældig tog tilorde,
    At de til Kamp, for Troen at opflamme,
    Sig Skiold og Spyd af Evangeliet giorde.
Nu holdes der kun Præken for at bramme
    Med Spot og Skiemt, og leer man blot dernede,
    Saa blærer Kutten sig og troer at ramme.

---

97 flg. Om Grunden til det store Mørke ved Christi Død vare Meningerne deelte. Nogle forklarede det som en vel usædvanlig og vidunderlig, men dog ved Maanen frembragt Solformørkelse, Andre som en umiddelbar Formindskelse af Sollyset selv. Til denne Mening slutter D. sig, idet han oversætter Vulgatas Ord: per universam terram, ved „over den ganske Jord." Og en Solformørkelse, frembragt ved Maanens Stilling, vilde unegtelig ikke have været istand til at fordunkle den hele Jord.

103. Lapo og Bindo vare to forkortede Fornavne, der hyppig forekom i Florents.

Men slig en Fugl i Hætten bygger Rede,
At saae man den, da vilde Folkets Skare
Snart see den Aflads-Værd, hvorom de bede,
Og for hvis Skyld saa taabelig de fare
Paa Jorden frem, at de hvert Løfte tage,
Selv uden Vidnesbyrd, for gode Vare.
Saa mæsker Sanct Antonius alle Dage
Sit Sviin og andre værre Dyr end dette,
Og Folket faaer ustemplet Mynt tilbage.
Men vi er vandret afveis bort, og rette
Skal du dit Blik mod Sporet nu, det sige,
For Tid og Vei at korte dig og lette.
Saa mægtigt strider Trin for Trin hiint Rige
Fremad i Tal, at intet Sprog, ei heller
Et dødeligt Begreb saa høit kan stige.
Og mindes du, hvad Daniel fortæller,
Da seer du, det bestemte Tal forsvinder
Bag disse Tusinder, hvorom han melder.

---

118. Slig en Fugl: Diævelen, der ligesom har opslaaet sin Bolig i Præstekiolen.

123. Uden Vidnesbyrd o: uden kirkelig Autorisation.

124. Eneboeren d. h. Antonius afbildes, som bekiendt, med et Sviin ved Siden, enten paa Grund af hans Seier i Kampen med de urene Aander, eller fordi han er Dyrenes særegne Beskytter. Det var paa flere Steder Skik at opføde et Sviin, der kaldtes den h. Antonius's Sviin og blev mæsket paa Menighedens Bekostning; dertil sigter Dante.

126. Ustemplet Mynt: Naadesløfter og Afladsbreve, der solgtes i dyre Domme, men hverken havde Guds eller Kirkens Stempel.

130. Hiint Rige: Englenes, om hvis Antal der nu bliver Tale.

133. Englenes Mængde overstiger alt Begreb; og naar Propheten Daniel (vii. 10) siger: „Tusinde Gange Tusinde tiente ham, og Titusinde Gange Titusinde stode for ham," vil han kun betegne et ubestemt, umaadelig stort Tal.

Hiin første Glands, der Englene bestinner,
Alt paa saamange Maader hist annammes,
Som der er Lys, hvormed den sig forbinder;
Da nu Annammelsen, naar Synet rammes,
Bestemmer Følelsen, maa Kiærligheden
Til meer og mindre Gløb i dem opflammes.
Nu kan du skue Høiden selv og Breden
Af den Guds evige Kraft, der skabte hele
Hiin Hær af Speile sig, og trods sin Spreden
Dog bliver een i sig og uden Dele.

---

136. Hiin første Glands: Gud.

Tredivte Sang.

Empyreum. Straalefloden og det guddommelige Kredsløb.

Omtrent naar Dagens siette Time brænder
Sextusind Miglier fiernt, og Jordens Rige
Sin Skygge fast i lige Plan udsender,
Begynder Himlens Hvalv for os at stige
Og vorder dybt, saa en og anden Stierne
For Blikket alt maa tabe sig og vige;
Og alt som Solens heiligklare Terne
Gaaer længer fremad, bliver Himlen lukket,
Og Lys for Lys henblegner i det Fierne.
Ei anderledes hiin Triumph sig slukked,
Der evig om det klare Punkt sig svinger,
Saa Punktet selv, hvorfor jeg under bukked,

1-9 giver en Skildring af Stiernernes gradvise Blegnen, naar Morgenstunden nærmer sig. Efter Brunetto Latini er Jorden 20127 Miglier i Omkreds; naar det altsaa er Middag (den siette Time) paa et Sted, der ligger i omtrent 5106 Migliers Afstand fra et andet, staaer Solen op for dette sidste Sted; og naar det er Middag lidt længere borte, omtrent sextusind Miglier fiernt, er det her Morgendæmring. Solens Terne ɔ: Morgenrøden.

Indsluttet synes, skiøndt det Alt omringer;
  Thi fløi mit Blik, da jeg saae Glandsen svinde,
  Mod Beatrice snelt paa Elskovs Vinger.
Hvis Alt, hvad jeg har hidtil sagt om hende,
  Jeg til een Lovsang vilde her forene,
  Forslog det dog kun lidet dennesinde.
I slig en Skiønhed straaled hun, den Rene,
  At ikke blot vort Maal den overskrider,
  Men nydes heelt, troer jeg, af Gud alene.
Her overvinder Emnet mig omsider,
  Som ingen komisk eller tragisk Digter
  Beseires af det Stof, hvormed han strider.
Thi som det svage Syn i Solen svigter,
  Saa taber nu min Tanke sig og blindes
  Af Mindet om det Smiil, hvortil jeg sigter.
Alt fra den Dag, jeg saae min Herskerindes
  Aasyn for første Gang, til dette Skue,
  Jeg i min Sang ei nogen Standsning mindes;
Dog nu har jeg som Skiald ei meer Formue
  Til hendes Glands at følge, men maa vige,
  Som Kunstneren for Skiønheds rene Lue.
Saa deilig, som kun Den formaaer at sige,
  Hvis Lyre bedre Toner har i Giemme,
  End mine, der mod Stoffets Slutning hige,

---

13. Gud er ligesom paa eengang det store Verdensheles Centrum og Peripherie.

33. Dette sidste Stadium af Beatrices voxende Skiønhed, hvilken D. ligesaa lidt kan skildre, som en Kunstner kan fremstille Skiønhedsidealet, betegner, at hun nu med Digteren hæver sig til Empyreum.

Hun mæled, med den sikkre Førers Stemme:
„Vi har forladt det største Legem sammen,
Og staae nu hvor det rene Lys har hiemme,
Et aandigt Lys med Kiærlighedens Flammen,
En Kiærlighed til Herren fuld af Glæde,
En Glæde mere sød, end sødest Gammen!
Her skal du see den store Dobbeltklæde
Af Himlens Stridsmænd, og de halve bære
Den Dragt, der skal paa Dommens Dag dem klæde."
Som pludselig et Lyn kan giennemskære
Seekraften for en Stund og blinde Synet
For Indtryk af de Ting, der stærkest ere:

---

38. Det største Legem er den niende Himmel, primum mobile, thi den omsluttes kun af Empyreum, der intet Legeme er.

40-42. I denne Skildring af Empyreum er Salighedens Væsen udtrykt, der bestaaer af Beskuelse (aandigt Lys), Kiærlighed og Fryd. Jvf. XIV. 40 Anm. og XXVIII. 106—11.

43. Den store Dobbeltklæde: Englene og de Salige. Jvf. XXXI. 2—4. De Sidste faaer Dante her at see i forklaret legemlig Skikkelse, som det tidligere var lovet ham. Jvf. XXII. 61—63.

46-60. Paa Jorden kan den menneskelige Aand kun skue Gud i hans Virkninger, i Paradiset seer den ham Ansigt til Ansigt, i hans Væsens Fylde. Til denne, som til enhver Skuen, hører to Ting, nemlig Synskraft og Synets Forening med det, som sees. Men til at skue Gud i hans Væsens Fylde, er Menneskeaandens Synskraft i sig selv for svag; Aanden maa først af Gud hæves op over sig selv, og dette skeer ved Herlighedens Lys (lumen gloriae), der kaldes saaledes til Forskiel fra Forstandens naturlige Lys. Selve den høieste Gudserkiendelse, eller Foreningen af den saaledes forhøiede Synskraft med det, som sees, af Aanden med Gud, den saakaldte saliggiørende Forening (unio beatificans) bevirkes herpaa ved en umiddelbar guddommelig Act. — Det Lys (V. 49) der omlyner D. og løfter hans Kraft (V. 57) er hiint Herlighedens Lys, der bereder Fakken (Aanden) til at skinne (til at modtage det guddommelige Lys, paavirkes umiddelbart af Guds Væsen. V. 54).

Saalunde mig et livligt Lys omlyned
 Og lod et Slør af Glands mit Øie blinde,
 Saa ingen Gienstand speiled sig bag Brynet.
„Med slig en Hilsen favner os herinde
 Den Kiærlighed, der stiller dette Rige,
 For at berede Faklen til at glimte."
De korte Ord, jeg hørte hende sige,
 Knap havde til mit Indre Veien fundet,
 Før over sig min Kraft jeg følte stige;
Og i mit Syn slig Styrke var oprundet,
 At ingen Lysning tænkes kan, som ikke
 Mit Øie havde taalt og overvundet.
Da viste sig et Lys for mine Blikke,
 Retsom en Flod af Lynglimt, paa hvis Strande
 Jeg skued alle Vaarens Farver ligge.
Livfulde Gnister sprang af Flodens Vande,
 Hver sænked i en Blomst sig ned og bæved
 Liig en Karfunkelsteen med gyldne Rande;
Derpaa de, som af Duft berusle, svæved
 Ned under Bølgen atter, for at dulme,
 Og hvergang een forsvandt, en ny sig hæved.

Den saliggiørende Forening selv skildres derpaa gradviis i den øvrige Deel af Digtet.

61-87. Begyndelsen til den saliggiørende Forening er, at D. seer det himmelske Rige i et Billede, thi hans Øie er endnu for svagt til at taale det virkelige Syn. Han seer det guddommelige Væsen i Skikkelse af en Lysflod, hvis Bredder ere bedækkede med Blomster. Disse ere de forklarede Salige. Gnisterne, der snart sænke sig ned i Blomsterne, snart i Floden, er Englene, der snart svæve hen til de Salige, snart fordybe sig i Gud. Et lignende Billede, ligesom Afglands af dette, har D. seet i det jordiske Paradiis.

„De høie Ønsker, jeg i dig seer ulme,
Om at forstaae, hvad her du har for Øiet,
Desmere tækkes mig, jo meer de fvulme;
Men hvis din stærke Tørst skal vorde nøiet,
Da maa du drikke først af disse Vande!"
Saa taled mine Øines Sol og føied
Dertil: „Hiin Flod og Blomsterne, der stande,
Og de Topaser, der omkring dem flamme,
Er kun Indledningsskygger af det Sande;
Ei som om disse Ting i sig var ramme,
Men i dit Øies Svaghed ligger Grunden,
Som end ei dette Syn kan ret annamme."
Saa hurtigt iler intet Barn med Munden
Imod sin Melk, naar det er vaagnet silde
Og har forsovet sig i Morgenstunden,
Som jeg, der gierne mine Øine vilde
Til bedre Speile giøre, snelt mig bukked,
For at forbedres i den lyse Kilde.
Men af dens Bølger havde knap jeg drukket
Med Randen af mit Øielaag, saa tykked
Mig rund den Flod, der før sig langstrakt vugged.

79. Ramme d. v. s. vanskelige at forstaae. Originalen har acerbe, bittre.

88 flg. Efterat D. har vædet sine Øine i Lysfloden, hæves han til det næste Trin af Gudserkiendelsen, eller den salige Forening; Billedet forsvinder for Virkeligheden, Lysfloden viser sig som en Lyskreds, Blomsterne som Siæle, Gnisterne som Engle. Rundtom Lyset, der som en Straale udgaaer fraoven, fra Gud, og speiler sig i Førstehvalvet, have de Salige deres Sæder og danne den store, undersulde Himmelrose.

90. I Straaleflodens Forvandling til et kredsrundt Lys ligger maaskee den dybere Betydning, at Mennesket før sin Forening med Gud kun

Og retsom Folk, der sig med Masker smykked,
    Heelt andre synes os, naar de afklæde
    Sig denne laante Dragt, der for dem skygged:
Saadan forvandled sig til større Glæde
    Hver Blomst og Gnist, saa klarligen jeg skued
    De tvende Himmelhæres Dobbeltkiæde.
O du Guds Afglands, ved hvis Hiælp jeg skued
    Det sande Riges høie Seierslarer,
    Giv du mig Kraft at sige, hvad jeg skued!
Hist er et Lys, der Skaberen forklarer
    For al den Skabning, som i ham at skue
    Sin Fred alene finder og bevarer.
Det rundt sig strækker i en Cirkelbue,
    Saa vældig, at dens Runding vilde være
    For vidt et Belte selv for Solens Lue;
Og straaledannet speiler sig den skære
    Lysglands i Førstehvalvets klare Tinde
    Og giver Liv og Kraft til denne Sphære.
Men som en Skrænt i Bølgerne, der rinde
    Forbi dens Fødder, speiler sine Strande,
    Som for at see de fagre Blomster skinne,
Saalunde saae jeg rundtom Lyset stande
    Paa tusind Trin vel, speilende sig glade,
    Saamange, som fandt hiem til disse Lande.
Og rummer dette første, lave Stade
    Saa stort et Lys, hvor bredt maa Rummet siden
    Da være mellem Rosens sidste Blade?

---

skuer ham i hans Værker, i Tidens Strøm, men efter denne Forening i hans Væsens Fylde og Evighed, hvis Symbol er Kredsen, der hverken har Begyndelse eller Ende.

Dog ei mit Blik i Høiden og i Vidden
　　Forvilded sig, men optog lige fyldig
　　Den hele Sum af Glæde, stor og liden.
Nærheds og Fjernheds Magt er hist ei gyldig;
　　Thi hvor Gud ene styrer og bevæger,
　　Der er man til Naturens Lov ei skyldig.
Midt ind i Himmelrosens gule Bæger,
　　Som trinviis aabner sig og Lovduft sender
　　Til Solen, der med evigt Foraar kvæger,
Drog Beatrice mig som En, der brænder,
　　Skiøndt taus, af Talelyst, og kvad saalunde:
　　„See, hvilken Hær af Guds hvidklædte Venner!
See, hvilken stor og herlig Stad vi funde!
　　See, rundtomkring er fyldte vore Sæder,
　　Saa mange Giester fleer ei ventes kunne.
Paa denne Høistol, der for Diet træder,
　　Forud alt smykket med den gyldne Krone,
　　Skal, før du smager disse Bryllupsglæder,
Den høie Henriks Siæl med Tiden throne,
　　Han, der som Keiser til Italien drager
　　For det er modent til sin Brøst at sone.
Den Vindesot, der Eders Siæl betager,
　　Har giort Jer Daarer lige med den Spæde,
　　Som døer af Sult og Ammen fra sig jager.

---

125. Fra Himmelrosens Bæger, som dannes af de Salige, stiger Lovduft til Solen, som er Gud.

129. Hvidklædte: jvf. Joh. Aab. VII. 14. „Disse ere de, som ere komne ud af den store Trængsel, og have tvættet deres Kiortler, og have giort dem hvide i Lammets Blod."

136. Den høie Henriks Siæl: Om Keiser Henrik VII og de Forhaabninger, Dante knyttede til ham, s. Indl. S. 35 flg.

Og i Guds Retterthing skal tage Sæde
En Formand da, der skjult og aabenbare
Ei vil den samme Vei som Hiin betræde.
Men kun en stakket Tid vil Gud ham spare;
Udstødt af Helligdommen skal han blive,
For dybt til Simon Magus ned at fare
Og længer ned Anagnis Søn at drive!"

---

143. **En Formand:** Pave Clemens V. Om hans Troløshed imod Keiser Henrik s. XVII. 84 Anm.

145. **En stakket Tid:** Clemens V regierede fra 1305 til 1314 og døde faa Maaneder efter Henrik VII.

148. **Anagnis Søn:** Bonifacius VIII, der var født i denne By. Om hans Straf blandt Simonisterne i den tredie Helvedkielder, hvorhen ogsaa hans Efterfølger, Pave Clemens skal fare, s. Helv. XIX. 53 flg.

Een og tredivte Sang.

Empyreum; Fortsættelse. Himmelrosen.

Saalunde, liig en sneehvid Rose, baaret
Ved Himlens Bryst, stod mig den Hær for Øiet,
Som Christus ved sit Blod til Brud sig kaared;
Den anden fløi omkring og sang fornøiet
Hans Lov, der elskovsalige dem giorde,
Hans Godhed, der saa herligt dem ophøied.
Og ligesom en Bisværm her paa Jorde
Snart daler ned i Blomsterne, snart iler
Did, hvor dens Arbeid skal til Sødme vorde:
Fløi disse dybt i Rosen ind, der smiler
Med mange Blade hist, og derfra vendte
De op, hvor deres Kiærlighed sig hviler.
Som klare Flammer Alles Aasyn brændte,
Af Guld var deres Vinger, alt det Andet
Saa hvidt, at aldrig slig en Snee man kiendte.

---

2. Den Hær: de forklarede, ved Christi Død forløste Siæle.
4. Den anden: Englenes Hærskare.
12. Deres Kiærlighed: Gud.

Fra Bænk til Bænk i Blomsten, hvor de landed,
Meddeelte deres Vingeslag den Lue,
De selv modtog, med Himmelfreden blandet.
Men denne Sværm, der fyldte Himlens Bue
Fra Blomsten opad, dæmped ikke Glandsen,
Og hindred mig ei heller i at skue;
Thi Guddomslyset kiender ingen Standsen,
Dets Straaler hele Verden giennemfare
I Forhold til dens Værdsskyld og til Sandsen.
Og i den trygge, frydefulde Skare
Af nye og gamle Slægter Alle skued
Opad imod eet Tegn med Dine klare.
O Treheds-lys, der i een Stierne lued
For deres Syn og mætted dem med Glæder,
Sku ned til denne Storm, der os har knuet!
Naar selv Barbarer fra de fierne Steder,
Hvorover dagligen Elice skinner
Og længselsfuld sin Krebs med Sønnen træder,
Saae med Forundring Romas stolte Minder,
Da hver en Ting i alle Verdens Lande
Sig bøied end for Lateranets Tinder:

16-18. Den Kiærlighed og Fred, Englene modtoge fraoven, naar de hævede sig til Gud, meddeelte de igien de salige Siæle, naar de dalede ned i Himmelrosen.

32. Elice: det Stiernebillede, som almindelig kaldes den store Biørn. Efter Sagnet forvandlede Jupiter Nymphen Kallisto og hendes Søn Arcas til to Stiernebilleder (den store og lille Biørn), der begge, ligesom i Længsel efter hinanden, vandre omkring Nordpolen. De Steder, hvorover dagligen Elice skinner, er de nordlige Egne af Jorden, hvorfra Barbarerne kom til Rom.

Hvor maatte jeg da her forbauset staade,
  Der kom til Himlen fra det Menneskelige,
  Fra Tiden op til Evighedens Strande,
Fra Florents til et sundt og retviist Rige!
  Deelt mellem Fryd og Undren, vilde heller
  Jeg Intet høre selv, end Noget sige;
Og som en Pilgrim, der sit Løfte gielder,
  Fornøier sig ved Templet at beskue,
  Og alt i Tanken om dets Pragt fortæller:
Saa foer jeg med mit Blik i Blomstens Lue
  Fra Trin til Trin de Himmelske imøde,
  Snart op, snart ned, og snart omkring i Bue.
Jeg Aasyn saae, der Kiærlighed indgyde,
  Der smiled selv og Lys fik fra det Høie,
  Samt Lader, der var høviske og søde.
Alt havde jeg opfattet med mit Øie
  Den hele Form af Paradisets Bolig,
  Men ingen Deel endnu betragtet nøie;
Thi vendte jeg mig ivrig og fortrolig
  Til Herskerinden om, for at faae klaret
  De Tvivl, der atter giorde mig urolig.
Eet vented jeg, et Andet blev mig svaret;
  I Beatrices Sted en Olding, smykket
  Med Salighedens Dragt, sig aabenbared.

59. Beatrice har nu endt det Hverv, der var overdraget hende af Jomfru Maria (s. Helv. II. 52 flg.) og er vendt tilbage til sin Plads i den himmelske Rose. Den Olding, der i hendes Sted skal undervise D. om det, han endnu behøver at vide, er den hellige Bernhard af Clairveaux, der levede i første Halvdeel af det 12te Aarhundrede. Han udmærkede sig ikke blot ved Lærdom og Fromhed, men ved en energisk Characteer og en sielden, næsten reformatorisk Aandsklarhed, der maatte stille ham høit i Dantes Øine.

Hans Kinders Glands og Øinene udtrykked
Velvillig Fryd, hans Væsen, mildt besjælet
Af Fromhed, mig en kjærlig Faders tykked;
Og: hvor er hun? jeg hurtig til ham mæled.
Han svared: „For din Længsels Tørst at ende,
„Har hun mig kaldt fra Stedet, hvor jeg dvæled.
„Vil du dit Blik mod tredie Omgang vende,
„Gjenseer du Beatrice paa den Throne,
„Hun ved sin Værdskyld vundet har, histhenne."
Da saae jeg taus op til den nævnte Zone,
Og skued Evighedens Afglands høie
Sig om den Hulde som en Straalekrone.
Saalangt er ei den Dødeliges Øie,
Vil han det end til Havets Bund nedskikke,
Fra Skyen, hvor det tordner i det Høie,
Som her fra Beatrice mine Blikke;
Dog nedsteg hendes Billed uden Hinder
Til mig, og Rummet standsede det ikke.
O du, i hvem mit Haab sin Styrke finder,
Du, som i Helved lod dit Spor tilbage,
For mig at frelse, herligste blandt Kvinder!
Af Alt, hvad jeg har seet forbi mig drage,
Erkjender jeg den rige Kraft og Naade,
Jeg modtog af din Godhed uden Mage.
Til Frihed drog du mig fra Trældoms Vaade,
Og intet Middel, ingen Vei du skyede,
For dette Maal at opnaae til min Baade.

67. Tredie Omgang, den tredie Række fraoven af de Salige, hvis Sæder man maa tænke sig ordnede i amphitheatralske Kredse.

Bogt da de Gaver, du har ladt mig nyde,
Paa det min Siæl maa tækkes dig, naar silde
Hvad heller snart den Legemets Baand skal bryde!
Saalunde bad jeg, og med Dine milde
Betragted hun mig smilende og vendte
Sig derpaa hen til Evighedens Kilde.
Da mæled Oldingen, jeg end ei kiendte:
„Paa det du ende maa din Færd og hvile,
„Mig Bøn og Kiærlighed til Bistand sendte;
„Lad derfor Diet giennem Haven ile,
„Indtil dit Blik ved dette Syn sig tænder
„Og naaer det Lys, hvis Straaler til dig smile!
„Den Himmeldronning hist, for hvem jeg brænder
„Af Kiærlighed, vil naadig bi dig stande,
„Thi jeg er Bernhard, hendes troe Bekiender.“
Som Den, der, mulig fra Kroatiens Lande,
For det ældgamle Sagns Skyld ei kan vorde
Mæt af at see vor Svededug, den sande,
Men i sin Tanke tager fromt tilorde:
Min Herre Jesus, du som Frelsen bragte!
Saaledes saae du altsaa ud paa Jorde:
Ret saa blev jeg tilmode ved at agte
Paa ham, den Kiærlige, der Himmelfreden
I Verden alt ved from Betragtning smagte.

100. Den Himmeldronning: Jomfru Maria, som den h. Bernhard fortrinlig elskede og priste.

105. Vor Svededug: det Klæde, der efter Sagnet blev rakt Frelseren paa hans Gang til Golgatha af en medlidende Kvinde, for at han kunde tørre Sveden af sin Pande, og paa hvilket han til Tak lod et Aftryk af sit Ansigt tilbage. Denne Svededug med Frelserens Billede bevaredes som en Reliqvie i Rom, og mange Pilegrimme drog derhen for at see den.

„Du Naadens Søn!" han sagde, „Saligheden
„I dette Liv vil ukiendt for dig være,
„Saalænge som dit Blik er vendt modneden.
„Nei sku mod Kredsene, der fiernest ere,
„Til for dit Syn den Dronning er oprunden,
„Som hersker over dette Riges Hære!"
Da saae jeg op; og som i Morgenstunden
Synskredsen imod Øst sees overvinde
Den Himmelegn, hvor Solen er forsvunden,
Saalunde saae jeg, stigende derinde
Retsom fra Dal til Bierg, hvor Blomsten endte
Een Deel af Randen fremfor Alt at skinne.
Og ligesom det Sted, hvor man kan vente
Solvognens Stang at skue, staaer i Flamme,
Mens rundtom Lyset blegner, saadan tændte
Sig meer og meer hiin Fredens Oriflamme
Eet Sted i Midten, og til hver en Side
Formindskede sig ligerviis dens Flamme.
Og meer end tusind Engle, festlighvide,
I Glands og Kunst forskiellige, jeg skued
Med aabne Vinger hen til Midten glide.
En Skiønhed saae jeg der, hvem Sangen hued,
Tilsmile dem saa sødt, at salig Glæde
Trindt i de andre Frommes Øine lued;

118 flg. Den Side af Rosen, hvor Jomfru Maria har sit Sæde, er mere lysende end den øvrige Rand, og i Midten af dette Lys straaler eet Punkt især, ligesom ved Solopgang det Punkt i den klare Horizont, hvor Solen først vil vise sig.

127. Oriflamme: den hellige franske Rigsfane i Middelalderen, der var rød og havde en gylden Stang.

133. En Skiønhed: Jomfru Maria.

Og var saa rig min Evne til at kvæde,
Som min Indbildning, løfted jeg dog ikke
Den mindste Flig af hendes Skiønheds Klæde. 138
Da Bernhard saae mit Øie tørstigt drikke
Af hendes Straaleglød, han selv sig vendte
Til hende med saa kiærligfromme Blikke,
At han i mine dobbelt Attraa tændte.

To og tredivte Sang.

Emporeum; Fortsættelse. Himmelrosen.

Med Diet paa sin Glæde fæstet, giorde
Hiin fromme Gransker sig af egen Villie
Til Lærer for en Stund og tog tilorde:
„Den, der hiin Vunde slog, som Himlens Lilie
„Læged igien, er hende, der saa fager
„Sig hviler ved Marias Fod paa Tilie.
„I Rækken, som den tredie Plads indtager,
„Den fromme Rachel nedenunder hende
„Ved Beatrices Side du opdager.
„Sara, Rebekka, Judith og den Kvinde,
„Hiin Skiald nedstammed fra, som sang i Kvaler
„For Syndens Skyld: Gud, lad mig Naade finde!

4. Den o. s. v. Eva, der gav Menneskeslægten den Vunde, som først blev lægt af Jomfru Maria, da hun fødte Christus.
8. I den tredie Række fraoven sidder Rachel, hvis allegoriske Betydning er: den stille Gudsbetragtning, Contemplationen At Beatrice har sin Plads ved hendes Side, omtales allerede i Helv. II. 102.
10. Den Kvinde: Davids Oldemoder Ruth. Hun og de øvrige Jødinder ere Christi Stammemødre, og have faaet deres Plads imellem Rosens to Halvdele (s. V. 16 Anm.) fordi de ligesom danne Broen fra det gamle til det nye Testamente.

„Dem Alle her, hvis Navne jeg udtaler,
„Seer du, ved ned fra Trin til Trin at stige,
„Som jeg fra Blad til Blad i Rosen daler.
„Og fra det syvende fremdeles lige
„Ned til det sidste Trin en Rad Jødinder
„Tvedeler Blomsterlokkerne, de rige;
„Thi efter Troens Blik paa Christus finder
„Der hist en Deling Sted iblandt de Gode,
„Og Skillevæggen danne disse Kvinder.
„Her, hvor til moden Fylde Blomsten groede
„Med alle sine Blade, boe de Fromme,
„Der, førend Christus kom, alt paa ham troede;
„Hist, hvor du endnu skuer Sæder tomme,
„Boe de, som til den komne Christus glade
„Sig vendte hen, før deres Liv var omme.

16 flg. Himmelrosen er Hiemsted for alle de salige Siæle, der have troet paa Christus, og deres Sæder ere ordnede i mangfoldige Ringe, der blive videre opadtil, som i et uhyre Amphitheater. I den øverste Omgang sidder Himmeldronningen **Maria**, og ligeoverfor hende i samme Kreds **Johannes den Døber**. To Linier, som drages fra Maria og Johannes ned til Rosens Bund, dele altsaa hele det indre Rum i to ligestore Dele, og disse Grændselinier dannes paa den ene Side, fra Maria nedefter, af en Række **Jødinder**, af hvilke de syv øverste ere nævnte; paa den anden Side, fra Johannes nedefter, af en Række **hellige Mænd**, af hvilke de tre øverste nævnes i det Følgende. I den ene af de saaledes dannede Halvsphærer, **tilvenstre** for Maria, ere alle Sæder besatte; der sidde det **gamle Testamentes Udvalgte**, de, som have troet paa den **kommende** Forløser. Den anden Halvsphære, **tilhøire** for Maria, er endnu ikke fuld; i den sidde nemlig det **nye Testamentes Udvalgte**, de, som have levet efter Christi Fødsel og troet paa den **komne** Frelser. Naar alle Sæder i denne Halvdeel ere fyldte (hvilket, efter xxx. 132 snart vil skee) kommer den yderste Dag. Nederst i begge Halvdele, rundtom Rosens Bund, hvile endelig Siælene af de spæde Børn, som ere døde før de fik frit Valg, og uden egen Fortieneste forløste.

„Og som vor Himmeldronnings høie Stade
„Med samt de andre Trin, der nedad stride,
„Giør Skilning her imellem Rosens Blade:
„Saa hiin **Johannes** paa den anden Side,
„Der, altid hellig, udholdt Ørkenheden
„Og Martyrdød og to Aars Helvedkvide.
„Og under ham **Franciscus** danner Kieden
„Med **Benedictus**, **Augustin** og Mange
„Foruden dem, fra Kreds til Kreds modneden.
„Lad nu dit Blik Guds Forsyn klart opfange!
„See, Troens Dobbeltsyn med sine Hære
„Skal fylde ligelig vor Haves Gange;
„Og viid, at nedad fra det Trin, du skære
„Seer de to Skilninger i Midten, vindes
„Der ei ved egen Værdskyld Plads og Ære,
„Men ved en fremmed, hvortil Vilkaar bindes;
„Thi Siæle, som udløstes, før ilive
„Sandt Valg de fik, paa hine Sæder findes;

---

33. **Johannes den Døber**, som var død før Christus, har efter Dantes Forestilling maattet vente i Helvedes Forgaard, **Limbus**, indtil Forløsningsværket blev fuldendt ved Korsfæstelsen.

34 flg. Den h. **Franciscus** (f. XI. 58 Anm.) der stiftede Tiggermunkenes Orden, **Benedikt** af Nursia (f. XXII. 28 Anm.) der lagde Grunden til Benediktinerordenen, og **Augustinus**, den videnskabelige Theologies Fader, betegne Hovedmomenter i Kirkens Historie efter Christus, ligesom hine jødiske Kvinder i den anden Grændserække Forberedelsen til Christus.

43. Ved egen Værdskyld kunne de spæde Børn ikke blive salige: thi til Salighed hører baade Naade og fri Villie. Derimod kunne de saliggiøres ved **en fremmed**, ved Christi Fortieneste, uden deres egen, men dette da kun under visse Betingelser, der udvikles i V. 76 flg.

„Derom kan du paa Stand forvisset blive
　„Af deres Træk og Børnestemmer milde,
　„Naar du betragter dem og Agt vil give.
„Nu tier du, indviklet i din Snilde,
　„Spidsfindige Tænknings Garn, men jeg vil drage
　„Dig udaf Tvivl og løse Tankens Hilde.
„I dette Rige, stort og uden Mage,
　„Er der saalidt Tilfældighed, som Møie,
　„Der findes eller Torst og Hungers Plage;
„Thi ved et evigt Lovbud har den Høie
　„Bestemt for Alt, hvadhelst du seer, en Orden,
　„Saa Ringen her til Fingeren passer nøie.
„Og derfor er hiin Slægt, der snelt fra Jorden
　„Drog til det sande Liv, ei uden Grunde
　„Indbyrdes meer og mindre herlig vorden.
„Hiin Drot, ved hvem i dette Land vi funde
　„Slig Kiærlighed og Fryd, at aldrig lued
　„En Attraa her, der meer forlange kunde,
„Gav alle Siæle, som ham selv det hued,
　„Ved Skabelsen forskiellig Grad af Naade;
　„Nok være det, at Virkningen man skued!
„Og dette siges klart iligemaade
　„Hvor Skriften om det Tvillingpar beretter,
　„Som alt i Moders Liv lod Vreden raade.

---

51 flg. Dantes Tvivl reises deraf, at han seer Børnene sidde paa høiere og lavere Trin, og altsaa slutter, at de nyde Saligheden i forskiellig Grad. Men Grunden hertil kan han ikke fatte. Den h. Bernhard svarer da, at Grunden ligger i Guds Naadevalg, men dette kan Ingen udgrunde, man seer kun dets Virkning, og dermed maa man nøies (V. 66).

67-69. Tvillingerne Esau og Jakob anføres af Paulus (Rom. IX. 11)

„Thi bør det sig, at Himmellyset fletter
„Sin Krands om Hver, altsom hans Lokker have
„Slig Naadens Lod, ved Salighed forjetter.
„Foruden egen Værdskyld er paa lave
„Og høie Trin de stillet her forneden,
„Afskilte kun ved Naadens Førstegave.
„Forældres Tro var, næst Uskyldigheden,
„Imens de første Hundredaar henrunde,
„Alt nok til at erhverve Himmelfreden;
„Derefter gav, da hine Tider svunde,
„Omskærelsen de spæde Drenges Vinger
„Kraft til at løfte dem fra Jordens Grunde;
„Men Frelsen efter Naadens Tid betinger
„Uskyldighedens fulde Daab i Christus,
„Og Savn af den de Spæde nedad bringer.

---

som et Beviis paa Guds Udvælgelse. V. 69 sigter til 1 Mos. B. xxv. 22: „Og Børnene stødtes i hende."

70-72. Med Hentydning til Esaus og Jakobs ulige Haarvæxt, sammenlignes den fra først af forskjellige Naade med et forskjelligt Hovedhaar, og Saligheden med den Krands, der svarer til Haarets Farve.

76-84. Til at blive salig uden egen Værdskyld, ved Christi Fortieneste, udfordres visse Betingelser (V. 43). Tro og Daab ere Salighedens Betingelser for de Voxne; men ligesom hos disse den udvortes Daab i visse Tilfælde kunde erstattes ved en indvortes (s. xx. 127), saaledes træder hos Børnene den kirkelige Daabshandling med Faddernes Troesbekiendelse i Stedet for Barnets egen Tro. Efter Naadens Tid eller Forløsningen ved Christus, er Daaben altsaa Betingelse for de spæde Børns Salighed, og de, som døe udøbte, maae fare nedad, til Limbus (jvf. Helv. IV. 35 og Sk. VII. 31). Men hvad var Betingelsen før Christus, da Daaben endnu ikke var indstiftet? I de første Aarhundreder var, foruden Børnenes Uskyldighed, Forældrenes Tro paa Gud og deres Bønner nok til at skaffe de Spæde Indgang i Himmelen; derefter ɔ: fra Abrahams Tid af, kom Omskærelsen til, og denne blev da, tilligemed Forældrenes Tro, for de spæde Drenge Salighedens Betingelse.

„Betragt det Aasyn nu, der ligner Christus,
„Thi kun dets Lys kan, naar dit Blik vil segne,
„Dig give Kræfter til at skue Christus!"
Slig Fryd jeg saae nedover Hende regne
Fra denne fromme Hær, som Gud har villet
Skal giennemsvæve Himlens høie Egne,
At ingen af de Ting, der forhen stilled
Sig for mit Blik, slig Undren hos mig vakte,
Og viste mig af Gud saa klart et Billed.
Men han, som først Maria Budskab bragte,
Sang atter: „Hil dig, naaderigé Kvinde!"
Med begge sine Vinger vidt udstrakte;
Og overalt de Salige derinde
Sang Svar til det guddommeligé Kvæde,
Saa jeg hvert Blik saae mere frydfuldt skinne.
Hellige Fader, som for mig at glæde
Vil dvæle her, fjernt fra de lyse Buer,
Hvor du ved evigt Lodfald fik dit Sæde!
Hvo er den Engel, der saa frydfuld stuer
Ind i vor Dronnings Øine, han, den fjerne,
Der gløder høit i Kiærlighedens Luer?
Saa vendte jeg mig tillidsfuld og gierne
Paany til ham, der fra Maria drager
Sin Skiønhed, som fra Solen Morgenens Stierne.

85. Det Aasyn: Jomfru Marias.

94. Han: Engelen Gabriel, (jvf. XXIII. 103 Anm.).

100 flg. Dantes Ord til den h. Bernhard, der fra sit Sæde i den øverste Deel af Rosen var steget ned til Bunden af dens Bæger, for at undervise Digteren.

Han svared: „Saa frimodig og saa fager,
„Som nogen Engel eller Siæl kan være,
„Er han forvist, og saa det os behager.
„Thi det er ham, der Palmen bar med Ære
„Ned til Maria, da Guds Søn og Lige
„Vor tunge Byrde naadig vilde bære.
„Men lad nu dine Blikke med mig stige,
„Og mærk dig, mens jeg taler, vel de fromme
„Hoffinder her i Retviishedens Rige.
„De To, der frydes meest, fordi de komme
„Den høie Dronning nærmest, maa du vide,
„To Rødder er til denne Rosenblomme.
„Tilvenstre sidder, næst ved hendes Side,
„*Hiin Fader*, hvis forvovne Bid I sone
„Slægt efter Slægt paa Jord med bitter Kvide.
„Tilhøire seer du *Kirkens Fader* throne,
„Hvem Christus fordum, da fra Jord han stunded,
„Gav Nøglerne til denne Blomsterkrone.
„Og *han*, der saae, før Livets Dag var svundet,
„Den fagre Bruds Modgang og svare Møie,
„Som var med Naglerne og Landsen vundet,
„Hos Denne har sin Plads; hos Hiin *den høie*
„*Veiviser* for det Folk, hvis Kost var Manna,
„Der var uskiønsomt, flygtigt, svært at bøie.

122. *Hiin Fader*: Adam.
124. *Kirkens Fader*: Apostelen *Petrus*.
127. *Han*: Evangelisten *Johannes*, der forudsaae den *fagre Bruds* ɔ: Kirkens Modgang, og skildrede den i sin Aabenbaring.
130. *Den høie Veiviser*: Moses.

„Hist overfor Sanct Peder seer du Anna;
„Med Blikket til sin Datter salig lænket,
„Hun synger fuld af Fryd et Hosianna.
„Og midt imod vor Stammefader bænket
„Er hiin Lucia, der din Herskerinde
„Bevæged, da til Fald du Øiet sænked.
„Men Tiden for din Drøm vil snart forsvinde;
„Thi lad os skære Dragten efter Tøiet,
„Og før det er for sildigt holde inde.
„Vend da mod Førstekiærligheden Øiet,
„Og lad dit Blik, saalangt det kan, sig svinge,
„Til Glandsen selv dig byder være nøiet!
„Men at du ikke, mens du slaaer din Vinge,
„Skal synke, just fordi du troer at stige,
„Maa først en ydmyg Bøn dig Naade bringe,
„Naade fra Hende hist, den hiælperige;
„Men du skal følge med mig fromt besiælet,
„Og fra mit Ord ei lade Hiertet vige;
Derefter denne hellige Bøn han mæled.

---

133. Anna: Jomfru Marias Moder.
137. Lucia: s. Helv. II. 97 Anm.
148. Hende: Jomfru Maria.

Tre og tredivte Sang.

Empyreum; Slutning. Gud.

„Du Datter af din Søn, o Jomfrumoder!
„Ydmyg og herlig over Alt paa Jorde,
„Evig udvalgte Maal for Frelsens Goder!
„Ved dig blev ædlet, som det times burde,
„Den jordiske Natur saa skiønt hisneden,
„At Skaberen selv sig til sin Skabning giorde.
„Udi dit Skiød gientændtes Kiærligheden,
„Hvis Glød fik denne Blomst til at fremstige
„Og foldes herligt ud i Himmelfreden.
„For os du er, i Salighedens Rige,
„Den Omheds Middagssol, der Lys os bringer,
„Hist er du Haabets Væld for Dødelige.
„Saa stor er du, at Den, hvis Bønraab klinger
„Om Naade vel, men ei til dig sig vender,
„Hans Attraa flyve vil foruden Vinger.

4-6. Maria maatte i sig selv være ædel og ophøiet over alle Kvinder, da hun blev fundet værdig til at være Guds Moder.

7. Ved Guds Legemliggiørelse i Christus knyttedes igien det Kiærlighedsbaand imellem Skaberen og Skabningen, der var opløst ved Syndefaldet.

„Din Godhed rækker ei alene Hænder
„Til Den, som beder, men til Verdens Baade
„Den tidt sin Hiælp forud for Bønnen sender.

„I dig er Miskundhed, i dig er Naade,
„I dig Høimodighed, i dig forenes
„Alt Godt, hvorover Skabningen kan raade.

„Han, som fra Dybets Afgrund til de Renes
„Høisæde her har seet og lagt paa Sinde
„De Livets Kaar, der Aanderne forlenes,

„Bønfalder dig om Naade til at vinde
„Saamegen Kraft, at opad med det Høie
„Hans Blik kan naae til Salighedens Tinde.

„Og jeg, som aldrig for mit eget Øie
„Har attraaet noget Syn med mere Flammen,
„Besværger dig, mit Ønske huldt at føie.

„O lad for dine Bønner synke sammen
„De dødelige Skyer, der ham binde,
„At han maa skue klart den høieste Gammen!

„End beder jeg dig, høie Herskerinde!
„Der kan alt hvad du vil, at du bevarer
„Hans Hierte stærkt, naar disse Syner svinde.

„Vær du mod Jordens Drifter hans Forsvarer;
„See, Beatrice sine Hænder folder
„Og beder for ham med de fromme Skarer!"

De Øine, som Gud selv i Ære holder,
Paa Bernhard hviled fast, saa jeg erkiendte,
Hvormegen Fryd from Beden hende volder.

---

40. De Øine: Guds Moders.

Derpaa de mod det evige Lys sig vendte,
Og aldrig vist en Skabnings Øie straaled
Med saadan Glands, som hendes Blik udsendte.
Men jeg, der salig nærmed mig til Maalet
For hver en Attraa, stilled, som jeg burde,
Min Siels Begier og slukked Længselsbaalet.
Da vinked Bernhard til mig, at jeg turde
Medoven skue frit, med løftet Pande;
Men hvad han bed, jeg af mig selv alt giorde.
Thi klaret var mit Blik i disse Lande,
Og trængte meer og meer ind i det rige,
Straalende Lys, som er i sig det sande.
Fra nu af, meer end noget Sprog kan sige,
Mit Syn ophøiet var og uden Mage,
Saa Mindet for sligt Overmaal maa vige.
Som Den, der seer i Drøm et Billed drage
Forbi, men efter Drømmen Alting svinder,
Og Siælens Indtryk bliver kun tilbage:
Saadan er jeg; thi selve Synets Minder
Er svundne fast, men Virkningen, den søde,
Mig end livsalig giennem Hiertet rinder.
Saalunde Snee for Solens Straaler tøede,
Saa gik Sibyllas Spaadom tabt, naar Vinden
De lette Blade rundt i Luften strøede.

---

54. Gud har ikke blot Sandheden i sig, men han er selv Sandheden.

65. Virgil fortæller i tredie Bog af Æneiden, at Sibylla skrev sine Spaadomme paa løse Blade, der adspredtes af Vinden. Saaledes er der af Dantes Syn kun bleven usammenhængende Brudstykker tilbage i hans Erindring.

O høie Lys, opløftet over Tinden
Af vort Begreb! skienk mig, hvad Tanken negter,
Et lidet Glimt igien af al din Skinnen;
Og giør min Tunge kraftig, saa den mægter
Af dine Straalers Herlighed at give
Ikkun en Gnist i Arv til Fremtids Slægter!
Thi vil du min Erindring lidt oplive,
Til disse Vers ikkun lidt Gienklang føie,
Da vil din Seier bedre fattet blive.
Jeg troer — saa skarp var Straalen fra det Høie —
At jeg forvirret bleven var og blindet,
Ifald jeg havde vendt fra den mit Øie;
Og jeg kan mindes, jeg fik Mod i Sindet
Af den, saa jeg tilsidst, ved fast at skue,
Forbandt mit Syn med Kraften selv, der skinned.
O Naadesvæld, som skienked mig Formue
Til med mit Blik, før Livets Tid var leden,
At tabe mig i Evighedens Lue!
Der saae jeg, i dens Dyb, Alt hvad herneden
Er spredt i Verdensrummet, samlet stande,
Forbundet i een Bog af Kiærligheden;

---

81. Giennemtrængt og styrket af Herlighedens Lys og løftet af Naaden, indtræder Dante nu i det sidste Stadium af den salig-giørende Forbindelse med Gud, og skuer ham Ansigt til Ansigt, i hans Væsens Fylde.

85-93. I Dybet af Evighedens Lue seer D. alle Skabningens adspredte Blade samlede med Kiærlighed i een Bog, alle Tingene og deres Egenskaber (Sustanzia et Accidente), som i Verden udgiøre en uendelig Mangfoldighed, saaledes forenede her i deres Grundaarsag, i Gud, at de kun vise sig som eet enkelt Lys, i hvis rene Eenhed al Forskiel er ophævet. Og af den salige Glæde, D. føler ved at tale om dette Syn, slutter han, at han har seet den

Og alle Ting og Egenskaber danne
    Sligt Eenhedsbaand, at det, hvorom mit Kvæde
    Fortæller, er eet enkelt Lys forsande.
Den store Hovedform for denne Kiæde
    Jeg skued, troer jeg, thi mens Talen klinger
    Om disse Ting, udvider sig min Glæde.
Et Dieblik mig større Glemsel bringer,
    End femogtyve Sekler Toget bragte,
    Der skygged for Neptun med Argos Vinger.
Saalunde blev min Aand ved at betragte,
    Fast, ubevægelig, med anspændt Iver,
    Og Synet meer og meer dens Attraa vakte.
Saa vorder Den, som dette Lys henriver,
    At bort fra det frivillig sig at vende
    Mod nogen Ting, umuligt for ham bliver;
Thi alt det Gode, Villiens Maal og Ende,
    Forenes der, og udenfor dets Flammen
    Er mangelfuldt, hvad fuldendt er i denne.
Min Tale vorder nu, mod Mindets Gammen,
    Meer kort end Barnets er, der bliver næret
    Ved Brystet end og Die faaer hos Ammen.
Ei at der fandtes meer i Straaleskiæret,
    Jeg saae paa, end een uforandret Lue,
    Thi Lyset er, som det har altid været;

---

store Hovedform for Verdensordenen, den guddommelige, alle enkelte Former omfattende Form.

94-96. Et Dieblik udslukkede i Dantes Siæl Erindringen om det guddommelige Syn, bragte ham altsaa mere Glemsel, end femogtyve Aarhundreder havde bragt over Argonautertoget.

Men derved, at mit Syn fik meer Formue,
  Forvandled for mit Øie sig derinde,
  Da jeg forandred mig, hiint ene Skue.
For mig jeg saae, o underfulde Minde!
  I Lysets dybe, klare Grund, tre Ringe,
  Af Omfang eens, med trende Farver skinne.
Regnbuen liig, een syntes at udspringe
  Ved Gienskin af den anden, og tillige
  De to den tredie som en Ild frembringe.
O hvor er Talen svag, hvor maa den vige
  For min Erindring, der mod Synet iler,
  Og dog saa lidt, jevnført med det, kan sige!
Evige Lys, der i dig selv kun hviler,
  Dig selv kun fatter, og af dig forstaaet
  Og fattende, dig elsker og tilsmiler!
Saasnart mit Syn et Indtryk havde faaet
  Af denne Kreds, der syntes mig at være
  Som et gienstraalet Skiær fra dig udgaaet,
Saae jeg den i sit Dyb vort Billed bære,
  Med samme Farve, som den selv; og længer
  Og længer ind jeg stirred, for at lære.

---

115 flg. Efterat D. har skuet Gud som Verdens Grundaarsag og Hovedform, styrkes hans Blik nu til at trænge dybere ind i det guddommelige Lys og skue Guds Væsens Hemmeligheder, Treenigheden og Incarnationen.

118-20. Een: Gud Søn; den anden: Gud Fader; den tredie: Gud den hellige Aand. I Sønnen erkiender Faderen sig selv, og i den Helligaand erkiende og elske de hinanden.

127-31. I den fra det evige Lys (Faderen) udstraalede Kreds (Sønnen) seer Dante vort ɔ: Menneskets Billede, med Kredsens egen Farve, d. v. s. med dens guddommelige Natur. Det er Incarnationens Hemmelighed, der nu aabenbares for ham.

Som Gransferen, der grublende anstrenger
Sin Tanke, for at maale Cirklens Bue,
Men finder ei den Grund, hvortil han trænger,
Saadan var jeg ved dette nye Skue;
Jeg vilde see, hvorlunde dette Billed
Fik Sted og sig forbandt med Kredsens Lue,
Men altfor svag min Vinge var; da spilled
Der pludselig et Lyn og giennemflinned
Saadan min Siæl, at al dens Hu blev stillet.
Her blev min Kraft af Synets Høihed blindet;
Men ligelig, som naar et Hiul sig fierner,
Omsvang den Kiærlighed min Hu og Sindet,
Der svinger Solen og de andre Stierner.

137-38. Hvorlunde o. s. v. Hvorledes den menneskelige Natur ved Incarnationen blev optaget af og forbandt sig med den guddommelige. Dette Mysterium, som Dantes Blik er for svagt til at giennemtrænge, aabenbares ham tilsidst ved en pludselig Indflydelse af det guddommelige Lys (V. 140).

143-45. Efter denne sin fuldkomne Forening med det guddommelige Væsen, gribes D. af Kiærligheden, der altid følger paa Beskuelsen. Og som et Hiul, i hvilket alle Dele dreies ligelig, bevæges hans Hu og Villie af den Kiærlighed, der ogsaa svinger Førstehvalvet og alle Himmelkredsene, af Længselen efter Gud, den evig Ene.





